

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ρεθύμνης

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ρεθύμνης

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ρεθύμνης

ΣΧΕΔΙΑ

ΠΡΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΝ ΙΔΕΩΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ρεθύμνης

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ρεθύμνης

ΣΧΕΔΙΑ

ΠΡΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΝ ΙΔΕΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΗΣ Α', Β' ΚΑΙ Γ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟ

ΜΙΧΑΗΛ ΔΕΦΝΕΡΟΥ

ΥΦΗΓΗΤΟΥ

A. K.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΡΟΜΠΙΛΛΗΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
219 Ὀδὸς Ἐρμού 291

ΕΝ ΚΟΝΣΤ/ΠΟΛΕΙ
27 Ὀδὸς Γεωργαντζίδου 27

1874

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΡΕΘΥΜΝΗΣ
ΑΡΙΘ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 9119
ΑΡΙΘ 373.51/DEF

ΣΧΕΔΙΑ

ΠΡΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΙΝ ΙΑΕΩΝ

ΤΩΝ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΤΕΡΟΣ ΤΟΥ ΤΥΜΑΖΙΟΥ

ΜΙΧΑΗΛ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

ΥΠΟΤΗΤΟΥ

Ἀθήνησι, Τύποις Ἀδριάνου Κορομηλά.

ΑΝΑΡΤΗΣΕΙΣ ΣΑΡΤΑΝΑ

ΧΗΤΟΛΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1) Ἐν ἐκ τῶν εἰς τὰ γερμανικὰ γυμνάσια εἰσηγμένων μαθημάτων, ὡς συντελεστικώτατον πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῶν, εἶναι ἡ ἄσκησις εἰς τὸ ἐκθέτειν τὰς ἰδέας ἐν καλῇ καὶ ρεούσῃ γλώσσῃ (stylistique). Τοῦτο ὑπὸ μακρᾶς πείρας ἀπεδείχθη ὠφελιμώτατον, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐννοεῖται. Ἄλλ' ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς γυμνασίοις, ὅσον ἐγὼ τοῦλάχιστον γνωρίζω, δὲν γίνεται, οὐδὲ εἰς προγράμματα εὐρίσκω τι, εἰμὴ μόνον εἰς ἐκείνην τὴν ἐγκύκλιον τοῦ μακαρίτου Χριστοπούλου, τοῦ ὁποίου ἐνταῦθα παραθέτω τὰς λέξεις: « ἐν δὲ τῇ ἀνωτέρᾳ τάξει (τοῦ γυμνασίου) ἀνάγκη ν' ἀσκῶνται οἱ μαθηταί, πλὴν τῶν θεμάτων, εἰς ἐκτενεστέρας ἐκθέσεις ἰδεῶν, ἐπὶ θεματός τινος καταλλήλου διδομένου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ, καὶ τοῦτο ἐν τῇ σημερινῇ καθαρευούσῃ γλώσσῃ, ἵνα οὕτως ἀσκηθῶσιν οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ γράφειν τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν, ἣν ἐξερχόμενοι τῶν γυμνασίων θέλουσι μεταχειρισθῆ εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον». Νομίζει λοιπόν, ὅτι εἶναι καλὸν ἐν τῇ ἀνωτάτῃ τάξει τοῦ γυμνασίου νὰ ἐξασκῶνται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν ἐκθεσιν ἰδεῶν. Ἄλλὰ τοῦτο καὶ ἂν ἐγίνετο, πολὺ δὲν θὰ ὠφέλει· διότι τί θὰ κατορθώσῃ εἰς ἕν ἔτος ὁ μαθητής; Ἄλλ' εἰς τὴν Γερμανίαν εἶναι εἰσηγμένον τὸ μάθημα ἀπὸ τῆς κατωτάτης τάξεως τοῦ σχολείου καὶ ἐξακολουθεῖ μέχρι τῆς ἀνωτάτης ἐνδεδλεχῶς καὶ ἀδια-

κόπως. Εἰς τοιαῦτα γυμνάσια ἀνατραφείς καὶ ἐγὼ καὶ δοκιμάσας τὴν ἐκ τούτου προκύπτουσαν ὠφέλειαν, ἔκρινα καλὸν νὰ συντελέσω τὸ ἐπ' ἐμοὶ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τούτου εἰς τὰ ἑλληνικὰ γυμνάσια, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξέδωκα τὸ βιβλίον τοῦτο, περὶ τοῦ ὁποίου, ἄτε πρωτοφανοῦς ὄντος εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατωτέρω θὰ γείνη λόγος.

2) Ἐν πρώτοις συντόμως λέγω, ὅτι καλὸν εἶναι νὰ εἰσαχθῇ τὸ μάθημα τοῦτο ἀπὸ τῆς 3^{ης} τάξεως τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου. Ἄλλ' ἵνα μὴ φανῇ εἰς τινὰ τὰ πράγμα παράδοξον (ἐνῶ ἐγὼ πρὸ μικροῦ εἶπον, ὅτι εἰς τὴν Γερμανίαν ἀπὸ τὴν πρώτην τάξιν ἄρχεται), πῶς δύναται μικρὸν παιδίον εἰς τοῦτο ν' ἀσκήται, θέλω ἐκθέσει τὴν μέθοδον, καθ' ἣν καὶ τὸ παρὸν βιβλίον συντάχθη, καὶ ἣν πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται οἱ διδάσκοντες.

3) Οἴκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι οἱ μαθηταὶ πρέπει ν' ἀρχίσουν ἀπὸ τὰ εὐκολώτερα, καὶ εἰς τὰς γυμνασιακὰς τάξεις ν' ἀσκῶνται τὰ ὑψηλότερα καὶ δυσκολώτερα θέματα. Διὰ τὴν ἀσκήσιν ταύτην ἀπαιτεῖται τοῦλάχιστον μία ὥρα καθ' ἑκάστην ἐβδομάδα, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα ν' ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τὰς 10 ὥρας, τὰς ὁποίας εἰς τὸν πρόλογον τῶν λατινικῶν γυμνασμάτων ὤρισα διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἑλληνικῶν. Ἡ δὲ μέθοδος, καθ' ἣν πρέπει νὰ γίνηται ἡ ἀσκήσις, καὶ τὴν ὁποίαν ἐκ γερμανικῶν γυμνασίων καὶ ἐξ ἰδίας πείρας ἠρυσάμην, εἶναι ἡ ἑξῆς.

Α'. Ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Β'. Κλάσις. Ὁρθογραφικαὶ ἀσκήσεις. Ἀπαγγελία καλῶν ποιημάτων νεωτέρων ποιητῶν. Ἀνάγνωσις τε-

μαχιῶν ἐκ νεοελληνικῆς χρηστομαθείας καὶ λογικῆ καὶ γραμματικῆ αὐτῶν ἐξέτασις. Ἀσκήσεις εἰς τὸ νὰ διηγῶνται οἱ μαθηταὶ τὰ ἀνεγνωσμένα μὲ καλὴν γλῶσσαν. Ἀσκήσεις εἰς τὸ νὰ τρέπουσι ποιήματα εἰς πεζὸν λόγον.

4) Ἄλλ' ἡ ἀπαγγελία ποιήματός τινος ὄσο τινα προϋποθέτει.

α.) Ἀνθολογίαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συντεταγμένην καὶ μὲ αἰσθητικὰς καὶ ἄλλας σημειώσεις πεπλουτισμένην καὶ ἐκ νεωτέρων ποιητῶν ἐρανισμένην, οἷα, ὡς ἐγὼ γνωρίζω, δὲν ὑπάρχει, καὶ

β.) ἰδιαιτέραν κατ' οἶκον ἄσκησιν τοῦ μαθητοῦ, ἧς τρεῖς τρόποι διάφοροι ὑπάρχουσι. Τὴν μὲν πρώτην ἐβδομάδα νὰ διατάξωμεν τὸν μαθητὴν ν' ἀποστηθίζῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος ἐξήγησε, καὶ πάλιν γραμματικῶς καὶ λογικῶς, ὅσον οἶόν τε, νὰ διέρχεται αὐτό. Τὴν ἀκόλουθον ἐβδομάδα νὰ διδῇ ὁ διδάσκαλος εἰς τοὺς μαθητάς του τὸ ἀκόλουθον θέμα· νὰ διηγῆται εἰς αὐτοὺς ἀπὸ στήθους διηγημάτιον ἢ μῦθον ἢ καὶ ἐκ τῆς μυθολογίας τι, καὶ ν' ἀπαιτῆ παρ' αὐτῶν νὰ φέρωσι τὴν ἀκόλουθον ὄραν τὴν πρὸς ἄσκησιν ὠρισμένην τοῦτο γεγραμμένον ἐν καλῇ γλώσσῃ. Ἡ ἄσκησις αὕτη διὰ πολλοὺς λόγους εἶναι διὰ τὴν κλάσιν ταύτην φυσικωτάτη καὶ ὠφελιμωτάτη. Τὰ τεμάχια ὅμως ταῦτα πρέπει νὰ μὴ ᾔηται μεγάλα, καὶ νὰ ἐγείρωσι τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν, ὅτι τότε ὁ μαθητὴς δὲν αἰσθάνεται δυσκολίαν νὰ τὰ γράψῃ. Τὴν δὲ τρίτην ἐβδομάδα νὰ παρουσιάσῃ ὁ διδάσκαλος ποιημάτιόν τι, τὸ ὁποῖον ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ μεταβάλλῃ μόνος του κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν μερῶν εἰς πεζὸν λόγον. Οὕτως ἡσχημένος ὁ μαθη-

τῆς δύναται καὶ ποιήματα ν' ἀπαγγείλῃ. Μεταβαίνομεν εἰς τὴν τρίτην κλάσιν.

Γ'. *Κλάσις*. Πρὸς τὰ τῆς β' τάξεως προστίθενται τὰ ἐξῆς τρία εἶδη·

1) *Ἀπομιμήσεις*. Κρίνω ἀναγκαῖον νὰ διασαφηνίσω τί ἐννοῶ διὰ τῆς λέξεως ταύτης. Πᾶς μαθητὴς γνωρίζει τὸν μῦθον « ἡ ἀλώπηξ καὶ αἱ σταφυλαί ». Ἐν τούτῳ περιέχεται ἡ ἐννοια, ὅτι ὁ πανοῦργος προσποιεῖται ὅτι καταφρονεῖ πᾶν ὅ,τι διὰ πολλῶν μόχθων εἰς μάτην προσεπάθησε νὰ κατορθώσῃ. Τὴν ἐννοιαν λοιπὸν ταύτην ὁ μαθητὴς δύναται καὶ δι' ἄλλων ὁμοίων μύθων νὰ ἐκθέσῃ, π. χ. διὰ τοῦ μύθου ἡ αἶξ καὶ τὰ λάχανα. « Ἦλθέ ποτε αἶξ εἰς λαχανόπηπον. Τὰ λάχανα ἦσαν ὠραῖα, ἀλλὰ φράκτης περιέβαλλε τὸν κῆπον· ἡ αἶξ οὔτε νὰ τὸν ὑπερπηδήσῃ ἠδύνατο, οὔτε κάτωθεν νὰ ὑφερπύσῃ. Πλησίον ἔβασκεν ἀγέλη δαμάλεων, αἵτινες ἐπεριγέλασαν τὴν πονηρὰν αἶγα, ἥτις ὅμως προσεποιήθη, ὅτι οὐδεμίαν σημασίαν δίδει εἰς τὰ λάχανα· γνωρίζω, εἶπε, ταῦτα· ἡ γεῦσις των εἶναι πικρά ».

2) *Διηγήσεις*. Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν θεμάτων εἶναι διὰ τοὺς μαθητὰς δυσκολώτερον παρ' ὅσον δύναται τις νὰ νομίσῃ. Διότι δὲν παρέχει ὀλίγην δυσκολίαν τὸ νὰ εὑρίσκηται συμβάν τι ὠρισμένον περιέχον ἐπεισόδια, μέσα βοηθητικά, δυσκολίας κτλ.—Ὁ διδάσκαλος διατάσσει τοὺς μαθητὰς νὰ τῷ φέρουν τὴν ἄλλην φαρὰν διήγησιν συντεταγμένην καὶ φέρουσιν τὴν ἐπιγραφὴν « ὁ πιστὸς κύων ». Ἐνταῦθα εἶναι δυνατόν διάφοροι διηγήσεις νὰ πλασθῶσι, διότι καὶ κατὰ διαφόρους τρόπους ὁ κύων ἔδειξε τὴν πίστην του καὶ δύναται καὶ τὴν δεῖξῃ, τὴν ὁποίαν ἴσως καὶ οἱ μαθηταὶ εἴτε ἐξ ἀνα-

γνώσεως εἴτε ἐξ ἰδίας πείρας ἐγνώρισαν. Πρέπει ὁμοίως ὁ διδάσκαλος, ἐνῶν δίδει θέματα μὲ δύσκολον ἐπιγραφὴν, νὰ παρέχῃ συγχρόνως καὶ εὐκολίας τινάς, περιλαμβάνων τὸ περιεχόμενον αὐτῶν εἰς ὀλίγας λέξεις. Ὡς παράδειγμα τούτου ἔστω τὸ ἐξῆς περιεχόμενον τοῦ μύθου τοῦ ἐμπόρου καὶ τοῦ κύνος. « Ἐμπόρου τινὸς ἔπεσεν ἀπὸ τὸν ἵππον ὁ σάκκος χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ. Ὁ πιστὸς τοῦ κύνων θέλει νὰ μὴ χαθῆ ὁ σάκκος καὶ πηδᾷ ὡς λυσσῶν ἐπὶ τοῦ ἀλόγου. Ὁ ἔμπορος τὸν ὑπολαμβάνει ὡς πραγματικῶς λυσσῶντα, πυροβολεῖ καὶ τὸν φονεύει. Ἐπειτα ἐννοήσας, ὅτι ἔχασε τὸν σάκκον, ἐπιστρέφει καὶ εὐρίσκει τὸν κύνα ἀποθαμμένον ἐπὶ τοῦ σάκκου ».

Δεύτερον εἶδος τούτων τῶν διηγήσεων εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ πλάσις διηγήσεώς τινος, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ εὐρίσκη τις τὴν ἀλήθειαν παροιμίας. π. χ. « ὅστις παρασκευάζει ἄλλω λάκκον, πίπτει ὁ ἴδιος »· ἢ ἡ εὐρεσις μύθου τινὸς διὰ παροιμίαν, τὸν ὁποῖον εἰς καλὴν γλῶσσαν πρέπει νὰ ἐκθέτῃ, π. χ. διὰ τὴν παροιμίαν « χεῖρ χεῖρα νίξει » ἢ εὐρεσις τοῦ μύθου τῆς μελίσσης καὶ τῆς περιστερᾶς, ἢ τοῦ μύθου τοῦ λέοντος καὶ μυός. Καὶ ἐνταῦθα πάλιν πρέπει ὁ διδάσκαλος νὰ εὐκολύνῃ τοὺς μαθητὰς κατ' ἀρχάς, ἢ διὰ συντόμου σχημαγραφίας, ἐξ ἧς ὁ μαθητὴς κατ' οἶκον δύναται νὰ πλάσῃ διήγησιν ἐκτενεστέραν, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον.

3) *Περιγραφαί*. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀσκήσεως εἶναι δυσκολώτερον τῶν δύο προειρημένων, διότι ἡ ἔκθεσις τινος συμβάντος κατὰ τὰ μέρη του, καὶ ἂν ᾖ καὶ τὸ γνωστότατον εἰς πάντας, εἶναι τόσον δύσκολος, ὥστε

διὰ πολλοὺς ἀρχαίους εἶναι ἀκατόρθωτος. Διὰ τί λοιπὸν νὰ μεταχειρίζομεθα τὰς περιγραφὰς πρὸς ἄσκησιν; Τοῦτο γίνεται κυρίως, ἵνα ὁ μαθητὴς συνηθίσῃ νὰ περιγράψῃ τὰ ἀντικείμενα μετὰ σαφηνείας, μ' ἄλλας λέξεις, νὰ διδῇ διὰ τῶν λέξεων σαφῆ εἰκόνα τοῦ ἀντικειμένου του οὕτως, ὥστε ὁ ἀναγινώσκων τὴν περιγραφὴν ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ ἀντικείμενον μετὰ βεβαιότητος, ἢ νὰ τὸ βλέπῃ τρόπον τινὰ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς του. Ὁ διδάσκαλος πρέπει κατ' ἀρχὰς νὰ διατάττῃ τοὺς μαθητὰς νὰ περιγράψουν ἀντικείμενα τῆς οἰκίας ἢ τοῦ σχολείου, βραδύτερον καρπούς, δένδρα, ἄνθη, ζῶα, ἐργαλεῖα κτλ., ἔπειτα νὰ μεταβαίῃ καὶ εἰς περιγραφὰς τῆς φύσεως. Αἱ περιγραφαὶ αὗται πρέπει νὰ περιέχουν καὶ τινα χρωματισμὸν τῆς ψυχῆς καὶ νὰ προέρχωνται ἐξ ὑγιoῦς φαντασίας.

Ἐνταῦθα προσθετέον, ὅτι, ἐπειδὴ εἰς τὴν κλάσιν ταύτην διδάσκειται ἡ ἱστορία τῶν ἀρχαίων χρόνων, ὁ διδάσκαλος δὲν πρέπει ν' ἀμελῇ ν' ἀναγινώσκῃ εἰς τοὺς μαθητὰς του ἔκτενῃ διήγησιν ἐκ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, τὴν ὁποίαν καὶ παρευθὺς ν' ἀπαιτῇ παρ' ἑνὸς μαθητοῦ ν' ἀπαγγέλλῃ ἀπὸ στόματος, καὶ παρὰ πάντων νὰ τὴν φέρωσι τὴν ἄλλην φορὰν γεγραμμένην.

Β'. Γυμνάσια.

Α'. Πρώτη τάξις. Ἐπιστολαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διηγηματικαί. Διηγήματα εἰς σχῆμα διαλόγου. Παραβολαὶ καὶ ἀντιθέσεις. Παραλληλισμοί· ἐξηγήσεις καὶ δικαιολογήσεις παριμιῶν καὶ γλωσσικῶν.

1) Ἐπιστολαί. Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ᾔναι οἱ μαθηταὶ ἐξησκημένοι εἰς τὸ ἐπιστολογραφεῖν, διότι καὶ ἡ οἰκογένεια δύναται πλέον νὰ προσμένῃ ἀπὸ τὸ σχολεῖον

τοιαύτας πρακτικὰς τοῦ βίου ἀσκήσεις. Ἄλλ' ἐπειδὴ αἱ ἐπιστολαὶ προκαλοῦνται ἐξ ὠρισμένων σχέσεων προσώπων, δὲν δύναται μὲν ἡ ἐπιστολὴ, ἥτις ὡς θέμα προτίθεται εἰς τὸν μαθητὴν καὶ ἔνεκα τούτου δὲν προέριχεται ἐκ σχέσεων αὐτοῦ, οὔτε τόσον καλῶς νὰ προβαίνη, οὔτε πάντοτε νὰ μιμῆται τὸ ἀληθές, πρέπει ὅμως ἐν αὐτῇ πᾶν τεχνητὸν ν' ἀποφεύγη ὁ μαθητής, καὶ νὰ ἐκθέτῃ τὰς ἐννοίας καὶ τὰ αἰσθήματα μὲ φυσικὸν καὶ ὄχι θεβιασμένον ὕφος. Βεβαίως δὲν συμβουλεύω νὰ γίνηται πολλὴ ἀσκησις εἰς τὴν ἐπιστολογραφίαν, διότι πλὴν τῶν προειρημένων δυσκολιῶν ἀναγκάζεται προσέτι ὁ μαθητής ἐξ αἰτίας τῶν ἐπιστολῶν νὰ εὐρίσκη πολλὰς φράσεις οὐδὲν σημαίνουσας. Ὁ διδάσκαλος ὅμως ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν πρέπει νὰ προτείνῃ ὡς θέμα εἰς τοὺς μαθητάς, νὰ ἐκθέτουν ἐν εἴδει ἐπιστολῆς διήγησίν τινα, ἢ τι συμβάν τῆς ἡμέρας, ὅπερ νὰ κινή τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπου ὅμως δὲν ἀρκεῖ νὰ γράφουν ἄνωθεν μὲν τῆς ἐπιστολῆς « φίλε μου », κάτωθεν δὲ « ὁ φίλος σου », ἀλλ' αὐτὸ τὸ συμβεβηκὸς νὰ μεταπλάττουν εἰς εἶδος ἐπιστολῆς.

2) Ἐτέρα ἀσκησις, τὴν ὁποίαν συχνότερον πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα, εἶναι ἡ τροπὴ τῶν διηγήσεων εἰς διαλόγους. Εἰς τὴν τροπὴν δὲ ταύτην δὲν ἀρμόζει πᾶν διήγημα, ἀλλὰ μόνον τοιαῦτα, εἰς τὰ ὁποῖα μόνον δύο πρόσωπα παρουσιάζονται ὡς δρώντα. Ὁ διάλογος πρέπει πάντοτε νὰ ἔχῃ διηγηματικὴν χροιάν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ δι' ἄλλων διεσπαρμένων καὶ πρὸς τοῦτο τεινόντων χωρίων.

Διὰ πάντα τὰ ρηθέντα εἶδη τῶν ἀσκήσεων λείπει τὸ κατάλληλον βιβλίον, τὸ ὁποῖον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς

ὁδηγός εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸν διδάσκαλον ν' ἀπαλλάττῃ ἀπὸ τὴν ὑπαγόρευσιν τῶν σχεδίων, δι' ἣν δαπανᾶται καιρός. Ἐχω ὅμως σκοπὸν σὺν Θεῷ γ' ἀναπληρώσω τὴν ἔλλειψιν ταύτην τὸ ἐρχόμενον θέρος. Διότι τὸ προκείμενον βιβλίον περιέχει τὰ ἐξῆς εἶδη τῶν ἀσκήσεων καὶ εἶναι προωρισμένον μόνον διὰ τὰς τρεῖς πρώτας κλάσεις τοῦ γυμνασίου.

Εἰς τὴν πρώτην κλάσιν τοῦ γυμνασίου πλὴν τῆς ἐπιστολογραφίας καὶ τῶν διαλόγων ἔχομεν

3) τὰς παραβολάς. Δύο εἰδῶν παραβολὰς ἔχομεν α.) τὰς ὁμοιότητος δύο ἀντικειμένων, αἷς ἔχουσι πρὸς ἄλληλα, καὶ β.) τὰς διαφοράς. Πρέπει ὅμως νὰ προσέχωμεν εἰς τὰς ὁμοιότητας καὶ νὰ τὰς ἐκθέτωμεν εἰς ὠραίαν γλῶσσαν καὶ ὀρθὴν ἀλληλουχίαν. Τὰ περιεχόμενα εἰς τὸ βιβλίον σχέδια κατὰ μέγα μέρος θ' ἄρουν τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας οἱ μαθηταὶ ἰδίως κατ' ἀρχὰς θέλουσι δοκιμάσει.

4) Ἀντιθέσεις.

5) Παραλληλισμοὶ δύνανται νὰ χρησιμεύσουν εἰς τὴν κλάσιν ταύτην ὡς θέματα.

6) Ἐξήγησις παροιμιῶν καὶ ἀποφθεγμάτων. Ἡ ἄσκησις αὕτη εἶναι ἀναγκαία ἰδίως δι' ἐκείνους τοὺς μαθητάς, οἵτινες ἀπαντῶσιν ἀκόμη δυσκολίας, διότι δὲν ἀπέκτησαν εἰσέτι κρίσιν ἰσχυράν εἰς τὸ νὰ ἐννοῶσι καὶ ἐκτελῶσι τὸ θέμα. — Οὕτω τελειοῦν τὰ θέματα τῆς πρώτης γυμνασιακῆς κλάσεως. Ἐρωτᾶται τώρα, πῶς πρέπει νὰ φέρηται ὁ διδάσκαλος κατὰ τὴν διανομὴν τοῦδε ἢ τοῦδε τοῦ θέματος; Κατὰ τὸ μάθημα, καθ' ὃ δίδει τὸ θέμα, πρέπει ν' ἀπαγγέλλῃ τὸ σχέδιον καὶ γὰρ προσθέτῃ περὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ σημείου,

τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὸ θέμα, σπουδαῖόν τι καὶ ἐνδιαφέρον τοὺς μαθητάς. Εἶμαι δὲ πεπεισμένος, ὅτι ὁ μαθητὴς οὐ μόνον εἰς τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ καὶ κατ' οἶκον θέλει δεῖξει ζωηρὸν ἐνδιαφέρον καὶ θὰ προσπαθῇ μετὰ κόπου νὰ ἐκθέτῃ σαφῶς καὶ ἐν καταλλήλῳ τῶν μέρων ἀκολουθίᾳ τὸ θέμα του. Ὁ δὲ διδάσκαλος, ἀφοῦ λάβῃ τὰ θέματα, τὰ διορθώνει κατ' ἰδίαν ἐν σχέσει πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν μορφήν των.

Β'. Τάξις. Εἰς ταύτην ἀπαιτοῦνται 2 ὄραι καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα. Εἶδη δὲ ἀσκήσεων εἶναι ἡ ἐξήγησις παροιμιῶν καὶ γλωσσικῶν, ὅπως εἰς τὴν πρώτην κλάσιν. *Ἐξήγησις ἀποφθεγμάτων συγγραφέων. Ἱστορικαὶ διατριβαί.* Πρὸς τούτοις θεωρία τῆς ἐπικῆς ποιήσεως καὶ ἱστορία τοῦ ἐλληνικοῦ ἔπους, καὶ τέλος διδασκαλία περὶ τρόπων καὶ σχημάτων.

Τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον εἶδος τῶν θεμάτων εἶναι ὅλως τὰ αὐτά. Πρέπει λοιπὸν νὰ εἶπω ὀλίγα περὶ τῶν ἱστορικῶν διατριβῶν. Τὰ θέματα ταῦτα ἐξέλεξα σχεδὸν πάντα ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας. Ὅταν π. χ. ὁ διδάσκαλος φθάσῃ εἰς τοὺς χρόνους τῶν Καισάρων, καὶ ἰδίως εἰς τοὺς τοῦ Αὐγούστου, δύναται νὰ μεταχειρισθῇ ἐπωφελέστατα τὸ σχέδιον ἀριθ. 3 πρὸς ἄσκησιν.

Γ'. Τάξις. Δύο ὄραι καὶ ἐνταῦθα ἀπαιτοῦνται.

Ἀποφθέγματα συγγραφέων, ἰδίως ἐν εἴδει χρείας, Ἱστορικαὶ διατριβαί. Λόγοι-Θεωρία τῆς λυρικῆς καὶ δραματικῆς ποιήσεως. Ἱστορία τῆς παρ' Ἑλλήσι λυρικῆς καὶ δραματικῆς ποιήσεως. Ἀρχαὶ τῆς ῥητορικῆς. Πρὸ πάντων ἀνάγκη εἶναι νὰ διασαφηνισθῇ ἡ λέξις χρεία. Ἡ χρεία (chreie) εἶναι σύντομος ἄσκησις τοῦ ὕφους, καθ' ἣν ἀπόφθεγμα συγγραφείως ἢ γενικῆ ἐν-

νοια ἀναπτύσσεται ἀκριβέστερον καὶ ἀποδεικνύεται ὡς ἀληθής. Ἀποτελεῖ τὴν ἀπλουστάτην βᾶσιν πάσης ἀναπτύξεως καὶ διασαφηνίσεως μιᾶς ἐννοίας, καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀρχαίοις πολὺ ἐτιμᾶτο. Ὡς ἰδρυτῆς δὲ τῆς αὐστηρῶς ῥητορικῆς μορφῆς τῆς θεωρεῖται ὁ Ἀφθόνιος ἐξ Ἀντιοχείας 300 ἔτη π. Χ. ἀκμάσας. Τὰ οὐσιώδη μέρη τῆς εὐρίσκονται εἰς τὸ σχέδιον Principiis obsta (σελ. 121) ἑλληνιστί καὶ εἰς τὸ ἐπόμενον Ferro nocentius aurum (σελ. 122) λατινιστί. Δὲν πρέπει δὲ τις κατὰ τὴν χρῆσιν τῶν μερῶν τούτων νὰ ᾔηται σφόδρα προσκεκολλημένος εἰς ταῦτα· δύναται μάλιστα κατὰ τὰ διάφορα θέματα νὰ κάμῃ καὶ μεταβολὰς καὶ συντομεύσεις. Σχέδια διὰ τὰς χρεῖας παρέχουν οὐ μόνον τὰ γνωμικὰ ἐνδόξων ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ ὅλος κύκλος τῶν παροιμιῶν.

Α' Τάξις. (Καθ' ἑκάστην ἐβδομάδα 2 ὥραι). *Διάφοροι διατριβαὶ καὶ λόγοι. Θεωρία τῆς ῥητορικῆς Ἱστορία τῆς παρ' Ἑλλησι ῥητορικῆς.*

Ἐπειδὴ τὸ παρὸν βιβλίον δὲν ἐπαρκεῖ καὶ διὰ τὴν τάξιν ταύτην, συνέλεξα 50 θέματα, τὰ ὅποια μέλλω νὰ ἐκδώσω προσεχῶς, καὶ τὰ ὅποια πολὺ ὠφέλιμα θὰ ᾔηται διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς κλάσεως ταύτης καὶ τοὺς φοιτητὰς τοῦ Πανεπιστημίου.

Μένει μόνον ὀλίγας λέξεις νὰ εἶπω περὶ τοῦ βιβλίου τούτου. Τοῦτο εἶναι προωρισμένον διὰ τὰς τρεῖς πρώτας τάξεις τοῦ γυμνασίου, καὶ περιέχει ἀρκετὴν ὕλην δι' αὐτάς, ὥστε ὁ διδάσκαλος νὰ μὴ ᾔηται ἡναγασμένος νὰ ἐπαναλαμβάνῃ καθ' ἑκάστον ἔτος τὰ αὐτὰ θέματα. Τὰ σχέδια ταῦτα ἤρηνισάμην ἐκ διαφόρων τοιούτου εἶδους γερμανικῶν βιβλίων, καὶ κατέταξα οὐ-

τως, ὥστε πρῶτα νὰ ἦναι τὰ διὰ τὴν πρώτην κλάσιν χρησιμεύοντα, νὰ ἐπώνται τὰ διὰ τὴν δευτέραν καὶ τελευταία νὰ ἔρχονται τὰ διὰ τὴν τρίτην. Κατὰ τὴν ἐκλογὴν ταύτην πάντοτε εἶχον ὑπ' ὄψιν τὴν κλάσιν, διὰ τὴν ὁποίαν θὰ χρησιμεύωσι, καὶ διὰ μὲν τὰς κατωτέρας ἐξέλεξα εὐκολώτερα καὶ ἀπλούστερα, δυσκολώτερα δὲ καὶ παλυπλοκώτερα διὰ τὰς ἀνωτέρας. Τοῦ βιβλίου τούτου ἡ χρῆσις εἶναι διττή· 1) διὰ τὰ γυμνάσια, διότι περιέχει ἐν βαθμιαίᾳ ἀκολουθίᾳ ἀριθμὸν τινα θεμάτων, τὰ ὅποια ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς κλάσεις, δι' ἃς εἶναι ὄρισμένα, καὶ 2) βοηθεῖ τὸ βιβλίον πάντα, ὅστις ἐπιθυμεῖ μόνος του νὰ ἐξασκῆται διὰ τοιούτων θεμάτων καὶ νὰ μορφώνηται.

Διὰ ποίους δὲ λόγους ἀπεφάσισα νὰ ἐκδώσω τὸ βιβλίον τοῦτο, εἶπον καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ προλόγου, δὲν κρίνω δὲ ἄσκοπον καὶ ἐνταῦθα ὀλίγας λέξεις νὰ προσθέσω. Ἀπὸ δύο περιπτῶν ἐτῶν διατρίβων ἐν Ἑλλάδι κατενόησα ἀκριβῶς τὴν ὑφισταμένην μεγάλην διαφορὰν μεταξὺ τῶν γερμανικῶν καὶ ἑλληνικῶν γυμνασίων. Τὰ τελευταῖα ταῦτα δὲν ἐκτελοῦσι τὸν σκοπὸν των. (Διὰ τί νὰ μὴ τὸ εἶπωμεν;) Ὁ γερμανόπαις ἀπολυόμενος τοῦ γυμνασίου, — ἀφίνω πόσας γνώσεις ἔχει, αἵτινες τῷ εἶναι ὠφέλιμοι εἰς τε τὸν πρακτικὸν βίον καὶ τὸν ἐπιστημονικόν, — δύναται νὰ ἐκθέτῃ εὐχερῶς καὶ σαφῶς ὅ,τι θέλει, καὶ τοῦτο, διότι ἀπὸ τὰ μικρά του ἔτη ἤσκειτο διὰ θεμάτων, πρῶτον μὲν εὐκολωτάτων, τελευταῖον δὲ δυσκολωτάτων. Ἐντεῦθεν διττὴ προκύπτει ὠφέλεια· 1) ὠφελεῖται εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς μητρικῆς του γλώσσης, ἣν λυγίζει καὶ μεταχειρίζεται, ὡς βούλεται, 2) δὲ εἰς τὴν μόρφωσιν

κρίσεως ἰδίας καὶ αὐτενεργοῦ. Ἄλλ' ὅσα λέγομεν περὶ ἐκείνων τῶν μαθητῶν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ Ἑλλήνων μαθητῶν; ἥκιστα. Πόσοι τάχα μαθηταὶ ἐξεργόμενοι τῶν γυμνασίων δύνανται νὰ ἐκθέσωσιν τι σαφῶς καὶ ὀρθῶς, ἢ νὰ ἔχωσι τὴν κρίσιν τῶν μεμορφωμένην; Πόσοι ἐκ τούτων δὲν γίνονται γελοῖοι εἰς τὸν πρακτικὸν βίον τῶν, διότι εἶναι παντελῶς ἀνάσκητοι; Βεβαίως σπουδάζομεν ὄχι διὰ νὰ γείνωμεν πολῖται νεφελοκοκχυγίας τινός, ἀλλὰ μέλη τῆς κοινωνίας, εἰς ἣν τοιαύτη εὐκολία εἰς τὸ ἐκθέτειν καὶ διαύγεια τῶν κρίσεων μεγάλως ἀπαιτεῖται. Ἡ λυπηρὰ αὕτη θέσις τοῦ τελειοφοίτου τῶν γυμνασίων μὲ παρώτρυνεν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, τὸ ὁποῖον εὐχομαι νὰ παραγάγῃ γενναίους καρπούς, τοὺς ὁποίους καὶ ἐπαγγέλλεται.

Ἐν Ἀθήναις, 5 (17) Φεβρουαρίου 1874.

DR. MICH. DEFFNER.

ΣΧΕΔΙΑ

ΠΡΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΝ ΙΔΕΩΝ

Παραβολαί

Θέμα Α'.

Ὁ χειμὼν καὶ τὸ ἀνθρώπινον γῆρας

Σχέδιον

Ἡ σύγκρισις τοῦ ἀνθρωπίνου γήρατος πρὸς τὸν χειμῶνα εἶναι εἰκὼν εὐχρηστος εἰς πάντα χρόνον καὶ εἰς πάντα λαόν, καὶ βεβαίως δὲν πρέπει νὰ θαυμάση τις διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ μεταξὺ αὐτῶν ὁμοιότης εἶναι λίαν στενή. Ὁ χειμὼν εἶναι ἐκείνη τοῦ ἔτους ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ φύσις τρόπον τινα ἀπαυδῆσασα ἀπὸ τὴν διηνεκῆ ἐν καιρῷ τῆς ἀνοιξέως, τοῦ θέρους καὶ τοῦ φθινοπώρου δημιουργήσιν καὶ ἐνέργειαν ἀναπαύεται. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ μὲ τὸν γέροντα. Ἡ δύναμις του καταναλίσκεται ἀπὸ τοὺς κόπους, τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς τρικυμίας τῆς ζωῆς, καὶ αὐτὸς ἀποκαμὼν ἀπὸ τὰς ἐργασίας του καὶ ἀηδιάσας ἀπολαύει τῆς ἡσυχίας.—Φοβεραὶ τρικυμίας μαίνονται ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸν χειμῶνα, καὶ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς πολλαὶ ἡμέραι εἶναι παγετώδεις, νεφελώδεις καὶ δρι-

μεῖται. Ἐπίσης καὶ τὸ γῆρας ἀριθμεῖ πολλές νεφελώ-
δεις καὶ ὀριμείας ἡμέρας, διότι ἡ ἀσθένεια καὶ ἀδυνα-
μία ἀναγκάζουν τὸν γέροντα συχνότατα νὰ ἀναβοᾷ
« αὐταὶ εἶναι αἱ ἡμέραι, περὶ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ
εἶπω, ὅτι δὲν μοὶ ἀρέσκουν ». — Μόνον ὀλίγας ἀπο-
λαύσεις μᾶς φέρει ὁ χειμῶν, αἵτινες ὅμως διὰ τοῦτο
εἶναι τοσοῦτω εὐδαιμονικώτεροι, ἐπειδὴ ἀπολαύομεν
αὐτῶν συνήθως ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας μας. Μήπως
εἰς τὸ γῆρας ἄλλο τι συμβαίνει; Τοῦτο ὀλίγας μὲν
ἡδονὰς μᾶς προσφέρει, αὐταὶ ὅμως εἶναι αἱ κάλλισται
τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὁ καλῶς ἀνατετραμμένος υἱός,
τὸ πλῆθος τῶν ἐγγόνων, τὸ ὅποσον πολλές ἐλπίδας
δίδει, ὁ λαμπρὸς καρπὸς τῶν ὅσα ὁ γέρον ἔργα κατὰ
τὰ ἔτη τῆς νεότητος ἔκαμε τῇ βοήθειᾳ τοῦ Θεοῦ, δὲν
τῷ χορηγοῦν τοιαύτας ἡδονὰς, αἵτινες τὸν καθιστῶσιν
ἀληθῶς εὐδαίμονα; — Ὁ χειμῶν μὲ τὰς σκοτεινὰς καὶ
μικρὰς ἡμέρας του, μὲ τὰς θλιθερὰς καὶ νεναρκωμένας
πεδιάδας του εἶναι ὁ προάγγελος ὠραίας, λαμπρᾶς καὶ
τὸ πᾶν ἀναξωγονοῦσῆς ἀνοιξέως. Ἀλλὰ καὶ ὁ γέρον
μήπως δὲν βλέπει ἐπίσης ἐλπίζων καὶ ἐπιθυμῶν τα-
χεῖαν ἀνοιξιν, μέλλον δηλ. ὠραιότερον;

Οὕτω λοιπὸν ὁ χειμῶν ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις εἶναι
λίαν κατάλληλος εἰκὼν τοῦ γήρατος.

Θέμα Β'.

Κοιτὶς καὶ φέρετρον

Σχέδιον πρῶτον

Πόσον ἀπείρωσ διάφορα καὶ ὅμως καὶ πόσον ὅμοια
εἶναι ἡ κοιτὶς καὶ τὸ φέρετρον! Ἀπὸ σανίδας κατα-

σχευάζεται ἡ κοιτίς καθὼς καὶ τὸ φέρετρον. Ἴσως μία κοιτίς καὶ ἓν φέρετρον γίνονται συγχρόνως ἀπὸ τὸ ξύλον ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ δένδρου.—Καὶ εἰς τὰ δύο κοιμᾶται ὁ ἄνθρωπος. Πόσον ἀμέριμνον κεῖται τὸ νήπιον εἰς τὴν κοιτίδα. Οὐδεμία δυστυχία, οὐδεμία γῆϊνος ἀνάγκη κατέχει τὸν κοιμώμενον εἰς τὸ φέρετρον.—Καὶ εἰς τὰ δύο πλησίον χύνονται δάκρυα, παρὰ μὲν τὸ φέρετρον δάκρυα λύπης, παρὰ δὲ τὴν κοιτίδα δάκρυα χαρᾶς.—Οἱ γονεῖς θέτουν τὰ τέκνα των εἰς τὴν κοιτίδα, συνήθως δὲ τὰ τέκνα θέτουν τοὺς γονεῖς εἰς τὸ φέρετρον.—Καὶ εἰς τὰς δύο κοίτας πλησίον γίνεται δέησις. «Φύλαττε τὴν τρυφερὰν ζωὴν τοῦ τέκνου μου, ἀγαπητὴ ἐπουράνιε Θεέ», παροικαλεῖ ἡ μήτηρ παρὰ τὴν κοιτίδα τοῦ κοιμωμένου ἀγγέλου, καὶ «εἰρήνη εἰς τὸν κεκοιμημένον» λέγει πλησίον τοῦ φερέτρου ἡ τεθλιμμένη καρδιά.—Κοιτίς καὶ φέρετρον, πολλάκις μὲν εἴσθε πλησίον τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο, πολλάκις δὲ μόλις καὶ μικρότατον χρονικὸν διάστημα σᾶς διαχωρίζει. Ἄλλ' εἴτε πλησίον εἴτε μακρὰν τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο εἴσθε, καὶ τὰ δύο εἴσθε κοῖται, καὶ τὸ μὲν κοίτη διὰ τὴν γῆν, τὸ δὲ κοίτη διὰ τὸν οὐρανόν.

Σχέδιον δεύτερον

Δύο συγκινητικὰ πράγματα ἴστανται εἰς τὰ δύο ἄκρα τῆς ζωῆς, ἡ κοιτίς καὶ τὸ φέρετρον. Ἡ κοιτίς καὶ τὸ φέρετρον, πόσον ὁμοιάζουν τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο. Διότι παριστῶσι τὰ δύο σημεῖα, τὰ ὅποια κατέχουν ἀνὰ ἓν ἄκρον τῆς ζωῆς. Καὶ τὰ δύο εἶναι στενοὶ μὲν οἰκίσκοι, ἀλλ' ὅμως ἀρκούντως εὐρύχωροι διὰ τοὺς οἰκήτοράς των.—Ἄλλὰ μὲ ὅλας των τὰς ὁμοιότητας πόσον καὶ διὰ

φορα είναι! Ἐνῶ παρά τὴν κοιτίδα γλυκὰ δάκρυα χαράς ρέουν, εἰς τὸ φέρετρον πλησίον χύνονται πικρὰ δάκρυα θλίψεως· οἷοτι εἰς μὲν τὴν κοιτίδα ἐπίγειος ὕπαρξις ἀρχίζει, εἰς δὲ τὸ φέρετρον ἐπίγειος ὕπαρξις παύει. Εἰς τὴν κοιτίδα ἀναπαύεται σφριγῶσα καὶ νεκρὰ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, εἰς δὲ τὸ φέρετρον ψυχρὰ εἰκὼν τοῦ θανάτου.

Κοιτὶς καὶ φέρετρον, πόσον μακρὰν καὶ πόσον πλησίον τὰ ἓν εἰς τὸ ἄλλο εἶναι! Κοιτὶς, τόσον ἀγαπητὴ, φέρετρον, τόσον φοβερόν! Ἄλλ' ἔαν πληρώσω τὸν χρόνον καὶ τὸν χώρον, οὔτινες ἐνόησον καὶ χωρίζουν ἀμφοτέρα, διὰ τῆς ὁθείσης μοι δυνάμεως, μοι γίνονται καὶ τὰ δύο, κοιτὶς καὶ φέρετρον, οἰκεία ἀναπαυτήρια· τότε ἤτο ἡ κοιτὶς μου φέρετρον, τὸ ὅποῖον ἔκρυπτε τὸ σπέρμα πλυσιμωσάτου φυτοῦ, τότε γίνεται εἰς ἐμὲ τὸ φέρετρον κοιτὶς αἰωνίας ζωῆς.

Σχέδιον τρίτον

Πάμπολλα ἀναπαυτήρια ὑπάρχουν εἰς τὴν ζωὴν, — καὶ τίς ἀγνοεῖ μεταξὺ αὐτῶν δύο τὰ σπουδαιότατα; Τὸ μὲν ἓν κεῖται εἰς τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ζωὴν, τὸ δὲ ἄλλο εἰς τὴν ἀπ' αὐτῆς ἔξοδον. Διάφορα, πολὺ διάφορα καὶ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα φαίνονται ὡς πρὸς τὸν σκοπόν των, καὶ ὅμως εἶναι καὶ τὰ δύο πολὺ συγγενῆ πρὸς ἄλληλα. — Ἐκ σανίδων εἶναι κατεσκευασμένη ἡ κοιτὶς ὡς καὶ τὸ φέρετρον. Εἰς τὸ δάσος ἴστατο δένδρον, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐλήφθησαν αἱ σανίδες. Ἀκμαῖον καὶ γλωρὸν ὕψονε τοὺς κλώνους του, καὶ τότε ὑπ' αὐτὸ ἀνεπαύετο ὁ κουρασμένος ὁδοιπόρος. Τέλος τὸ δένδρον ἔκοψαν, τὸν κορμὸν του ἔσχισαν, καὶ εἰς ἔρ-

γαστήρια τὸν ἐδούλευσαν. Ἴσως μία κοιτίς καὶ ἐν φέρετρον συγχρόνως ἐκ τοῦ αὐτοῦ ξύλου κατεσκευάσθησαν. Κοιτίς ἐπομένως καὶ φέρετρον, καὶ τὰ δύο ηὔξανον ἀκμαῖα καὶ σφριγῶντα ὡς ἄγριον ἢ κερποφόρον δένδρον, ἐπὶ τῶν κλάδων τοῦ ὁποίου ἐκελάδουν τὰ πτηνά. Καὶ τὰ δύο τὴν μὲν ἀνοιξιν ἤνθουν, τὸ δὲ φθινόπωρον ἐφυλλορροῦν, καὶ τὰ δύο διὰ τῆς ἀξίνης ἐκόπησαν ἢ ὑπὸ τῆς θυέλλης ἐκρημνίσθησαν.

Καὶ εἰς τὰ δύο κοιμᾶται ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἰς τὰ δύο ὑπάρχει ἀνάπαυσις καὶ εἰρήνη. Πόσον ἀμέριμον κεῖται τὸ νήπιον εἰς τὴν κοιτίδα! Οὐδεμία ἀνάγκη τὸ ταράττει. Καθαρὸς καὶ ἀνέφελος εἶναι ὁ οὐρανὸς τῆς ζωῆς του.—Μήπως ἄλλο τι γίνεται εἰς τὸ φέρετρον; Καὶ εἰς τοῦτο κοιμᾶται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐνταῦθα οὐδεμία ἐπίγειος στέρησις καταλαμβάνει αὐτόν. Εἶναι μὲν οὗτος διάφορος ὕπνος ἀπὸ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον κοιμώμεθα εἰς τὴν κοιτίδα, ἐπειδὴ κατὰ τὸν ὕπνον τοῦτον δὲν αἰσθανόμεθα, δὲν ὀνειρευόμεθα καὶ εἴμεθα ψυχροί, διατηρεῖ ὁμως ἀσφαλῆ καὶ εἰς προφύλαξιν τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ εἰς τὰ δύο μόνοι μας δὲν ἐμβαίνομεν, ἀλλ' ἄλλοι ἐκεῖ μᾶς θέτουν· διότι ἀβαήητοι ἀκόμη καὶ ἀδύνατοι ἡμεῖς, ὅτε εὐρισκόμεθα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς. Παρ' αὐτῆς ἐλαμβάνομεν ὅ,τι ἐχρειαζόμεθα, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν προσέτι. Ἡ μήτηρ μᾶς κατεβίβαζεν ἀπὸ τὰς ἀγκάλας καὶ τὸν κόλπον τῆς καὶ μᾶς ἔλετεν εἰς τὴν κοιτίδα μὲ ἀγάπην καὶ ἡσυχίαν. Νευαρκωμένοι καὶ ὠχροὶ καὶ χωρὶς δυνάμιν καὶ κίνησιν εὐρισκόμεθα κατὰ τὸν θάνατον. Μᾶς θέτουν εἰς τὸ φέρετρον, ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα μόνοι μας νὰ πλαγιάσωμεν.

Κοιτίς καὶ φέρετρον, καὶ εἰς τὰ δύο πλησίον χύνον-

ται δάκρυα. Τίς δὲν γνωρίζει τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς, τὰ ὅποια λάμπουν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός, ὅταν κυττάζουν τὴν κοιτίδα τοῦ τέκνου; τίς δὲν γνωρίζει τὰ δάκρυα τῆς λύπης, τὰ ὅποια λάμπουν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τέκνου, ὅταν στέκεται πλησίον εἰς τὸ φέρετρον τῶν γονέων του; Οἱ μὲν γονεῖς θέτουν τὰ τέκνα των εἰς τὴν κοιτίδα, συνήθως δὲ τὰ τέκνα θέτουν τοὺς γονεῖς εἰς τὸ φέρετρον. Ἐνταῦθα πάλιν χύνονται δάκρυα.

Κοιτὶς καὶ φέρετρον, καὶ εἰς τὰ δύο ἔχομεν ἐλπίδας. Μάλιστα, ἡ ἐλπίς ὑπάρχει εἰς τὴν καρδίαν, γλυκεῖα ἐλπίς λάμπει ἐνώπιον ἡμῶν, ὅταν σκεώμεθα παρὰ τὴν κοιτίδα τῶν ἀγαπητῶν μας τέκνων. Μαζὺ μ' αὐτὰ ἐλπίζομεν νὰ περάσωμεν τὴν ζωὴν μας. Διανοούμεθα νὰ σχηματίσωμεν μετ' αὐτῶν ὠραῖον καὶ ἀγνὸν σύνδεσμον διὰ τὴν ἐνταῦθα ζωὴν, καὶ εὐτυχίαν καὶ χαρὰν καὶ ἡδονὴν νὰ εὐρωμεν. Διὰ τοῦ θανάτου ὁ σύνδεσμος οὗτος γαλνᾷ, ἀλλ' ἐλπίζομεν μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι οὗτος πάλιν εἰς τὸν οὐρανὸν θέλει σχηματισθῆ, ὥστε νὰ μὴ διαλυθῆ ποτέ. Καὶ αὕτη ἡ ἐλπίς εἰς τὸ φέρετρον χρησιμεύει εἰς ἡμᾶς ὡς παρηγορία, ὡς ἄγκυρα, ὡς ἄστρον τῆς σωτηρίας μας.

Κοιτὶς καὶ φέρετρον, καὶ εἰς τὰ δύο πλησίον γίνεται δεήσις. Εὐσεβεῖς εὐχαὶ καὶ εὐχαριστίαι καὶ συναισθήματα εὐγνωμοσύνης ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν γονέων ἀναβαίνουν εἰς τὸν οὐρανόν, ὅταν αὐτοὶ στέκωνται πλησίον εἰς τὴν κλίνην τοῦ ἀμερίμνου τέκνου. Οὗτοι παρακαλοῦν τὸν Θεὸν διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν τῶν ἀγαπητῶν των τέκνων. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ φέρετρον πλησίον κάμνομεν δεήσεις· δεόμεθα διὰ τοὺς

ἀποθανόντας, παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ κάμῃ εἰς αὐτοὺς εὐμενῆ κρίσιν καὶ νὰ δώσῃ οὐράνιον εἰρήνην καὶ μακαριότητα· εὐχόμεθα προσέτι διὰ τὸν ἑαυτὸν μας σοφίαν μὲν διὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἐπιείκειαν δὲ διὰ τὴν μέλλουσαν. — Κοιτὶς καὶ φέρετρον, ἀείποτε θὰ ξενίζητε τοὺς ἀνθρώπους. Πολλάκις μὲν ἵστασθε πλησίον τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο, πολλάκις ἐξ καὶ μικρότατος χρόνος σᾶς διαχωρίζει. Εἴτε ὅμως πλησίον εἴσθε τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο εἴτε μακρὰν, θὰ ἦσθε καὶ τὰ δύο κοῖται, ἢ μὲν μία διὰ τὴν γῆν, ἢ δὲ ἄλλη διὰ τὸν οὐρανόν.

Θέμα Γ'.

Τὸ τέκνον καὶ τὸ μικρὸν κάρπιμον δένδρον

Σχέδιον

Εἰς πάμπολλα πράγματα τὸ τέκνον εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ μικρὸν κάρπιμον δένδρον. Ὅπως τοῦτο ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐπιμελείας τοῦ κηπουροῦ, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ γονεῖς πρέπει μὲ μεγάλην προσοχὴν νὰ ἐπιμελῶνται τὸ τέκνον. — Ὅπως ἄνευ τῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δρόσου καὶ ἄνευ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου τὸ δένδρον δὲν ἀναπτύσσεται, τοιουτοτρόπως χωρὶς τὴν εὐμένειαν τοῦ Θεοῦ αἱ φροντίδες καὶ ἡ ἀνατροφή τῶν ἀνθρώπων εἶναι μάταια. — Οἱ βλαβεροὶ καὶ παράσιτοι κλάδοι ὁμοιάζουσι τὰς κακὰς ἕξεις, τὰ πράσινα φύλλα καὶ τὰ ἄνθη ὁμοιάζουσι τὰ χρηστὰ φρονήματα, τὰς καλὰς διαθέσεις καὶ γνώσεις. — Ὡς ἀπὸ τὸ ἄνθος γεννᾶται ὁ καρπός, τοιουτοτρόπως ἀπὸ χρηστὰ φρονήματα αἱ καλὰὶ πράξεις. — Τὸ δένδρον τότε μόνον πολὺ μᾶς εὐφραίνει, ὅταν δὲν

φέρη ἄνθη χωρὶς καρποῦς, τὸ δὲ παιδίον, ὅταν δεικνύη τὰς καλὰς του διαθέσεις κατὰ τὴν ζωὴν του διὰ τῶν ἔργων.—Ὁ σκώληξ, ὅστις καταστρέφει τὰ ἄνθη καὶ δύναται νὰ ἀδυνατίσῃ τὰ δένδρον ἕως εἰς τὰ ἐνδότεα, εἶναι τὸ ἀμάρτημα.—Τὰ καλὰ τέκνα ἀνταμείβουν τοὺς κόπους τῶν γονέων των, ὅπως τὸ καλὸν δένδρον, μὲ τοὺς καρποὺς των, μὲ τὴν εὐγνωμοσύνην των.

Εἶναι λοιπόν, ἵνα εἴπωμεν συντόμως, πᾶν ὅ,τι βλέπομεν εἰς τὸ καρποφόρον δένδρον καὶ παρατηροῦμεν, ὡς καθρέπτῃς, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν καὶ νὰ μάθωμεν τὸν ἑαυτὸν μας.

Θέμα Δ'.

Τὸ τέκνον καὶ ὁ κάλυξ τοῦ ρόδου

Σχέδιον

Καὶ τὰ δύο εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ θέλουν ἀκόμη νὰ γείνουν ὅλον τι, ὠραῖον καὶ καλόν. Καὶ τὰ δύο παρέχουν εὐάρεστον θέαν καὶ γεννώσιν ὠραίας ἐλπίδας, ἐπειδὴ ὑπόσχονται, ὅτι ὠραῖα καὶ τέλεια θὰ γείνουν.—Καὶ τὰ δύο ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἀνωτέρας ἐπιδράσεις, ὁ μὲν κάλυξ ἀπὸ τὴν δράσον, ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, τὸ δὲ τέκνον ἀπὸ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν, ἀπὸ τὴν μετὰ προσοχῆς ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἀνατροφὴν.—Καὶ τὰ δύο εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς διαφόρους κινδύνους, ὁ μὲν κάλυξ εἰς τὴν βλαβεράν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαιρας, εἰς φαρμακεροὺς ἀτμούς, εἰς τὸν κονιαρτόν,

εἰς τὰ ἔντομα, τὸ δὲ τέκνον εἰς ἡμελημένην καὶ ἄνευ μεριμνῶν ἀνατροφὴν, εἰς κακὰ παραδείγματα, εἰς τὴν διαφθορὰν καὶ εἰς ἄλλας ὀλεθρίας ἐπιδράσεις.—Καὶ τὰ δύο διὰ τοῦτο συχνάκις δυστυχῶς τελειοῦν, χωρὶς νὰ ἐπιτύχουν τὸν ὠραῖον των σκοπόν.

Θέμα Ε΄.

Ἡ ἀνοιξίς καὶ ἡ νεότης.

Σχέδιον

Τί περισσότερο ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἀνοιξιν ἐν τῇ φύσει παρὰ ἡ ἀνοιξίς ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδή ὁ ὠραῖος χρόνος τῆς νεότητος; Ζωηρὰ, πλήρης ἐλπίδων ζωὴ ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν ἀνοιξιν παντοῦ, ὅπου τοὺς ὀφθαλμοὺς μας στρέφομεν, νέα, ἀκμαία δύναμις εἰς πάντα τόπον φαίνεται. Καθ' ὅλην τὴν φύσιν τὰ πάντα βλαστάνουν, φυτρώνουν, ἀνθοῦν, καὶ χαίρουν. Μήπως ἄλλο τι γίνεται εἰς τὴν νεότητα; μήπως αὕτη δὲν εἶναι ἡ περίοδος τῆς ἀναπτύξεως, τῆς ἀνθήσεως τῆς ὅλης ἀνθρωπίνης ζωῆς. Εὐθυμος, ἀμεριμνος, πλήρης ἐλπίδων ἡ νεότης κυττάζει εἰς τὴν ζωὴν, παιδρὰ καὶ ἀδιάφορος ὡς τὰ τρυφερὰ ἄνθη τῆς ἀνοιξέως πρὸς πᾶσαν λύπην καὶ δυστυχίαν, τὴν ὁποίαν αἱ ἐρχόμεναι ἡμέραι δύνανται νὰ φέρωσι.—Τὰ πρῶτα τέκνα τοῦ ἔαρος, οἱ κάλυκες, τὰ μικρὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη ἀκόμη εἶναι πολὺ ἀδύνατα καὶ τρυφερά, καὶ εἰς ὀριμὸς ἄνεμος, μία ὀμίχλη, μία μόνη ψυχρὰ νύξ δύνανται ὅλην τὴν πλήρη ἐλπίδων ζωὴν των νὰ ἐκμηδενίσῃ. Ἐπίσης καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ καρδιά τῆς νεότητος εἶναι ἀσθενῆ καὶ

τρυφερά, και διὰ τοῦτο εἰς πολλαπλοῦς κινδύνους ὑπέκεινται.— Ἡ ἀνοιξὶς εἶναι ὁ καιρὸς τῆς σποράς, ἥτις ὄσω προσεκτικώτερον, σπουδαιότερον καὶ ἐπιμελέστερον γίνεται, τόσω ἀφθονώτερον διὰ τοῦτο θερισμὸν διακαιοῦμεθα νὰ ἐλπίζωμεν. Καὶ ἡ νεότης εἶναι τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τοῦ χρόνου, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ σπόρος, τὸ θεμέλιον παντός ἀγαθοῦ, πρέπει νὰ τεθῆ εἰς τὴν καρδίαν μας, καὶ κατὰ συνέπειαν εἶναι ὁ χρόνος τῆς μαθήσεως, τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς μορφώσεως.— Ὅσω ὠραία, εὐχάριστος καὶ προσφιλὴς εἶναι ἡ ἀνοιξὶς μετὰ τὴν νέαν τῆς πλάσιν, τόσω ὑπόσχεται εἰς ἡμᾶς ἔτι ὠραιότερας καὶ γλυκυτέρας ἡμέρας, ὅταν τὸ εἰς τὴν ἀρχὴν εὐρίσκόμενον ἔργον τῆς μακρότερον ἀναπτυχθῆ. Καὶ ἡ νεότης ἐπίσης πάντοτε τελειότερα καὶ εὐτυχέστερα καθίσταται, ὅταν αὐτὴ ἀπ' ἀρχῆς βαδίζῃ τὸν δρόμον τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς φιλεργίας καὶ μένη εἰς προφύλαξιν ἀπέναντι τῶν κακῶν ἐπιδράσεων.

Θέμα ΣΤ'.

Ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ ὁμοιάζει με ὁδοιπορίαν

Σχέδιον πρῶτον

« Εἴμεθα διαβάται καὶ ὁδοιπόροι ἐνταῦθα εἰς τὴν γῆν κ. Μήπως δὲν εὐρίσκομεν συχνάκις τὴν ἔκφρασιν ταύτην; Ἐπίσης ἡ ἀγία Γραφή περιέχει πολλὰ ὅμοια ῥητὰ καὶ πολλάκις ὁμιλεῖ περὶ τοῦ σκοντάπτειν καὶ τοῦ ἀποπλανᾶσθαι ἀπὸ τὴν εὐθειᾶν ὁδόν. Naί, βεβαίως ἡ ζωὴ μας ὁμοιάζει ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις πρὸς ὁδοιπορίαν.

Ὁ ὁδοιπόρος ἔχει ὠρισμένον τέρμα εἰς τὴν ὁδοιπο-

ρίαν του, τὸ ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ φθάσῃ. Μήπως δὲν γίνεται τὸ αὐτὸ καὶ μὲ τὸν ἄνθρωπον ἐν ὅσῳ ζῆ;—Ὁ δρόμος κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν εἶναι συχνάκις τερπνὸς καὶ φέρει τὸν ὁδοιπόρον διὰ μέσου πεδιάδων, αἵτινες τρόπον τινὰ γελῶσι γλυκά, συχνάκις εἶναι καὶ κοπιώδης, δύσβατος καὶ ἀτερπής. Ἐπίσης καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ παρέχει πολλὰς ἡδονάς, τέρψεις καὶ ἀπαλαύσεις, ἀλλὰ καὶ κόπους, λύπας καὶ δάκρυα πάμπολλα.—Εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ἔχομεν ἀνάγκην ὁδηγῶν τοῦ δρόμου ἐμπείρων, διὰ νὰ ὁδηγώμεθα καλῶς, ὥστε νὰ μὴ χάνωμεν τὸν εὐρὺν δρόμον. Ἀλλὰ μήπως ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὴν ἐκκλησίαν, τοὺς γονεῖς, τοὺς διδασκάλους, τοὺς φίλους κτλ. ὡς σωτηρίους καὶ ἀναγκαίους ὁδηγούς, οἵτινες τῷ δεικνύουν τὸν ἀληθινὸν δρόμον τὸν φέροντα πρὸς τὸ τέρμα του, τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν;—Τὸν ὁδοιπόρον συχνάκις παρασύρουν ἀπατηλὰ φῶτα τῶν τελεμάτων· αὐτὸς ὅμως δὲν πρέπει ταῦτα νὰ ἀκολοθηῖ, ἐὰν θέλῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα. Καὶ τὸν ἄνθρωπον περιστοιγίζουσι ἀναρίθμητοι πειρασμοί, τοὺς ὁποίους ὀφείλει νὰ ὑπερνικᾷ, ἂν θέλῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ὑψηλὸν τοῦ προορισμόν. — Ὁ ὁδοιπόρος ἔχει ἀνάγκην ἐνδυναμώσεως, διὰ νὰ μὴ ἀποκάμῃ, πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα. Ἀλλὰ καὶ πόσης ἐνδυναμώσεως χρειᾷται ὁ ἄνθρωπος, βοηθείας, παρηγορίας καὶ προτροπῆς, ὁ δυστυχὴς καὶ ἀδύνατος ἄνθρωπος, διὰ νὰ βαδίσῃ τὸν στενὸν καὶ πλήρη ἀκανθῶν δρόμον τῆς ἀρετῆς! — Μεγάλην χαρὰν αἰσθάνεται ὁ ὁδοιπόρος, ὅταν ἐπὶ τέλους εὐτυχῶς φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα, τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ ἐπεδίωκε καὶ τόσαν προθύμως ἐπεζήτηε. Οὕτως αἰωνία εἰρήνη καὶ εὐδαι-

μονία είναι ανταμειβή του ανθρώπου, ὅστις ἔφθασεν εἰς τὸν προορισμὸν του.

Σχέδιον δεύτερον

Συγγραφεὺς παρέβαλον τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου μὲ ἄλλα ἀντικείμενα, π. χ. μὲ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους (ἔαρ, θέρος, φθινόπωρον καὶ χειμῶν τῆς ζωῆς), μὲ τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας (π. χ. ἑσπέρα τῆς ζωῆς), μὲ δένδρον, τὸ ὁποῖον αὐξάνει, ἀνθεῖ, παράγει καρπούς, ἀποθνήσκει, μὲ ἄνθος, μὲ θαλασσοπλοῖον κτλ.

Καὶ μὲ μίαν ὁδοιπορίαν δόξαται γὰ παραβληθῆ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Α'. Καθ' ὅλου.

α.) Ὅπως ὁ ὁδοιπόρος ἔχει ἐν τέρμα, τοιοῦτοτρόπως ἔχει καὶ ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ διπλῆν ἔννοιαν τέρμα τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς του. Καὶ πρῶτον μὲν ἡ φύσις ἔθεσεν ἐν τέρμα ὁρεῖλαι δηλ. νὰ ἀποθάνῃ ἢ ἀργὰ ἢ ταχέως· δεύτερον ὁ ἴδιος θέτει εἰς τὸν ἑαυτὸν του τέρμα, τὸ ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ φθάσῃ ποτὲ μὲν καταβάλλων μεγαλειτέρας δυνάμεις, ποτὲ δὲ μικροτέρας. Διὰ τοὺς μὲν τὸ τέρμα τοῦτο εἶναι ἡ τιμὴ, ἡ ὑπόληψις, διὰ τοὺς δὲ ἡ εὐτυχία, ἡ πλοῦτος, ἡ εὐζωΐα, διὰ ἄλλους πάλιν ἥσυχος οἰκιακὴ εὐτυχία καὶ ἀνάπαυσις κτλ.

β.) Ἐνὸς μὲν ὁδοιπόρου ὁ δρόμος διέρχεται διὰ μέσου πεδιάδων τερπνῶν καὶ εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ μόχθους καὶ κινδύνους, ἄλλου δὲ εἶναι χαλεπὸς καὶ κινδυνώδης. Τοιαύτη καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου· εἰς

μὲν τὸν ἕνα μειδιᾷ ἢ Τύχη διαρκῶς, ἐνῶ ἄλλος

γ'.) Ὅ,τι εἰς τὸν ὁδοιπόρον εἶναι οἱ πιστοὶ ὁδηγοί, τοῦτο εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν ὁδοιποροῦντα διὰ τῆς ζωῆς οἱ πιστοὶ φίλοι.

δ'.) Ὁ ὁδοιπόρος χρειάζεται καὶ εὐρίσκει συνήθως ἀνάπαυσιν μετὰ τοὺς κόπους. Οὕτω καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ δὲν εἶναι ἀδιάκοπος σειρά μόχθων καὶ πόνων.

Β'. Ἰδιαιτέρως κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὰς τέσσαρας διαφόρους ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου.

1) Ἡ ζωὴ τοῦ παιδίου.

α.) Ὁ ὁδοιπόρος ἀρχίζει τὸ ταξειδίον του, χωρὶς τὰ γνωρίζῃ, τί θὰ τῷ συμβῆ κατὰ τοῦτο, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο, λύπας μᾶλλον ἢ μᾶλλον χαρὰς θὰ δοκιμάσῃ. — Καὶ τὸ παιδίον ἀρχίζει τὴν ζωὴν μετὰ τὴν αὐτὴν ἄγνοιαν.

β.) Ὁ ὁδοιπόρος ἀρχίζει τὴν ὁδοιπορίαν του εὐθυμος καὶ μετὰ φαιδρὰς ἐλπίδας. — Καὶ τὸ παιδίον διάγει τὴν νεαράν του ἡλικίαν γελῶν καὶ παίζον.

γ'.) Ὁ ὁδοιπόρος, κατ' ἀρχὰς τοῦ δρόμου ἄπειρος, ἔχει ἀνάγκην ὁδηγοῦ καὶ τῆς συμβουλῆς ἐμπείρων ἀνθρώπων, καὶ ὁδηγοὶ τὸν συνοδεύουσιν. Εὐτυχῆς εἶναι, ἐὰν δὲν ἀπατηθῇ ἀπὸ τοὺς ὁδηγούς του καὶ ἐὰν δὲν ἀκολουθήσῃ κακὰς συμβουλὰς. Οὕτω καὶ τὸ παιδίον εὐρίσκει ὡς ὁδηγούς του τοὺς μεριμνῶντας δι' αὐτὸ γονεῖς καὶ τοὺς πιστοὺς διδασκάλους. Εὐτυχῆς εἶναι, ἐὰν καλῶς ὁδηγῆται ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐὰν ἀκολουθῇ τὰς συμβουλὰς των.

2) *Η ζωὴ τοῦ νεαρίου.

α.) Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ὁδοῦ ἐτελείωσεν. Ἄφου ὁ ὁδοιπόρος κατὰ μέγα μέρος ἐπέρασε διὰ μέσου τερπνῶν λειμῶνων, ὑπὸ φαιδρὸν οὐρανὸν καὶ μὲ τὴν εὐχάριστον ὁρῶσιν τῆς πρωΐας, καὶ ἀφου ἀνεψύχθη ἀπὸ τοῦ κρυστάλλινου ὕδωρ βρύσεως, ἀρχίζει μέρος τοῦ δρόμου ἐπίπονον. Ὁ ἀγὼ γίνεται πνιγηρότερος καὶ ὄρη, τὰ ὅποια πρέπει νὰ περάσῃ, ἐμποδίζουν τὴν θέαν. Προσπαθεῖ νὰ πληροφορηθῇ περὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ταξειδίου, ἐξετάζει ποῖος εἶναι ὁ καλλίτερος, ὁ πλησιέστερος δρόμος, ὅστις νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὸ τέρμα του. — Οὕτω καὶ ὁ νεανίας. Ὁ καιρὸς τῶν παιγνιδίων ἔφυγεν. Ὁ νέος ἀπολυθεὶ ἀπὸ τὸ σχολεῖον καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὸν πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον ἐκλέγει τὸ στάδιόν του καὶ προσπαθεῖ νὰ ἀποκτήσῃ τὰς γνώσεις, αἵτινες τῷ χρειάζονται δι' αὐτό. Πόσον εὐτυχῆς εἶναι, ἐὰν ἐπιτύχῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν!

β.) Ἐξακολουθῶν τὴν πορείαν ὁ ὁδοιπόρος ἀφίγει τοὺς μέχρι τοῦδε ὁδηγούς, πεποιθὼς πλέον εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Οὗτοι ἀκόμη διὰ τελευταίαν φορὰν τῷ διδόνουν διδασκαλίαν καὶ νοουθεσίαν. — Ὅμοίως κάμνει ὁ εἰς τὸν πολιτικὸν βίον εἰσερχόμενος νέος, ὅστις τῶρα πλέον θέλει καὶ ὀφείλει νὰ στέκηται ἐπὶ τῶν ἰδίων του ποδῶν καὶ νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῶν ἰδίων του δυνάμεων.

γ.) Ὁ ὁδοιπόρος προχωρεῖ εἰς τὸν δρόμον του ταχέως καὶ μὴ ἀναπαυόμενος ἀποκάμνει εὐκόλως. Οὕτω καὶ ὁ νέος εὐκόλως ἀπαυδᾷ, ὅταν ἡ φιλοδο-

ξία τὸν ὠλῆ πρὸς βλάβην τῆς υγείας του.—Καὶ τὸ ἀντίθετον συμβαίνει, δηλ. ἀμφοτέροι, ἡδονὰς καὶ ἀναπαύσεις λίαν ἐπιδιώκοντες, ἀργοποροῦν, ἔπου ἔπρεπε νὰ σπεύσουν.

δ'.) Ὁ ὁδοιπόρος δὲν εὐχχρῖστεῖται ἀδιακόπως μόνος του νὰ περιπατῆ, καὶ ζητεῖ συντρόφους. Ἀκόμη ὅμως δὲν ἔμαθε νὰ δοκιμάζῃ τοὺς ἀνθρώπους· ποτὲ μὲν εὐρίσκει συνοδοιπόρους, οἵτινες διαμένουν μετ' αὐτοῦ καὶ ἐν χαρᾷ καὶ ἐν λύπῃ, ποτὲ δὲ συνάπτει σχέσεις μὲ ἀπατεῶνας, οἵτινες τὸν ἐγκαταλείπουν εἰς λύπας καὶ κινδύνους — Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν νεανίαν. Οὗτος ζητεῖ νὰ ἀποκτήσῃ φίλους, οἵτινες νὰ τὸν συνοδεύουν κατὰ τὴν ζωὴν του· καὶ εὐρίσκει μὲν ὅ,τι ζητεῖ, πολλάκις ὅμως ἀπατᾶται καὶ ἀπαντᾷ ἀντὶ γνησίων φίλων κόλακας, οἵτινες τῷ ἀφαιροῦν τὸ ἔντιμόν του ὄνομα.

3) Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνδρός.

α.) Σοφώτερος διὰ τῆς πείρας καὶ ὠριμότερος κατὰ τὰς γνώσεις προχωρεῖ ὁ ὁδοιπόρος. Μὲ ὄλον τὸ τρομερὸν καῦμα τοῦ ἡλίου δὲν χάνει ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς του τὸ τέρμα. Ἀνάπαυσιν καὶ κόπον ἐναλλάσσει κατὰ τὸ θέον. — Οὕτω καὶ ὁ μεταβὰς ἀπὸ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν εἰς τὴν ἀνδρῖκὴν ἄνθρωπος πολλάκις μὲν βιάζει τὰς δυνάμεις του, γνωρίζει ὅμως καὶ νὰ διατηρῆ αὐτὰς διὰ μέλλοντας κόπους.

β'.) Τὴν ἐπαπειλοῦσαν κακοκαιρίαν ζητεῖ νὰ ἀποφύγῃ ὁ ὁδοιπόρος ἀναπαύων εἰς ξενοδοχεῖον· ἔὰν ὅμως τὸν καταλάβῃ, τότε ἀντιτάσσει, συνειθισμένος πλέον ἀπὸ προηγουμένης ὁδοιπορίας, γερραιότητα

καὶ ἐπιμονήν, ἣ λέγει καθ' ἐαυτόν· post nubila
 Phœbus (ὕστερα ἀπὸ τὰ σύννεφα θὰ φανῆ ὁ ἥλιος) !
 — Οὕτω φέρεται ὁ ἀνὴρ ἀπέναντι τῶν συμφορῶν τῆς
 ζωῆς. "Ὅταν ταύτας δύνηται νὰ ἀποφύγῃ διὰ τῆς
 ἡσυχίας καὶ τῆς ὑποχωρήσεως, χωρὶς νὰ χάσῃ τὸ
 τέρμα του, τὸ κάμνει, ὅταν δὲ δὲν ἐμπορῆ, ἀντι-
 πάσσει κατ' αὐτῶν τὸ ἰσχυρόν του στήθος καὶ ὑπο-
 φέρει. Ἡ πείρα τὸν ἐδίδαξεν, ὅτι καὶ τὰ καλὰ καὶ
 τὰ κακὰ δὲν διαρκοῦν αἰωνίως.

4) Ἡ ζωὴ τοῦ γέροντος.

α.) "Ὅσῳ μᾶλλον ὁ ὁδοιπόρος πλησιάζει πρὸς τὸ
 τέρμα του, τόσῳ μᾶλλον ἀποκάμνει· τὸ βᾶδισμά
 του γίνεται ἀσταθές· πάντοτε μᾶλλον ποιεῖ τὴν ἡσυ-
 χίαν. Τὰ ὠραῖα, τὰ ὁποῖα ὁ δρόμος τῷ παρέχει, δὲν
 τῷ κάμνουν πλέον ἐντύπωσιν, ἡ φύσις εἶναι δι' αὐ-
 τὸν νεκρά. — Οὕτω καὶ ὁ γέρον. Τὰ βήματά του
 κλονίζονται, ἡ δύναμις του ἐξέλιπεν. Ἡ βακτηρία,
 μὲ τὴν ὁποίαν ποτὲ ἔπαιζε, γίνεται ἀναγκαῖον στή-
 ριγμα· ἡ κούρασις τῷ ἀφαιρεῖ τὴν πρὸς τὴν χαρὰν
 αἴσθησιν.

β.) Τὸ τελευταῖον ὕψος ἔχει ἀκόμη νὰ ἀναβῆ ὁ
 ὁδοιπόρος. Ἐπίπονος καὶ ἐνοχλητικὴ καθίσταται
 δι' αὐτὸν ἡ πορεία. Ἀλλὰ φθάνει τὸ τέρμα καὶ ἀνα-
 παύεται ἀπὸ τοὺς μόχθους καὶ πόνους. Μετ' εὐχαρι-
 στήσεως ῥίπτει ὀπίσω βλέμμα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τὴν
 ὁποίαν διέτρεξεν, ἐπὶ τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους
 εὐτυχῶς ἀπέφυγεν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ὠρῶν, τὰς ὁποίας
 καλῶς διήλθε, καὶ αὕτη ἡ εὐχαρίστησις εἶναι ἡ ἀντα-
 μοιβὴ τῆς ἐπιμονῆς, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπεδίωξε τὸ τέρ-

μα. Ὕπνος γλυκὺς καὶ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κακὰ ὄνειρα δέχεται ἐπὶ τέλος τὸν κουρασμένον εἰς τὰς ἀγκάλας του. — Ὁ γέρον μετὰ λύπης μὲν αἰσθάνεται τὴν ἀπώλειαν τῶν δυνάμεών του, ἀλλ' ἔφθασεν εἰς τὸ τέλος του, ἀναπαύεται ἀπὸ τοὺς μόχθους τῆς ζωῆς καὶ ζῆ ἀναμνησκόμενος τὰ καλὰ, τὰ ὅποια ἀπῆλαυσε, καὶ τὰ καλῶς διαπεπραγμένα ἔργα του, μέχρις ὅτου ὁ ἀδελφὸς τοῦ ὕπνου, ὁ θάνατος δηλ. τὸν μετακομίση εἰς τόπον καλλίτερον.

Θέμα Ζ'.

Τὸ ὠρολόγιον καὶ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα

Σχέδιον

Τὸ ὠρολόγιον εἶναι τὸ μέγιστον ἀριστούργημα τοῦ ἐφευρετοῦ του, τὸ δὲ ἀνθρώπινον σῶμα εἶναι τὸ μέγιστον ἀριστούργημα τοῦ Πλάστου. Εἰς μὲν τὸ ὠρολόγιον θαυμάζομεν τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ κατασκευάσαντος αὐτό, εἰς δὲ τὴν ἀξιολογίαν του διάταξιν τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἀναγνωρίζομεν καὶ σεβόμεθα τὴν ἄπειρον σοφίαν τοῦ Θεοῦ. Τὸ μὲν ὠρολόγιον μᾶς δεικνύει τὰς διαφόρους ὥρας τῆς ἡμέρας, εἰς δὲ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς ζωῆς, δηλ. τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τὴν νεανικὴν καὶ τὴν γεροντικὴν. — Τὸ μὲν ὠρολόγιον κτυπᾷ καὶ ἐξακολουθεῖ ἀδιακόπως τὴν κίνησίν του, ὅπως καὶ ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου κτυπᾷ ἀδιακόπως. — Εἰς παλαιὸν καὶ ἀκάθαρτον ὠρολόγιον ἡ κίνησις τῶν τροχῶν εἶναι βραδεῖα, ὅπως οἱ παλμοὶ γη-

ρασμένου και αδυνάτου ανθρώπου είναι συνήθως ασθενείς και βραδείς. — Τὸ μὲν ὠρολόγιον ἔχει πρόσωπον μὲ ἀριθμούς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου δύναται τις νὰ ἀναγνωρίσῃ, ἂν τὸ ἐσωτερικόν του εἶναι εἰς καλὴν τάξιν ἢ ὄχι. Οὕτω εἰς τὸ ἐξωτερικόν τοῦ ἀνθρώπου, δηλ. εἰς τὸ πρόσωπον, δυνάμεθα κάλλιστα νὰ ἀναγνώσωμεν τὴν ἐσωτερικὴν του κατάστασιν. — Ἀφοῦ τὸ ὠρολόγιον τρέξῃ τὸν κύκλον του, πρέπει νὰ τὸ χορδίσωμεν, διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν κίνησίν του. Ὁ δὲ κουρασμένος ἀπὸ τὴν ἐργασίαν καὶ τὰς πράξεις του ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην φαγητοῦ καὶ ποταῦ, ὕπνου, κινήσεως κτλ., διὰ νὰ ἀποκτήσῃ νέας δυνάμεις. — Ἡ μικροτάτη ἔλλειψις, ἔν μόνον κάρφος, τὸ ὁποῖον ἐκόλλησεν εἰς τροχὸν τοῦ ὠρολογίου, δύναται νὰ σταματήσῃ τὴν κίνησίν του· ἡ δὲ ἐλαφροτάτη προσβολὴ ἢ ταραχὴ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐμπορεῖ νὰ φέρῃ πέρασ εἰς τὴν ζωὴν. — Ὅταν τὸ ὠρολόγιον πάθῃ, πρέπει νὰ τὸ φέρωμεν εἰς ἔμπειρον ἄνθρωπον, δηλ. τὸν ὠρολογοποιὸν νὰ τὸ διορθώσῃ. Οὕτως ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀσθενήσῃ, ἔχει ἀνάγκην ἰατροῦ. — Τὸ ὠρολόγιον εἶναι ἔργον εὐθραυστον καὶ διὰ τοῦτο δύναται εὐκόλως νὰ πάθῃ· καὶ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα εἶναι πολὺ εὐαίσθητον καὶ εὐθραυστον. — Οἱ τροχοί, τὸ ἐλατήριον, ἢ ἄγκυρα γηράσκουν μὲ τὸν καιρὸν, καὶ ἔρχεται χρόνος, ὅτε διὰ τελευταίαν φορὰν κινεῖται καὶ δὲν χορδίζεται πλέον. Ὅμοίως ὁ ἄνθρωπος γίνεται γεροντότερος καὶ ἀδυνατώτερος, καὶ ἔρχεται ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ καρδία του κάμνει τὸν τελευταῖον παλμόν, καὶ παύουν πᾶσαι αἱ λειτουργίαι τοῦ σώματος.

Θέμα Η'.

Ἡ σελήνη, εἰκὼν τῆς ζωῆς

Σχέδιον

Πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ οὐρανοῦ ἐκινεῖτο ἡ σελήνη, ὡς ἐλαφρὸν πλοιάριον, εἰς τὴν ἀντανάκλασιν τοῦ ἐρυθροχρόου φωτὸς τοῦ δύνοντος ἡλίου. Τὰ παιδιά ἐδείξαν ταύτην εἰς τὸν πατέρα των. « Πόσον ὠραία καὶ τρυφερά εἶναι » εἶπεν ὁ Ἀλέξιος· « τοιαύτη δὲν φαίνεται πάντοτε ». « Εἶναι εἰς τὴν παιδικὴν τῆς ἡλικίαν » εἶπεν ὁ πατήρ. « Καθ' ἐκάστην ἡμέραν αὕτη θὰ αὐξάνηται καὶ θὰ προσλαμβάνη φῶς, μέχρις οὔ μᾶς δεῖξη τὸν ὅλον καὶ τέλειον κύκλον τῆς. Ἴσως ἐνίοτε νέφη θὰ τὴν σκεπάζουν, καὶ τότε καλύπτεται τρόπον τινὰ τὸ πρόσωπόν τῆς. Ὑστερον ἀπὸ τινα χρόνον πάλιν τὸ φῶς τῆς ὀλιγοστεύει καὶ αὕτη γίνεται μικροτέρα, μέχρις ὅτου ἐντελῶς χάνεται, διὰ τὰ γείνη τελεῖα εἰκὼν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ». « Διόλου δὲν καταλαμβάνω τοὺς λόγους σου » εἶπεν ὁ Θεόδωρος. « ὦ βεβαίως » διέκοψεν ὁ Ἀλέξιος, « ἐγὼ γνωρίζω, τί θέλετε νὰ εἴπητε. Ὁ ἄνθρωπος αὐξάνει, ἀκμάζει ἐπὶ τινα χρόνον, ἔπειτα ἐλαττοῦται, τέλος χάνεται καὶ κρύπτεται εἰς τὸν τάφον. » « Τὰ νέφη » εἶπεν ὁ πατήρ, « τὰ ὅποια ἐνίοτε σκεπάζουν τὴν σελήνην, τί ἀπεικονίζουν; » « Ταῦτα δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω ». « Ταῦτα εἶναι τὰ δυστυχήματα, τὰ ὅποια συμβαίνουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους », ἐξηκολούθησεν ὁ πατήρ. « Οὐδεὶς ἄνθρωπος μέχρι τοῦδε ἐπέρασε ζωὴν διαρκῶς ἀνθηρὰν καὶ φαιδρὰν· ἕκαστος εἶχε καὶ τὰς θολωμένας του ἡμέρας. Ἄλλ'

ἀπὸ τοὺς ἀλώφους καὶ ἀγαθοὺς ἀνθρώπους τὰ νέφη παρέρχονται καὶ ἡ ἡσυχία τῆς ψυχῆς των μένει ἀβλαβής. — Ὅταν τέλος ἡ σελήνη ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς μας χαθῆ, δὲν καταστρέφεται, ἀλλὰ λάμπει εἰς ἄλλον τόπον αἰωνία καὶ ἀμετάβλητος ».

Θέμα Θ'.

Ὁ ποταμός, εἰκὼν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς

Σχέδιον πρῶτον

Ἐὰν προσεκτικῶς ἐξετάσωμεν τὴν φύσιν, εὐρίσκομεν πολλάκις τὸν ἑαυτὸν μας κατοπτριζόμενον εἰς αὐτήν· ἐπὶ παραδείγματι ὁ ποταμός εἶναι ὠραία εἰκὼν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

1) Ἡ ἀρχὴ του εἶναι λίαν μικρὰ καὶ ἀσήμαντος. Λίθος ῥιφθεὶς ἐντὸς ἢ ὁ ἰδικός μου πούς δύναται νὰ σταματήσῃ τὴν πορείαν του ἢ τοῦλάχιστον νὰ τὴν διαταράξῃ. Ὅμοίως καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι μικρὰ, ἀδύνατος καὶ ἀβοήθητος· ἀσήμαντα περιστατικὰ δύνανται νὰ τὴν διαταράξουν.

2) Ὁ ποταμός αὐξάνει, ὅσῳ περισσότερον προχωρεῖ, μᾶλλον καὶ μᾶλλον διὰ τῶν ῥυακίων καὶ τῶν παραποταμίων, τὰ ὅποια χύνονται εἰς αὐτόν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει μὲ τὴν ζωὴν. Αὕτη πάντοτε ἐνδυναμοῦται διὰ τῆς προσθέσεως τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς τροφῆς, τὴν ὁποίαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη λαμβάνει.

3) Ὁ ποταμός κατὰ τὸ τρέξιμόν του συχνάκις διέρχεται διὰ μέσου βράχων, καταρράκτων καὶ στενῶν κοιλάδων, ὅπως ἡ ἡσυχος συμμετρία τῆς ζωῆς ἀπὸ διά-

φορα δυστυχῆ περιστατικά, ἀσθενείας καὶ τὰ τοιαῦτα προσβάλλεται.

4) Ὁ ποταμὸς προχωρεῖ ταχέως, ὡς καὶ ἡ ζωὴ ταχέως παρέρχεται.

5) Ὁ ποταμὸς τελειώνει εἰς τὸν Ὠκεανὸν καὶ τὸ ὄνομά του χάνεται. — Καὶ ἡμᾶς προσμένει ὁ θάνατος, μεθ' ὃν ἴσως θέλει ἐντὸς ὀλίγου λησμονηθῆ τὸ ὄνομά μας.

6) Ὅπως ὁ ποταμὸς τελειώνει μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ του δὲν χάνεται, τοιουτοτρόπως καὶ ἰδική μας ζωὴ τελειώνει μόνον ὡς πρὸς τὸ σῶμα, ἀκολουθεῖ δὲ ἡ ἀθανασία.

Σχέδιον δεύτερον

Α'. Τὸ τρέξιμον τοῦ ποταμοῦ.

α.) Ὁ ποταμὸς προχωρεῖ ἀκράτητος, οὐδὲν δὲ κῦμα ἐπιστρέφει.

β.) Διατρέχει ποτὲ μὲν μικρότερον διάστημα, ποτὲ δὲ μεγαλείτερον, ἐκβάλλει ὡς ποταμίσκος μετὰ ῥοῦν ὀλίγων μιλλίων εἰς τὴν θάλασσαν ἢ αὐξάνεται καὶ γίνεται μέγιστος ποταμὸς.

γ.) Ποτὲ μὲν προχωρεῖ ἴσια, ποτὲ δὲ κάμνει περιστροφὰς καὶ καμπὰς· ποτὲ μὲν χάνεται ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς, ποτὲ δὲ μένει πάντοτε ὄρατός.

δ.) Ἡ ῥέει ἤσυχα, ἢ ὀρμητικῶς καὶ μετὰ θορύβου, καθόσον ἔχει ἢ μικρὰν ἢ μεγάλην κατωφέρειαν.

Β'. Ἡ κοίτη του καὶ αἱ ὄχθαι.

α.) Ὁ ποταμὸς ἔχει ἢ πλατεῖαν κοίτην ἢ στενήν.

β.) Διαβαίνει ἢ ἀπὸ θελκτικῶν τόπων ἢ ἀπὸ μο-

νοτόνους και μελαγχολικούς, παραρρέει ἢ ἀνθηρὰς πόλεις και κώμας ἢ δάση και ἐρήμους.

Γ'. Τὸ ὕδωρ του.

α.) Τοῦτο ἐν ἀρχῇ μὲν εἶναι συνήθως καθαρὸν και διαυγὲς και εἰς τὰ κύματά του κατοπτρίζεται ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ ἀστέρες, τὰ νέφη και τὰ βουνά. Ἄλλ' ὑπὸ τῶν βραγδαίων βροχῶν ἢ τῆς συνενώσεως μετ' ἄλλων ρεῖθρων (μεταφορ. αἱ σχέσεις πρὸς κακοὺς ἀνθρώπους) χάνεται εὐκόλως ἢ καθαρότης, και τὸ ὕδωρ παύει πλεόν τοῦ νὰ ᾔηται ὅλως διαυγές.

β'. Ποτὲ μὲν εἶναι ἄφθονον και βαθύ, ποτὲ δὲ ὀλίγον και ἀβαθές.

Δ'. Ἰγνή τῆς ἐπαρξέως του.

α.) Ὁ ποταμὸς προχωρεῖ ποτὲ μὲν κάμνων βάλτους και μεταδίδων μολύσματα, ποτὲ δὲ κατακλύζων και καταστρέφων.

β.) Μένει ἀνεπωφέλτος και λησμονημένος.

γ.) Τέρπει τοὺς ὀφθαλμούς, εἶναι πηγὴ διασκεδάσεων και στόλισμα τοῦ τόπου.

δ.) Ὑπηρετεῖ εἰς ὠφελιμωτάτας ἐργασίας.

(Ἡ ἐφαρμογὴ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς δύναται εὐκόλως ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ νὰ ἐκτελεσθῇ).

Θέμα Γ'.

Ἡ ἄγκυρα, εἰκὼν τῆς ἐλπίδος

Σχέδιον

Τὰ ἄνθη τοῦ δένδρου χρησιμεύουν πολλάκις ὡς εἰκὼν τῆς ἐλπίδος. Καὶ δικαίως, διὰ τὴν ἄνθη και ἐλπίδες

πολλά τὰ ὅμοια ἔχουν ἀναμεταξύ των. Πρὸς τούτοις παραβάλλεται συχνὰ ἡ ἐλπίς πρὸς ἄγκυραν, πρὸ πάντων ὅταν γίνηται λόγος περὶ τῶν δυσχερειῶν καὶ τρικυμιῶν τῆς ζωῆς. Ὅταν ὁ ναύτης φοβῆται μήπως τὸ πλοῖόν του κτυπήσῃ εἰς ἀκρωτήριο ἢ εἰς σκόπελον ἢ εἰς ὕφαλον, ἢ εἰς τὰ ῥηχὰ κολλήσῃ, ρίπτει ἔξω τὴν ἄγκυραν

α.) Οἱ πειρασμοὶ πρὸς ἀσυγχωρήτους ἡδονάς, ἀδικα κέρδη κτλ. εἶναι σκόπελοι. Ἄπ' αὐτῶν μᾶς σώζει μόνη ἡ ἐλπίς τοῦ ὅτι ἡ νίκη θέλει ἀνταμειφθῆ εἰς τὸν οὐρανὸν μὲ εὐγενεστεράς ἡδονάς.

β.) Ἐὰν ἐνίοτε αἱ ἐργασίαι, οἱ κόποι μας ἀποβαίνουν ἀνωφελεῖς, παρουσιάζονται πειρασμοὶ πρὸς ἀπελπισίαν, πρὸς φθόνον κτλ. Καὶ οὗτοι εἶναι σκόπελοι.— Τότε πάλιν μᾶς σώζει ἡ ἐλπίς περὶ τῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀμοιβῆς.

γ.) Συχνάκις εὐρίσκομεν δι' ὅλους μας τοὺς μόχθους μόνον ἀναίσχυντον ἀχαριστίαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Τοῦτο εἶναι σκόπελος καὶ πειρασμὸς πρὸς τὸ νὰ μὴ κάμωμεν τίποτε πλέον. Ἡ ἐλπίς ὅμως τῆς εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν ἀνταποδόσεως πρέπει νὰ μᾶς διεγείρῃ πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν μας διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος.

δ.) Ὅταν δυσυχία καὶ πτωχεία μᾶς πιέζουν, ὅταν μὲ ὄλας τὰς προσπαθείας καὶ ἐργασίας μας καμμίαν διέξοδον δὲν βλέπωμεν ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὰν μας κατάστασιν, εὐρισκόμεθα πάλιν πλησίον ἐπικινδύνου σκοπέλου. Τότε μόνη ἡ ἐλπίς εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰ αἰώνια του ἀγαθὰ ἢμπορεῖ νὰ μᾶς στηρίξῃ κτλ.

Θέμα ΙΑ'.

Ὁ θάνατος, ἀδελφὸς τοῦ ὕπνου

Σχέδιον

Παρέστησαν τὸν θάνατον ὑπὸ διαφόρους εἰκόνας, ποτὲ μὲν ὡς ὠραῖον νέον κρατοῦντα λαμπάδα γυρισμένην πρὸς τὰ κάτω, ποτὲ δὲ ὡς δρεπανοφόρον κτλ. Ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει αὐτὸν ἀδελφὸν τοῦ ὕπνου καὶ ἀληθῶς εὐλόγως, ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο ἔχουν πολυαριθμούς ὁμοιότητας ἀναμεταξύ των. Αὗται ποῦ συνίστανται;

1) Καὶ οἱ δύο εἶναι ἀναγκαῖος νόμος τῆς φύσεως. Ὁ μὲν ὕπνος παρουσιάζεται μετὰ τὴν ἐκ τῶν κόπων τῆς ἡμέρας ἐξάντλησιν τῶν δυνάμεων καὶ τελειώνει τὴν ἡμέραν καὶ τὰ ἔργα τῆς· ὁ δὲ θάνατος παρουσιάζεται ὕστερον ἀπὸ ὀλοσχερῆ ἀπώλειαν τῶν δυνάμεων καὶ τελειώνει τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου.

2) Τοῦ πραγματικοῦ ὕπνου προηγεῖται ἡ νύστα, ἡ αἰσθησις τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων μᾶλλον καὶ μᾶλλον χάνεται καὶ βαθμηδὸν βυθιζόμεθα εἰς παντελεῖ ἀναισθησίαν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὅταν πλησιάζῃ ὁ θάνατος. Ἡ αἰσθησις ὀλιγοστεύει καὶ ἀφαιρεῖται ἐπὶ τέλος ἐντελῶς.

3) Ὁ κοιμώμενος κεῖται ἀκίνητος καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς κλεισμένους, καὶ αἱ αἰσθήσεις του εἶναι τράπον τινὰ δεσμευμένοι, καὶ δὲν ὑπηρετοῦν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν θάνατον, ἀλλ' εἰς μεγαλείτερον βαθμόν.

4) Ὁ ὕπνος δίδει τὴν ἀνάπαυσιν ἀπὸ τοὺς μόχθους

καὶ τὰς φροντίδας τῆς ἡμέρας, ὁ δὲ θάνατος φέρει ἀνά-
παυσιν ἀπὸ τὰς μερίμνας καὶ συμφορὰς τῆς ζωῆς.

5) Ὁ ὕπνος πλησιάζει ἡμᾶς παρὰ πολὺ ἐπιθυμη-
τός, ἀφοῦ ἐκτελέσωμεν τὰ καθήκοντά μας, καὶ διὰ
τοῦτο γλυκὺς καὶ ἡσυχος, — ἐνῶ εἶναι ἀνήσυχος, ὅταν
ἢ συνειδήσις μᾶς τύπτῃ διὰ τὴν παραμέλησιν τῶν
καθηκόντων. — Τὸ ὅμοιον συμβαίνει καὶ εἰς τὸν θάνα-
τον τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ἀσεβοῦς ἀνθρώπου.

6) Ἡ ψυχὴ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐνεργῇ κατὰ τὸν ὕπνον,
ἐνῶ τὸ σῶμα δὲν ἐργάζεται (ὄνειρα)· ἐπίσης ἐξακολου-
θεῖ νὰ ζῇ ἡ ψυχὴ καὶ μετὰ τὸν θάνατον.

7) Μετὰ τὸν ὕπνον ἐγειρόμεθα διὰ νέαν ἡμέραν.
Μετὰ τὸν θάνατον ἐλπίζομεν ἀνάστασιν εἰς νέαν ζωὴν.

8) Ὁ ὕπνος δίδει νέας δυνάμεις διὰ τοὺς κόπους
τῆς ἐπομένης ἡμέρας. Μετὰ τὸν θάνατον ἐλπίζομεν
ἀνάστασιν εἰς νέαν ζωὴν μὲ νέας πνευματικὰς δυνά-
μεις, μὴ ἐμποδιζομένας ὑπὸ τοῦ σώματος.

9) Ὑπνος καὶ θάνατος κάμνουν ὁμοίους τοὺς πάν-
τας. Ἐν τῷ ὕπνῳ ὁ πεπαιδευμένος εἶναι τὸ αὐτὸ ὅτι
καὶ ὁ ἀμαθής, ὁ πτωχὸς κοιμᾶται ἐπὶ τῆς ἀχυρίνου
κλίνης του τόσον γλυκά, πολλάκις καὶ γλυκύτερα ἀπὸ
τὸν πλούσιον τὸν κοιμώμενον εἰς στρῶμα ἀπὸ πτίλα.
Μετὰ τὸν θάνατον οὔτε εὐγένεια οὔτε πλοῦτος ὑπερα-
σπίζει ἐναντίον τῶν κατατρωγόντων ἡμᾶς σκολήκων.

10) Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ὕπνου εὐρίσκομεν τὸ πρῶ-
τὸν πάλιν ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἀγαπῶμεν. Τοῦτο ἐλπί-
ζομεν καὶ μετὰ τὸν θάνατον κατὰ τὴν πρῶτην νέας
ζωῆς.

Θέμα IB'.

Ὁ κόσμος παραβάλλεται πρὸς ζατρίκιον

Σχέδιον

Ὁ κόσμος δύναται νὰ παραβληθῆ ὑπὸ τινος ἐπόψεως πρὸς πᾶν παιγνίδιον, ἰδίως δὲ πρὸς τὸ ζατρίκιον, τὸ ὁποῖον λέγεται μάλιστα ὅτι ἐφευρέθη νὰ δείξῃ τὴν πορείαν τοῦ κόσμου.

1) Ἐκαστος ἔχει τὴν ἀποστολὴν καὶ τὸ ἀξίωμα του καὶ τὸν ἰδιαίτερον αὐτοῦ χαρακτῆρα.

2) Κατὰ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ παιγνιδίου ἔρχεται ἐπάνω ὁ κατώτερος καὶ κρημνίζεται ὁ ἀνώτερος.

3) Ὁ ἀγὼν τῶν φρονημάτων καὶ τοῦ συμφέροντος διεξάγεται μὲ πείραν καὶ ἐπιτηδειότητα, πολλάκις καὶ μὲ πανουργίαν.

4) Καὶ ὁ ὕψιστος καὶ ὁ ἰσχυρότατος εἶναι περιορισμένος εἰς τὴν θέλησίν του καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν του.

5) Διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέλος, ἔχομεν ἀνάγκην προσοχῆς, σκέψεως, σωφροσύνης, ἀποφασιστικότητος.

6) Τὸ παιγνίδιον τῆς ζωῆς παίζει μὲ ἡμᾶς ἀνώτερος τις.

Θέμα IΓ'.

Ὁ κόσμος εἶναι πανήγυρις

Σχέδιον

1) Ἀγοράζομεν καὶ πωλοῦμεν. Ὁ μὲν εἰς κυττάζει τὰ εὐθηνά, ὁ ἄλλος τὰ γιερά, ὁ τρίτος ἰδίως τὰ

ἔχοντα ἐξωτερικὸν καλόν. Ἀγοράζομεν ὠφέλιμα καὶ ὄλως ἀνωφελῆ, παιγνίδια καὶ ζαχαρικά, περιττὰ καὶ ἀναγκαῖα. Ὁ μὲν εἰς κάμνει παζάρια, ὁ ἕτερος ἀπατᾶται καὶ δίδει πολλὰ κτλ.

2) Μερικοὶ τρέχουν εἰς ὅλα τὰ καταστήματα, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἀγοράζουν, ἐπειδὴ ἢ δὲν ἔχουν χρήματα ἢ θέλουν πρῶτον νὰ ἐξετάσουν παντοῦ ἢ εἶναι φιλόργυροι ἢ δὲν εὐρίσκουν ὅ,τι ζητοῦν.

3) Μερικοὶ θέλουν μόνον νὰ κυττάζουν καὶ σταματοῦν πανταχοῦ παρατηροῦντες τὰ ἐκτεθειμένα ἐμπορεύματα.

4) Ἄλλοι θέλουν νὰ γνωρίσουν ἀνθρώπους, νὰ κάμουν συνέντευξιν κτλ.

4) Τινὲς τὸ κάμνουν μόνον πρὸς διασκέδασιν ἢ διὰ νὰ τοὺς ἴδουν οἱ ἄλλοι.

Θέμα ΙΔ'.

Ἡ κοινωνία παραβάλλεται πρὸς μουσικὸν
θίασον

Σχέδιον

Α'. Τὰ ὄργανα.

Ὁ μὲν εἰς παίζει τὸ βιολίον, ὁ ἕτερος τὸν αὐλόν, ὁ τρίτος κρούει τὰ κύμβαλα κτλ. Οὕτως εἶναι καὶ οἱ ἄνθρωποι διάφοροι κατὰ τὴν ἀποστολὴν καὶ τὸν χαρακτῆρά των. Τὰ βιολία εἶναι αἱ ζωηραὶ καὶ πνευματώδεις κεφαλαί, πανταχοῦ μὲν εὐχρηστοί, ἀλλ' οὐχὶ παρὰ πᾶσιν ἀγαπηταί. Οἱ αὐλοὶ ἀπεικονίζουν τοὺς μελαγχολικοὺς ἀνθρώπους, τὰ λαβοῦτα καὶ αἱ κιθάραι τὰς

ήμερους και άπαλὰς ψυχὰς, αἴτινες ἀγαπῶσι τὴν μοναξίαν, τὰ κύμβαλα καὶ τύμπανα τοὺς ταραξίας, αἱ σάλπιγγες τέλος πάντων τοὺς ὀξεῖς χαρακτῆρας περιωρισμένου πνεύματος κτλ.

Μερικοὶ δὲν παίζουν κανὲν ὄργανον, ἀλλ' ὑποκρίνονται μόνον ὅτι παίζουν· τινὲς εἶναι ἐθελονταὶ μουσικοί, ἄλλοι λαμβάνουν μισθόν.

Β'. Ὁ χρόνος.

Εἰς τοὺς πλουσίους ἐπικρατεῖ ὁ χρόνος ὁ λεγόμενος Allegro, εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀσημάντους ὁ Andante, εἰς τοὺς ἄρχοντας ὁ Maestoso κτλ.

Γ'. Ἡ ἐπιτηδεϊότης.

Ὑπάρχουν εἰδήμονες καὶ ἀνίκανοι· ὁ εἷς παίζει πάντοτε ἐκ τοῦ προχειροῦ, ὁ ἄλλος πρέπει ἕκαστον τεμάχιον μὲ χιλίους κόπους νὰ γυμνάξῃ· ὁ εἷς εὐρίσκει τὸν τόνον ἀμέσως, ὁ ἄλλος μετὰ πολλὰς δοκιμὰς. Ὁ εἷς ἠξεύρει μόνον νὰ παίξῃ μὲ τὸ οὖς, ὁ ἕτερος ἐπιτηδεῖως μὲν ἀναγιγνώσκει τὰ μουσικὰ σημεῖα, ἀλλὰ παίζει χωρὶς αἴσθημα καὶ ἔκφρασιν. Οὗτος μὲν παίζει ἀθλίως μὲ καλὸν ὄργανον, ἐκεῖνος δὲ ἐπιτηδεῖως μὲ ἄθλιον. Οὗτος κρατεῖ καλὸν χρόνον, ἐκεῖνος ἔρχεται ἀργὰ κτλ. Ἐκ τούτου πολλάκις προέρχονται παραφωνίαι.

Δ'. Τρόπος τῆς παραστάσεως.

Ποτὲ μὲν παίζουν ἐν ὑπαίθρῳ ἐνώπιον ὄλου τοῦ κόσμου, ποτὲ δὲ ἐν ἰδίᾳ ἐταιρίᾳ, ἄλλοτε χάριν ἐξασκήσεως ὀλίγοι ἢ εἷς μόνος. — Ποτὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ποτὲ εἰς τὴν πλατεῖαν, τὴν μίαν φορὰν πληρόνονται, τὴν ἄλλην παίζουν δωρεάν.

Θέμα ΙΕ'.

Ὁ ἄνθρωπος ὁμοιάζει πρὸς φυτὸν

Σχέδιον

Ὁ φαλμιφδὸς παραβάλλων τὸν ἄνθρωπον μὲ φυτὸν λαμβάνει μόνον ὑπ' ὄψιν τὸ φθαρτόν του. Πραγματικῶς ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἔχει καὶ ἄλλα πολλὰ κοινὰ μὲ τὸ φυτόν.

1) Ἡ ζωὴ καὶ τῶν δύο.

α.) Καὶ τὸ φυτόν ἀνήκει εἰς τὸν ὀργανικὸν κόσμον, ἔχει ζωὴν, ἡλικίαν καὶ θάνατον. Φυτρώνει, αὐξάνει, ἀνοθεῖ, παρακμάζει καὶ ἀποθνήσκει. Αὗται αἱ μεταβολαὶ εἰς τὰ μὲν γίνονται πολὺ ταχέως, εἰς τὰ δὲ πολὺ ἀργά.

β.) Τὸ φυτόν ἔχει ἐπίσης ἀδέλφια, συγγενεῖς καὶ ἐπιγόνους.

γ.) Αὐτὸ ὑπόκειται εἰς περιστάσεις καὶ ἀσθενείας, ἐξ ὧν ἐκ νέου δύναται νὰ ἀναζήσῃ.

δ.) Διεγείρει προσδοκίας. Πόσον εἶναι σφριγῶν κατὰ τὴν φύτρωσιν, πόσον τὸ ἄνθος εἶναι ὠραῖον καὶ ὅμως πόσον ὀλίγους πολλάκις καρποὺς καὶ σπόρους φέρει, πρὶν ἀποθάνῃ. Πόση ἀμετρία ἐλπίδων ὑπάρχει συχνάκις κατὰ τὴν γέννησιν ἐνὸς ἀνθρώπου.

2) Χαρακτὴρ ἀμφοτέρων.

α.) Ἐκαστον γένος φυτῶν φέρει ὡς ὁ ἀτομικὸς ἄνθρωπος ὠρισμένον χαρακτῆρα, ὅστις ἐκτυποῦται ποτὲ μὲν εἰς τὸ σχῆμα τόσον τοῦ ἄνθους ὅσον καὶ τῶν φύλλων καὶ τῆς ρίζης, ποτὲ δὲ εἰς τὰς ιδιότητας τῶν

καθ' ἕκαστα φυτῶν καὶ εἰς τὰς δυνάμεις αὐτῶν (ὁσμῆ, δύναμις τοῦ θεραπεύειν καὶ δηλητηριάζειν).

β'.) Ὅπως ὁ χαρακτήρ τὰ ἄτομα, ὀλοκλήρους οἰκογενείας, φυλὰς καὶ λαοὺς ἀναδεικνύει ὡς ὠρισμένα ἀβυθυπόστατα ὄντα, τοιουτοτρόπως καὶ τὸ σύνολον τῶν φυτῶν δίδει εἰς ἑκάστην χώραν ἰδιάζοντα χαρακτήρα, ὅστις κεῖται εἰς τὰ ἐπικρατοῦντα σχήματα τῶν φυτῶν.

3) Κλίσεις καὶ ἔξεις.

Ἐκαστον φυτὸν ἀπαιτεῖ τὸ κλίμα του, συνειθίζει ὅμως καὶ εἰς ἄλλο. Πᾶν φυτὸν ἀγαπᾷ τὸν ἀέρα καὶ τὸ φῶς. Τὰ φυτὰ συμμορφώνονται μὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἡμέρας κτλ.

4) Ἡ εἰς κλίσεις κατὰ ταξίς.

α.) Κατ' ἐπιστημονικὰς ἀρχὰς. Ἀπόπειραι τῶν φυσιοδιφῶν. Ἡ κατὰ ταξίς ἐγένετο κατὰ τὰ ὄργανα τῆς γονιμοποιήσεως, κατὰ φυσικὰς οἰκογενείας. Φῦλα τῶν ἀνθρώπων.

β'.) Κατ' ἄλλας ἐπόψεις. Ἄγρια φυτὰ καὶ ἡμερα, φυτὰ τοῦ κήπου καὶ τοῦ καλλωπισμοῦ, ζιζάνια, παράσιτα κτλ.

Θέμα ΙΣΤ'.

Ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ ὑπὸ τὴν μορφήν
θαλασσινοῦ ταξειδίου

Σχέδιον

Ἡ γλῶσσα μεταχειρίζεται πολλὰς φράσεις, αἱ ὁποῖαι ἐλήφθησαν ἐκ θαλασσινοῦ ταξειδίου, δηλωτικὰς τῶν

περιπετειῶν τῆς ζωῆς· ὁμιλεῖ περὶ τρικυμιῶν, περὶ ναυαγίου εἰς τὴν θάλασσαν τῆς ζωῆς, περὶ σκοπέλων, ἀσφαλῶν λιμένων κτλ. Πάντα εἶναι ἀπόδειξις, ὅτι πολλὰ τὰ ὅμοια ἔχει ἡ ζωὴ πρὸς θαλασσινὸν ταξίδιον.

1) Τὸ πλοῖον μὲ τοὺς ἐπιβάτας του παριστᾶ ἐν σμικρῷ κράτος μὲ νόμους, μὲ θέσεις, μὲ καθήκοντα κτλ. — Ἐπίσης καὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων παριστᾶ ἐν ὄλον πολυμελές, ὅπου ἕκαστος ἔχει τὴν ἀποστολὴν του καὶ τὰ καθήκοντά του.

2) Κατὰ τὸν ἀπόπλου συνήθως εἶναι εὐνοϊκὸς ὁ ἄνεμος καὶ ὁ καιρὸς, ὁ δὲ πλοῦς αὐτὸς εἶναι ἐκτεθειμένος εἰς τοὺς κινδύνους καὶ εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ ἀνέμου. Ἀπαντῶνται σκόπελοι, ῥιγὰ καὶ ξέροι, πειραταί, ἀσθένειαι καὶ πείνα. Πρὸς ταῦτα πρέπει καὶ ὁ ναύτης καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος ἐπιβάτης νὰ προετοιμασθῆ. Ἄγκυραι, πυξίς, πηδάλιον, ὀρθὴ διανομὴ τῶν τροφίμων κτλ. (Ἡ πυξίς εἶναι ἡ συνείδησις, ἡ ἄγκυρα ἡ πίστις, τὸ ἰστίον ἡ καρδία μετὰ τῶν αἰσθημάτων τῆς καὶ παθῶν, τὸ πηδάλιον ὁ νοῦς, τὰ τρόφιμα καὶ τὸ φορτίον αἱ γνώσεις).

3) Ὁ πλοῦς δὲν εἶναι σκοπὸς, ἀλλὰ καθαρὸν μέσον, ἔχει ὅμως τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος, τοῦ ὁποῦ τὴν κατόρθωσιν ἐλπίζομεν.

4) Ὁ πλοῦς κοστίζει χρήματα· οἱ ἐπιβάται πρέπει νὰ πληρώσουν τὸν ναῦλον καὶ ὁ ναύαρχος τοὺς ἰδιικούς του ἀνθρώπους, καὶ ἐκτὸς τούτου πρέπει νὰ πληρωθοῦν καὶ τέλη. Οὕτω πρέπει νὰ πληρώσωμεν καὶ ἡμεῖς φόρον εἰς τὰς παντοίας φροντίδας τῆς ζωῆς.

5) Ἡ ἕκβασις εἶναι διάφορος. Τὸ ἐν ταξίδιον εἶναι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους δυστυχές, τὸ ἄλλο δὲ ἀσφα-

λές καὶ εὐχάριστον μέχρι τοῦ λιμένου. — Ὁ εἰς περιπλανᾶται πολὺν καιρὸν, ὁ ἄλλος ναυαγεῖ, καὶ τὰ πάντα χάνονται.

Θέμα ΙΖ'.

Ἡ ζωὴ εἶναι ὄνειρον

Σχέδιον

Ποιηταὶ καὶ σοφοὶ ὠνόμασαν τὴν ζωὴν ὄνειρον. Ὡς πόσον ἔχει ἡ δοξασία αὕτη ἀλήθειαν;

1) Εἰς τὸ ὄνειρον συχνάκις βλέπομεν πράγματα, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν παντελῶς πραγματικότητα, ὅπως καὶ ἔξυπνοὶ ὄντες πίπτομεν πολλάκις εἰς πλάνας, καὶ τρομακτικὰ πλάσματα τῆς φαντασίας; μᾶς παρουσιάζονται. — Ἐπιθυμῖαι πρὸς μηδαμινὰ ἀγαθὰ καὶ ἀπολαύσεις, μάταιαι ἐλπίδες, ὄνειροπολήματα.

2) Αἱ εἰκόνες τοῦ ὁνείρου ἐξαλείφονται εὐκόλως ἀπὸ τὴν διάνοιαν, ὅπως καὶ τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν μνήμην. Μόλις ἐνθυμούμεθα τὸ ὄνειρον, ὕταν σηκωθῶμεν, ὅπως συχνάκις δὲν ἐνθυμούμεθα πλέον τὰ συμβάντα τῶν προτέρων ἐτῶν.

3) Ἡ χαρὰ καὶ λύπη τοῦ ὁνείρου παρέρχονται ταχέως. Ὁμοίως αἱ εὐτυχίαι καὶ αἱ δυστυχίαι τῆς ζωῆς. Τὸ ἐγείρεσθαι ἀπὸ βαρῶν ἢ ἀπὸ εὐχάριστον ὄνειρον εἶναι ἢ ἐνθύμησις δυστυχῶν ἢ εὐτυχῶν χρόνων.

4) Αἱ εἰκόνες τοῦ ὁνείρου ἐναλλάσσονται ποικιλοτρόπως, ὅπως καὶ αἱ τύχαι τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν θηῶν.

5) Ὁ χαρακτήρ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ψυχὴ του συχνότατα εὐρίσκονται εἰς ἐντελῆ ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ὄνει-

ρά του, καθὼς αἱ περιπέτειαί τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἀξίαν του.

6) Εἰς τὸ ὄνειρον ἔχει ἕκαστος τὸν ἰδίον του κόσμον, εἰς τὴν ζωὴν ἔχει ἕκαστος ἰδίαν ἰδέαν περὶ τοῦ κόσμου.

7) Ἡ ἐξήγησις τῶν ὀνείρων εἶναι ἐπίσης δύσκολος καὶ ἀμφίβολος, ὅπως ἡ διὰ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐπιστήμης ἐξήγησις τῆς ζωῆς, καὶ αὕτη εἶναι συχνακίς οὐδὲν ἄλλο ἢ ὄνειρον.

Θέμα ΙΗ'.

Τὸ φθινόπωρον εἶναι εἰκὼν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς

Σχέδιον

Τὴν ὠραιότητα καὶ ποικιλίαν τῆς φύσεως παντοῦ δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν· δυνάμεθα ὅμως νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν καὶ ὡς σύμβολον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ ἐνεργείας, ὅπως τοῦτο πλῆθος ποιητῶν ἔκαμον. Τοῦτο δύναται νὰ γείνη ἢ ὡς πρὸς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν φανέρωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ἢ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἐν γένει. Τὸ φθινόπωρον ἄς μᾶς εἶναι σύμβολον αὐτῆς.

1) Ἡ φύσις κατὰ τὸ φθινόπωρον μᾶς ὑπενθυμίζει τὴν φθαρτότητα τῶν θεληγῆτρων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἰδίως ὅταν ρίψωμεν βλέμμα ὀπίσω ἐπὶ τῆς ἀνοίξεως καὶ τοῦ θερούς.

2) Ἄλλ' ἡ φύσις δι' ὅλου δὲν ἔχασε τὰς δυνάμεις τῆς, καὶ τὸ φθινόπωρον μᾶς ὑπενθυμίζει, ὅτι καὶ εἰς

τὴν ἐπίγειον ζωὴν ὑπάρχει τι μόνιμον. Ἡ εὐτυχία καὶ αἱ σωματικαὶ χάριτες δυνατὸν νὰ χαθοῦν· ἀλλ' ἡ ζωὴ ἔχει ἄλλα προτερήματα καὶ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν, ὅταν σπουδαίως θελήσωμεν. (Ἀρχαί, αἰσθήματα, ἀρεταί, καλὴ συνείδησις, ἀναμνήσεις, γνώσεις.)

3) Τὸ φθινόπωρον εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν καρπῶν, καὶ ἡ ζωὴ πρέπει νὰ δεικνύηται εἰς τοὺς καρπούς της. Ἀλλ' ὅπως ἡ εὐτυχία τοῦ φθινοπώρου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ θέρος, οὕτω καὶ ἡ ὑστερινὴ ζωὴ ἀπὸ τὴν προτέραν.

4) Ὅπως ἡμεῖς μετὰ βεβαιότητος προσδοκῶμεν νὰ ἐξυπνήσῃ πάλιν ἡ φύσις ἀπὸ τὸν ὕπνον, εἰς τὸν ὁποῖον αὕτη βαθμηδὸν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ φθινοπώρου βυθίζεται· οὕτως ἐλπίζει καὶ ὁ εὐσεβής, ὅτι θὰ ἔλθῃ δι' αὐτὸν καιρὸς ἀναστάσεως, ἀφοῦ παρέλθῃ τὸ φθινόπωρον καὶ ὁ χειμὼν τῆς ζωῆς του.

Θέμα ΙΘ'.

Αἱ τριχυμῖαι εἶναι εἰκὼν τῶν δυστυχιῶν
τῆς ζωῆς

Σχέδιον

Ἀπροσδοκῆτως γεννᾶται ἡ τριχυμία, καὶ ἀνησυχίαν προξενεῖ εἰς ἡμᾶς· στιγμιαίως μαίνεται καὶ γίνεται αἰτία μεγάλου ἀφανισμοῦ. Αἱ τριχυμῖαι ὁμοιάζουν μετὰ τὰ παθήματα τῆς ζωῆς.

1) Συχνάκις ἔρχονται ἐξαίφνης (ἀσθένειαι, δυστυχῆματα, πτωχεῖα, θάνατοι). Πολλάκις φαίνεται ἡ τρι-

κυμιά ὅτι θέλει νὰ καταπαύσῃ, ἀλλὰ βραδύτερον μετ' ἀνανεωθείσης ὀρμῆς σηκώνεται.

2) Ἡ τρικυμία εἶναι καταστρεπτική, ἀλλὰ καὶ σωτηρία, ὅπως καὶ ὁ ἄνθρωπος διορθώνεται ὑπὸ τῶν παθημάτων καὶ ἐξέρχεται ἐξ αὐτῶν καθαρισμένος.

3) Ἡ τρικυμία δὲν δύναται νὰ βλάβῃ στερεὰ ἀντικείμενα· οὕτω καὶ ἡ δυστυχία τὸν γενναῖον οὐδόλως δύναται νὰ καταβάλλῃ. Εἰς ἀσθένειαν, πόλεμον καὶ πυρκαϊάν μένουν ἡ ἐλπίς, ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ καλὴ συνείδησις.

4) Τὰ παθήματα πολλάκις ἀφαιροῦν σφάλματα καὶ κακὰς ἕξεις τῶν ἀνθρώπων· ὑπερηφάνειαν, σκληρότητα, ἀσωτίαν. Ἐπειτα ἡ καλλιτέρα φύσις καὶ αἱ ἀρχικαὶ ἀρεταὶ τότε μᾶλλον ἀναφαίνονται. Μόνον τὰ ἄχυρα ἀποχωρίζονται, ὅταν ὁ ἄνεμος ἄνωθεν διέρχεται, ὁ δὲ βαρὺς καὶ καλὸς σῖτος μένει.

5) Ἡ τρικυμία κλονίζει τὰ δένδρα, ἀλλ' ὅμως καὶ τὰ στερεώνει, διότι τὰ ἀναγκάζει νὰ κρατῶνται διὰ τῶν ριζῶν τῶν ἀσφαλέστερον. Μόνον ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν ἔχει ἀσφαλῆ θεμέλια, καταπίπτει. Καὶ τὰ παθήματα ἐπενεργοῦν λίαν εὐεργετικῶς ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, διότι ἐξυπνοῦν τὸ πνεῦμα καὶ τὰς δυνάμεις, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπινοῇ μέσα διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν πτωχείαν καὶ παντὶ σθένει νὰ προσπαθῇ, νὰ μὴ ὑποκύψῃ εἰς τὰς συμφοράς. (Ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις). Εἰς τὴν ἀνάγκην μάλιστα βλέπει τις, τί δύναται ὁ ἄνθρωπος· τότε ἔρχονται εἰς φῶς τὰ αἰσθήματα, τότε δεικνύεται ἡ πίστις τῶν φίλων.

6) Τὴν τρικυμίαν ἀκολουθεῖ πάλιν γαλήνιος καιρὸς καὶ εὐχάριστοι ἡμέραι. Οὕτω καὶ τὰ παθήματα δὲν

διαρκούν αιωνίως. Αὕτη ἡ πεποιθήσις πληροῖ τοὺς πάσχοντας ἀπὸ ἐλπίδας καὶ εἰρήνῃν.

Θέμα Κ'.

Ἐλπίδες καὶ ἄνθη

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Εἰς τὴν φύσιν κατοπτρίζεται ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀγαπῶμεν νὰ παραβάλλωμεν ἀμφοτέρας. Οὕτω π. χ. πολλάκις συσχετίζονται οἱ βαθμοὶ τῆς ἡλικίας πρὸς τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, ὁ πόλεμος πρὸς καταιγίδα, οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ δυσχερεῖαι πρὸς σκοπέλους καὶ τρικυμίας.

Θέμα. Ὑπὸ ποίαν ἔποψιν αἱ ἐλπίδες καὶ τὰ ἄνθη ὁμοιάζον πρὸς ἀλλήλα;

Α'. Καθ' ὅλον τὸ θέρος ὑπάρχουν διάφορα ἄνθη, ἀλλὰ διὰ τὰ σπαρτὰ καὶ τὰ δένδρα ἡ ἄνοιξις εἶναι ὁ καθ' αὐτὸ χρόνος τῆς ἀρθήσεως. Τὰ καρποφόρα δένδρα καλύπτονται μὲ λευκὸν πέπλον, καὶ ἠδύνατό τις νὰ φοβηθῆ, μήπως οἱ κλάδοι πέσουν ποτὲ ὑπὸ τὸ βάρος τῶν καρπῶν. Οὕτω εἶναι καὶ ἡ νεότης ὁ καθ' αὐτὸ χρόνος τῶν ἐλπίδων. Διὰ τί;

1) Ὅσοι ὀλιγώτερα ἔχει τις, τόσοι πολυαριθμότεραι εἶναι αἱ εὐχαί του. Ἐκαστος παριστάνει εἰς τὴν φαντασίαν του τὸν μέλλοντα βίον μὲ ζωηρότατα χρώματα. Θέσις ὑπουργοῦ ἢ ἀρχιερέως ἢ μεγάλου ἐμπορικὸν κατάστημα μὲ πλήθος ἐμπορευμάτων καὶ μὲ σιδηροῦν ἐρμάριον πλήρες χρημάτων, κτήσις ἐξοχικῶν ἐπαύλεων κτλ. ἀποτελοῦν τὸ κέντρον μυρίων εὐχῶν.

2) Κατὰ τὴν νεότητά ὀλίγας ἀπάτας ἐδοκιμάσαμεν καὶ κακῶς ἐσυνηθίσαμεν μὲ τὰς ὑπὲρ ἡμῶν φροντίδας τῶν γονέων καὶ τῶν φίλων. Ἐναριθμητὰ πράγματα, τῶν ὁποίων ἀπηλαύσαμεν ἀπὸ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν, ἐλάβομεν ἀντὶ μιᾶς λέξεως παρακλήσεως καὶ εὐχαριστίας. Οἱ γονεῖς μάλιστα προσεπάθουν τὰς ἐπιθυμίας μας νὰ ἐκτελῶσι καὶ πρὶν ἀκόμη ζητήσωμεν. Ἰνα βαθμηδὸν προοδεύσωμεν εἰς τὴν διὰ τοῦ σχολείου μόρφωσιν, ἐξαρκεῖ ἐντελῶς εἰλικρινῆς ἐπιμέλεια. Οὕτω, νομίζομεν, ὅτι καὶ ὕστερον τὰ πάντα δι' ἀγαθῆς θελήσεως κατορθοῦνται.

Β'. Δριμὸς καιρὸς καὶ ὀλέθρια ἔντομα καταστρέφουν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀνθέων· ἡ θύελλα καταβάλλει π.λῆθος νέων καρπῶν ἀπὸ τὰ δένδρα. Διὰ τί τόσοι πολλοὶ ἐλπίδες δὲν πραγματοποιοῦνται;

1) Τιτὲς τρέφουν τὰς ὑπερβολικωτάτας προσδοκίας. Πᾶς μικρὸς κόπος θέλουν νὰ τοῖς φέρῃ πλοῦτη καὶ τιμᾶς. Πόσον πολλοὶ νέοι ποιηταὶ ἐλπίζουν, ὅτι εἰς τὴν τέχνην των ὑπὲρ πάντα ἄλλον θὰ δοξασθοῦν, καὶ ἔπειτα παραπονοῦνται ἀδιακόπως διὰ τὴν κακὴν των τύχην καὶ διὰ τὴν ἀκρισίαν καὶ ἀχαριστίαν τῶν ἀνθρώπων.

2) Ἄλλοι εἶναι ὀκηροί. Προσμένουν τὸ πᾶν ἀπὸ τὴν εὐμένειαν τῆς τύχης ἢ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπεθύμουν νὰ θερίζουν χωρὶς νὰ σπεύρουν.

Ἡ εἶναι ἀνόητοι καὶ ἐπιπόλαιοι. Ματαιόνονον τοιουτοτρόπως μόνοι των τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐλπίδων των. Ἀρχίζουν τὰ πάντα ἀκαίρως ἢ παραιτοῦν τὰς ἐπιχειρήσεις των, ἐὰν δὲν βλέπουν παρευθὺς κανὲν

ἀποτέλεσμα, καὶ διαγούν τὴν ζωὴν των μόνον μὲ σχέδια καὶ ἀποπείρας.

3) Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι καί, χωρὶς ἡμεῖς νὰ ἐνεχώμεθα, ἀπαντῶμεν πολλὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας μὲ ὅλην τὴν πρόνοιάν μας καὶ τὴν δραστηριότητα δὲν δυνάμεθα νὰ προλάβωμεν.

Γ'. **Ἄν καὶ ἡ λαμπρότης τῶν ἀνθέων πολλαχὲς ἐντελῶς φαίνεται ἐκμηδενισμένη, ὅμως πᾶν φθιρόπωρον φέρει τοὺς καρπούς του. Οὕτω καὶ οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι ἐπὶ τέλος ἐπιτυγχάνουν τύχην, ἣτις μόνον τὸν μεμψίμοιρον δὲν καθιστᾷ εὐτυχῆ.*

Ἐκείνους οἵτινες κατὰ τὴν νεότητά των ἐκ μετριοφροσύνης ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὀλίγον μόνον κατωτέρους τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν τῆς ἱστορίας, εὐρίσκουν ἔπειτα, ἂν καὶ εἰς στενὸν κύκλον ζῶντες, ἀφορμὰς ἀρκετάς τοῦ νὰ ἀνακράξουν, πλήρεις χαρᾶς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀτενίζοντες.

* Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας; *

Τέλος. Ἀπόλαυε τῶν ἐλπίδων σου, ἀλλ' ἐκτέλει καὶ τὸ καθήκον σου καὶ συνήθιζε εἰς τὴν αὐτάρκειαν.

Θέμα ΚΑ'.

Θάλασσα καὶ ἔρημος

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Μικρὸν μόνον μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἶναι κατοικήσιμον διὰ τὸν ἄνθρωπον, διότι χιόνες καὶ πάγοι, αὐτοφυῆ δάση, ἔρημοι καὶ θάλασσαὶ καλύπτουν τὸ μεγαλεῖτερον μέρος. Αἱ δύο τελευταῖαι

ἔχουν πολλά τὰ κοινὰ ἀναμεταξύ των, καὶ πολλοὶ ἔρημοι φαίνονται, ὅτι ἀρχικῶς ἦσαν βυθοὶ τῆς θαλάσσης.

Θέμα. Ἡ ὁμοιότης τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἐρήμου κατὰ τὰς γενικὰς αὐτῶν ιδιότητας καὶ ὡς πρὸς τὰς δυσχερείας καὶ τοὺς κινδύνους, οἵτινες περιστοιχίζουσι τὸν ταξειδιώτην.

1) Ἀμφότεραι εἶναι ἀπέραντοι, ἄκαρποι καὶ ἀκατοίκητοι πεδιάδες. Τὰ ὀνόματά των ἐναλλάσσονται λέγομεν δηλ. τὴν ἐρημον *θάλασσαν ἄμμου* καὶ τὴν *θάλασσαν ἐρημον ὑδάτων*. Ἐπίσης ἀντίθετοι πρὸς τὴν *θάλασσαν* καὶ τὴν *ἐρημον* εἶναι αἱ *ρῆσοι* καὶ αἱ *ὕψεις*, αἵτινες καὶ διὰ τὸν ταξειδιώτην τὴν αὐτὴν ἀξίαν ἔχουν.

2) Ἡ θάλασσα δὲν ἔχει ὄρμον, ὅπως καὶ ἡ ἐρημος, τὴν ὁποίαν δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν διατρέχομεν μὲ τὰς καμήλους, χρησιμευσούσας ὡς πλοῖα. Ἡ λεγομένη *fata morgana* (ὄπτικὴ ἀπάτη) ἀπατᾷ εἰς ἀμφοτέρων τῶν ταξειδεύοντων ὡς πρὸς τὴν ἀπόστασιν κατοικουμένης χώρας.

3) Τὸ μονότονον τοῦ ταξειδίου. Ὅταν ταξειδεύωμεν διὰ θαλάσσης, περιοριζόμεθα εἰς τὸν μικρὸν χῶρον τοῦ πλοίου· οὕτω εἰς τὴν ἐρημον σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν δὲν ἐγκαταλείπομεν τὴν ῥάχιν τῆς καμήλου, τῆς ὁποίας τὸ ταλαντευόμενον βᾶδισμα ἐπίσης προξενεῖ τὴν ναυτίασιν. Ὁ ταξειδεύων εἴτε διὰ θαλάσσης εἴτε δι' ἐρήμου εἶναι ἀποκεκλεισμένος ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἔχει πάντοτε τοὺς αὐτοὺς συντρόφους. Ἡ θέα εἶναι μὲν μεγαλοπρεπής, ἀλλὰ μονότονος καὶ κουράζει ἐπὶ τέλους. Ἡ ζωὴ εἶναι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡ αὐτὴ

καὶ ἐπομένως πᾶν συμβᾶν λ. χ. ἢ θήρα καρχαρίου ἢ τίγρεως καὶ ὑαίνης εὐχάριστος διακοπή.

4) Ἡ ἔλλειψις νωπῶν τροφίμων. Ἡ στομακάκη εἶναι βάσανος καὶ τῆς ἐρήμου. Ὑπάρχει ὁ κίνδυνος, μήπως ἀποθάνωμεν ἀπὸ τὴν πείναν ἢ δίψαν, ἐὰν ἐπέλθῃ νηγεμία ἢ ἐὰν ἀποπλανηθῶμεν.

5) Εἰς τὴν θάλασσαν ὡς καὶ εἰς τὴν ἔρημον ἀπειλοῦν τὸν ταξειδιώτην τρικυμῖαι, ἀρπακτικὰ ζῶα, λησταὶ καὶ πειραταί.

Ἐπίλογος. Ἡ θάλασσα ἔχει τινὰ προτερήματα, πρὸ πάντων ἐκεῖνο, ὅτι διὰ τῆς εὐκολίας τῆς μεταφοῶς συνδέει χώρας κατοικουμένας, ἐνῶ ἡ ἔρημος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χωρίζει αὐτάς.

Θέμα KB'.

Αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς παραβάλλονται πρὸς
διάλογον

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Ἡ σπουδαιότης τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἶναι θεβαίως ἡ αἰτία τοῦ νὰ παραβληθῇ αὕτη μὲ διάφορα ἄλλα ἀντικείμενα. (Παραδείγματα.) Ὁ Δαυὶδ παραβάλλει τὰς διαφόρους ἡμέρας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, οὐχὶ ὀλόκληρον τὴν ζωὴν μὲ διάλογον.

Θέμα. Αὐτὸς ὁ ποιητὴς φαίνεται ὅτι κατὰ ταύτην τὴν παραβολὴν εἶχεν ὑπ' ὄψιν μόνον τὴν ταχεῖαν παρέλευσιν ἀμφοτέρων. Ὅμως εὐρίσκονται καὶ πλείότεραι ὁμοιότητες.

1) Ἀμφοτέρᾳ, λόγος εἰς συναναστροφὴν προφερθεὶς καὶ ἡμέρα παρελθοῦσα οὐδέποτε ἐπιστρέφουν.

2) Ἀμφότερα συχνάκις μένουσιν ἀπαρατήρητα καὶ ὅμως ἔχουσιν μεγίστην ἀξίαν.

3) Ὁ διάλογος εἶναι ποτὲ μὲν φαιδρός, ποτὲ δὲ σοβαρός, τὰ ἀντικείμενα αὐτοῦ ποτὲ μὲν σπουδαῖα, ποτὲ δὲ ἀσήμαντα, γίνεται μὲ τρόπον ποτὲ μὲν ἐμβριθῆ, ποτὲ δὲ ἐπιπόλαιον. Ὅμοίως καὶ αἱ διαφοραὶ ἡμέραι τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

4) Ὅπως ὁ διάλογος συχνάκις μᾶς προξενεῖ διασκέδασιν καὶ τέρψιν, πολλάκις στενοχωρίαν καὶ δυσαρέσκειαν, οὕτω καὶ αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς μᾶς.

5) Εἰς τοὺς διαλόγους λαμβάνουσιν μέρος ἄνθρωποι διαφόρων χαρακτήρων καὶ διαφόρου μορφώσεως, καὶ ἀμφότερα φανεροῦνται εἰς αὐτούς. Οὕτω συχνάκις μία ἡμέρα τῆς ζωῆς μᾶς φέρει εἰς συνάφειαν πρὸς διαφορωτάτους ἀνθρώπους, καὶ τοὺς ὁποίους ἐκ τῶν ἔργων των μανθάνομεν.

Ἐπίλογος. Ἡ παραβολὴ αὕτη δύναται γὰρ μᾶς γίνηται διδακτικὴ. Εἰς τί μᾶς προτρέπει;

Θέμα ΚΓ'.

Σπορὰ καὶ θερισμός, εἰκὼν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς

Σχέδιον

1) Εἰς πάντα τὰ εἶδη τῶν σπερμάτων, τὰ ὁποῖα ἐμπιστευόμεθα εἰς τὴν γῆν, πρέπει ὁ σπορευὴς νὰ παρατηρῇ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον εἶναι καλὸν νὰ σπεύρῃ, οὔτε ἔνωρις οὔτε ἀργά.—ἡ πρόωρος διδασκαλία καὶ ἀνατροφή βλάπτει ὡς καὶ ἡ βραδεῖα.

2) Πᾶν ἔδαφος δὲν εἶναι κατάλληλον εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος τῶν καρπῶν. Ὅτι ἀπαιτεῖ ἔδαφος ἀμμῶδες καὶ ἐλαφρὸν, ἀρνεῖται τὸ λυπαρὸν καὶ βαρὺ, καὶ τάνάπα-
λιν.—Τὰ προτερήματα εἶναι διάφορα, ὡς καὶ αἱ κλί-
σεις τῶν ἀνθρώπων. Κατὰ ταῦτα πρέπει νὰ ρυθμίζη-
ται ἡ ἀνατροφή καὶ παιδείυσις. Ἀπαιτεῖται προφύλα-
ξις εἰς τὴν συμβουλήν περὶ ἐκλογῆς τοῦ τρόπου τῆς
ζωῆς.

3) Πᾶν ἔδαφος δὲν ἀπαιτεῖ τὴν αὐτὴν καλλιέργειαν.
Οὕτω καὶ ὁ νέος. Ἄλλως τὸ νήπιον, ὁ παῖς, ὁ νεα-
νίας, ἄλλως ἡ ἀπαλὴ κόρη καὶ ὁ ἀτίθασος παῖς.

4) Σπορὰ καὶ θερισμὸς ἀπαξ μόνον τοῦ ἔτους γί-
νονται. Ὅστις παραμελεῖ τὴν σποράν, πρέπει καὶ τὸν
θερισμὸν νὰ μὴ προσδοκᾷ. Οὐδεμίᾳ μεταμέλεια καὶ
δέησις ἐπαναφέρουν τὴν ἀμεληθεῖσαν νεότητα.

5) Ὁ σπορευὺς τρέφει ἐλπίδας, ὅταν ρίπτῃ τὸ σπέρ-
μα εἰς τὴν γῆν, ὁμοίως ἡ φιλόστοργος μήτηρ, ὁ με-
ριμνῶν πατήρ, ὁ πιστὸς διδάσκαλος κατὰ τὴν ἀνατρο-
φήν τῶν τέκνων, — ὅλοι ἐλπίζουν εἰς τὴν ἀνωθεν εὐ-
λογίαν.

6) Τὸ σπέρμα πρέπει νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὴν γῆν, ἵνα
φυτρώσῃ ἐκ νέου καλλίτερον. Οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος.

7) Ὅστις ἔσπειρε, χαίρει, ὅταν βλέπῃ τὴν σποράν
του νὰ προκόπῃ. Οὕτως ἡ μήτηρ, ὅταν βλέπῃ τὴν
θυγατέρα, οὕτως ὁ πατήρ, ὅταν βλέπῃ τὸν υἱὸν νὰ
θάλλῃ καὶ νὰ ὑπόσχηται καρπούς.

8) Τὸ σπέρμα δὲν γίνεται ἀμέσως κάλαμος, τὸν
κάλαμον δὲν στολίζει ἀμέσως ὁ πλήρης ἄσταχυς, οὔτε
ὁ ἄσταχυς παρευθὺς ὠριμάζει. — Οὕτως ὁ ἄνθρωπος
δὲν γεννᾶται ἀμέσως τέλειος, ἀλλὰ πρέπει νὰ γείνη.

9) Τὸ σπέρμα εἶναι ἐκτεθειμένον εἰς διαφόρους περιπετείας, οἷον εἰς ῥαγδαίας βροχάς, ἀνομβρίας, χάλαζαν, βλαβερά ἔντομα. — Ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ ὁμοίως εἰς ἀσθενείας, εἰς ἀγαπητῶν μας προσώπων θανάτους, δι' ὧν τὸ στάδιόν μας πολλακίς μεταβάλλεται ἢ καὶ ἐμποδίζεται, εἰς διαφθορεῖς, οὔτινες μᾶς ἀπαπλανῶσιν ἀπὸ τὸν ἀληθῆ δρόμον.

10) Μετὰ τῶν σπερμάτων ἐνίοτε καὶ ζιζάνια ἀναφύονται. Κακὸν εἶναι νὰ ἀφίνωμεν αὐτὰ νὰ πολλαπλασιάζωνται. Ὁ ἐπιμελὴς γεωργὸς τὰ ἐκρίζονει. Οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Μετὰ τοῦ καλοῦ ἀναβλαστάνει καὶ τὸ κακόν. Ἄγων ἀμφοτέρων.

11) Ὅταν ὁ γεωργὸς συναθροίξῃ τοὺς ὠρίμους καρπούς εἰς τὰς ἀποθήκας του, ἀνταμείβεται διὰ τοὺς κατὰ τὴν ἀνοιξιν κόπους του. — Ἡ συγκομιδὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς καλῆς χρήσεως τῆς νεότητός του.

12) Ὁ μὴ σπεύρων δὲν θερίζει. — Ὁ ἄνθρωπος, ὅστις διῆλθε τὴν νεότητά του ἐν ἀργίᾳ καὶ παρημέλησε τὸν χρόνον τῆς μορφώσεώς του, στερεῖται ὑπερον τῶν πρὸς εὐτυχῆ ζωὴν ἀπαιτουμένων.

13) Ὁ ἐπιμελὴς γεωργὸς τρέφει ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἰδικούς του ἀπὸ τοὺς συγκομισθέντας καρπούς· οὕτως ὁ ἄνθρωπος ζῆ εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς ζωῆς του ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔμαθε κατὰ τὴν νεότητά του.

14) Ὁ χωρικός, τοῦ ὁποίου αἱ ἀποθήκαι εἶναι πληρεῖς, δὲν φοβεῖται τὰς τρικυμίας τοῦ χειμῶνος. Οὕτως ὁ ἄνθρωπος, ὅστις κατὰ τὴν νεότητά του ἐμορφώθη καὶ τώρα γηράσκει. Αἱ γνώσεις του καὶ ἡ ἐπιμέλειά του τὸν προφυλάττουσιν ἀπὸ ἀνάγκην.

15) Ὁ ἐπιμελὴς γεωργὸς δύναται νὰ δώσῃ ἀπὸ

τὴν ἀφθονίαν του, ὁ δὲ ὀκνηρὸς ἀναγκάζεται νὰ ζητήσῃ. Οὕτως ὁ ὀκνηρὸς ἄνθρωπος, μόλις ὁ ἴδιος ἔχει, ὅ,τι χρειάζεται, καὶ στερεῖται τῆς εὐχαριστήσεως τοῦ νὰ εὐεργετῇ.

Θέμα ΚΔ'.

Σχολεῖον καὶ ζωὴ

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Εἰς πολλοὺς νέους φαίνεται ὁ χρόνος τῆς μαθήσεως λίαν μακρὸς. Βαρύνονται νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ μανθάνουν καὶ νὰ ἐπιτηρῶνται, εἰς τὰς ἐργασίας των καὶ εἰς τὴν συμπεριφορὰν των νὰ συμμορφώνωνται μὲ τὸ πρόγραμμα καὶ τὴν τάξιν τοῦ σχολείου. Ποθοῦν τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν τέλος πάντων θὰ εὐτυχήσουν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον, νὰ καταλάβουν ὀρισμένην θέσιν καὶ ἀπηλλαγμένοι ὀχληρῶν ἐπιτηρητῶν νὰ ἦναι κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ των. Αὕτη ἡ ἀνυπόμονησία ἐλαττόνει ἴσως τὸν ζῆλον των κατὰ τὸ τελευταῖον καὶ σπουδαιότατον μέρος τῆς μαθητείας των. Διὰ τοῦτο εἶναι καλὸν καὶ σωτήριον δι' αὐτοὺς νὰ ἐξετάσουν, ἐὰν πραγματικῶς σχολεῖον καὶ ζωὴ εἶναι ἐντελῶς διάφορα πράγματα.

Θέμα. *Μεταξὺ ἀμφοτέρων οὐδεμία διαφορὰ ὑπάρχει εἰς οὐσιώδη κεφάλαια.*

Α'. *Καὶ ἡ ζωὴ εἶναι σχολεῖον.*

1) Οὐδέποτε πρέπει νὰ παύσωμεν τοῦ νὰ μανθάνωμεν. Τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ζωὴν δὲν δυνάμεθα ἐντελῶς νὰ σπουδάσωμεν, ἐπειδὴ μᾶς παρουσιάζονται

πάντοτε ὑπὸ διαφορούς μορφάς. Οὕτω δὲν πρέπει οὐδείς νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὴν ἐπιστήμην του μετὰ τὰς ἐξετάσεις. Ὁ ἰατρός, ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ ἔμπορος ἀκόμη ἢ ὁ γεωργός, ὅλοι πρέπει νὰ μανθάνουν, ἐφ' ὅσον ζοῦν.

2) Οὕτω καὶ εἰς τὴν ἀνατροφὴν μας δὲν ὑπάρχει στασιμότης. Ἰδιαιτέρα συμβάντα καὶ αἱ μεταβολαὶ τῶν σχέσεων μᾶς ἐπιβάλλουν πάντοτε νέα καθήκοντα, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ὁποίων δὲν ἤμεθα ἐξησχημένοι ἀκόμη, καὶ ποικίλαι δοκιμασίαι μᾶς ἀναγκάζουν, τὸν ἑαυτὸν μας πολυμερῶς νὰ ἀναπτύξωμεν. "Ὅστις ἡδύνατο νὰ ζῇ ἐν ὁμοιοῖα μὲ τὸν ἀδελφόν του, οὗτος ἴσως θὰ ἔχη ἀνάγκην νὰ μάθῃ, ἀταράχως νὰ βλέπῃ αὐτὸν ἀποθνήσκοντα. "Ὅστις κατέχει τὴν τέχνην τοῦ νὰ διατάτῃ πρῶτος καὶ νὰ εὐεργετῇ, οὗτος πρέπει ἴσως ἀκόμη νὰ μάθῃ νὰ ὑπακούῃ ἄνευ ἀντιστάσεως καὶ νὰ παρακαλῇ ἄνευ ἐξευτελισμοῦ.

3) Ὁ ἄνθρωπος δὲν παύει ποτὲ τοῦ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἄλλων, ἐπειδὴ ἡ ἐλευθερία εἶναι εἰς τὸ κράτος τῶν ὀνείρων.

4) Αἱ ἡμέραι τοῦ ὑπαλλήλου παρέρχονται, ἡ μία ὅπως ἡ ἄλλη, κατὰ τὸ ἀείποτε ἀπαραλλάκτως κινούμενον ὥρολόγιον τῆς ὑπηρεσίας. Ὑπακοὴ καλεῖται ἡ ἀρετὴ, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ κατώτερος δύναται νὰ ἐπιζητήσῃ.

5) Ὁ γεωργός, καὶ ἐὰν οὗτος ἦτο ὁ τὰ μάλιστα ἐλεύθερος ἄνθρωπος τοῦ κράτους, ἔχει ὅμως καὶ αὐτὸς ὡς κύριόν του τὸν καιρὸν, τὸν ἀσταθμητότατον πάντων τῶν δεσποτῶν. "Ἀπαντες ὑποκείμεθα εἰς τὸν νόμον, ὅστις δὲν ἐξουσιάζει κατὰ τὸν πατρικὸν τρόπον τοῦ σχολείου, ἀλλ' ἐξασκεῖ τὰ δικαιώματά του ὡς ὅν τι

κωφόν, ανεξιλέωτον, με δριμεῖαν καὶ ἄσπλαγχνον αὐστηρότητα. Κατὰ τὴν ζωὴν ὡς καὶ εἰς τὸ σχολεῖον μόνον ἐκεῖνος, ὅστις ὑποτάσσεται εἰς τὸν νόμον, δὲν αἰσθάνεται τὸ βῆρος του, ἐπειδὴ ὑπακούομεν εἰς τοὺς νόμους, διὰ τὰ ἡμεῖς ἐλεύθεροι. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐγεννήθη διὰ τὰ ἦναι ἐλεύθερος, καὶ διὰ τὸν εὐγενῆ δὲν ὑπάρχει ὠραιότερα εὐτυχία παρὰ τὸ τὰ ὑπακούη εἰς ἡγεμόνα, τὸν ὁποῖον ἐκτιμᾷ.

Β'. Ὁ χρόνος τῆς μαθητείας εἶναι μέρος τῆς ζωῆς μας καὶ ὡς μαθηταὶ εἰσήλθομεν πλέον εἰς αὐτήν.

1) Εἰς τὸ σχολεῖον δὲν διδασκόμεθα μόνον, διὰ τὰ προπαρασκευασθῶμεν εἰς μέλλον ἐπάγγελμα. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς διανοίας, ἡ ἀπόκτησις γνώσεων, ἡ ἀνύψωσις τῆς ψυχῆς εἰς τὸ κράτος τῶν ἰδεῶν ἀνήκουν εἰς τὰ γενικὰ βιωτικὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐνῶ ζητοῦμεν τὰ ἐκπληρώσωμεν, δὲν ἐνασχολούμεθα εἰς εὐτελεῆ θέματα τοῦ σχολείου, ἀλλ' εἰς ὑψηλὰ χρέη τῆς ζωῆς αὐτῆς.

2) Ἡ ζωὴ μας ὡς πρὸς τὸ ἠθικόν τῆς μέρος δὲν ἀρχίζει τότε πρώτην φοράν, ὅταν εἰσέλθωμεν εἰς ἐπάγγελμά τι. Εἶμεθα υἱός, ἀδελφός, μαθητής, φίλος καὶ ἐκ τούτων τῶν ποικίλων σχέσεων, προκύπτει σειρὰ σπουδαίων καὶ ὠραίων καθηκόντων, τὰ ὁποῖα καθημερινῶς μᾶς ἐπιβάλλονται με ὅλον τὸν ὄγκον τῆς σημασίας των καὶ με τὰς ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς ζωῆς μας συνεπειὰς των. Ἐγκράτεια, εὐγνωμοσύνη; πίστις, φιλοφροσύνη, ἐπιείκεια, πραότης, ἀλήθεια, ἐπιμέλεια, ὑπακοή καὶ ἄλλαι ἀρεταί, διὰ τῶν ὁποίων ὁ νέος κατὰ

τὸ διάστημα τῆς μαθητείας του ἀφείλει νὰ διαπρέπη, εἶναι αἱ αὐταί, τὰς ὁποίας καὶ ὁ ἀνὴρ καὶ ὁ γέρον πρέπει νὰ ἐξασκήσουν.

Ἐπίλογος. Ὅστις δὲν συνηθίζει νὰ θεωρῇ καὶ τὸν χρόνον τῆς μαθητείας του ὡς μέρος τῆς ζωῆς του, οὗτος οὐδέποτε θὰ ἀρχίσῃ νὰ ζῇ καθὼς πρέπει.

Ἀντιθέσεις

Θέμα Α'.

Δάσος καὶ ἄγροί

Σχέδιον

1) Τὸ δάσος αὐξάνει ἀφ' ἑαυτοῦ, οἱ δὲ ἄγροί ἀπαιτοῦν νὰ τοὺς ἐργαζώμεθα καθ' ἕκαστον ἔτος ἐκ νέου.

2) Τὸ δάσος φέρει κέρδη ὕστερα ἀπὸ πολλὰ ἔτη, οἱ ἄγροί φέρουν ἀμέσως.

3) Τὸ δάσος μᾶς δίδει σκιὰν καὶ ἀναψυχὴν, οἱ ἄγροί ζέστην τοῦ ἡλίου.

4) Τὸ δάσος περιορίζει τὴν ὕρασιν, οἱ ἄγροί συχνάκις τὴν ἀφίνουν νὰ ἐκτείνηται ἐπ' ἄπειρον.

5) Τὸ δάσος προξενεῖ φόβον καὶ εἶναι μυστηριῶδες, ὅθεν γίνεται πηγὴ τῆς δεισιδαιμονίας, οἱ δὲ ἄγροί εἶναι ἀτερπεῖς δι' ἔλλειψιν ποικιλίας.

6) Τὸ δάσος παρέχει τὴν καθαροτάτην ἀπόλαυσιν τῆς φύσεως εἰς τὸν ἀγνὸν ἐραστὴν αὐτῆς, οἱ δὲ ἄγροί εἰς τὸν γεωργόν, ὅστις κέρδος καὶ εὐτυχίαν ἐλπίζει ἐξ αὐτῶν.

Θέμα Β'.

Ἡ ἀνοιξίς καὶ τὸ φθινόπωρον

Σχέδιον

1) Ἡ ἀνοιξίς παράγει τὴν ζωὴν, τὸ δὲ φθινόπωρον φέρει ταύτην εἰς τὸ τέλος. Αἱ πεδιάδες, οἱ λειμῶνες, τὰ φύλλα τὴν ἀνοιξίαν εἶναι πράσινα, κάλυκες καὶ ἄνθη, μέλισσαι, ἐπιστροφή τῶν μεταβατικῶν πτηνῶν, ζωὴ εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τοὺς ποταμούς, παιδία, κηπουροί, γεωργοί. — Τὸ φθινόπωρον οἱ ἄγροί εἶναι γυμνοί, τὰ φύλλα φθίνουσι καὶ πίπτουσι, τὰ πτηνὰ ἀναχωροῦσι κτλ.

2) Ἡ ἀνοιξίς παράγει ἄνθη, τὸ φθινόπωρον μᾶς δίδει καρπούς.

3) Ἡ ἀνοιξίς φέρει ἡμέρας μεγαλειτέρας καὶ νύκτας θερμοτέρας, τὸ φθινόπωρον ἡμέρας μικροτέρας καὶ νύκτας ψυχροτέρας.

4) Ἡ ἀνοιξίς μᾶς ὑπενθυμίζει τοὺς κινδύνους τοῦ θέρους (γάλαξαι, ἀστραπαί), τὸ φθινόπωρον τὴν ἡσυχίαν τοῦ χειμῶνος, ἰδίως δὲ τοὺς γεωργούς.

5) Ταχέως παρέρχονται αἱ τέρψεις τῆς ἀνοίξεως, περισσότερον δὲ διαμένουν τὰ καλὰ τοῦ φθινοπώρου.

Θέμα Γ'.

Φίλος καὶ κόλαξ

Σχέδιον

Ἡ φιλαυτία μᾶς κάμνει ὅλους νὰ κολακεύωμεν τὸν ἑαυτὸν μας. Εἰς τὴν φιλαυτίαν ταύτην εὕρισκει ὁ κό-

λαξ στάδιον ἐνεργείας. Ἡ διάκρισις τῶν καθαρῶν κολάκων ἀπὸ τοὺς ἀληθεῖς φίλους εἶναι μὲν πολὺ ἀναγκαία, ἀλλὰ καὶ πολὺ δύσκολος διὰ τοὺς ἀγαπῶντας τὸν ἑαυτὸν των. Ἄλλ' ὑπάρχουν τινὰ σημεῖα διακρίνοντα τὸν φίλον ἀπὸ τὸν κόλακα. Τοῦ κόπου ἀντάξιον λοιπὸν εἶναι νὰ μανθάνωμεν ταῦτα καὶ νὰ προσέχωμεν.

1) Ὁ κόλαξ ἐπαινεῖ τὰ πάντα, καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καθ' ἑαυτὸ δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἀξίαν. Ὁ φίλος μόνον ἐπαινεῖ ὅ,τι πραγματικῶς εἶναι ἀξίον ἐπαίνου. Ὁ κόλαξ μεταβάλλει ὀλοτελῶς τὴν σημασίαν τῶν λέξεων· τὴν δειλίαν λ. χ. ὀνομάζει αἰδῶ, τὴν φιλαργυρίαν οἰκονομίαν, τὴν συρρομαγίαν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, τὴν ἔλλειψιν ιδεῶν ἐμβρίθειαν, τὴν βραθυμίαν εὐθυμίαν, τὴν ἰδιοτροπίαν εὐστάθειαν κτλ., ἐνῶ ὁ φίλος οὐδὲν τοιοῦτον κάμνει.

2) Ὁ κόλαξ ἐπαινεῖ πάντοτε, ὁ φίλος καὶ ἐπιπλήττει καὶ σιωπᾷ. — Ὁ κόλαξ εὐρίσκει καὶ ἐκεῖνο λαμπρόν, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἰδίαν μας πεποιθήσιν εἶναι στραβόν, ἄτοπον καὶ ἀνάξιον ἀγάπης. — Οὐχὶ οὕτως ὁ φίλος.

3) Ὁ κόλαξ μᾶς ἐπαινεῖ μόνον κατὰ πρόσωπον καὶ μόνον μὲ λέξεις· ὁ δὲ φίλος δεικνύει καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν μας τὴν ἐπιδοκιμασίαν του πρὸς ἄλλους. Ἐπειδὴ ὁ κόλαξ θέλει μόνον διὰ τοὺς ἰδιοτελεῖς του σκοποὺς νὰ μᾶς κερδίσῃ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ἐμβάλλῃ εἰς ἄλλους καλὴν ἰδέαν περὶ ἡμῶν, διὰ τοῦτο πρὸς ἄλλους, οἵτινες δὲν εἶναι φίλοι μας, μεταχειρίζεται συχνάκις ὅλως διάφορον γλῶσσαν, ἰδίως ὅταν καὶ ἐκείνους θέλῃ νὰ κολακεύσῃ.

4) Ὁ κόλαξ, ἀφοῦ ἐπιτύχη τὸν σκοπὸν του, παύει τοὺς ἐπαίνους του, ἰδίως δέ, ἐὰν περιπέσωμεν εἰς ἀνάγκην. Ὁ φίλος ἐξ ἐναντίας τότε ἴσια ἴσια δεικνύεται πιστότατος. Ἡ ἀνάγκη αὕτη δὲν χρειάζεται νὰ ᾔηται πτωχεῖα ἢ ἀσθένεια ἢ κίνδυνος μέγας· καὶ εἰς τὴν μικροτέραν δυσκολίαν θὰ φανῇ ἡ ἀπιστία τοῦ κόλακος.

Θέμα Δ'.

Ὁ φιλάργυρος καὶ ὁ οἰκονόμος

Σχέδιον

Πολλάκις συγχέονται οἱ δύο· ὅμως ὑπάρχει διαφορὰ μεγάλη

1) Κατὰ τὴν οὐσίαν των.

Ἡ φιλαργυρία εἶναι ἐπιθυμία, ἡ οἰκονομία καθαρὰ ἰδιότης. Ἡ φιλαργυρία ἐπομένως ἐνεργεῖ πάντοτε ὁμοίως, ἡ δὲ οἰκονομία τοῦ πλουσίου εἶναι λίαν διάφορος τῆς τοῦ μὴ πλουσίου.

2) Κατὰ τὰ ἐλατήρια.

Τὸν φιλάργυρον μόνον ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ χρήματα καὶ ἡ μανία τοῦ νὰ ἀποκτήσῃ τοιαῦτα παρακινεῖ εἰς τὸ νὰ περιορίσῃ τὰ ἔξοδα· τὸν δὲ οἰκονόμον παρακινεῖ εἰς τοῦτο ἡ πεποίθησις, ὅτι δύναται νὰ κάμῃ καλλιτέραν χρῆσιν τῶν χρημάτων. Ἀποφεύγει πάντα τὰ περιττὰ ἔξοδα διὰ νὰ ἔχη καὶ εἰς τὸ μέλλον καὶ διὰ νὰ κατασταθῇ ὠφέλιμος εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς ἄλλους.

3) Κατὰ τὸν τρόπον τοῦ κερδίζειν.

Ὁ φιλάργυρος διὰ νὰ θησαυρίσῃ, διόλου δὲν διστά-

ζει νὰ μεταχειρισθῆ μέσα, τὰ ὁποῖα ἄλλοι ὡς μηδαμινὰ καὶ ταπεινὰ θεωροῦν. Ἐπωφελεῖται τὴν ἀνάγκην ἄλλων διὰ νὰ ἀγοράσῃ τι εὐθηνά, ἀποκτᾷ χρήματα δι' ὑπηρεσιῶν, αἵτινες εἶναι δι' ὄλου ἀγτίθετοι πρὸς τὴν περιουσίαν του, καὶ ὑποφέρει πᾶσαν προσβολήν, ὅταν πρόκειται νὰ κερδίσῃ ἐξ αὐτῆς τι. — Ὁ οἰκονόμος δὲν συναθροίζει, ἀλλὰ διαχειρίζεται καλῶς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχει.

4) *Κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς περιουσίας.*

Ὁ φιλάργυρος πολλάκις διόλου δὲν τὴν μεταχειρίζεται, τοῦλάχιστον διόλου εἰς ἀπόλαυσιν τῶν τερπνῶν τῆς ζωῆς. Ἡ κτῆσις καὶ θέα τῶν χρημάτων εἶναι ἡ χαρὰ του. — Ἐξ ἐναντίας ὁ οἰκονόμος ἀποφεύγει μόνον τὰ περιττὰ ἔξοδα. Ὁ οἰκονόμος δὲν ἀφίνει τίποτε νὰ χαθῆ, ἐνῶ ὁ φιλάργυρος πολλάκις προτιμᾷ νὰ καταστραφῆ τι, παρὰ νὰ ἐξοδεύσῃ μικρὸν τι ποσὸν διὰ νὰ διορθωθῆ.

5) *Κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ζωὴν των.*

α.) Ὁ φιλάργυρος εἶναι ἐνδεὴς κατὰ τὴν κατοικίαν, τὰ ἔπιπλα καὶ τὴν ἐνδυμασίαν, καὶ ἀκάθαρτος· ὁ οἰκονόμος ἀπ' ἐναντίας εἶναι παντοῦ καθάριος, διότι ἠξεύρει, ὅτι ἡ καθαριότης πολὺ βοηθεῖ τὴν οἰκονομίαν.

β.) Ὁ φιλάργυρος ὡς οὐδὲν θεωρεῖ τὴν φιλοτιμίαν, φθάνει νὰ δύνηται τι νὰ κερδίσῃ, ἰδίως δὲ εἰς πληρωμὰς καὶ εἰς ἄλλα ἀναγκαῖα ἔξοδα θὰ φαίνεται γλίσχρος. — Ὁ οἰκονόμος ἀπ' ἐναντίας . . .

γ.) Ὁ φιλάργυρος δὲν δίδει εἰς πτωχόν, ὁ δὲ οἰκονόμος οἰκονομεῖ διὰ νὰ δύνηται νὰ δίδῃ.

δ.) Ὁ (ἢ) φιλάργυρος εἶναι δὺσπιστος πρὸς τὴν

(τόν) σύζυγον καὶ τοὺς ὑπηρέτας, ὁ (ἡ) δὲ οἰκονόμος πολλάκις ἔχει τὸ ἐλάττωμα, ὅτι ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀγαπᾷ τὴν τάξιν καὶ τὴν καθαριότητα καὶ διὰ τούτου γίνεται ὀχληρὸς εἰς σύζυγον καὶ συνοίκους.

Θέμα Ε'.

Περιέργεια καὶ φιλομάθεια

Σχέδιον

Α'. Κατ' ἀρχάς, εἰς τὰ παιδιά δηλ., ἀμφότεραι αὐταὶ αἱ ιδιότητες εἶναι μία, ὅπως καὶ εἰς τὰ ζῶα δὲν διακρίνονται. Τὸ περίεργον παιδίον παρέχει καλὰς ἐλπίδας, ὅπως ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν των ἐκεῖνα τὰ ζῶα πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἀνώτερα, τὰ ὁποῖα δεικνύουν μέγαλον βαθμὸν περιεργείας, ὡς ὁ σκύλλος, ὁ ἵππος, ὁ ἐλέφας, ὁ πίθηκος, ἡ ἀηδὼν καὶ ἄλλα πτηνά, ὡς ἀνώτερα δηλαδὴ ἄλλων, τὰ ὁποῖα ἀδιαφοροῦν πρὸς πᾶν ὅ,τι συμβαίνει πλησίον των. Ἄλλ' εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ ὀρμὴ, ἥτις ἀμφοτέρων κοινὴ βᾶσις εἶναι, πρέπει νὰ ἐξευγενισθῇ εἰς φιλομάθειαν.

Β'. Ποῦ ὑπάρχει ἡ διαφορὰ μεταξὺ καθαρᾶς περιεργείας καὶ ἀληθοῦς φιλομαθείας; Ἄς ἐξετάσωμεν τὴν οὐσίαν των, τὸ εἶδος τῶν ἀντικειμένων, πρὸς τὰ ὁποῖα διευθύνονται καὶ αἱ δύο, καὶ τὰς ιδιότητας, αἱ ὁποῖα συνήθως τὰς συνοδεύουν.

1) Ἡ οἰσία των.

α.) Ἡ περιέργεια εἶναι ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ πληρώσωμεν κενόν τι τοῦ πνεύματος, ἡ δὲ φιλομάθεια εἶ-

ναι ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ ἐνασχολήσωμεν φίλεργόν τι πνεῦμα. Ὁ περιέργος συναθροίζει μόνον εἰδήσεις καὶ παρατηρήσεις, διὰ νὰ τέρπη τὴν ἄεργόν του φαντασίαν, διὰ νὰ διασκεδάσῃ κτλ.

β'.) Ἡ περιέργεια θέλει νὰ δώσῃ εἰς τὸ πνεῦμα στιγμιαίαν διασκέδασιν, διὰ νὰ προξενήσῃ ἔπειτα καὶ εἰς ἄλλους τὴν αὐτὴν ἀπόλαυσιν. Εἰς τὸν φιλομαθῆ πᾶν γίνεται ἀντικείμενον σκέψεως, κρίσεως καὶ συγκρίσεως, διὰ νὰ εὐρύνη τὸν κύκλον τῶν γνώσεών του. — Ὁ περιέργος δὲν γνωρίζει μεγαλειτέραν εὐχαρίστησιν παρὰ νὰ τέρπηται διὰ ματαίων θρυλημάτων, ὁ δὲ φιλομαθῆς οὐδεμίαν εὐγενεσέραν τέρψιν γνωρίζει παρὰ νὰ ζητῇ καὶ νὰ εὕρῃ τὸ ὀρθόν.

2) *Τὸ εἶδος τῶν ἀντικειμένων, πρὸς τὰ ὅποια διευθύνονται.*

α.) Ἡ περιέργεια ἐνασχολεῖται μόνον μὲ τὰ νέα, ἡ δὲ φιλομάθεια μὲ τὰ σπουδαῖα, τὰ ὅποια παρέχουν ὕλην πρὸς σκέψιν.

β'.) Ἡ περιέργεια διευθύνεται μόνον πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν συμβάντων, ἡ δὲ φιλομάθεια ἐξ ἐναντίας περιστρέφεται περὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια δὲν ὑπόκεινται εἰς τὰς αἰσθήσεις, καὶ θέλει νὰ ἤξεύρῃ παντὸς πράγματος τὸν λόγον.

3) *Αἱ τὰς δύο συνοδεύουσαι ιδιότητες.*

α.) Ὁ περιέργος εἶναι συνήθως πολὺ ἐπιλήσμων, ὁ δὲ φιλομαθῆς τὰ πάντα διατηρεῖ καλῶς.

β'.) Ὁ περιέργος εἶναι φλύαρος, ὁ φιλομαθῆς δύναται νὰ καταντήσῃ ὀχληρὸς διὰ τῶν πολλῶν ἐρωτήσεων.

γ'.) Ὁ περίεργος εἶναι εὐπίστος, ὁ δὲ φιλομαθὴς εἶναι πλήρης ἀμφιβολιῶν.

δ'.) Ὁ περίεργος εὐκόλως γίνεται ὀκνηρός, ὁ δὲ φιλομαθὴς εὐκόλως σκεπτικός.

Γ'. Ὑπάρχει ὁρμή τις ἐρεύνης, ἥτις φέρει τὸ ἐξωτερικὸν τῆς φιλομαθείας, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσίαν της οὐδὲν ἄλλα εἶναι ἢ ἡ περιέργεια μὲ ἄλλο σάδιον. Αὕτη εἶναι ἡ λεγομένη πολυμάθεια, ἥτις ἀπὸ ὅλα κἄτι ἀρπάζει καὶ περιστάσεως δοθείσης τὸ μεταχειρίζεται. Αὕτη πανταχοῦ μόνον τὴν ἐπιφάνειαν ψαύει καὶ φοβεῖται βαθύτερον νὰ εἰσδύσῃ· αὕτη τυφλοῦται ὑπὸ παντὸς νέου προφήτου καὶ δὲν ἐξετάζει, ἐὰν εἶναι ἀληθῆ ὅσα ἐκεῖνος λέγει κτλ.

Θέμα ΣΤ'.

Ἀστική καὶ ἀγροτική ζωὴ

Σχέδιον

Ὁ κάτοικος τῆς πόλεως μακαρίζει πολλάκις τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν, διότι ταύτην κατὰ μέγιστον μέρος μόνον ἐκ τῆς ἀναγνώσεως γνωρίζει· ζητεῖ ἐκεῖ εἰδυλικὸν κόσμον. Ἀληθῶς ἔχει ἡ ἀγροτικὴ ζωὴ κάμποσα τερπνά, π. χ. βίον ἀπλούστερον καὶ ἐλευθερώτερον, ἐνασχολήσεις μᾶλλον συντελεστικὰς εἰς τὴν ὑγείαν, εὐκολωτέραν ἀπόλαυσιν τῆς φύσεως, εὐθνητέρας διασκεδάσεις κτλ. Ἡ ἀστικὴ ἀπ' ἐναντίας ζωὴ ἔχει τινὰ τὰ δυσάρεστα, ἀλλ' ὅμως ἔχει αὕτη καὶ τὰ καλὰ της.

1) Ὡς πρὸς τὴν σωματικὴν εὐεξίαν καὶ τὴν ὑγείαν.

α.) Ἡ ἐν τῷ στενῷ χώρῳ τῆς πόλεως συμβίωσις πλήθους ἀνθρώπων προξενεῖ βλάβην εἰς τὴν ὑγείαν, ἥτις ὅμως μετριάζεται δι' ἀκριβεστέρων ἀστυνομικῶν μέτρων ὑπὲρ τῆς καθαριότητος καὶ τάξεως.

β.) Ταχύτεραν βοήθειαν ἔχουν οἱ ἀσθενεῖς διὰ τῆς παρουσίας καλῶν ἰατρῶν, χειρουργῶν καὶ φαρμακῶν.

2) Ὡς πρὸς τὴν οἰκιακὴν ζωὴν.

Ἡ ζωὴ ἐν τῇ πόλει παρέχει·

α.) Περισσότεραν ἀσφάλειαν τῆς ἰδιοκτησίας ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ ἀπὸ τοὺς ληστὰς διὰ τειχῶν καὶ πυλῶν, διὰ τῆς ἐπιμελεστέρας ἀστυνομίας καὶ νυκτερινῶν φυλακῶν, διὰ τῆς πυκνῆς συγκατοικήσεως πολλῶν ἀνθρώπων.

β.) Ταχύτεραν βοήθειαν κατὰ τὰ αἰφνίδια δυστυχήματα, π. χ. πυρκαϊάς· ἀλλὰ ἡ πεῖρα ἐδίδαξεν, ὅτι εἰς μεγαλόπολεις τοιοῦτου εἴδους δυστυχήματα εἶναι συχνάκις πολὺ φοβερώτερα παρὰ εἰς τὰ χωρία, ὅπου συνήθως εἰς μόνον προσβάλλεται.

γ.) Εὐκολωτέραν καὶ ταχύτεραν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν μας δι' ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν παντὸς εἴδους καὶ δι' ἐμπόρων.

δ.) Περισσότεραν ποικιλίαν καὶ εὐκολίαν ἐκλογῆς

1) Εἰς τὰς σχέσεις μας καὶ εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον.

2) Εἰς τὴν ἀπόλαυσιν διασκεδάσεων (θέατρα, συμφωνίαι, πλατεῖαι, δημόσιοι κήποι κτλ.)

3) Ὡς πρὸς τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν μὀρφωσιν.

α.) Χοροδιδάσκαλοι καὶ ὑψηλότεροι κοινωνικοὶ κύκλοι.

β.) Περισσότερα καὶ καλλίτερα ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα.

γ.) Βιβλιοθῆκαι καὶ ἀναγνωστήρια, σύλλογοι κτλ.

Ἐχει ὁμως ἡ ἀστικὴ ζωὴ καὶ τὰ ψεκτά της.

1) Ὡς πρὸς τὴν σωματικὴν εὐεξίαν καὶ ὑγείαν.

α.) Ἡ ἐν τῷ στενῷ χώρῳ τῆς πόλεως συμβίωσις τῶν ἀνθρώπων καθιστᾷ τὸν ἀέρα ὀλιγώτερον καθαρόν.

β.) Αἱ ἐργασίαι τῶν ἀστῶν, τοῦλάχιστον τῶν πλειοτέρων, γίνονται εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνῶ τῶν ἀγροτῶν ἐν ὑπαίθρῳ. Τοῦτο εἶναι ὠφελιμώτερον εἰς τὴν ὑγείαν ὡς ἐκ τούτου εὐρίσκονται ὀλιγώτερα ὠχρὰ πρόσωπα εἰς τὰ χωρία.

γ.) Κατὰ τὰς ἐπικινδύνους ἀσθeneίας πολλάκις ὁ εἰς τοὺς δρόμους θόρυθος γίνεται βλαβερὸς.

2) Ὡς πρὸς τὴν οἰκιακὴν ζωὴν.

α.) Ὑπάρχει μεγαλείτερος περιορισμὸς, ἐνῶ εἰς τὴν ἐξοχὴν πλειότερα ἀπλότης τῶν ἡθῶν ἐπικρατεῖ.

β.) Πολυδάπανος ζωὴ

1) Τὰ ἔθιμα ἀπαιτοῦν πλειότερα οἰκιακὰ ἔξοδα, σκευὴ καὶ ἐπιπλα πολυτιμότερα, ἐνδυμασίας καλλιτέρας καὶ συχνότεραν αὐτῶν ἀλλαγὴν ὡς ἐκ τοῦ συρμού, συμμέθεξιν συναναστροφῶν κτλ., πολυτελέστερα φαγητά.

2) Ἡ ἀστικὴ ζωὴ δίδει ποικίλας ἀφορμὰς εἰς ἔξο-

δα· συμφωνίαι, θέατρα. Εἰς τὴν ἐξοχὴν αἱ διασκεδάσεις εἶναι εὐθηνότεραι.

3) Ὡς πρὸς τὰς πνευματικὰς ἐργασίας.

α.) Ἐνοχλήσεις διὰ συχνῶν ἐπισκέψεων, διὰ διαφορῶν ἄλλων περιστατικῶν τῆς ἀστικῆς ζωῆς.

β.) Ἐνοχλήσεις διὰ τὰς εἰς τοὺς δρόμους ταραχάς.

Ὅθεν βλέπομεν, ὅτι καὶ ἡ ἀστικὴ ζωὴ ὡς καὶ ἡ ἀγροτικὴ ἔχουν καὶ τὰ πλεονεκτήματά των καὶ τὰ ἐλαττώματα. Εὐτυχῆς ὅστις δύναται τὸ μὲν θέρος νὰ διάγῃ εἰς τὴν ἐξοχὴν, τὸν δὲ χειμῶνα εἰς τὴν πόλιν.

Θέμα Ζ'.

Διδασκαλία εἰς τὰ σχολεῖα καὶ κατ' οἶκον

Σχέδιον

Εἰς τοὺς προτέρους χρόνους ἡ διδασκαλία εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα ἦτο τόσον κακὴ, ὥστε πολλοὶ γονεῖς εὕρισκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διατηρῶσιν οἰκοδιδασκάλους διὰ τὰ τέκνα των. Τώρα τὰ σχολεῖα ἐβελτιώθησαν· δύναται ὁμως πάντοτε νὰ γίνηται ἡ ἐρώτησις, ποῖος τρόπος διδασκαλίας εἶναι προτιμητέος.

1) Ἡ κατ' οἶκον διδασκαλία ἐπιτρέπει καταλληλοτέραν ἐκλογὴν τῶν μαθημάτων διὰ καθέκαστον τῶν διδασκομένων καὶ ἐλευθερωτέραν χρῆσιν τοῦ χρόνου καὶ τῶν δυνάμεων, ἐνῶ εἰς τὸ σχολεῖον οἱ μαθηταὶ πολλάκις ἀναγκάζονται νὰ μανθάνουν πράγματα, τὰ ὅποια οὔτε ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν διανοητικὴν ἰκανότητα ἐκάστου οὔτε εἰς τὰς ἀνάγκας του, μὴ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι εἰς τινὰ σχολεῖα ὑπὸ τῶν ἀρ-

χῶν ὀρίζονται ἐντελῶς ἀκατάλληλα καὶ βλαβερὰ προγράμματα.

Ἐξ ἐναντίας ἢ εἰς τὰ σχολεῖα διδασκαλία μᾶλλον ἐρεθίζει εἰς ἀμιλλαν. Μανθάνομεν προθυμότερον, καὶ τὰ κατ' ἀρχὰς ἀτερπῆ. Ὅτι εἰς τοὺς ἄλλους εἶναι κατορθωτόν, διὰ τί καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ τὸ κατορθώσωμεν; Ἡ προθυμία αὐξάνει, ὁ κόπος ἐλαττοῦται. Ἡ σύγκρισις καθιστᾷ τὸ μανθάνειν εὐκολώτερον. Ὑπάρχουν ἐξέχοντες μαθηταί, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀμιλλώμεθα, ὡς καὶ ὀκνηροί, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἀποστρεφόμεθα τὴν ὀκνηρίαν. Βλέπομεν καὶ δι' ἐξωτερικῶν σημείων τὴν πρόοδόν μας, δηλ. προθιβασμῶν, ἐξετάσεων, βαθμολογιῶν κτλ.

2) Κατὰ τὴν ἐν οἴκῳ διδασκαλίαν κάμνουν οἱ μαθηταί συνήθως ταχύτερας προόδους. Ἐξ ἐναντίας ἢ εἰς τὰ σχολεῖα διδασκαλία εἶναι βασιμωτέρα· ἐπειδὴ α.) ἐκεῖ ἐπικρατεῖ πλειότερα τάξεις, ἐνῶ εἰς τὴν κατ' οἶκον διδασκαλίαν καὶ ὁ τὴν καλλιτέραν ἔχων προαίρεσιν δὲν δύναται νὰ τηρῇ τόσῃ ἀκρίθειαν, ἐπειδὴ πολλὰ προσκόμματα συμβαίνουν. β.) Τὰ μαθήματα εἰς τὰ σχολεῖα συνήθως εἶναι διηρημένα, ἐνῶ κατ' οἶκον εἰς μόνον διδάσκαλος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ ὅλον τῶν μαθημάτων ἀναδέχεται, ὅστις βεβαίως δὲν δύναται πάντα τὰ μαθήματα μὲ τὴν αὐτὴν ἀγάπην καὶ ὠφέλειαν νὰ διδάσκη. γ.) Ἐπειδὴ ὁ διδάσκαλος εἰς τὸ σχολεῖον ἔχει νὰ διδάξῃ πλειοτέρους μαθητάς, πρέπει τὸ πρᾶγμα πολυμερέστερον νὰ ἐξετάσῃ.

3) Εἰς τὴν κατ' οἶκον διδασκαλίαν προφυλάττεται ὁ μαθητὴς μᾶλλον ἀπὸ τοὺς ἠθικοὺς κινδύνους καὶ παρεκτροπὰς. Ἀπ' ἐναντίας ἢ εἰς τὰ σχολεῖα διδασκαλία

εἶναι καταλληλοτέρα νὰ μορφώσῃ τὸν χαρακτήρα. Αἱ ἀδυναμίαι καὶ κακαὶ ἔξεις δι' οὐδενὸς τρόπου ἀποβάλλονται εὐκολώτερον ἢ διὰ τῆς πρὸς ὀμήλικας συναναστροφῆς.

Παραλληλισμοί

Θέμα Α'.

Ὁ Ναπολέων καὶ ὁ Ἀννίβας

Σχέδιον

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολιτικὴν καὶ πολεμικὴν ζωὴν τοῦ Ναπολέοντος, δύναται νὰ παραβληθῇ ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν ἐπιτυχέστατα μὲ τὸν Ἀννίβαν, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ὀνομάζει πρῶτον στρατηγὸν εἰς τὴν ἱστορίαν. Ὅπως ἐκεῖνος ἤδη ἔννεαέτης εἶχεν ὀρκισθῆ εἰς τὸν πατέρα του αἰώνιον καὶ ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῆς ὑπερηφάνου Ῥώμης, οὕτως ὁ Ναπολέων ὑπῆρξεν ἄσπονδος ἐχθρὸς τῆς ὑπερηφάνου καὶ θαλασσοκράτορος μεγάλης Βρεταννίας.—Ὅπως ἐκεῖνος ὡς ἀνὴρ εἴκοσι ἕξ ἐτῶν ἔλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ καρρχηδονιακοῦ στρατεύματος εἰς τὴν Ἰσπανίαν, μεθ' οὗ ἐν ἀπαραδειγματίστῳ τόλμῃ ἐπέρασε τὰ Πυρηναιᾶ, διῆλθε τὴν Γαλλίαν, ὑπερέβη τὰς Ἀλπεις καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἵνα προσβάλῃ τὸν ἐχθρὸν του εἰς τὸ κέντρον τῆς δυνάμεώς του· οὕτω καὶ ὁ Βονοπάρτης εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἕξ ἐτῶν ἔλαβε τὴν ἀρχηγίαν στρατοῦ ἀποτεθαρρήμέ-

νου καὶ τῶν πάντων ἐστερημένου, ὑπερβαίνει μετ' αὐτοῦ τολμηρῶς τὰς Ἄλπεις, ἵνα προσβάλῃ ἐχθρικὸν στρατὸν λαμπρῶς ἐξωπλισμένον, πλουσίως μὲ τὰ πάντα ἐφωδιασμένον, ἀνδρεῖον καὶ διπλασίου ἀριθμοῦ. — Ὅπως ἐκεῖνος μετὰ τὴν μεγάλην ἐν Κάνναις ἡμέραν εἰς ἀκατάληπτον ἀπραξίαν μένει καὶ ἔπειτα μετὰ τὴν πλησίον τῆς Ζάμης ἦτταν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον φεύγει καὶ τέλος αὐτοχειριάζεται, διὰ τὴν ἀποφύγη τὸ ὄνειδος τοῦ νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν ὑπερήφανον Ῥώμην οὕτω καὶ εἰς τὸν Ναπολέοντα κατὰ τὸ ὀλέθριον ἔτος 1813 ματαίως ζητοῦμεν τὴν παλαιὰν τόλμην, ἀποφασιστικότητα καὶ πεποίθησιν, οὕτως ἀναγκάζεται καὶ αὐτὸς μετὰ τὴν μεγάλην ἦτταν παρὰ τὸ Βατερλώ νὰ φύγη καὶ ἐπὶ τέλος νὰ καταφύγη εἰς τὴν μεγαλοφυχίαν τοῦ ὑπερηφανωτάτου καὶ ἀσπονδοτάτου ἐχθροῦ του, ἵνα μετὰ πολυχρόνιον ἄτιμον αἰχμαλωσίαν ἐπὶ νήσου ἐρήμου καὶ βραχῶδους μεμονωμένος καὶ ἐγκαταλελειμένος ἀποθάνῃ.

Σημ. Καὶ τὰ ἐπόμενα δύνανται νὰ χρησιμεύσουν διὰ τὸ αὐτὸ θέμα.

1) Ἡ Καρχηδῶν πολεμοῦσα κατὰ τῆς Ῥώμης—ἡ Γαλλία πολεμοῦσα κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας.

2) Ἰκανότης ἀμφοτέρων περὶ τὰ πολεμικὰ — (ταχύτης, γενναιότης κτλ.).

3) Θαυμασία σχεδὸν εὐτυχία ἀμφοτέρων.

4) Τὸ ὅμοιον ἀμφοτέρων τέλος.

Θέμα Β'.

Φίλιππος τῆς Μακεδονίας καὶ Ναπολέον

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Ἀπαντῶμεν εἰς τὴν ἱστορίαν μεγάλους ἄνδρας, οἵτινες εἶχον ὡς πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὸν χαρακτήρα των πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς ἀλλήλους. Ἐκ τούτου προέκυψαν οἱ παράλληλοι βίοι τοῦ Πλουτάρχου. Οὕτως ὁμοιάζουν κατὰ πολλὰ Κάρολος ὁ Μέγας καὶ Πέτρος ὁ Μέγας. Καὶ μεταξὺ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ναπολέοντος ὑπάρχουν ὁμοιότητες πολλαί.

Α'. Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν των ζωὴν.

1) Ἀνετράφησαν καὶ ἐμορφώθησαν ἐκτὸς τῆς πατρικῆς οἰκίας, ἀμφότεροι ἐδιδάχθησαν τὰ πολεμικά, ὁ μὲν Φίλιππος ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδα, ὁ δὲ Ναπολέον εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τῆς Βριέννης.

2) Καὶ οἱ δύο εἰσῆλθον εἰς τὴν πρακτικὴν ζωὴν ἐν τῇ αὐτῇ ἡλικίᾳ καὶ ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις, ὁ μὲν Φίλιππος, ὅτε μεγάλαι στάσεις ἐτάρασσον τὴν πατρίδα του, προξενηθεῖσαι διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ του, δι' ἀντεραστῶν τοῦ θρόνου καὶ διὰ ποικίλων προσβολῶν ἐκ μέρους τῶν γειτόνων λαῶν, ὁ δὲ Ναπολέον κατὰ τοὺς πρώτους ταραχώδεις χρόνους τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

3) Ὁ Φίλιππος γίνεται βασιλεὺς ἕνεκα τῆς εἰς τὸ κυβερνᾶν ἰκανότητός του, ἂν καὶ ἀκόμη ἔζη ὁ υἱὸς τοῦ πρώην βασιλέως. — ὁ δὲ Ναπολέον ἐπὶ τέλους καὶ αὐτοκράτωρ.

4) Ἀμφότεροι ἐχώρισαν τὰς πρώτας τῶν γυναϊκας, ἂν καὶ διὰ διαφορῶς αἰτίας.

Β'. Κατὰ τὰς ιδιότητάς τῶν

α.) Ὡς πολεμιστῶν καὶ στρατηγῶν.

1) Ἀμφότεροι εἶχον μέγα στρατηγικὸν πνεῦμα καὶ εὗρισκον ταχέως ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἔφερον αὐτοὺς ἀσφαλέστατα εἰς τὸν σκοπὸν τῶν. Παρουσία πνεύματος, ταχύτης εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν συλληφθέντων σχεδίων, τέχνη τοῦ νὰ κερδίζουσι τὰς φυγὰς τῶν στρατιωτῶν. Ἀμφότεροι ἐβελτίωσαν τὸν στρατὸν (φάλαγξ — παλαιὰ καὶ νέα σωματοφυλακή)· ταχέως ἐπωφελοῦντο τὰς νίκας τῶν (ὁ μὲν Φίλιππος εἰς τοὺς ἱεροὺς πολέμους — ὁ δὲ Ναπολέων μετὰ τὰς μάχας παρὰ τὸ Μαρεγγόν, τὴν Ἰέννην κτλ.)

2) Μεγάλῃ τύχῃ εἰς τοὺς πολέμους καὶ μεγάλα ἀποτελέσματα αὐτῆς. (Τοῦ Φιλίππου μάχη παρὰ τὴν Χαιρώνειαν — τοῦ Ναπολέοντος μάχαι παρὰ τὸ Μαρεγγόν, Ἀουστερλίτσιον κτλ.)

β.) Ὡς πολιτικῶν.

1) Ἡ ἀρχὴ διαίρει καὶ βασιλεύει (divide et impera) ἔφερον ἀμφοτέρους ἀσφαλῶς εἰς τὸν σκοπὸν τῶν. Ὁ Φίλιππος καθυσύχασε μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀρχῆς πάντας τοὺς ἐπιλοίπους ἐχθροὺς διὰ χρημάτων καὶ ὑποσχέσεων, καὶ ἐταπείνωσε πρῶτον τοὺς Ἀθηναίους, ἔπειτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ τοὺς λοιπούς. — Οὕτω καὶ ὁ Ναπολέων ἐξώπλισεν ἐκ τῶν ἐχθρῶν του τοὺς μὲν κατὰ τῶν δὲ καὶ κατέβαλε πάντας ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἕνα ἕκαστον, μέχρις οὗ τέλος οὔτοι ἠνωμένοι μόλις ἠδυνήθησαν νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς αὐτόν.

2) Ὅπου εἰς τὰ γειτονικά κράτη ἦσαν ἀνησυχίαι, ἐγνώριζον ἀμρότεροι νὰ ἐπωφελῶνται πανούργως. Ὁ Φίλιππος ἔκαμε τοῦτο κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐλληνικῶν πόλεων ὑπαρχούσας ἔριδας, ὅτε ὑπερήσπισε τοὺς Θηβαίους κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ Ἀθηναίων, ἀπέκτισε κατὰ τὸν ἰερόν πόλεμον τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐπιστατῇ τοὺς Πυθικοὺς ἀγῶνας καὶ τελευταῖον ἐκηρύχθη γενικὸς ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν.— Ὁ Ναπολέων ὑπέβαλε τὴν ἔριδα μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ, δηλ. τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ διαδόχου τῆς Ἰσπανίας καὶ ἔδωκε τὸν θρόνον τῆς Ἰσπανίας εἰς τοὺς συγγενεῖς του· ἐξώπλισε Γερμανοὺς (Βαυαροὺς κτλ.) ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος των, κατεκερμάτισε τὸ γερμανικὸν κράτος καὶ ἐγένετο κύριός του ὑπὸ τὸ ὄνομα προστάτου.

3) Καὶ οἱ δύο εἶχον τὴν τέχνην, τὰς γινομένας διαπραγματεύσεις πανούργως νὰ βραδύνουν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν ἢ καὶ παλλάκις ἐν μέσῳ εἰρήνης νὰ κάμνουν κατακτήσεις.

4) Ἀμρότεροι τὰς κυριευθείσας χώρας ἢ πόλεις παλλάκις πρῶτον εἴτε ἀπηλευθέρουν εἴτε παρεχώρουν εἰς ἄλλους, ἕως ὅτου ἐνόμιζον τὸν χρόνον κατάλληλον νὰ δύνανται νὰ σφετερίζωνται ταύτας ἀτιμωρητεῖ. Οὕτως ὁ Φίλιππος ἐφέρθη ὡς πρὸς τὴν Ἀμφίπολιν, ὁ Ναπολέων ὡς πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ὀλλανδίαν.

5) Ἀμρότεροι ἐτήρουν τὴν εἰρήνην μόνον ἐφ' ὅσον ἦτο σύμφωνον μὲ τὰ συμφέροντα καὶ τὴν φιλοδοξίαν των.

6) Ἀμρότεροι εἰς τὰ γειτονικά κράτη ἀπήντησαν ἰσχυροὺς ἐχθροὺς ἀνδρας μὴ στρατιωτικούς, ὁ μὲν Φί-

λιππος τὸν Δημοσθένην, πατριωτικώτατον ῥήτορα, ὁ δὲ Ναπολέων τὸν Μαυρίκιον Arndt καὶ τὸν Kotzebue, πολὺ ἀναγιγνωσκομένους συγγραφεῖς.

Γ'. Ὡς βασιλέων ἐν εἰρήνῃ.

1) Ἀμφότεροι ἐξεῖχον εἰς τὸ διακρίνειν τοὺς ἀνθρώπους καὶ κατὰ τὴν ὀξύνοϊαν ἐν τῷ ἐκλέγειν τοὺς πλησίον των καὶ τοὺς ὑπουργοὺς των.

2) Ἀμφότεροι ἐξεῖχον κατὰ τὴν ἱκανότητα περὶ τὸ διατηρεῖν τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν καὶ τάξιν.

Δ'. Ὡς ἀνθρώπων.

1) Ἀμφοτέρων αἱ λαμπραὶ δυνάμεις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς θελήσεως ὑπηρετοῦν εἰς τὴν φιλοδοξίαν, τὴν φιλαρχίαν καὶ τὸν ἐγωϊσμόν των.

2) Ἀμφοτέροι ἐθεώρουν τοὺς ἀνθρώπους ὡς ὄργανα, ὡς μέσα πρὸς τοὺς σκοποὺς των.

Ε'. Καὶ μετ' αὐτὴν τὴν πτώσιν των

εὐρίσκειται μεταξὺ ἀμφοτέρων ὁμοιότης. Ἡ εἶδησις τοῦ θανάτου τοῦ Φιλίππου ἐπροξένησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τοιαύτην ὑπερβολικὴν χαρὰν, ὥστε ὁ λαὸς ἐφόρεσε στεφάνους, — καὶ ἡ πτώσις τοῦ Ναπολέοντος ἐκ τοῦ ὕψους του ἔκαμε πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν του νὰ δηλώσωσι τὴν χαρὰν των δι' ἐκφράσεων, αἵτινες σχεδὸν δουλοπρεπεῖς ἦσαν.

Ἐπίλογος. 1) Αἱ ποικίλαι αὐταὶ ὁμοιότητες εἶναι τόσῳ μᾶλλον παράξενοι, καθ' ὅσον ἀμφότεροι πολὺ διέφερον ὡς πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ τὰς κοινωνικὰς ἀρετὰς αὐτῶν. Ὁ μὲν Φίλιππος ἦτο εὐθυμος, φιλόφρων, κολαχικός, — ὁ δὲ Ναπολέων σκυθρωπός, σοβαρός, κρυ-

ψίνους· ὁ μὲν Φίλιππος ἐπιτηδειότατος εἰς τὴν ὑπόκρισιν, ὁ δὲ Ναπολέον ὀξύθυμότατος καὶ παρὰ τὸ μέτρον. — 2) Τί ὠφελήθησαν οἱ σύγχρονοι ἀμφοτέρων τῶν ἀνδρῶν ὡς καὶ οἱ ἀμέσως μετ' αὐτοὺς ἐρχόμενοι ἐξ αὐτῶν; Κερδίζει τίποτε ὁ κόσμος, ὅταν κáθηται ἐπὶ τοῦ θρόνου τοιοῦτοι ἄνδρες;

Θέμα Γ'.

Ἡ Φοινίκη καὶ ἡ Ἀγγλία

Σχέδιον

1) Ἡ θέσις ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν. Σπουδαιότης ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν.

2) Οἱ Φοινίκες ἔνδοξοι διὰ τοῦ ἐμπορίου των κατὰ τὴν ἀρχαιότητα (πανηγύρεις κτλ.), οἱ Ἀγγλοὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα μέχρι σήμερον.

3) Ναυτιλία τῶν Φοινίκων· ἡ ἐξάπλωσις καὶ ἡ συγκοινωνία αὐτῶν διὰ τῆς ναυτιλίας — δεσπόται τῆς μεσογείου θαλάσσης — αἱ ἀποικίαι των εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικὴν καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν.

4) Καὶ τῆς Ἀγγλίας τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ δύναμις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ναυτιλίας. — Ἡ ἐξουσία της κατὰ θάλασσαν ἀπὸ αἰῶνας. Αἱ εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους κτήσεις της.

5) Ἐλάττωσις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἀκμῆς τῆς Φοινίκης διὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Καρχηδονίων. — Καὶ ἡ Ἀγγλία εὔρεν ὡς πρὸς τὴν κατὰ θάλασσαν ἀρχὴν της τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν βόρειον Ἀμερικὴν ἀνταγωνιστάς.

Θέμα Δ'.

Σόλων και Λυκούργος

Σχέδιον

- 1) Πολίτευμα και κατάστασις εἰς τὴν Σπάρτην καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας.
- 2) Ὁ Σόλων καὶ ὁ Λυκούργος ὡς νομοθέται.
- 3) Ἀμφότεροι ὡς δημιουργοὶ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δυνάμεως τῶν πόλεων των.
- 4) Ἀμφότεροι ἴσοι ὡς πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀρροσίωσιν πρὸς τὴν πατρίδα των. (Περιπέτεια ἀμφοτέρων).

Θέμα Ε'.

Καρχηδῶν καὶ Κωνσταντινούπολις

Σχέδιον

- 1) Προσφυγῆς θέσις ἀμφοτέρων τῶν πόλεων.
- 2) Ταχεῖα πρόοδος ἀμφοτέρων.
- 3) Ἀμφότεραι σημαντικαὶ διὰ τοῦ ἐμπορίου των.
- 4) Ὅμοιαι περιπέτεια ἀμφοτέρων.

Θέμα ΣΤ'.

Καρχηδῶν καὶ Ἀγγλία

Σχέδιον

- 1) Ἀκμὴ τῶν ἐλευθερίων καὶ βαναύσων τεχνῶν—
ἐφευρετικὸν πνεῦμα—θαλασσιὰ δύναμις καὶ ἐμπόριον
—πλοῦτη—ἀποικίαι.

2) Ζηλοτυπία πρὸς τοὺς προοδεύοντας γείτονας, φόβος διὰ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν πόρων των.

3) Ἀπληστία, ἰδιοτέλεια, ἐγωϊσμός ἕνεκα τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐμπορικοῦ πνεύματος. — Ἐλλειψίς πατριωτισμοῦ — ἐπομένως ξένοι μισθωτοὶ στρατιῶται — ναῦται βιαίως συλλεγόμενοι.

Θέμα Ζ'.

Ῥώμη καὶ Γαλλία

Σχέδιον

- 1) Ὑπερηφάνεια ἐθνική καὶ πατριωτισμός.
- 2) Σημαντικὴ κατὰ ξηρὰν δύναμις, ἀνδρεῖοι στρατοί.
- 3) Ἐπιθυμία πρὸς κατακτήσεις — ἐπιβρόη ἐπὶ τῆς Εὐρώπης — ἡ ὅλη ἱστορία τῆς Ῥώμης συνεχῆς κατακτητικὸς πόλεμος ἢ τάσις τῆς Γαλλίας ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ XIV καὶ τοῦ Ναπολέοντος.

Θέμα Η'.

Καρχηδών καὶ Ῥώμη — Ἀγγλία καὶ Γαλλία

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Οὐδὲν νέον συμβαίνει ὑπὸ τὸν ἥλιον. Ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται συχνάκις. Ὅπως παρὰ τοῖς ἀτόμοις κατὰ τοὺς πλεῖστον ἀπέχοντας χρόνους εὐρίσκονται ὁμοιότητες ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα, τὰς διαθέσεις καὶ τύχας αὐτῶν, οὕτως ὑπάρχουν ὁμοιότητες

καὶ μεταξὺ ὀλοκλήρων ἔθνων ὡς πρὸς τὰ συμβάντα, τὰς διαθέσεις καὶ τὰς τύχας των.

Οὕτως ἡ Καρχηδὼν καὶ ἡ Ῥώμη, κατὰ τὸν 2^{ον} καὶ 3^{ον} αἰῶνα π. Χ., οὕτως ἡ Ἀγγλία καὶ Γαλλία ἰδίως ἀπὸ τοῦ τελευταῖον ἡμισυ τοῦ 17^{ου} μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ 19^{ου} αἰῶνος μ. Χ.

Θέμα. Ἡ Ἀγγλία ὁμοιάζει τὴν Καρχηδόνα, ἡ δὲ Γαλλία τὴν Ῥώμην.

1) Ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν τῶν δύναμιν.

Ἡ Καρχηδὼν καὶ ἡ Ῥώμη ἐδέσποζον τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τῆς τότε γνωστῆς γῆς, ἡ μὲν κατὰ θάλασσαν, ἡ δὲ κατὰ ξηρὰν ἄρχουσαι.—Οὕτως εἶχον ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία πολὺν καιρὸν τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἡ μὲν ἦτο κυρία τῆς θαλάσσης καὶ περὶ τῆς δὲ εἶπεν ὁ μέγας Φριδερίκος τῆς Πρωσσίας, ὅτι ἐὰν ἦτο βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, οὐδεὶς κανονοβολισμὸς ἤθελε πέσει εἰς τὴν Εὐρώπην παρὰ τὴν θέλησίν του.

2) Ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς διαθέσεις τῶν ἐν λόγῳ λαῶν.

α) Καρχηδὼν καὶ Ἀγγλία. Ἰδὲ Θέμα ΣΤ'.

β.) Ῥώμη καὶ Γαλλία. Ἰδὲ Θέμα Ζ'.

3) Ὡς πρὸς τὰ συμβάντα καὶ τὰς τύχας αὐτῶν.

Πολυχρόνιοι καὶ πολλάκις ἐπαναλαμβανόμενοί πόλεμοι μεταξὺ Καρχηδόνας καὶ Ῥώμης, ὡς καὶ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, καθ' οὓς ποτὲ μὲν ἡ μία, ποτὲ δὲ ἡ ἄλλη εἰς τὸ χεῖλος τῆς καταστροφῆς ἤρχετο. Ἠγωνίζοντο περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, καὶ ἡ Καρχηδὼν μάλιστα κατεστράφη.

Θέμα Θ'.

Σωκράτης καὶ Χριστός

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Ἐπιτρέπεται, τὸν Χριστόν, ὅστις ὀνομάζει ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, νὰ παραβάλωμεν πρὸς ἄνθρωπον, μάλιστα ἐθνικόν. Διὰ τί ὄχι; Ἀμφότεροι ἐξετάζονται ἐνταῦθα ὡς ἄνθρωποι, ὡς ἕξοχα ἱστορικά πρόσωπα.

Κατὰ τί ὁμοιάζουσιν;

Α'. Κατὰ τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις τοῦ βίου.

α.) Γέννησις καὶ καταγωγή. Ὁ μὲν Σωκράτης ἦτο υἱὸς γλύπτου καὶ μαιῆς, ὁ δὲ Χριστός τέκτονος, ἀμφοτέρων οἱ γονεῖς ἦσαν πτωχοί.

β.) Μέχρι τοῦ 30οῦ ἔτους εἶχεν ὁ Σωκράτης τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρὸς του, ὕστερον ἤρχισε νὰ διδάσκη τὴν φιλοσοφίαν. — Καὶ ὁ Χριστός κατὰ τὸ 30ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του ἤρχισε τὴν διδασκαλίαν.

γ.) Ἀμφότεροι κατεδιώκοντο, ὁ μὲν ὑπὸ τῶν σοφιστῶν, τῶν ὁποίων τὴν ψευδῆ σοφίαν καὶ τὰς ὀλεθρίας ἀρχὰς ἀπεκάλυψεν, ὁ δὲ ὑπὸ τῶν φαρισαίων, τὴν ὑπόκρισιν τῶν ὁποίων παρέστη ἐν ὅλῃ τῇ γυμνότητι αὐτῆς.

δ.) Ἀμφότεροι ἀπέθνησκον βίαιον θάνατον· ὁ μὲν Σωκράτης κατηγορήθη, ὅτι ἤθελε νὰ εἰσαγάγῃ νέους θεοὺς καὶ διέφθειρε τὴν νεολαίαν, καὶ κατεδικάσθη νὰ πῖη τὸ κόνιον, ὁ δὲ Χριστός κατηγορήθη, ὅτι ὠνόμαζεν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ βασιλέα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ.

έ.) Ἀμφότεροι, ἐὰν ἤθελον, ἠδύναντο νὰ ἀποφύγουν τὸν θάνατον· ὁ μὲν Σωκράτης, ἐὰν ἤθελε νὰ γείνη ἄπιστος πρὸς τὰς ἀρχάς του, ἐὰν ἤθελε νὰ ὑπερασπισθῆ, ἐὰν ἐπὶ τέλος ἤθελε νὰ ἀκούσῃ τὴν συμβουλὴν τῶν φίλων του, οἵτινες τῷ εὐκόλυνον τὴν φυγὴν· ὁ δὲ Χριστὸς, ἐὰν δὲν ὑπήγεινεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐὰν δὲν ἤθελε τὴν διδασκαλίαν του νὰ ἐπισφραγίσῃ διὰ τοῦ θανάτου του.

ς').) Ὁ Κριτίας, πρῶτον μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐχθρῶν του· τὸν δὲ Χριστὸν ἐπρόδωκεν ὁ Ἰούδας, εἰς τῶν μαθητῶν του.

Β'. Κατὰ τὸν χαρακτῆρα των.

α.) Ἀμφότεροι ἦσαν συνειθισμένοι νὰ ἔχουν ὀλίγας ἀνάγκας καὶ νὰ ὑποφέρουν τὴν πενίαν.

β').) Ἀμφότεροι ἦσαν μακρὰν πάσης ἰδιοτελείας· ἐδίδασκον καὶ ὠφέλουν, χωρὶς νὰ ζητήσουν ὠφέλειαν.

γ').) Ἀμφότεροι ἐδείκνυσον γενναιότητα εἰς τὴν υπεράσπισιν τῆς διδασκαλίας των. Ὁ μὲν Σωκράτης μερικὰς φορές ἦτο ὁ μόνος συνήγορος τῶν ἀδίκως κατηγορηθέντων καὶ συγχρόνως ὁ ἰσχυρότατος ἐχθρὸς τῶν πανούργων σοφιστῶν· ὁ δὲ Χριστὸς υπερέσπιζε τοὺς ἀθῶους καὶ ἐπολέμει θαρρᾶκλέως τοὺς ἰσχυροὺς φαρισαίους.

δ').) Ἀγαθότης, πραότης, φιλανθρωπία ἐστόλιζον ἀμφοτέρους καὶ μάλιστα ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐχθρούς, ἧτις εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς ὅλων τῶν τότε λαῶν.

έ.) Ἀμφότεροι ὑπήκουον εἰς τοὺς πολιτικούς νόμους· ὁ μὲν Σωκράτης δὲν φεύγει ἀπὸ τὸ δεσμωτήριον,

διὰ νὰ ἦναι εὐπειθῆς πρὸς τοὺς νόμους, ὁ δὲ Χριστὸς λέγει· Δότε εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅ,τι ἐστὶ τοῦ αὐτοκράτορος.

Γ'. Ὡς διδάσκαλοι.

Τί ἐδίδασκον;

α.) Καθαρωτέρας ἰδέας περὶ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰς μέχρι τότε γνωστάς, ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἀνταμοιβὴν μετὰ τὸν θάνατον.

β.) Καθαρωτέραν ἠθικὴν. Ἡθικὴ μὲν ὁμοίωσις τῶν συμπολιτῶν ἦτο σκοπὸς τοῦ Σωκράτους· γενικὴν φιλανθρωπίαν καὶ μάλιστα ἀγάπην πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐδίδασκεν ὁ Χριστὸς. Οἱ Ἑβραῖοι μόνον τὸν Ἑβραῖον ἐνόμιζον φίλον καὶ πλησίον των.

Πῶς ἐδίδασκον; Οὐχὶ εἰς δημόσιον σχολεῖον οὔτε καθ' ὠρισμένας ὥρας, ἀλλὰ πανταχοῦ, κατὰ πᾶσαν ὥραν, εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, εἰς τὸ συμπόσιον ὡς καὶ εἰς τὸν περίπατον. Δὲν ἦτο συστηματικὴ ἡ διδασκαλία των· πᾶσαν εὐκαιρίαν ἡσπᾶσθησαν.

Ὁ Σωκράτης ἠγάπα πολὺ τὴν εἰρωνείαν, ὁ δὲ Χριστὸς ἐδίδασκεν ἰδίως διὰ παραβολῶν.

Δ'. Καὶ μετὰ τὸν θάνατόν των ἀκόμη εὐρίσκουμεν ὁμοιότητας.

α.) Ἀμφότεροι εἶχον πιστοὺς καὶ μεμνημένους μαθητάς, οἵτινες μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν διέδιδον τὰς διδασκαλίας των· ὁ μὲν Χριστὸς εἶχε τοὺς 12 ἀποστόλους καὶ 70 μαθητάς, ὁ δὲ Σωκράτης τοὺς ὀνομαζομένους Σωκρατικούς φιλοσόφους.

β.) Ἀμφοτέρων ἡ διδασκαλία εἶχε τὴν δυστυχίαν νὰ παραμορφωθῇ. Μετ' οὐ πολὺ ἐσχηματίσθησαν

αίρέσεις, αἵτινες ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν ἀπλότητα καὶ γνησιότητα τῆς διδασκαλίας. Ἑδονικοί, Ἐπικούρειοι, Στοϊκοί.—Μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ἐσχηματίσθησαν αἰρέσεις παντὸς εἶδους, αἵτινες ἀλλήλας ἐπολέμουν καὶ κατεδίωκον.

Διαφορὰ ἀμφοτέρων. Ἡ διδασκαλία τοῦ Σωκράτους δὲν διεδόθη εἰς τὸν λαόν, ἀλλ' ἔμεινε κτῆμα τῶν παιδευμένων καὶ σοφῶν τοῦ ἔθνους, ἡ δὲ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ἔγεινε θρησκεία μεγάλου μέρους τῆς ἀνθρωπότητος.

Παροιμιαὶ καὶ γνωμικὰ

Θέμα Α'.

Οὐ μία χελιδὼν φέρει τὸ ἔαρ

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Καθόλου περὶ τῆς παροιμίας.

1) Ἀρχῆς, ἐπέκτασις, χρῆσις. Αἱ παροιμιαὶ ἐγεννήθησαν ἐν τῷ λαῷ ἢ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἀλήθειαι καὶ παρελήφθησαν. Οὕτως ἐκ τῆς βίβλου προήλθον «Οὐδεὶς προφήτης δεκτὸς ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι», καὶ «ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται». Οὐδεὶς λαός, οὐδεμία τάξις ἀνθρώπων, οὐδεὶς αἰὼν ἠθέλησε νὰ τὰς παραιτήσῃ. Τὰς μεταχειριζόμεθα ποτὲ μὲν εἰς καλλωπισμὸν τοῦ λόγου, ποτὲ δὲ πρὸς ὑποστήριξιν προτάσεώς τινος διὰ τῆς παρὰ πάντων ἀνεγνωρισμένης σημασίας των.

2) *Περιεχόμενον*. Αὗται περιέχουν εἴτε διδασκαλίαν («ὅ,τι κάμνεις, ἐκτέλεσέ το προθύμως, ἀλλὰ συλλογίσου καὶ τὸ τέλος») ἢ ἀλήθειάν τινα ἐπὶ τῆς πείρας βασιζομένην («ἀγάλια ἀγάλια γίνεται ἢ ἀγουρίδα μέλι»).

3) *Μορφή*. Συντομία ἐκφραστική, ῥυθμός, ὁμοιοκαταληξία, εἰκῶν. Ποτὲ μὲν ἡ παροιμία ἔχει ἐκ τούτων τῶν ἰδιοτήτων μίαν, ποτὲ δὲ πλειοτέρας ὁμοῦ, ὡς «ὁ φίλος σὲ μίαν ὥραν ἀξίζει μίαν χώραν».

Θέμα. Οὐ μία χελιδὼν φέρει τὸ ἔαρ.

1) *Τί σημαίνει αὕτη ἡ παροιμία;* Διὰ τί εἶναι ἀληθής; πότε δύναται τις νὰ τὴν μεταχειρισθῆ;—“Ἐν ἐπιτυχῆς ποίημα δὲν ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ποιητῆς του εἶναι καὶ ἐπίσημος, καὶ μία εὐεργετική πρᾶξις πάλιν δὲν ἀποδεικνύει, ὅτι ἀγαπᾷ τις τοὺς ἀνθρώπους κτλ. Δὲν δύνασαι λοιπὸν καθόλου ἐξ ἐνὸς δεδομένου νὰ συμπεράνης τι μετὰ βεβαιότητος.

2) *Διὰ τί ἐξεργάσαμεν τὴν ἔννοιαν ταύτην διὰ τῆς εἰκότος ταύτης;*

α.) Αἱ χελιδόνες εἶναι μεταβατικὰ πτηνά, τὰ ὁποῖα συχνάκις ἔρχονται λίαν ἐνωρίς.

β.) Οἱ ἀγρόται μεταξὺ ἄλλων πτηνῶν τὰς μεταχειρίζονται ὡς προφήτας τοῦ καιροῦ.

γ.) Τὰς ἔχομεν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, εἰς τὰς οἰκίας, εἰς τὰς πλατείας, εἰς τὴν ἀτμοσφαιραν, ὑπεράνω τῶν ποταμῶν κτλ. Διὰ τί δὲν ἐπροτιμήσαμεν νὰ εἴπωμεν «Ὁ μίαν κίχλα φέρει τὸ ἔαρ»;

Πῶς παρεννοῦν τινεὶ τὰς παροιμίας. Θεωροῦν δηλ. ὡς διδασκαλίαν ὅ,τι εἶναι ἀπλή ἀλήθεια ἢ μεταχειρίζονται μίαν παροιμίαν εἰς ὅλως ἀντίστροφον ἔννοιαν.

Οἱ Ἄραβες λέγουν· α Ἡ παροιμία εἶναι καλὸς ἵππος, ἀλλὰ διὰ καλὸν ἵππον ἀπαιτεῖται καὶ καλὸς ἵππεύς ».

Θέμα Β'.

Οὐδεὶς προφήτης δεκτὸς ἐν τῇ ἑαυτοῦ
πατρίδι

Σχέδιον

- 1) Τί ἐννοοῦμεν ὑπὸ τὴν λέξιν προφήτης;
- 2) Πόθεν προέρχεται τὸ νὰ ἰσχύη ὀλίγον εἰς τὴν πατρίδα του προφήτης, δηλ. ἔξοχος ἀνὴρ;
 - α.) Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας πᾶς τις τὸν εἶδε καὶ τὸν ἐγνώρισεν· ἐκ τούτου προέρχεται.
 - β.) εὐκόλως ζηλοτυπία τις, ἥτις μεταξὺ τῶν ξένων δὲν εἰσχωρεῖ τόσον πολὺ.
 - γ.) Ἐκαστος βλέπει καὶ γνωρίζει καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ.
- 3) Τί ἐντεῦθεν ἔπεται;
 - α.) Ὅτι πρέπει τις νὰ ᾔηται προσεκτικός, ἐνῶ κρίναι περὶ ἐξόχων προσώπων τῆς πατρίδος του.
 - β.) Ὅτι διὰ τῆς παροιμίας δὲν πρέπει νὰ ἐμποδιζώμεθα νὰ ἀποκτῶμεν καλὰς ἰδιότητας καὶ νὰ κάμωμεν πολλὰς ἐκδουλεύσεις.
 - γ.) Ὅτι χάριν μικροῦ κέρδους δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλίπωμεν τὴν πατρίδα μας.

Θέμα Γ'.

Τὸ μῆλον πίπτει ὑπὸ τὴν μηλέαν

Σχέδιον

1) Διασάφησης τῆς παροιμίας.

Τὸ μῆλον—τὸ γεννώμενον, τὸ τέκνον.

Ἡ μηλέα—τὸ γεννῶν, οἱ γονεῖς.

Ἐπομένως· Τὸ προῖόν ὁμοιάζει πρὸς τὸν γεννήτορά του, τὸ τέκνον δὲν διαφέρει πολὺ ἀπὸ τοὺς γονεῖς του.

2) Ὁρθότης ἢ ἀλήθεια τῆς παροιμίας. Ἡ ἔννοια αὐτῆς δικαιολογεῖται·

α.) διὰ παραδειγμάτων ἐκ τῆς ἱστορίας,

β.) διὰ παραδειγμάτων ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου,

γ.) διὰ τοῦ λογικοῦ, ἐπειδὴ·

1) Ἡ δύναμις τοῦ παραδείγματος, τὸ ὁποῖον οἱ γονεῖς δίδουν, ἔχει σπουδαιότητας συνεπείας, ἐπειδὴ αἱ πρῶται ἐντυπώσεις εἶναι καὶ μονιμώταται.

2) Ὅπως αἱ φυσικαὶ ιδιότητες μεταδίδονται καὶ ἰδιαίτερα προτερήματα τῶν γονέων ἐξακολουθοῦν νὰ ἦναι καὶ εἰς τὰ τέκνα, οὕτω καὶ αἱ κακαὶ κλίσεις δύνανται νὰ ἦναι ἔμφυτοι.

3) Ἀντίρρησης τῆς παροιμίας. Ἄν καὶ καθ' ὅλου παραδεχόμεθα τὴν παροιμίαν ταύτην καὶ εἰς πολλὰς περιστάσεις ἀναγνωρίζομεν τὴν πραγματικότητά της, δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἐξαιρέσεις, ἐπειδὴ·

α.) Ὅπως τὸ κακὸν παράδειγμα ἔλκει, οὕτω καὶ πολλακίς ἀπωθεῖ, πρὸ πάντων ὅταν μᾶς ἐμπνέει ἀποστροφὴν καὶ μᾶς παρουσιάζεται ὡς κακία.

β'.) Ἡ κακὴ ἐπιρροὴ τῶν γονέων δύναται νὰ κωλυθῇ δι' ἄλλων εὐνοϊκῶν περιστάσεων, δηλ. τῆς διδασκαλίας, τοῦ παραδείγματος εὐγενῶν συγγενῶν κτλ.

γ'.) Ὄταν βραδύτερον ἀποκτήσωμεν ὄριμον νοῦν, ἐπέρχεται πολλάκις μεταβολὴ καὶ ριζικὴ βελτίωσις.

4) *Ἐπίλογος.* Ἔσο προσεκτικὸς εἰς τὴν χρῆσιν τῆς παροιμίας καὶ μὴ παρασύρου ὑπὸ ταύτης εἰς σκληρὰς κρίσεις καὶ εἰς ἀβασίμους ὑποψίας.

Θέμα Δ'.

Σταγόνες ὕδατος πέτρας κοιλαίνουσι

Σχέδιον

1) *Ἐξήγησις τῆς παροιμίας.*

α.) Τὸ σταγόνες = ἀδιακόπως πίπτουσαι σταγόνες

β.) κοιλαίνουσι = βαθυλόγουν.

Ἔρροια τῆς παροιμίας.

α.) Σταγὼν πίπτουσα ἔχει ὀλίγον βάρος, εἶναι μικρὰ, ἀσήμαντος.

β.) Ὁ λίθος ἀπ' ἐναντίας εἶναι σκληρὸς, καὶ πολλάκις καὶ δι' ὀξέων ἐργαλείων μόλις δυνάμεθα νὰ τὸν κοιλάνωμεν· ὅμως αἱ συνεχεῖς σταγόνες τοῦτο κατορθώνουν.

Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι παρατεταμμένα προσπάθειαι, ἔστω καὶ ἀσήμαντοι, αἵτινες οὐδεμίαν ἐντύπωσιν μᾶς κάμνουν ὅταν τὰς βλέπωμεν, κατορθώνουν καὶ τὰ δυσκολώτατα.

2) *Συρέπειαι καὶ χρῆσις.*

α.) Καὶ μικρὰ δυνάμεις κατορθώνει διὰ τῆς ἐπιμε-

λείας καὶ τῆς ὑπομονῆς μεγάλα· μὴ τὴν περιφρονή-
σης λοιπόν.

β'.) Μὴ ἀποθαρρύνου, ὅταν εἰς τὰς ἐργασίας σου,
εἰς τὰς προσπαθείας σου τὸ ἀποτέλεσμα κατ' ἀρχὰς
δὲν φαίνεται· ἐπίμενε καὶ θὰ νικήσης.

γ'.) Μὴ περιφρόνει λοιπόν μικρὰ ἐμπόδια καὶ
ἐλαττώματα, π. χ. ἀσθενείας, μικρὰς παρεκτροπὰς
κτλ., διότι εἶναι κίνδυνος, μήπως ἐπαναλαμβανόμεναι
σημαντικὴν ζημίαν σοι προξενήσουν καὶ τὴν εὐτυχίαν
σου καταστρέψουν.

Θέμα Ε'.

Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Ἀπὸ τὴν πεποίθησιν εἰς τὸν Θεὸν δια-
φέρει πολὺ ἢ ἀνόητος πίστις τῶν θαυμάτων. Πολλοὶ
ἄνθρωποι, ἐνῶ πιέζονται ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, δὲν ἐργά-
ζονται, ἢ ρίπτονται ἀπρονοήτως εἰς δυσκολίας καὶ κιν-
δύνους, ἐπειδὴ μετὰ τυφλῆς πεποιθήσεως ἐλπίζουν εἰς
τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Θέμα. Διὰ τί ὁ Θεὸς μᾶς βοηθεῖ μόνον ὅταν ἡ-
μεῖς οἱ ἴδιοι προσπαθοῦμεν νὰ βοηθῶμεν τὸν ἑαυ-
τόν μας.

1) Πᾶσα δοκιμασία ἔχει σκοπὸν νὰ ἀναπτύσῃ τὰς
πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς δυνάμεις μας καὶ ὁ σκοπὸς
οὗτος δὲν κατορθοῦται, ἐὰν μένωμεν ἄεργοι.

2) Ἐὰν ὁ Θεὸς ἠθελε μόνος του ἀμέσως ἐκ τῆς
ἀνάγκης νὰ μᾶς ἐξάγῃ, δὲν ἠθελε μᾶς ἀφήσει νὰ πέ-

σωμεν εἰς αὐτήν. Καθιστᾶ μόνον τοὺς ἀγροὺς καρποφόρους, ἀλλὰ δὲν χύνει τὸ ἄλευρον ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

3) Ἐὰν ἡμεῖς τοιαύτην εἰς τὰς δοκιμασίας δεῖξωμεν διαγωγὴν, ὥστε ὁ σκοπὸς τοῦ Θεοῦ νὰ ἐκπληροῦται ἐν ἡμῖν, τότε ἡ αἰωνία του ἀγάπη ἀπροσδοκῆτως καὶ πολλακίς θαυμασίως θὰ μεταβάλῃ τὴν τύχην μας, ἐπειδὴ δὲν θέλει νὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ καὶ νὰ μᾶς παραιτήσῃ.

Ἐπίλογος. Προφυλάξου ἀπὸ τὴν ἀντίθετον πλάνην, ὅτι δηλ. δύνασαι μόνος σου νὰ βοηθῆς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ δὲν ἔχεις ἀνάγκην τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ.

Θέμα ΣΤ'.

Aurora Mysis amica

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εὐχονται νὰ ζήσουν πολὺν καιρὸν· δύνανται νὰ κατορθώσουν τοῦτο, ἐὰν ὀλιγώτερον κοιμῶνται· ἐπειδὴ μόνον ἐκεῖνος ζῆ, ὅστις ἐργάζεται· ὅστις δὲ κοιμᾶται, ἐκεῖνος δὲν ἐργάζεται.

2) Ὁ ὕπνος βεβαίως εἶναι ἀναγκαῖος πρὸς ἀπόκτησιν νέων δυνάμεων· ἀλλὰ παρὰ πολὺς ὕπνος εἶναι καὶ βλαβερὸς εἰς τὴν υγείαν καὶ μᾶς ἀφαιρεῖ τὸν χρόνον τοῦ ἐργάζεσθαι. Ὅφειλομεν λοιπὸν νὰ τὸν περιορίσωμεν.

3) Ἐγείρεται τὸ ἐρώτημα· πρέπει νὰ κάμωμεν τοῦτο ἐργαζόμενοι μέχρι βαθείας νυκτὸς ἢ μᾶλλον ἐγει-

ρόμενοι ἐνωρίτερον; — Ἡ νύξ ὠρίσθη διὰ τὰ κοιμώμεθα, ἡ ἡμέρα διὰ τὰ ἡμεῖα ἔξυπνοι. Βλέπομεν τοῦτο εἰς ὅλα τὰ ζῶα καὶ ὀρθῆ εἶναι ἡ παροιμία: *Aurora Mysis amica*. δηλ. αἱ πρωῖναι ὥραι τῆς ἡμέρας εἶναι αἱ καταλληλόταται πρὸς σπουδαίας καὶ ὠφελίμους ἐργασίας.

Θέμα. Ὁφέλειαι τοῦ ἐνωρῆς ἐγείρεσθαι.

1) Εἶναι ὠφέλιμον τοῦτο

A'. Καθ' ἑαυτὸν

α.) διὰ τὴν ὑγίαν τοῦ σώματος. Τὸ ἐναντίον κάμνει ὀκνηροῦς, τρυφηλοῦς, ἀδυνατοῦς, ἐπομένως εἶναι βλαβερὸν εἰς τὴν ὑγίαν.

β.) διὰ τὸ πνεῦμα. Τοῦτο τὴν πρωῖαν εἶναι

1) κρηαλιώτερον. Σῶμα καὶ ψυχὴ ἐκ νέου ἐνεδυναμώθησαν ὑπὸ τοῦ προηγηθέντος ὕπνου, καὶ οὕτως αἱ ἐργασίαι προβαίνουν ταχύτερον. — Μανθάνομεν εὐκολώτερον.

2) Δὲν ἔχομεν ἀκόμη τὸν νοῦν μας διεσπαρμένον ἀπὸ τὰς ὑποθέσεις τῆς ἡμέρας.

3) Κερδίζομεν χρόνον διὰ τὰ μανθάνωμεν.

4) Αἰσθανόμεθα μεγαλειτέραν ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν.

γ.) διὰ τὸ ἐπάγγελμα μας. Δυνάμεθα πολλὰ τὰ ἐκτελέσωμεν ὅλη ἡ ἡμέρα εἶναι κτῆμα μας. Ἐπιβρόη ἐπὶ τῆς προόδου τῆς περιουσίας μας.

B'. Εἰς τὰ μερικά.

Διὰ τινος τάξεις ἀνθρώπων καὶ ἐργασίας τὸ ἐνωρῆς ἐγείρεσθαι εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον, οἷον διὰ τὸν

στρατιώτην, τὸν κυνηγόν, τὸν γεωργόν, τὸν ἀμαξηλάτην κτλ.

2) Τὸ ἐγείρεσθαι πρῶτ' ἔχει καὶ ἄλλας τέρψεις.

α.) Acti labores jucundi, αἱ τελειωθείσαι ἔργασίαι εἶναι εὐχάριστοι. Ἀναπαυόμεθα τὸ ἑσπέρας γλυκέως μὲ τὴν συνείδησιν, ὅτι ἐτελειώσαμεν τὰς ἔργασίας μας καὶ τοῦτο κατορθόνομεν τόσῳ ταχύτερον, ὅσῳ ἐνωρίτερον τὰς ἀρχίζομεν.

β.) Ἡ ἀπόλαυσις τῆς φύσεως εἶναι γλυκυτέρα τὸ πρῶτ' παρὰ τὸ ἑσπέρας. — Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου, ὁ ὄροσερός ἀήρ κτλ.

Θέμα Ζ'.

Ἐκαστος εἶναι κύριος τῆς τύχης του

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Ὁ ἄνθρωπος πολὺ παραπονεῖται διὰ τὴν τύχην του· κατηγορεῖ ποτὲ μὲν ἄλλους ἀνθρώπους, ποτὲ δὲ αὐτὴν τὴν πρόνοιαν. Ἄλλ' ἡ παροιμία εἶναι ὀρθή· ἕκαστος εἶναι κύριος τῆς τύχης του, τουτέστι κτλ.

2) Ὑπάρχει ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ εὐτυχία.

α.) Ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν εὐτυχίαν τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀναμφισβήτητον, ἐπειδὴ κτλ. — Ἄλλὰ ταύτην δὲν ἐννοεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν παραπονῆται διὰ τὴν τύχην του.

β.) Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς εὐτυχίας ἡ παροιμία εἶναι ὀρθή.

Θέμα Α'. Εἰς τί συνίσταται ἡ ἐξωτερικὴ εὐτυχία;

1) Εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος, ἐπειδὴ ἄνευ ταύτης κτλ.

2) Εἰς τινὰ ἀνάλογον περιουσίαν· ἐπειδὴ ἄνευ ταύτης κτλ.

3) Εἰς τὴν παρὰ τῶν ἄλλων ὑπόληψιν, ἐπειδὴ ἄνευ ταύτης κτλ.

4) Εἰς συζυγικὴν εὐτυχίαν, ἐπειδὴ ἄνευ ταύτης κτλ.

5) Εἰς καλὰ τέκνα· ἐπειδὴ τὰ κακὰ τέκνα πικραίνουν τὴν ζωὴν τῶν γονέων.

Β'. Εἰς ὅλα ταῦτα δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ ἄνθρωπος κατὰ πολλὰ νὰ συντελέσῃ. Ὑπάρχει φυσικὴ σχέσις μεταξὺ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς τύχης του. Ἄν καὶ δὲν εἶναι κύριος παντὸς περιστατικοῦ, τὸ ὁποῖον ἄνωθεν πέμπεται εἰς αὐτόν, ἔχει ὅμως ἡ διαγωγή του λίαν φανεράν ἐπιρροήν.

1) Ἐπὶ τῆς ὑγείας τοῦ σώματος.

α.) Εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἄνθρωποι τινες ἐκ φύσεως, ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἶναι ἀσθενεῖς καὶ ἀδύνατοι, ἀλλὰ

β.) τακτικὴ διαίτα, σκόπιμος διανομὴ τοῦ χρόνου μεταξὺ ἐργασίας καὶ ἀναπαύσεως, ἐγκράτεια εἰς τὰς διαφόρους ἀπολαύσεις κτλ. προάγει τὴν ὑγείαν, ἐνῶ τὸ ἐναντίον τὴν ἀδυνατίζει καὶ καταστρέφει.

2) Ἐπὶ τῆς περιουσίας. Δὲν χρειαζόμεθα δι' ὅλου πλοῦτον, διὰ νὰ ἤμεθα εὐτυχεῖς, πρέπει ὅμως νὰ ἔχωμεν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. — Πρὸς τοῦτο δὲ συντελεῖ ἡ πρόνοια περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐπαγγέλματος, ἡ ἀποκτηθεῖσα ἐπιτηδειότης εἰς τὸν κλάδον μας, εὐταξία, οἰκονομία καὶ ἐπιμέλεια.

3) Ἐπὶ τῆς παρὰ τῶν ἄλλων ὑπολήψεως. Αὕτη

ὅλως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν διαγωγὴν παντός ἀνθρώπου. Καὶ ὁ κατώτατος, ἐὰν κάμνη τὸ καθήκον του, τιμᾶται.—ἐνῶ ὁ πλουσιώτατος μὲ ὄλην τὴν ἐξωτερικὴν τιμὴν, τῆς ὁποίας ἀπολαύει, πολλάκις περιφρονεῖται.

4) Ἐπὶ τῆς συζυγικῆς εὐτυχίας. Πρόνοια κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς καθ' ὅλον μας τὸν βίον συνοδοιπόρου. Ὅμως δὲν πρέπει τις νὰ ἐπιβρεᾶζεται κατὰ τὴν ἐκλογὴν ὑπὸ ἐξωτερικῶν προτερημάτων (κάλλους, πλούτου κτλ.), ἀλλ' ὑπὸ ἐσωτερικῶν. Διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται ἐπιμελὴς δοκιμασία.

5) Ἐπὶ τοῦ νὰ γίνωνται τὰ τέκνα μας καλὰ. Ἐνῶ κακὰ τέκνα πικραίνουν τὴν ζωὴν, τὰ καλὰ ἐπαυξάνουν τὴν εὐτυχίαν τῶν γονέων, καὶ τὸ νὰ γίνωνται καλὰ, κατὰ μέγιστον μέρος κεῖται εἰς τὰς χεῖρας τῶν γονέων. Ἐπιμελὴς ἀνατροφή, καλὸν παράδειγμα, πρῶτος τῶν τέκνων συνήθεια εἰς τὴν ἀλήθειαν, εὐταξίαν, καθαριότητα, ἐπιμέλειαν.

Γ'. Ἐπομένως ὑμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀντὶ νὰ μεμφθῆτε τῇ τύχῃν, ὅταν σᾶς συμβαίνουν δυσάρεστα, μεμφθῆτε τὸν ἑαυτὸν σας. Εἰς τὰς πλείστας περιστάσεις ἐν τῇ διαγωγῇ σας θὰ ἔχητε τὴν αἰτίαν, καὶ ὅταν ὑμεῖς τὴν αἰτίαν εὕρισκῃτε ἐκτὸς ὑμῶν, συλλογισθῆτε, ὅτι καὶ τὰ κακὰ, ἐὰν τις τὰ ἐπωφελῆται, δύνανται νὰ ἔχουν καλὰς συνεπείας.

Θέμα Η'.

Ἡ ἀργία εἶναι μήτηρ τῆς κακίας

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Ἀρχαῖοι φιλόσοφοι ἔδογματίσαν, ὅτι

ὅστις ἔχει μίαν ἀρετήν, ἔχει ὅλας· ὅστις δὲ ἔχει μίαν κακίαν, ἔχει ὅλας. Τοῦτο ἔχει ἀλήθειάν τινα.

2) Ὅπως αἱ ἀρεταὶ συνδέονται ἀναμεταξύ των, — [ἀκεραιότης εἶναι συνέπεια τῆς τιμιότητος, ἀφιλοκερδεΐας, δραστηριότητος, ἀκριβείας· ἢ περὶ τοὺς γοεῖς εὐσέβεια προξενεῖ τὴν ὑπακοήν, ἐπιμέλειαν, τάξιν, καθαριότητα, ἀγάπην πρὸς τὰ ἀδελφία] — οὕτω καὶ αἱ κακίαι εὐρίσκονται εἰς συνάφειαν ἀναμεταξύ των. Ἡ ματαιότης γεννᾷ καλλωπισμὸν, φιλαρέσκειαν, ἀσωτείαν, ἀλαζονείαν, ἢ φιλαργυρία γεννᾷ ῥυπαρίαν καὶ ἀκαθαρσίαν, ἀπάτην, ἀδικίαν, σκληρότητα, ἀτιμίαν.

3) Ἐπὶ τούτου βασιζονται αἱ δύο παροιμίαι· ἡ ἀργία εἶναι μῆτηρ τῆς κακίας καὶ ἡ φιλαργυρία εἶναι ρίζα πάσης κακίας. Ἡ πρώτη θὰ ᾔῃναι τὸ θέμα μας.

Θέμα. Α'. Τί θέλει γὰ εἶπη ἡ παροιμία;

α.) Ἀργία δηλοῖ πάντοτε τὴν κατάστασιν, καθ' ἣν δὲν ἐνασχολούμεθα οὐδὲ ἐργαζόμεθα, ἐνῶ ἔπρεπε γὰ κάμωμεν τὸ ἐναντίον, ποτὲ δὲ τὴν κλίσιν εἰς ἀεργίαν ἐξ ὀκνηρίας προερχομένην καὶ ἔλλειψιν προθυμίας εἰς τὴν ἐργασίαν.

β.) Αὕτῃ ἡ ἀργία εἶναι ἐλάττωμα. Ὁ ὀκνηρὸς ἀμαρτάνει κατὰ τοῦτο, ὅτι τὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὸν δοθείσας δυνάμεις ποτὲ μὲν δὲν μεταχειρίζεται, ποτὲ δὲ μεταχειρίζεται κακῶς. Αἱ δυνάμεις ἐδόθησαν εἰς αὐτόν, ἵνα προετοιμασθῇ εἰς τὴν νεότητα πρὸς ὠφέλιμον ζωὴν καὶ εἰς τὸ ἐπερχόμενον γῆρας μεταχειρισθῇ αὐτὰς καὶ πρὸς τὸ ἴδιον καλὸν καὶ πρὸς τὸ τῶν ἄλλων.

γ.) Ἡ παροιμία θέλει γὰ εἶπη· ὅστις ἀγαπᾷ τὴν ἀργίαν, περιπίπτει εἰς διάφορα κακὰ καὶ κινδυνεύει μήπως γείνη ἐγκληματίας.

Β'. "Ἐχει δίκαιον ἡ παροιμία;—Βεβαίως, ἐπειδὴ οὐ μόνον ἐλαττώματα συγγενῆ τῇ ἀργίᾳ, ὅσον ἀμέλεια, ὀκνηρία, ῥαθυμία κτλ. δύνανται ὑπὸ ταύτης ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐξεγείρωνται, ἀλλὰ καὶ ἄλλα μεγάλα ἐλαττώματα προκύπτουν ἐξ αὐτῆς.

α.) Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν δύναται εὐκόλως νὰ μείνῃ ἐντελῶς ἄνευ ἐνασχολήσεως, οὔτε ἐπὶ πολὺν καιρὸν δι' ὠφελίμους ἐνασχολήσεις, αἵτινες δὲ πάντοτε ἀπαιτοῦν κόπον καὶ σκέψιν, δὲν ἔχει νοῦν ὁ ὀκνηρὸς· οὗτος περιπίπτει λοιπὸν, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀηδίαν του καὶ νὰ περάσῃ καὶ τὸν καιρὸν, εἰς βλαβερά πράγματα. Ἐνταῦθα ἀνήκουν·

1) Κακὴ ἀνάγνωσις, ἥτις καὶ τὸν χρόνον ἀφανίζει καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν διαφθείρει.

2) Συμμέθεξις εἰς ὀλεθρίους συναναστροφάς. Ἐντεῦθεν προκύπτουν φιλοποσία, παιγνιδομανία, τρυφιλότης καὶ φιληδονία, ἀσωτία, ἀδιαφορία πρὸς τὰ χρέη κτλ.

β'.) Ὁ ὀκνηρὸς αἰσθάνεται στενοχωρίαν καὶ δυσἀρέσκειαν, καθ' ἣς ὥρα δὲν δύναται νὰ ἀπολαύῃ τῶν συνήθων διασκεδάσεων, αἵτινες ὅμως ὥραι δὲν εἶναι ὀλίγαι· ἔπειτα γίνεται δύσκολος, σκληρὸς, ἀνυπόφορος εἰς τοὺς πλησίον του.

γ'.) Ἐπειδὴ ὁ ὀκνηρὸς δὲν ἔχει οὐδεμίαν ὄρεξιν οὔτε ἐπιτηδειάτητα — εἰς τοῦτο δὲ ὁ ἴδιος ἐνέχεται — εἰς τὸ νὰ προμηθευθῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα διὰ μέσων ἐντίμων καὶ εὐπρεπῶν, ἀφοῦ περιπέσῃ διὰ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς του εἰς δυσχερῆ θέσιν, εὐκόλως μεταχειρίζεται ἀγενῆ μέσα· δύναται ἐπὶ τέλους νὰ γείνη χαμερπῆς παράσιτος, πονηρὸς παίκτης, ἀπατεῶν,

χρεώστης, χωρίς νά ἔχη ἐλπίδας ὅτι δύναται νά ἐπιστρέψῃ τὰ δανεισθέντα, τέλος δὲ ληστής καὶ φονεὺς.

Θέμα Θ'.

Μήπως θὰ ζήσωμεν χίλια χρόνια

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Οἱ ἀνόητοι καὶ οἱ κακοὶ ἔχουν διαφόρους φράσεις εἰς τὸ στόμα, διὰ τῶν ὁποίων δικαιολογοῦν τὰς ἀνοησίας των καὶ τὰς κακίας. «Καὶ ἄλλοι τὸ κάμνουν ἔτσι» — «ἢ μιὰ φορά δὲν εἶναι δι' ὅλες τὲς φορές» — «δὲν μὲ μέλει δι' ὅλον τὸν κόσμον» — «μιὰ φορά ἔχομεν τὰ νιάτα».

2) Ὁμοία φράσεις εἶναι *Μήπως θὰ ζήσωμεν χίλια χρόνια*; Τὴν ἀκούομεν συχνότατα, μᾶς φαίνεται εὐπρεπεστάτη καὶ ἀληθεστάτη, καὶ ὅμως πόσον εὐκόλως δύναται νά μᾶς παρασύρῃ εἰς ἀδιαφορίαν πρὸς τὸ καλόν.

Θέμα. 1) Ἐν καλῇ χρήσει δύναται ἡ φράσις νά ᾔηται πολὺ ὠφέλιμος, καὶ ὀρθῶς ἐννοουμένη νά χρησιμεύσῃ, ἵνα ἐπωφεληθῶμεν ὀρθῶς καὶ πραγματικῶς τὴν ζωὴν, ἣτις εἶναι τόσον βραχεῖα καὶ δὲν ἐπιστρέφει πλέον, ὥστε νά ἐπακολουθήσῃ τὴν ἐπιμελῆ σποράν πλουσία συγκομιδῆ.

α.) Ἡ φράσις αὕτη δύναται νά μᾶς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τολμηρὰς καὶ ἀνοήτους προσβολὰς κατὰ τῆς ζωῆς μας.

β.) δύναται νά μᾶς παροτρύνῃ εἰς τὸ νά ἐπωφελώμεθα πᾶσαν στιγμὴν τοῦ ἄλλως τάχιστα ῥέοντος χρόνου, ὥστε νά δίδωμέν ποτε λόγον τῆς χρήσεώς του.

Ἄλλ' οὐδέποτε δίδομεν εἰς τὴν φράσιν τὴν ἔννοιαν ταύτην.

2) Δυστυχῶς τὴν μεταχειριζόμεθα κακῶς καὶ ἐξηγοῦμεν οὕτως, ὡς νὰ μᾶς προέτρεπε νὰ ἀπολαύωμεν ἀφρόνως τὰς σωματικὰς ἡδονάς, τὰς ὁποίας μᾶς παρέχει ἡ ζωὴ, καὶ νὰ διάγωμεν εὐθυμον βίον.

α.) Ποτὲ μὲν διαφθορεῖς μεταχειρίζονται τὴν φράσιν, ἐὰν οὗτοι π. γ. προτρέπουν τὸν ἀθῶον νέον, ὅστις ἀκόμη ἔχει τὸ αἶσθημα τῆς αἰδοῦς, νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς . . . ἢ ἐὰν θέλουν νὰ πείθουν τὸν φιλεργον καὶ ἐπιμελῆ νὰ ἀφιερῶνῃ τὸν καιρὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον ὤφειλε νὰ ἐργάζεται, εἰς ἀπολαύσεις τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, παραμελῶν οὕτω τὰ καθήκοντά του.

β.) Ποτὲ δὲ αὐτοὶ οἱ διαφθειρόμενοι τὴν μεταχειρίζονται, οἵτινες διὰ τῆς φράσεως ταύτης εἴτε τὰς παραινήσεις τῶν ἀγνοτέρων φίλων τῶν ἀπορρίπτουν εἴτε διὰ τὰς ἀνοησίας των, ἴσως καὶ διὰ τὰ ἐλαττώματά των κατ' ἀρχὰς μὲν ἀθωόνουν τὸν ἑαυτὸν των, ἔπειτα δὲ προσπαθοῦν καὶ νὰ τὰ δικαιολογήσουν.

Ἐπίλογος. Ἄλλὰ πρέπει νὰ ἀθωώσωμεν διὰ τῆς φράσεως ταύτης, ὅ,τι καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι ὀρθόν; — ἐξήγησον ὀρθῶς τὴν φράσιν, εἰπέ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου «Μήπως θὰ ζήσω χίλια χρόνια!» ἡ ζωὴ εἶναι βραχεῖα, ὅθεν ἐπωφελήσου αὐτὴν πρὸς . . . κτλ.

Θέμα I.

Πενία τέχνας κατεργάζεται

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Σπανίως ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει τὸ

σύνολον τῶν δυνάμεών του, διότι τῷ λείπουν περιστάσεις, καθ' ἃς νὰ τὰς ἀναπτύξῃ. Πολλοὶ θὰ ἐγίνοντο λόγοι, στρατηγοί, καλλιτέχναι, οἵτινες τώρα εἶναι . . . , ἔὰν εἶχον τὰς περιστάσεις εὐνοϊκάς.

2) Ἐπιβρόχῃ τῆς ἀνατροφῆς, τῆς ζωῆς μεταξύ μεμορφωμένων ἢ ἀπαιδευτῶν κοινωνιῶν . . . ,

3) Διαρκῆς εὐτυχία, παντοτειναὶ ἐπιτυχεῖς ἐκβάσεις τῶν ἐπιχειρήσεων ἐμποδίζουσιν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δυνάμεων, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν ὅλας τὰς δυνάμεις μας. Πολλάκις ἡ ἀνάγκη, δυστυχήματα κτλ. ἀναπτύσσουσιν τὰς δυνάμεις μας, τὰς τε ψυχικὰς καὶ σωματικὰς ὡς καὶ τὰς νοητικὰς καὶ ἠθικὰς.

Θέμα. 1) Νοητικαὶ δυνάμεις.

α.) Ἡ ἀνάγκη μᾶς ὠθεῖ εἰς σκέψεις καὶ ὀξύνει τὴν κρίσιν μας, διὰ νὰ ἀπαλλαττώμεθα ἀπ' αὐτήν. Εἶναι ἡ μήτηρ τῶν ἐφευρέσεων. Ἡ ἀνάγκη ἐδίδαξε νὰ κατασκευάζωμεν φορέματα, νὰ κτίζωμεν οἰκίας, νὰ προφυλαττώμεθα ἀπὸ ζέστην καὶ κακοκαιρίαν, νὰ ζητῶμεν τροφίμα, νὰ πλέωμεν τὴν θάλασσαν, νὰ ξηραίνωμεν ἔλη κτλ. Ἡ δὲ ἐπιτυχία ἀκολούθως ἐνδυναμόνει καὶ προτρέπει εἰς νέας ἀποπείρας, καὶ οὕτω μανθάνομεν ἐπὶ τέλους, ὅτι εἶπεν ὁ Ὀράτιος: sibi res, non se submittere rebus, νὰ ὑποτάττωμεν δηλ. τὰ πράγματα εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ νὰ μὴ ὑποταττώμεθα εἰς αὐτά.

β.) Ἐγείρει εἰς αἰφνιδίους περιστάσεις περίσκεψιν, παρουσίαν πνεύματος, καὶ πολλάκις θαυμαστῶ τῷ τρόπῳ εἰς ἀδυνάτους γυναῖκας.

2) Ἡθικαὶ δυνάμεις. Ἡ πενία οὐ μόνον φρονίμους μᾶς καθιστᾷ, ἀλλὰ καὶ σοφοὺς, καὶ μᾶς χορηγεῖ δυνάμεις πρὸς τοῦτον τὸν σκοπόν.

α.) Θάρρος και πεποίθησις, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ ἀντισταθῶμεν εἰς τὰς ἀνάγκας, καὶ ἰσχυρὸν χαρακτήρα πρὸς ἐπιμονήν.

β.) Ἐμποδίζει τὴν ἀλαζωνείαν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν, ἐξεγείρει ταπεινοφροσύνην καὶ μετριοφροσύνην, ὅταν ἡ ἀντίστασις ᾖ ματαία.

γ.) Διδάσκει νὰ ὑποφέρωμεν ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ μεταβάλωμεν, καὶ διευθύνει τὸ πνεῦμα μας πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ ἀνάγκη μᾶς διδάσκει νὰ προσευχώμεθα εἰς τὸν Θεόν καὶ νὰ ἔχωμεν πεποίθησιν εἰς αὐτόν.

δ.) Μᾶς κάμνει ἐγκρατεῖς καὶ οἰκιοῦμους, ἐργατικούς καὶ δραστηρίους.

ε.) Μᾶς καθιστᾷ εὐγνώμονας πρὸς τοὺς εὐεργέτας μας.

3) *Φυσικαὶ δυνάμεις.* Ἡ πεῖρα διδάσκει, ὅτι καὶ ὀλίγον ἀδύνατοι ἄνθρωποι ἐν καιρῷ αἰφνιδίως συμβαινούσης ἀνάγκης ἀνέπτυξαν δυνάμεις καὶ ᾗσαν ἱκανοὶ εἰς σωματικούς κόπους, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ ἴδιοι δὲν ἐφραντᾶζοντο ὅτι θὰ ἀνθέξουν.

Ἐπίλογος. Μὴ παραπονεθῆτε λοιπόν, ἐὰν ἡ ἀνάγκη κτλ. Αὕτη δύναται, ἐὰν ὀρθῶς τὴν ἐπωφελῆσθε, νὰ σᾶς . . . Δύναται τις τὴν ἀνάγκην νὰ καλέσῃ ἀναγκαίαν διὰ τοὺς ἄνθρώπους.

Θέμα ΙΑ'.

Καὶ ἄλλοι ἔτση τὸ κάμνουν

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Πολὺ ἀγαπᾷ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀθρόνῃ τὸν ἑαυτόν του, ὅταν κάμνῃ κανὲν κακόν. Τότε λέγει

«μιά φορά ζῆ κανείς εἰς τὸν κόσμον» — «πρέπει καθείς νὰ χαρῆ τὰ νιάτα του» — «ἡ μία φορά δὲν εἶναι δι' ὅλες τὲς φορές» — «κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὰ ἐλαττώματά του».

2) Καὶ τὴν δικαιολόγησιν «καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι ἔτση τὸ κάμνουν» ἀκούομεν συχνάκις, ἰδίως ἀπὸ τοὺς νέους, ὅταν

Θέμα. Ἀλλὰ δύναται ἡ φράσις αὕτη νὰ ᾖναι δικαιολόγησις;

1) Τὸ πολὺ πολὺ δεικνύει, ὅτι τὸ σφάλμα δὲν εἶναι πρωτοφανές, ὅτι δὲν εἶσαι ὁ μόνος, ὅστις διὰ τοῦτου ἐδυσφημίσθης — καθὼς παρηγορούμεθα, ὅταν ἔχωμεν σύντροφον εἰς τὴν δυστυχίαν μας. Ἄλλὰ τοῦτο εἶναι κακὴ παρηγορία.

2) Τὸ σφάλμα μένει σφάλμα, ἡ ἐνοχὴ δὲν αἶρεται διὰ τούτου, ὅτι καὶ ἄλλοι τὸ κάμνουν ἔτση κτλ. Ἐὰν ἐκεῖνοι δὲν κάμνουν τὸ χρέος των, εἶναι ἄξιοι μομφῆς — καὶ σὺ ἐπίσης. Ἔχεις νοῦν καὶ διάνοιαν διὰ νὰ γνωρίσης, ὅτι εἶναι ὀρθόν, ἔχεις ἐλευθέραν βούλησιν, διὰ νὰ ἐκλέγῃς.

3) Οὐχὶ πᾶν, ὅτι εἰς τὸν δεῖνα καὶ εἰς τὸν δεῖνα εἶναι ἐπιτετραμμένον, ἐπίσης εἶναι καὶ εἰς ἐσὲ ἐπιτετραμμένον. Ἐκεῖνος ζῆ ὑπὸ ἄλλας περιστάσεις, σὺ ὑπὸ ἄλλας. Ὁ πτωχὸς καὶ ὁ πλούσιος μαθητής, — ὁ παῖς — ὁ νέος — ὁ ἀνὴρ.

4) Ὅστις οὕτως ἀθρόναι τὸν ἑαυτὸν του, προδίδει ἀδυναμίαν χαρακτηῖρος. Εἶναι ἐντροπὴ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς πράξεις ἄλλων, νὰ ᾖναι δουλικὸς μιμητὴς ἄλλων, οἵτινες ἀδύνατοι καὶ ἀνόητοι ὄντες προσέκοψαν καὶ ἠμάρτησαν.

5) Ἐὰν θέλῃς νὰ μιμηθῆς, διὰ τί νὰ μιμηθῆς τὸ ἀξιόμιεμπτον. Δὲν εὐρίσκεις εἰς ἄλλους καὶ ἀξιεπάινα, τὰ ὁποῖα ἀκόμη σοι λείπουν; Διὰ τί προτιμᾷς ἐκεῖνο καὶ ὄχι τοῦτο;

Θέμα IB'.

Αἱ κακαὶ ὁμιλίαι φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Ἡ πεῖρα ἐπικυροῖ τὴν ἀλήθειαν τοῦ γνωμικοῦ τούτου. Ὅπως ἡ συναναστροφή μὲ καλοὺς καὶ πεπαιδευμένους ἐπενεργεῖ ὠφελίμως ἐφ' ἡμῶν, οὕτω καὶ ἀκόμη περισσότερο βλαβερὰ εἶναι ἡ συναναστροφή μὲ μοχθηροὺς καὶ ἀμορφώτους ἀνθρώπους.

2) Τὸ κακὸν ἔχει κολλητικὴν δύναμιν, τουτέστι γινόμενον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἄλλων ἐγείρει καὶ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ κάμουν κακόν, καὶ ἐνδυναμόνει ταύτην.

Θέμα. 1) Πόθεν τοῦτο τὸ γαιρόμερον; Δὲν εἶναι τοῦτο παράδοξον, ἐὰν σκεφθῶμεν,

α.) πόσον μεγάλη εἶναι ἡ κλίσις τῶν ἀνθρώπων πρὸς μίμησιν. Ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ δύναμις τοῦ παραδείγματος εἶναι τόσον μεγάλη. Τὰ τέκνα μιμοῦνται τοὺς μεγάλους, οἱ πτωχοὶ θέλουν νὰ μιμῶνται τοὺς εὐκαταστάτους, οἱ κατώτεροι τοὺς ἀνωτέρους. φιλεῖ γὰρ τὸ ἐπήκοον συνεξομοιοῦσθαι τῷ ἄρχοντι.

β.) πόσον εὐκόλως τὸ κακὸν δύναται νὰ πράττηται, ἐνῶ εἶναι πολλάκις δυσκολώτατον, νὰ πολεμῶμεν τὰς ὁρμὰς καὶ νὰ ἐξασκῶμεν τὴν ἀρετὴν.

γ'.) πόσον ταχέως ὁ πρᾶττων τὸ κακὸν ἀνταμείβεται διὰ ἀπολαύσεων, ἐνῶ ὁ ἐνάρετος συχνάκις λίαν βραδέως ἀπολαμβάνει τοὺς κόπους του·

δ'.) πόσον ἀπατηλαὶ εἶναι αἱ μετὰ τοῦ κακοῦ συνδεόμεναι ὠφέλειαι καὶ πόσον θελκτικὴ εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ αὐτοῦ ὄψις, ὑπὸ τὴν ὁποίαν παρουσιάζεται, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ ἔχει σοβαρὰν μορφήν. (Ἰρακλῆς ἐν τῇ τριόδῳ).

2) *Τιῦτο τὸ γαιρόμενον καθιστᾷ τὴν πρόνοιαν ἀγαθαίαν.*

α.) Δὲν δυνάμεθα τὴν συναναστροφὴν τῶν μοχθηρῶν ἐντελῶς νὰ ἀποφύγωμεν· ζῶμεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὁ κόσμος ἔχει ἀναμιξ καλοὺς καὶ κακοὺς.

β'.) Ἄνθρωποι σταθεροῦ χαρακτήρος δι' ὅλου δὲν φοβοῦνται τὴν ἀναπόφευκτον συναναστροφὴν τῶν κακῶν· δύνανται μᾶλλον εἰς τὸ καλὸν νὰ ἐιδυναμόνωνται, ἐὰν βλέπουν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς κακίας.

γ'.) Ἄλλὰ ἀπὸ τοὺς νέους συνήθως δὲν δυνάμεθα τοῦτο νὰ προσδοκῶμεν.

δ'.) Εὐτυχῶς εἰς τούτους ἡ ἐκλογὴ τῶν συναναστροφῶν ἐξαρτᾶται μᾶλλον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν των παρὰ εἰς τοὺς προχωρημένους.

ε.) Καλλίτερον λοιπὸν νὰ ἀποφύγουν ἐντελῶς τὰς κακὰς συναναστροφάς· τότε ὀλιγώτεροι κίνδυνοι θὰ ἀπειλοῦν τὴν ἠθικότητά των, τὴν καλὴν φήμην των (πέε μου μὲ ποιὸν συναναστρέφουσαι, γιὰ γὰ σοῦ πῶ ποιὸς εἶσαι), καὶ ἀκόμη τὴν ἐξωτερικὴν των εὐτυχίαν.

Θέμα ΙΓ'.

Ubi bene, ibi patria

Σχέδιον πρώτον

Είσαγωγή. Α'. Τί ὀνομάζεται πατρίς; — Ὀλιγώτερον ὁ τόπος, ὅπου ἐγεννήθημεν, παρά ἐκεῖνος, ὅπου ἐπεράσαμεν τὴν νεανικήν μας ἡλικίαν.

Β'. Εἰς πάντα ἄνθρωπον εἶναι τρόπον τινὰ ἔμφυτος ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα του. Αἰτίαι εἶναι·

α.) ὅτι ἐν αὐτῇ διήγομεν τὴν ὠραίαν καὶ ἀθῶαν παιδικὴν ἡλικίαν·

β.) εἰς ταύτην ζῶσιν οἱ συγγενεῖς μας καὶ οἱ ἐκ νεότητος φίλοι·

γ.) εἰς αὐτὴν χρεωστοῦμεν τὴν πρώτην μας ἀνάπτυξιν·

δ.) εἰς αὐτὴν ὀφείλομεν ὑπεράσπισιν καὶ ἀσφάλειαν.

Γ'. Ἐντεῦθεν γεννᾶται πατριωτισμός, ἡ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ μέχρι θυσίας ἀγάπη. — Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις μεγίστη τῶν πολιτῶν τιμωρία ἦτο ἡ ἐξορία.

Δ'. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἴμεθα Ἕλληνας — Ἀθηναῖοι — εἴμεθα καὶ ἄνθρωποι, πολῖται τοῦ κόσμου· ἐπομένως
Θέμα. Ubi bene, ibi patria.

Α'. Διασάφησις τῆς παροιμίας. Ἦδη ὁ Σωκράτης λέγει· ὅλος ὁ κόσμος εἶναι πατρίς μας.

1) Εἶναι ἴδιον περιορισμένης ψυχῆς τὸ νὰ νομίζη τις, ὅτι μόνον εἰς τὴν πατρίδα ζῆ καλῶς.

α.) Πῶς ἠθέλομεν ἴδῃ τὸν κόσμον κατφκημένον,

ἐὰν αἱ πρὸ ἡμῶν ἄνθρωποι ἤθελον πάντοτε νὰ μένουσιν εἰς τὴν πατρίδα των; Ὁλόκληροι λαοὶ ὡς καὶ ἄτομα ἐμετανάστευσαν, χωρὶς νὰ νομίσουν, ὅτι εἰς τὴν νέαν πατρίδα των ζοῦν δυστυχῶς.

β'.) Οἱ ἄνθρωποι εἶναι καμωμένοι δι' ὅλα τὰ κλίματα καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τρόπον τινὰ προωρισμένοι νὰ δύνανται νὰ ζῶσιν πανταχοῦ.

γ'.) Καὶ μακρὰν τις ζῶν δύναται νὰ ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του καὶ νὰ τη ἦναι ὠφέλιμος.

δ'.) Διὰ τῆς εἰς ξένην γῆν διαμονῆς προσδεύει ἡ συγκοινωνία τῶν ἀνθρώπων, ἡ φιλοπονία, αἱ τέχναι καὶ ἐπιστήμαι.

ε'.) Ἄλλοι τόποι καὶ λαοὶ ἔχουν πολλὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα λείπουν ἀπὸ τὴν πατρίδα μας καὶ ἀπὸ τὸ ἔθνος μας.

2) Ἀληθῶς χρεωστούμεν εἰς τὴν πατρίδα, νὰ ἀφιερώνωμεν εἰς αὐτὴν κατὰ πρῶτον λόγον τὰς δυνάμεις μας, καὶ φυσικὸν εἶναι νὰ αἰσθανώμεθα τὸν ἑαυτὸν μας ἐλκυόμενον πρὸς αὐτήν· ἀλλὰ

α.) δύναται νὰ ὑπάρχουν περιστάσεις, καθ' ἃς δὲν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν τοῦτο, ἢ καθ' ἃς ὑψηλότερα καθήκοντα συγκρούονται μετὰ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην·

1) ὅταν δὲν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν εἰς αὐτὴν πόρον ζωῆς καὶ νὰ θρέψωμεν τὸν ἑαυτὸν μας καὶ τοὺς οἰκεῖους μας·

2) ὅταν εἰς αὐτὴν δὲν ζῶμεν μετὰ ἀσφάλειαν·

3) ὅταν εἰς αὐτὴν ὑποφέρωμεν ἀδικίας·

4) ὅταν ἐκεῖνοι, οἵτινες μᾶς εἶναι πολυτιμώτατοι καὶ ἀκριβιώτατοι, ἢ δὲν ὑπάρχουν πλέον ἢ ζοῦν εἰς ἄλλον τόπον.

6'.) Τότε οὐ μόνον ἐπιτρέπεται εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ καθήκον μας εἶναι νὰ ζητήσωμεν ἄλλην πατρίδα. Ὅπου ταύτην εὐρίσκομεν, ἢλ. ὅπου

- 1) πολιτογραφώμεθα,
- 2) εὐρίσκομεν ἀσφάλειαν ἀπὸ πᾶσαν ἀδικίαν καὶ
- 3) ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν εὐτυχίαν,

ἐκεῖ ὀφείλομεν νὰ προσπαθῶμεν, καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς νὰ ἀναγνωρίζωμεν καὶ πρὸς αὐτὴν τὰ καθήκοντα νὰ ἐκτελῶμεν, τὰ ὁποῖα ἐχρεωστοῦμεν εἰς τὴν καθ' αὐτὸ πατρίδα μας.

Σχέδιον δευτέρον

Α'. Πόσον ψυχρῶς καὶ ἀχαρίστως οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐγκαταλείπουν τὴν πατρίδα των, εἰς τὴν ὁποίαν διήλθον τὴν ὠραιოსτάτην νεανικὴν ἡλικίαν, καὶ ἔνθα οἱ πρόγονοὶ των κατόικουν καὶ οἱ συγγενεῖς των καὶ φίλοι ἀκόμη ζῶσι, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλουν τὴν πρώτην των ἀνάπτυξιν. Εἰς τὴν πατρίδα μας πρὸ πάντων χρεωστοῦμεν νὰ ἀφιερῶσωμεν τὰς δυνάμεις μας. Ἡ πατρίς μας ἔχει μέγιστον πληθυσμόν, ἀλλὰ ὅστις θέλει νὰ ἐργασθῆ καὶ ἔχει μετρίας ἀξιώσεις, ἐκεῖνον δὲν ἀφίνει νὰ πεινᾷ. Ἀλλὰ βεβαίως μᾶς ἀποσποῦν λαμπραὶ ἐλπίδες ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς.—Πόσον τὸ ἀντίθετον συνέβαινεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ ἐξουσία ἐθεωρεῖτο ὡς ὑψίστη τιμωρία.

Β'. Πόθεν σὺ γνωρίζεις, ὅτι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἀπέρχονται ψυχρῶς καὶ ὅτι καταλείπουν μόνον ὠραίας ἀναμνήσεις; Μήπως τὰ τῆς πατρίδος συμφέροντα εἶναι τὰ μόνα; Δὲν ὑπάρχουν ἄλλα καὶ ἀκόμη σπουδαιότερα; Δὲν εἶναι καθήκον, εἰς ἄλλο μέρος νὰ ἀπο-

κτῆσωμεν πατρίδα δι' ἡμᾶς καὶ τὰ τέκνα μας, ἐὰν καθ' ὅλα εἰς τὴν μέγρι τοῦδε στενοχωρούμεθα; Ῥώμη καὶ Ἑλλάς! Μάλιστα, *senatus populusque* (βουλή καὶ δῆμος)! Ἀλλὰ αἱ πολλαὶ χιλιάδες δούλων ἤθελον εἶσθαι πολὺ εὐχαριστημένοι, ἐὰν τοῖς ἐπετρέπετο νὰ ἀναχωρήσουν εἰς ἄλλον τόπον. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ ἀπὸ τὸν στενόκαρδον καὶ ὑπερήφανον πατριωτισμὸν τῶν ἀρχαίων, πρὸ πάντων τῶν Ῥωμαίων.

Γ'. Εἶναι πραγματικῶς μικρόψυχον, ὅτι μόνον εἰς τὴν πατρίδα εὐρίσκομεν ὅλα ἐξαιρέτα καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἴσως δὲν γνωρίζομεν. Τί ὄψιν θὰ εἶχεν ὁ κόσμος, ἐὰν ἕκαστοι ἕκαστος ἤθελε νὰ μένῃ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς γεννήσεώς του! Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη δι' ὅλα τὰ κλίματα, καὶ πρὸς τούτοις δύναται μακρὰν τῆς πατρίδος ὧν νὰ ἦναι ὠφελιμώτερος εἰς αὐτὴν παρὰ ζῶν εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν. Τί ἄλλως ἐννοοῦμεν ὑπὸ τὴν λέξιν *πατρίς*, καὶ τί εἶναι ἡ πατρίς; τὸ ἔδαφος; ἢ οἱ νόμοι, τὸ πολίτευμα, τὰ ἔθιμα; ἢ ἡ κυβέρνησις καὶ τὰ ἄρχοντα πρόσωπα, ἐπομένως τὸ κράτος; ἢ εἶναι πατρίς ἡ χώρα τῆς γεννήσεως ἢ ἐκείνη, ὅπου εἴμεθα πολιτογραφημένοι, καὶ τὴν ὁποίαν ἴσως οὐδέποτε εἶδαμεν; ἢ εἶναι ἡ πατρίς τῶν πατέρων μας, καθὼς οἱ Ἑβραῖοι τὴν Παλαιστίνην ὀνομάζουν πατρίδα των; ἢ εἶναι ὁ τόπος τῆς ὁμοφύλων; Ἀλλὰ τί εἶναι οἱ ὁμόφυλοι; εἶναι Ἡπειρώται καὶ Μακεδόνες, ἢ Θρᾷκες καὶ Πελοποννήσιοι, ἢ Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνας; ἢ τὴν πατρίδα κάμνει ἡ γλῶσσα, ἢ ὑπάρχει στενωτέρα καὶ εὐρυτέρα πατρίς; Ἐὰν ἔχῃ οὕτω τὸ πρᾶγμα, διὰ τί νὰ μὴ ἦναι πατρίς ὅλη ἡ γῆ καὶ πᾶν μέρος, ὅπου περνῶμεν καλὰ; Ῥαθῦμως δὲν πρέπει οὐδεὶς νὰ ἀφίγη τὴν πατρίδα του,

ὅπως πάλιν δὲν πρέπει *ράθυμω*ς νὰ ἀφίνη τὴν πίστιν του, τὰς πεποιθήσεις του, τὸ ἐπάγγελμά του οὔτε *ράθυμω*ς νὰ συνάπτῃ γάμον ἢ νὰ ἀναδέχῃται ὑπηρεσίαν.

Θέμα ΙΔ'.

Γνωθι σαυτόν

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Τὸ ἀπόφθεγμα ἑνὸς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν. — Ἡ αὐτογνωσία λοιπὸν ἐφαίνετο εἰς τοὺς ἀρχαίους πολὺ σπουδαία καὶ ἡ ἠθικὴ ἀπαιτεῖ ἐπιμόνωσ αὐτήν.

2) Ἐὰν ἐγνωρίζομεν καλῶς τὸν ἑαυτὸν μας, πολλάκις δὲν ἠθέλομεν ἔχει τόσον ὑψηλὴν ἰδέαν περὶ τῆς ἀξίας μας, πολλάκις δὲν ἠθέλομεν εἶσθαι τόσον αὐστηροὶ εἰς τὰς περὶ ἄλλων κρίσεις μας, πολλάκις δὲν ἠθέλομεν παραγνωρίσει τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔχουν ἄλλοι, οὔτε ἀνιχνεύσει τὰ ἐλαττώματά των.

Θέμα. 1) *Τί* πρέπει νὰ προσπαθῶμεν νὰ γνωρίσωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ διὰ τί; — Περὶ τῶν ἐξωτερικῶν μας ἀγαθῶν δὲν δύναται νὰ γείνη λόγος· ἀλλὰ

α.) περὶ τῶν προτερημάτων μας, φυσικῶν καὶ ψυχικῶν, νοητικῶν καὶ ἠθικῶν, περὶ κλίσεων καὶ παθῶν

β.) περὶ τῶν ἀποκτηθεισῶν ιδιοτήτων, ἀρετῶν τε καὶ ἐλαττωμάτων.

2) *Τὸ* νὰ γνωρίσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, εἶναι δύσκολον, διότι

α.) διὰ τῶν ἐξωτερικῶν μας αἰσθήσεων βλέπομεν ἄλλους μᾶλλον παρὰ τὸν ἑαυτὸν μας·

β'.) ἡ φιλαυτία μᾶς παρουσιάζει μεγάλα ἐμπόδια·

γ'.) ὅταν ἡμεθα θυμωμένοι, εἶναι ἀδύνατον νὰ παρατηρῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας, ἐνῶ ἄλλοι καθορῶσι τὴν κατάστασίν μας·

δ'.) οἱ ὑπὲρ τὸ μέτρον φιλόστοργοι καὶ τετυφλωμένοι γονεῖς καθιστῶσιν εἰς τοὺς νέους, οἱ δὲ κόλακες εἰς τοὺς ἡλικιωμένους δύσκολον τὸ γινῶθαι σαυτὸν.

3) *Ὅμως δὲν εἶναι καὶ ἀδύνατον.*

α.) *Ἐξέταξε τὸν ἑαυτὸν σου*

1) ὡς πρὸς τὰ προτερήματά σου καὶ τὴν ἀνάπτυξίν των. Συνήθως ἐκλαμβάνομεν τὸν ἑαυτὸν μας εὐφύεστερον καὶ ἐπιτηδειότερον, παρ' ὅ,τι εἴμεθα πραγματικῶς. — Ἄς παρατηρήσωμεν τοὺς ἄλλους καὶ ἐξετάσωμεν ἔπειτα τὸν ἑαυτὸν μας, ἂν ἐπίσης εὐκόλως καὶ ἐπίσης καλῶς ἐργαζώμεθα.

2) ὡς πρὸς τὴν ἠθικότητά μας. — Συχνάκις ἄς ἐρωτῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας, ἰδίως τὸ ἐσπέρας καὶ ἐν μοναξίᾳ,

a) τί ἐκάμομεν; τί ἔπρεπε νὰ κάμωμεν; ποῖα σφάλματα ἀπεφύγομεν; ποῖα ἐκάμομεν;—Ποίας ὀρέξεις ἰδίως πρέπει νὰ πολεμήσωμεν;

b) διὰ τί πράττομεν οὕτως; ποῖον σκοπὸν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τοῦτο πράττοντες;

β'.) *Ἐρώτα περὶ σεαυτοῦ γίλουε γρησιόε καὶ νοήμοε*—*ἄχι κόλακεε.*

γ'.) *Παρατήρησε τοὺς ἄλλοε. Ποιητῆε τῆε Γερμανόε λέγει· ἐὰν θέλῃε νὰ γνωρίσῃε τὸν ἑαυτὸν σου,*

παρατήρησον, πῶς κάμνουν οἱ ἄλλοι· ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ καταλάβῃς τοὺς ἄλλους, κύτταξε τὴν ἰδίαν σου καρδίαν.

1) Παρατήρησε τοὺς κακοὺς. Πῶς κάμνουν; Διὰ τί κάμνουν οὕτω; πῶς ἔγειναν τοιοῦτοι;

2) Παρατήρησε τοὺς καλλιτέρους καὶ τελειότερους κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ λάβε τοὺς παράδειγμα.

4) Τὸ γνῶθι σαιτὸν παρέχει μεγάλας ὠφελείας. Ὅστις καλῶς γνωρίζει τὸν ἑαυτὸν του, εὐκόλως θὰ ἀνακαλύψῃ τὰ σκόπιμα μέσα πρὸς τὴν φυσικὴν, πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τελειότητα.

α.) Ἀπὸ τὴν ὀρθὴν γνῶσιν τῶν προτερημάτων σου καὶ δυνάμεών σου ἐξαρτᾶται καὶ ἡ ὀρθὴ χρῆσις αὐτῶν, ὅπως

β.) ἀπὸ τὴν γνῶσιν τῶν ἀδυναμιῶν σου, ἐλλείψεων καὶ ἐλαττωμάτων ἐξαρτᾶται τὸ δυνατόν τῆς διορθώσεως.

Θέμα ΙΕ'.

Solamen miseris socios habuisse malorum

(Παρήγορον εἰς τοὺς πάσχοντας εἶναι νὰ βλέπουν καὶ ἄλλους πάσχοντας)

Σχέδιον

Α'. Τὸ ῥητὸν φαίνεται ὅτι περιέχει τι ἀνήθικον (ἀντιχριστιανικόν).—Καὶ πραγματικῶς φαίνεται ἀθλία παρηγορία τὸ νὰ παρηγορώμεθα εἰς τὴν δυστυχίαν μας, βλέποντες ἄλλους νὰ πάσχουν.—Ἡδύνατό τις νὰ προτείνῃ νὰ μεταβληθῇ τὸ ἀπόφθεγμα εἰς Solamen mis-

rum socios habuisse malorum (Ἐλεεινὴ παρηγορία εἶναι νὰ . . .).

Β'. Ὅμως εἶναι ἀληθὲς τὸ ἀπόφθεγμα.

α.) Αὐτὴ ἡ ἰδέα «δὲν πάσχεις σὺ μοναχὰ» ἢ «ὁ μὲν εἰς οὕτω πάσχει, ὁ ἄλλος ἄλλως» ἔχει τι τὸ παραμυθοῦν καὶ ἀνακουφίζον.

β.) Ἐκεῖνοι, οἵτινες εἰς τὰ αὐτὰ δυστυχήματα περιπίπτουν, συνδέονται στενότερον ὁ εἰς μὲ τὸν ἄλλον, ὑποφέρουν ὁμοῦ, ἀνακουφίζουν τὴν θλίψιν διὰ φιλικῶν παραμυθιῶν, βοηθείας κτλ.—αἰχμάλωτοι ἐν πολέμῳ—ἐξόριστοι—πόθος πρὸς τὴν ἀπομεμακρυσμένην πατρίδα καὶ τότε ὅταν ἐκουσίως διαμένωμεν μακρὰν αὐτῆς καὶ συναντώμεθα συμπατριώτας.

γ.) Μεταξὺ τῶν συμπασχόντων ὑπάρχουν συχνάκις καὶ γενναῖαι ψυχαί, αἱ ὁποῖαι ὑποφέρουν καρτεροψύχως τὰς δυστυχίας καὶ διεγείρουν εἰς ἄλλους τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ προσπαθῆσουν καὶ αὐτοὶ νὰ κάμνουν τοῦτο, ὅπερ καὶ πολλάκις κατορθοῦν.

Εἰς ἐπονειδίστους τιμωρίας—εἴτε δικαίας εἴτε ἀδίκους—ἡ ἀτιμία διανέμεται τρόπον τινὰ εἰς πλειοτέρους ὧμους.

Θέμα ΙΣΤ'.

De mortuis nil nisi bene

(Ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται)

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Ἀείποτε ἐδείκνυον οἱ ἄνθρωποι σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἀποθανόντας. Ἐντεῦθεν αἱ κηδεῖαι.—Διατήρησις τῆς περὶ τῶν ἀποθανόντων μνήμης διὰ

μνημείων—μνημόστυνα. Εἰς τὰς Ἀθήνας μάλιστα ἦτο ἀπηγορευμένον διὰ νόμου νὰ κακολογῇ τις τοὺς ἀποθανόντας.

2) Εἰς τοῦτον τὸν σεβασμὸν ὀφείλει καὶ τὸ γνωμικὸν ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται τὴν ὑπαρξίν του.

3) Τί θέλει νὰ εἴπῃ τὸ γνωμικὸν τοῦτο; Συνήθως τὸ ἐξηγοῦν, ὡς ἐὰν ἦτο ἀντὶ τοῦ bene ἢ λέξις bonum, «περὶ τῶν ἀποθανόντων ὀμίλει μόνον καλὰ λόγια». ἀλλὰ δὲν εἶναι αὕτη ἡ ἔννοια, ἀλλ' εἶναι ἡ ἐξῆς: «περὶ τῶν ἀποθανόντων ὀμίλει μὲ καλὸν τρόπον, οὐχὶ σκληρῶς, ἀλλὰ ἐπιεικῶς».

Θέμα. 1) *Εἰς τὴν τελευταίαν ἐννοίαν τὸ ρητὸν περιέχει ἀληθείαν τινα· ἐπειδὴ*

α.) δὲν δυνάμεθα πλέον ἀκριβῶς νὰ ἐξετάσωμεν τὰ ἐλαττήρια, τὰ ὅποια παρεκίνησαν τὸν ἀποθανόντα εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν πράξιν. (Παραδείγματα ἀδίκων κρίσεων περὶ ἀποθανόντων).

β.) ὁ ἀποθανὼν δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτὸν του.

γ.) τὸ αἶσθημα ἰδίων ἀδυναμιῶν καὶ ἐλαττωμάτων πρέπει νὰ μᾶς παρακινήσῃ εἰς ἐπιεικεστέρας κρίσεις περὶ ἀποθανόντων.

δ.) ὁ ἀποθανὼν ἐτιμωρήθη ἤδη κατὰ τὴν ζωὴν διὰ τὰ σφάλματά του· ὡς ἐκ τούτου ἢ πρὸς αὐτὸν ἐπιεικεία εἶναι φυσική.

ε.) οἱ ἐπιλειπόμενοι συγγενεῖς του λυποῦνται, ὅταν ἀκούουν ἄλλους νὰ κακολογοῦν ἐκεῖνον, ὅστις τοῖς ἦτο προσφιλές.

2) *Εἰς τὴν πρώτην ἐννοίαν τὸ ρητὸν δὲν εἶναι ἀληθές· διότι*

α.) τοῦτο ἀντιβαίνει εἰς τὴν φιλαλήθειαν, ἥτις ἀπαιτεῖ, ἀφοῦ ἅπαξ γείνη λόγος περὶ ἀποθανόντος καὶ δὲν προτιμῶμεν νὰ σιωπήσωμεν, τὴν παράστασιν τῶν ἐλαττωμάτων του ὡς καὶ τὴν τῶν προτερημάτων του.

β.) Τοῦτο ἀντιβαίνει εἰς τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης, τὸ ὅπαῖον θέλει τὸ κακόν, ὅταν ζῶντος αὐτοῦ ἔμεινε κεκρυμμένον καὶ ἀτιμώρητον, νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸ φῶς καὶ λάβῃ τὸν μισθόν του, ὅπως καὶ τὸ ἀγαθόν. Πᾶς ἔχει τὸ δικαίωμα, τοῦλάχιστον διὰ τῆς κρίσεώς του, νὰ συντελέσῃ εἰς τοῦτο ὅσον δύναται.

1) Οὐδὲν ἔγκλημα πρέπει νὰ καλύπτηται, ἂν καὶ δύναται νὰ δικαιολογηθῇ.

2) Συχνάκις ἡ δικαιοσύνη πρὸς ζῶντας ἀπαιτεῖ, ἵνα αἱ κακίαι ἀποθανόντος τινὸς ἀποκαλυφθῶσι.

3) Ἡθέλομεν ἀδικήσῃ τοὺς καλλιτέρους, ἐὰν μοχθηρὸς τις μετὰ τὸν θάνατόν του ἐτιμᾶτο ἐπίσης ὡς καὶ οἱ ἀγαθοί.

4) Ὑπάρχουν ὑποκριταί, τῶν ὁποίων αἱ ἄτιμοι πράξεις μετὰ τὸν θάνατόν των φανεροῦνται.

γ.) Τὸ ἀπόφθεγμα, εἰς τὴν πρώτην ταύτην ἔννοιαν λαμβανόμενον, μᾶς στερεῖ σπουδαίου μέσου πρὸς ἐξευγένισιν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ μετὰ τὸν θάνατον κακὴ φήμη δύναται τοὺς ζῶντας νὰ ἀποτρέπῃ ἀπὸ τὸ κακόν. Ὁ διαδεχόμενός τινα εἰς τινα ἀρχὴν δύναται τοιοῦτοτρόπως νὰ γείνη προσεκτικὸς εἰς τὰ ἐλαττώματα τοῦ προκατόχου του καὶ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ ὅμοια.

δ.) Εἰς ποίαν κατάστασιν θὰ εὐρίσκετο ἡ ἱστορία, ἐὰν τὸ γνωμικὸν ὑπὸ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἦτο ἀληθές. Αὐτὴ ἔπρεπε νὰ σιωπᾷ, ἐὰν ἀπῆντα ἀτίμους πράξεις

— ἔπρεπε νὰ ἐξαλειφθῆ ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιστημῶν.

Ἐπίλογος. Δὲν ἔχει λοιπὸν τὸ γνωμικὸν οὕτως· de mortuis nil nisi bene, ἀλλὰ de mortuis nil nisi vere *περὶ τῶν ἀποθανόντων λέγε μόνον τὴν ἀλήθειαν*, καὶ τοῦτο δύναται νὰ γείνη πολὺ καλὰ ἄνευ σκληρότητος. Ὁ καλὸς ἄνθρωπος δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ φανῆ καλλίτερος μετὰ τὸν θάνατόν του ἀπὸ ὅ,τι ἦτο εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ἀπὸ τὸν κακὸν ἄς ἀφαιρεθῆ μετὰ τὸν θάνατον τὸ προσωπεῖον.

Θέμα ΙΖ'.

Καλὸς γείτων εἶναι πολύτιμον κειμήλιον

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Εἰρήνη καὶ ὁμόνοια καθιστῶσι τερπνοτέραν τὴν ζωὴν.

2) Πρὸ πάντων ἰσχύει τοῦτο μεταξὺ γειτόνων, οἵτινες καθημερινῶς βλέπονται.

3) Κακοὶ γείτονες δύνανται νὰ πικράνουν πολὺ τὴν ζωὴν· πειράγματα εἰς μικρὰ πράγματα, τὰ ὅποια αὐτοὶ γνωρίζουν ὅτι μᾶς πειράζουν· διάδοσις ψευδῶν εἰδήσεων, τὰς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι τόσῳ μᾶλλον πιστεύουν, διότι προέρχονται ἀπὸ ἀνθρώπων, οἵτινες δύνανται καθημερινῶς νὰ μᾶς παρατηροῦν.

Θέμα. Ἀπ' ἐναντίας καλὸς γείτων εἶναι μέγας θησαυρός.

1) Καθ' ὅλου, ἀσχέτως πρὸς ἰδιαιτέρας περιστάσεις.

α.) Ἐλευθέρα συναρραστροφή. Καθημερινῶς, καὶ

καθ' ἐκάστην ὥραν, ὅτε αἰσθανώμεθα τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ διακοινώσωμέν τι εἰς φίλους, δυνάμεθα διὰ τοῦ γείτονος εὐκόλως ταύτην νὰ θεραπεύσωμεν.

β'.) Κατὰ τὴν ἀπουσίαν μας δύναται ὁ γείτων νὰ χρησιμεύσῃ ὡς προστάτης τῆς περιουσίας μας· δύναται νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα τοῦ νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ τῶν ἡμᾶς ἀφορώντων συμβάντων.

γ'.) Δύναται κάλλιστα νὰ γείνη ὑπερασπιστὴς μας, ὅταν συκοφάνται λαμβάνουν τὸν βίον μας ὡς θέμα τῶν ψευδολογιῶν των.

3) Κατ' ἀναφορὰν πρὸς ἰδιαιτέρας περιστάσεις. Ὁ γείτων κατοικεῖ πλησιέστερον πάντος ἄλλου, καὶ ὡς ἐκ τούτου δύναται εἰς χαλεπὰς καὶ κατεπειγούσας περιστάσεις νὰ μᾶς παρέχῃ τὴν ταχυτάτην καὶ ἰσχυροτάτην βοήθειαν.

α.) Κατὰ αἰφνίδια δυστηχήματα.

1) Κατὰ τὰς ἀσθενείας προσφέρων δραστηρίαν βοήθειαν καὶ διὰ φιλικῶν ἐπισκέψεων διασκεδάζων τὸν πᾶσχοντα.

2) Κατὰ τὰ δυστυχήματα, τὰ ὅποια ἀπειλοῦν τὴν περιουσίαν μας, πυρκαϊάς, κλοπὰς κτλ.

β'.) Κατὰ τὰς οἰκιακὰς ἀνάγκας μας κάμωνων μικρὰς ἐκδουλεύσεις, δανείζων παντὸς εἶδους πράγματα, τὰ ὅποια ἀμέσως χρειαζόμεθα, χωρὶς καὶ νὰ τὰ ἔχωμεν πρόχειρα.

Ἐπίλογος. Εὐκολώτατα ἀποκτῶμεν καλὸν γείτονα, τὸ πολῦτιμον τοῦτο κειμήλιον, ὅταν προσπαθῶμεν, νὰ φερώμεθα πρὸς αὐτὸν ὁμοίως εἰς πᾶσαν του ἀνάγκην.

Θέμα ΙΗ'.

Μὴ ἐπιχείρει ἔργα ἀνώτερα τῶν δυνάμεών σου

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἵτινες ἐν τῇ ζωῇ των εἴτε ματαίως ἐπεχείρησάν τι, εἰς τὸ ὁποῖον ἔθετον τὴν εὐτυχίαν των, εἴτε, ἐὰν κατώρθωσαν τοῦτο, διόλου δὲν ἠσθάνθησαν εὐτυχίαν. — Ἡ αἰτία συχνάκις ἐν τούτῳ κεῖται, ὅτι δὲν εἶχον τὰς ἀπαιτουμένας δυνάμεις πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν, π. χ. οἱ νέοι κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐπαγγέλματός των, οἱ ἡλικιωμένοι κατὰ τὴν θήρευσιν ἀξιωματῶν καὶ τιμῶν.

2) Τοιαύτη προσπάθεια γεννᾶται ἐν μέρει ἀπὸ ματαιότητα καὶ φιλοδοξίαν, ἐν μέρει ἀπὸ πλεονεξίαν, ἐν μέρει δὲ ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν, ἐν μέρει καὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τοῦ « γνῶθι σαυτόν », ἐπὶ τέλους καὶ διότι δὲν γνωρίζομεν τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦμεν.

Θέμα. Μὴ ἐπιχείρει λοιπὸν ἔργα ἀνώτερα τῶν δυνάμεών σου· ἐπειδὴ

1) τοιαύτη ἐπιχείρησις εἶναι ἀνόητος,

α.) διότι ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν ἐκείνων τῶν προτερημάτων καὶ δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἄλλως ἠθέλομεν δυνηθῆναι νὰ μορφώσωμεν, καὶ διὰ τῆς χρήσεως τῶν ὁποίων ἡδυνάμεθα νὰ γείνωμεν εὐτυχεῖς·

β.) διότι μᾶς προτρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν χρήματα καὶ περιουσίαν, τὴν ὁποίαν ἡδυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν πρὸς ἐπιχείρησιν, πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὁποίας

ἠθέλομεν εἶσθαι ἱκανοί, ματαίως εἰς ἀκατόρθωτα πράγματα, καὶ μᾶς ἀφαιρεῖ τὰ μέσα τοῦ νὰ βυθίσωμεν μετ' εὐκολίας ὀρθοτέραν ὁδόν.

2) *Μᾶς καθιστᾷ δυστυχεῖς,*

α.) καὶ ὅταν δὲν κατορθώνωμεν τὸ ἐπιχειροῦμενον.

1) Ἀπατηλὴ ἐλπίς εἶναι λυπηρὰ—μᾶς κάμνει νὰ δυσαρεστώμεθα μετὸν ἑαυτὸν μας καὶ μετὸν κόσμον—προσβάλλει τὴν ὑπερηφάνειάν μας.

2) Μᾶς ἀφαιρεῖ τὸ θάρρος πρὸς ἄλλας ἐπιχειρήσεις καὶ ἐργασίας.

3) Δύναται νὰ μᾶς ἐμβάλῃ εἰς ἀνόητους ἐπιχειρήσεις, διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ ἡμᾶς ἐκείνας τὰς λυπηρὰς σκέψεις.

β'.) καὶ ὅταν κατορθώνωμεν τὸ ἐπιχειροῦμενον.

1) Εἶναι λυπηρὸν αἴσθημα τὸ νὰ αἰσθανώμεθα ἑαυτοὺς ἀνικάνους πρὸς τινὰ ἐπιχειρήσιν. — Βασανιζόμεθα ματαίως, χωρὶς νὰ βλέπωμεν τὸ ποιοῦμεν ἀποτέλεσμα.

2) Ἐκτιθέμεθα εἰς τὴν περιφρόνησιν καὶ εἰς τὸν περιγέλω, ἐὰν θέλωμεν νὰ πετῶμεν ὑψηλότερα, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα, καὶ τὰς προσδοκίας τῶν ἄλλων δὲν ἱκανοποιῶμεν.

3) *Καρότες, τοὺς ὁποίους ἐκ τούτου πρέπει νὰ ἐξαγάγωμεν**

α.) ἐξέταξε τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐπιχειρεῖς,

1) τὰς δυσκολίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνδεδεμέναι μετὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ.

2) ἀπομάκρυνε πᾶσαν ὑπερβολικὴν προσδοκίαν.

β'.) δοκίμαζε τὰς δυνάμεις σου.

1) ἔὰν αὐταὶ ἐπαρκοῦν πρὸς κατορθώσιν τοῦ σκοπούμενου·

2) ἔὰν ἐπαρκοῦν εἰς τὸ νὰ μᾶς ἀναδείξουν ἀξίους τοῦ κατορθωθέντος·

γ'.) ἐξέταζε τὰ ἐλατήρια καὶ ἀπομάκρυνε πάντα φιλόδοξον καὶ ἰδιοτελεῖ σκοπὸν.

Ἐπίλογος. 1) Ἐὰν εὐρης καὶ τὰ τρία, ὅπως χρειάζεται, τότε πρόβαινε εἰς τὸ ἔργον! Κατάβαλλε πάσας τὰς δυνάμεις! Νίκα πᾶσαν δυσκολίαν! Ἐπίμενε γενναίως! Ἀλλὰ μὴ προσδόκα τελείαν εὐτυχίαν! Μὴ ἔλιπιζε παρὰ πολὺ! Ἔσο αὐτάρκης! Μὴ βασίζου ἐπὶ τυφλῆς τύχης.

2) Ἐὰν ὅμως εὐρης, ὅτι μὲ ὄλην τὴν προηγουμένην ἐξέτασιν κακὴν ὁδὸν βαδίζεις, τότε ἐγκαίρως ἐπιστρέψον καὶ λάβε ὀρθοτέραν.

Θέμα ΙΘ'.

Ἡ ἀλήθεια κεῖται εἰς τὸ μέσον

Σχέδιον

Α'. Ἐὰν τὸ γνωμικὸν τοῦτο θεωρῆται ὡς ἀπλή νοθεσία, ὅτι δηλ. εἰς τὸ ἄκρον καταντήσαντες εὐκόλως δυνάμεθα νὰ πλανηθῶμεν, ἔχει πλήρες δίκαιον. Ἀλλὰ τοῦτο ἔχει καὶ μεγαλειτέρας ἀξιώσεις. Θέλει δηλ. νὰ ᾔηται κανὼν πρὸς εὐρεσιν παντὸς ἀληθοῦς καὶ δικαίου, καὶ ἔπειτα μᾶς ἄγει εἰς μωρίας καὶ εἰς κακίας ἀκόμῃ.

1) Τί εἶναι τὰ ἄκρα, γενικῶς μὲν εὐκολον νὰ τὸ εἴπωμεν, μερικῶς ὅμως εἶναι δυσκολώτατον νὰ ὀρισθῇ.

ν Οὕτω θεωροῦνται *μοναρχία* καὶ *δημοκρατία* κοινῶς ὡς τὰ ἄκρα τῶν πολιτευμάτων, καὶ ὁμῶς δὲν εἶναι.

2) Ἐκ δύο ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα ἀντικείμενα δύναται τὸ ἐν νὰ ἦναι ὀρθότατον, τὸ ἄλλο ὄχι, περὶ ὀρθοῦ δὲ μέσου οὐδεὶς λόγος. Τὸ *πλανητικὸν σύστημα* τοῦ Πτολεμαίου, τοῦ Κοπερνίκου καὶ τοῦ Τύχωνος Brahe. Ἡ *χολέρα* εἶναι κολλητικὴ ἢ ὄχι.

3) Ἡ ἀλήθεια ὁμῶς δυνατὸν νὰ κεῖται ἄλλοῦ καὶ ὄχι εἰς τὸ μέσον οὐδὲ εἰς τὰ ἄκρα. Μεταξὺ τῆς ὁμοιοπαθείας καὶ ἀλλοπαθείας οὐδὲν κεῖται εἰς τὸ μέσον. Ἴσως καὶ τὰ δύο συστήματα εἶναι ἐσφαλμένα.

4) Πολλάκις ἤθελεν εἶσθαι γελοῖον, νὰ ζητήσωμεν μέσον τι, π. χ. μεταξὺ *μονοθεϊσμοῦ* καὶ *πολυθεϊσμοῦ*. Καὶ ὅταν πρόκειται περὶ τῆς ὀρθῆς ἐξηγήσεως χωρὶς τινός, μία μόνον δύναται νὰ ἦναι ὀρθή.

5) Καὶ ὅταν ἡ ἀλήθεια κεῖται εἰς τὸ μέσον, πολλάκις τὰ ἐν τῷ μέσῳ σημεῖα εἶναι τόσον πολλά, ὥστε ἐκ τούτου τίποτε δὲν ὠφελούμεθα, π. χ. *πόλεμος* καὶ *εἰρήνη*.

6) Ἐκ τῆς ἀπλῶς ἐξωτερικῆς συναφείας δύο ἄκρων δύναται μόνον νὰ προέλθῃ νέον τι καὶ παράδοξον, δυσκόλως ὁμῶς προκύπτει ἀλήθεια ἢ νόμος, λ. χ. διὰ τῆς ἀναμίξεως τοῦ τραγικοῦ μὲ τὸ κωμικόν, τοῦ σοβαροῦ μὲ τὸ γελοῖον, τοῦ ιδεώδους μὲ τὸ πραγματικόν.

7) Ἐὰν μόνον ἀποφύγωμεν τὰ ἄκρα, οὐδὲν ἔχομεν ἄλλο ἢ μετριότητα. *Ἀνοησία* καὶ *σοφία*, *δικαιοσύνη* καὶ *ἀδικία*.

8) Μόνον ὅπου δύο ἀντίθετα καὶ ἐσωτερικῶς συνάπτονται, διὰ νὰ παραγάγουν τρίτον, προέρχεται τι ἀνώτερον, π. χ. μόνον *μίμησις* καὶ μόνον *φαντασία*

γεννώσι καλλιτέχνην. Μόνον χαρακτηριστικά καὶ μόνον χάρις παράγουσι κάλλος· ἔπος καὶ λυρική ποίησις τὴν δραματικήν.

Θέμα Κ'.

Αἱ γνώσεις εἶναι ὁ κάλλιστος πλοῦτος

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι σπεύδουσι πρὸς τὸν πλοῦτον.—Ἐνοοῦν δι' αὐτοῦ τὴν ἀφθονίαν προσκαίρων ἀγαθῶν—ἀλλ' ἡ λέξις πλοῦτος ἔχει γενικωτέραν σημασίαν· οὗτος εἶναι ἡ κατάστασις, καθ' ἣν ὑπάρχει ἐν ἀφθονίᾳ ἐπιθυμητόν τι, π. χ. πλοῦτος ἰδεῶν, ὠφελίμων παρατηρήσεων κτλ.

2 Ἀφθονία γηίνων ἀγαθῶν εἶναι πραγματικῶς κατὰ καλόν. Δυνάμεθα δι' αὐτῶν κατὰ παικίλους τρόπους νὰ εὐκολύνωμεν τὴν ζωὴν μας καὶ νὰ τὴν καθιστῶμεν τερπνοτέραν, ὅπερ ὁ μὴ πλούσιος δὲν δύναται νὰ κάμνη.

Θέμα. Ἄλλ' ὁ κάλλιστος πλοῦτος συνίσταται

1) ὅχι εἰς τὰ γήϊνα ἀγαθά· ἐπειδὴ

α.) ταῦτα δύνανται νὰ μᾶς ἀφαιρεθοῦν εὐκόλως διὰ δυστυχημάτων.

β.) Συχνάκις ταῦτα δὲν ἀπεκτήσαμεν οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ τὰ ἐκληρονομήσαμεν—παρέχουν ἐπομένως ὀλιγωτέραν εὐχαρίστησιν ἢ τὰ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ἀποκτηθέντα (γνώσεις, ἠθικότης, ὑπόληψις παρὰ τῶν ἄλλων).

γ.) Πολλάκις ἀπεκτήθησαν διὰ κακοῦ τρόπου, καὶ τὰ τοιαῦτα δὲν δύνανται νὰ ἦναι ἀληθῆς ἀγαθόν,

παρέχουν τὸ πολὺ πολὺ ἐξωτερικὴν παρὰ τῶν ἄλλων τιμὴν, ἀλλ' ἐσωτερικὴν περιφρόνησιν.

δ'.) Πολλάκις κάμνομεν κακὴν χρῆσιν αὐτῶν. Πῶς;

2) *Αἱ γνώσεις εἶναι ὁ ἄριστος πλοῦτος.*

α.) Ὀφείλομεν αὐτὰς εἰς τὸν ἴδιόν μας ζῆλον, παρέχουν ἐπομένως πλειοτέρας καὶ εὐγενεστέρας τέρψεις.

β'.) Αὐταὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς ἀφαιρῶνται διὰ τῆς βίας οὔτε διὰ δυστυχημάτων. *Omnia mea mecum porto* «πάντα τὰ ἐμὰ μετ' ἐμαυτοῦ φέρω». «Ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν».

γ'.) Ἀσφαλιζοῦν καὶ εἰς τὸν πτωχὸν τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸ ζῆν. — Ἀντικαθιστοῦν τὸν εἰς γῆϊνα ἀγαθὰ συνιστάμενον πλοῦτον, δύνανται καὶ νὰ δημιουργήσουν τοῦτον—τὸν ἱκανὸν ἄνθρωπον πανταχοῦ πάντες ζητοῦμεν.

δ'.) Δύναται μὲν καὶ τούτων νὰ γείνη κακὴ χρῆσις, ἀλλ' ὄχι κατὰ τόσον ποικίλους τρόπους ὅσον τοῦ εἰς γῆϊνα ἀγαθὰ συνισταμένου πλούτου.

ε.) Καθιστοῦν τερπνοτέραν τὴν ζωὴν.

1) Εἰς τὸν κάτοχον πολλῶν γνώσεων αἱ ἐργασίαι εὐκολώτερον προχωροῦν, ἐπιτυγχάνουν καλλίτερον, εὐχαριστοῦν τὸν ἴδιον καὶ ἄλλους.

2) Αἱ γνώσεις ἐγείρουν καὶ τρέφουν τὸ αἴσθημα πρὸς εὐγενεῖς τέρψεις.

3) Προφυλάττουν ἀπὸ ἀηθῆς.

4) Παρέχουν ὑπόληψιν παρὰ τῶν ἄλλων, ἐνῶ ὁ πλοῦσιος, ἀλλὰ βλάξ, περιφρονεῖται καὶ περιγελάται.

Ἐπίλογος. Διὰ τοῦτο, ὦ νεανία, ἐὰν θέλῃς νὰ ᾔσῃ ἀληθῶς πλοῦσιος, ἀπόκτησον πλοῦτον γνώσεων καὶ καταγίνου πρὸ πάντων μετὰ ζήλου εἰς τὴν μόρφωσιν

τοῦ πνεύματός σου, ἐπειδὴ *nil non mortale tenemus*
Pectoris exceptis ingeniique bonis οὐδὲν ἀθάνατον ἔχο-
 μεν πλὴν τῶν ἀγαθῶν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος.

Θέμα ΚΑ'.

Ὅσαι κεφαλαί, τόσαι γνῶμαι

Σχέδιον

Α'. Πόθεν προέρχεται τοῦτο;

α.) ἐκ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν τῶν κεφαλῶν.

β.) Ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς ἀνατροφῆς, τῆς διδα-
 σκαλίας καὶ τῆς πείρας.

γ.) Ἐκ τῆς διαφορῆς θέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὐ-
 ρίσκονται ἐκάστοτε οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐκ τῶν διαφορῶν
 σκοπῶν, τοὺς ὁποίους καταδιώκουν.

Β'. Εἰς τί χρησιμεύει τοῦτο;

α.) Ἐκ τούτου βεβαίως ἐμποδίζονται πολλὰ καλὰ,
 ἀλλὰ καὶ πολλὰ κακά.

β.) Αἱ πολλαὶ κεφαλαὶ ἀναγκάζουν ἢ μία τὴν
 ἄλλην πρὸς ἀμιλλαν καὶ ζήτησιν τοῦ ἀρίστου.

γ.) Ἡ ἀλήθεια κερδίζει, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἀμέ-
 σως ὡς πρὸς τι δὲν συμφωνοῦν.

Γ'. Τί πρέπει νὰ κάμωμεν;

α.) Ὁφείλομεν νὰ μὴ ὀργιζώμεθα διὰ τὰς διαφο-
 ρους καὶ πολλάκις ἀντιθέτους καὶ πρὸς ἀλλήλας μα-
 χομένας γνῶμας.

β.) Δὲν μᾶς ἀπαγορεύεται, νὰ διδάξωμεν ἐκεί-
 νους, οἵτινες ἔχουν διάφορα φρονήματα, καὶ νὰ τοὺς
 καταστήσωμεν ὁμογνώμους.

γ'.) Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀπαιτήσωμεν, νὰ συμμερισθοῦν οἱ ἄλλοι τὰ φρονήματά μας.

δ'.) Καθῆκον ὄλων εἶναι, νὰ μὴ μισῶσιν ἀλλήλους διὰ τὴν διαφορὰν τῶν φρονημάτων οὔτε νὰ καταδιώκωσιν.

Θέμα ΚΒ'.

Φωνὴ λαοῦ ὀργῆ Θεοῦ

(Vox populi vox dei)

Σχέδιον

Ἐὰν τὸ γνωμικὸν ἀλήθευεν, ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ ἤθελεν εἶσθαι συγχρόνως ἢ τῆς ἀληθείας, τοῦ ὀρθοῦ, τοῦ λογικοῦ, καὶ ὁ ὑγιῆς νοῦς τῶν ἀνθρώπων θὰ ἦτο τὸ πνεῦμα τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀλλὰ ὁ λαὸς ἐσταύρωσε τὸν Χριστόν, τὸν Σωκράτην ἐπότισε τὸ κώνειον, τὸν Ἀριστείδην καὶ Κάμιλλον ἐξώρισεν. Ὁ λαὸς ἐλάτρευε τὸν χρυσοῦν μόσχον, ἐθυσίαζε τὰ τέκνα εἰς τὸν Μολόχ καὶ ζῶα προσεκύνει. Μεγάλον νοῦν ἐκάστοτε ὀλίγοι εἶχον, ἀληθὲς πνεῦμα ἀκόμη ὀλιγώτεροι. Μωρία λοιπὸν εἶναι νὰ καγονίζωμεν τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀλήθειαν κατὰ τὸ πλῆθος τῶν φωνῶν. Ἀπ' ἐναντίας, ἐὰν ὀλόκληρος αἰὼν ἀπαιτῇ τι, τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις, ὅτι ὁ λαὸς αἰσθάνεται μίαν ἀνάγκην, τῆς ὁποίας ἐὰν δὲν ἀπαλλαγθῇ, στενοχωρεῖται καὶ ὀργίζεται. Ἀλλὰ καὶ πάλιν δύναται νὰ ἀπατηθῇ, ἐνῶ ἀπαιτεῖ τὰ πρὸς θεραπεῖαν τῆς ἀνάγκης μέτρα, καὶ τότε βάραθρον ἀπάτης ἀνοίγεται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Θέμα ΚΓ'.

Πᾶσιν ἀδεῖν χαλεπὸν

Σχέδιον

Α'. Τοῦτο εἶναι ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν πᾶς τις ἐδοκίμασε· διότι τὸ νὰ ρυθμίσωμεν τὰς πράξεις μας οὕτως, ὥστε νὰ ἀρέσωμεν εἰς πάντα ἄνθρωπον, οὐδείς οὔτε θὰ κατορθώσῃ, οὔτε δύναται νὰ κατορθώσῃ.

Β'. 1) Πᾶς ἄνθρωπος εἶναι ἰδιόρρυθμος ἀ.) ὡς πρὸς τὰς ἀρχάς του, τὰς γνώσεις καὶ τὰς ἰδέας του, καὶ β.) ὡς πρὸς τὰς κλίσεις καὶ ἀδυναμίας του. Ἐὰν λοιπὸν κατὰ ταῦτα ἐνεργῇ, θὰ ἀπαρέσκη εἰς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι κατ' ἀμφοτέρα ἢ εἶναι διάφοροι ἢ ἀντίθετοι αὐτοῦ.

2) Πᾶς, ὅστις πράττει τι, φροντίζει ἰδίως μόνον περὶ τοῦ ἐπαίνου τῶν φίλων, προΐσταμένων ἢ τοῦ κύκλου, ἐν τῷ ὁποίῳ ζῇ. Ἐὰν εὐρίσκη παρ' αὐτῶν τὴν ποθουμένην ἐπιδοκιμασίαν, βεβαίως δὲν θὰ τὴν ἐπιτύχῃ παρ' ἐκείνων, τοὺς ὁποίους δι' ὅλου δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν, οἵτινες ἄλλο τι παρ' αὐτοῦ προσεδόκων ἢ οἵτινες ἄλλην πορείαν ἀκολουθοῦν.

3) Τὸ ὑψιστον τέλος τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ ᾔηται τὸ νὰ ἀρέσκη εἰς τὸν Θεόν. «Φοβοῦ τὸν Θεὸν καὶ μηδένα αἰδοῦ!» Ἐκεῖνοι, οἵτινες τοῦτο ἐπιδιώκουσιν, θὰ ἀπαρέσουν πάντοτε εἰς ἐκείνους, οἵτινες ζητοῦν μόνον τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων εὐνοίαν, καὶ τὰνάπαλιν. «Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν».

Γ'. Ὅστις ὅμως ἤθελεν ἀποτολμήσει νὰ θέλῃ νὰ

εὐχαριστήσῃ ὅλους, οὗτος ἤθελεν ἐπιχειρήσει τι ἀδύνατον καὶ θὰ ὁμοιάζε διὰ τοῦτο μὲ ἀνόητον.

Δ'. Αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων ὁμοιάζουν πρὸς φαγητά τινα (ὄστρεῖδια κτλ.), τὰ ὅποια ὁ μὲν ὑπεραγαπᾷ, ὁ δὲ ἀηδιάζει, ἢ πρὸς διασκεδάσεις, αἱ ὅποια τὸν μὲν τέρπουν, τὸν δὲ τὰ μέγιστα δυσαρεστοῦν.

Ε'. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία τῶν πλείστων μεγάλων ἀνδρῶν παντὸς αἰῶνος. Ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸν Σωκράτην καὶ τοὺς Σοφιστάς, τὸν Ἀλκιβιάδην, Θεμιστοκλῆ, Κολόμβον κτλ.

ΣΤ'. Ὁ ποιητὴς Schiller λέγει· Ἐποῦ δὲν δύνασαι εἰς πάντας νὰ ἀρέσῃς διὰ τῶν ἔργων σου, εὐχαρίστησε ὀλίγους· ἐπειδὴ τὸ νὰ ἀρέσῃ τις εἰς πολλούς, εἶναι κακόν.

Εἰς τὸν κοινὸν βίον λέγομεν· « Δὲν ἠμπορεῖς νὰ κάμῃς ὅλων τὰ κέρια » καὶ « ὄσαι κεφαλαί, τόσαι γινῶμαι ».

Ζ'. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι ἀδύνατον εἰς ὅλους νὰ ἀρέσωμεν, καὶ ἐπειδὴ ἡ παρά τῶν ἀνθρώπων ἐπιδοκιμασία εἶναι εὐμετάβλητος, ἃς προσπαθῶμεν νὰ τύχωμεν πρὸ πάντων τῆς παρά Θεοῦ ἐπιδοκιμασίας.

Θέμα ΚΔ'.

Μὴ ἀναβάλλῃς εἰς αὔριον ὅ,τι σήμερον
δύνασαι νὰ κάμῃς

Σχέδιον

1) Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο καὶ ὠραῖον γνωμικὸν περιέχει διδασκαλίαν πολὺ σωτήριον καὶ ἀνεκτίμητον. Οὐδέποτε πρέπει ἡμεῖς τὰς ἐργασίας μας καὶ τὰς καλὰς

προθέσεις μας να αναβάλωμεν, ἐπειδὴ τοῦτο ἐκ διαφόρων λόγων εἶναι ἐπικίνδυνον καὶ ὀλέθριον.

2) α.) Ἐπιπόλαιος ἀναβολὴ τῶν ἐργασιῶν μας δεικνύει καὶ τρέφει τὴν ὀκνηρίαν καὶ φόβον πρὸς πᾶν, ὅστι μᾶς φαίνεται ὀγληρόν, βλάβπει τὸν χαρακτήρα, ἐξασθενίζει τὴν θέλησιν, καὶ συχνάκις φέρει εἰς τὴν ὀκνηρίαν. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τρόπον τινὰ παίζοντες δυνάμεθα νὰ κάμωμεν, σπανίως ἀποφεύγομεν ὅτι ὅμως ἀπαιτεῖ δύναμιν, κόπους, θυσίαν, θάρρος, ἐγκράτειαν, τοῦτο πολλάκις ἀναβάλλομεν εἰς τὸ μέλλον.

β.) Ἐργασίαι, αἵτινες πρὸ πολλοῦ μᾶς ἐπιβαρύνουν, μᾶς πιέζουν διπλάσιως:

1) ἔνεκα τῆς συνειδήσεως, ὅτι ἠδυνάμεθα πλέον νὰ τὰς εἴχαμεν ἐκτελέσει, καὶ

2) διότι προστίθενται εἰς ταύτας καὶ αἱ παροῦσαι.

γ.) πολλὰ, ἐὰν δὲν ἐκτελῶνται εἰς τὸν προσδιωρισμένον χρόνον, δὲν δύνανται πλέον νὰ ἐκτελῶνται ὕστερον. — Ἀσθένεια καὶ ἄλλα περιστατικά δύνανται τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν νὰ ματαιώσουν. Πολλὰ, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ γείνουν, εἶναι προσδιωρισμένα δι' ὠρισμένον χρόνον, π. χ. ἡ νεότης εἶναι ὁ κατάλληλος χρόνος διὰ τὴν μάθησιν.

δ.) Πολλὰ δυνάμεθα ἴσως ὕστερον νὰ ἀναπληρώσωμεν—ἐὰν ὅμως τοῦτο γείνη, χάνεται τὸ μέλλον τὸ γενόμενον ἐνεστώς, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχομεν νὰ ἐκπληρώσωμεν νέα καθήκοντα. Ἐνῶ ἀναπληρόνομεν παραμεληθέντα, δὲν δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν.

ε.) Ἀναβληθεῖσαι ἐργασίαι βραδύτερον πολλάκις ἀμελῶς ἀναπληρόνονται, διότι ἐκτὸς αὐτῶν καὶ ἄλλα καθήκοντα ἔχομεν νὰ ἐκτελῶμεν—πολλάκις ἀποτυγχάνουν.

ς'.) Ἡ ἀναβολὴ ἀπαραιτήτως ἐκτελεστέων ἐργασιῶν συγχύζει τὴν τάξιν τῶν ἐργασιῶν μας καὶ μᾶς ἀφαιρεῖ τὴν εὐθυμίαν. Τὴν ἀληθειαν τοῦ *acti labores jucundi* αἰσθάνεται σπανίως ἐκεῖνος, ὅστις εἶναι συνειθισμένος νὰ ἀναβάλλῃ τὰς ἐργασίας του.

ζ'.) Καὶ διὰ τὴν ἐξωτερικὴν μας εὐτυχίαν ἔχει ἡ ἀναβολὴ κακὰ ἀποτελέσματα. Ὁ ὑπάλληλος χάνει τὴν πίστιν τῶν προϊσταμένων του, ὁ τεχνίτης τοὺς μυστερίδες του.

3) Ὅπως ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἦτο εἰς κατάστασιν, τὰ χρέη του ἐγκαίρως νὰ πληρώσῃ, ἀπὸ ῥαθυμίαν ὅμως τὰ ἀφῆσε νὰ αὐξηθῶν εἰς μεγάλην ποσότητα, πολλάκις ἀποθαρρύνεται καὶ ἀναγκάζεται νὰ χρεωκοπήσῃ· οὕτως ὁ ῥαθύμως ἀναβάλλων δὲν δύναται πλέον νὰ τὰς τακτοποιήσῃ, διότι ὑπεριμνηθῆσαν, καὶ φέρουν ἀποτέλεσμα τὴν ἑσθυμίαν, δυσαρέσκειαν καὶ δυστυχήματα ἀκόμη.

4) Τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ ἀγία Γραφὴ ὅπως καὶ ἡ καθημερινὴ πείρα. — Ἐπικινδυνότατη εἶναι ἡ ἀναβολὴ τῆς βελτιώσεως. — Αἱ μωραὶ παρθένοι. — Νεανίας τις ἐξ ἀξιοτιμωρήτου ἀμελείας εἶχε παραμελήσει ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὰ ὀρθσκευτικά του καθήκοντα. Τὴν πίστιν του ὅμως δὲν εἶχεν ἀπολέσει καὶ ἔλεγε· «Βραδύτερον θὰ ἐξομολογηθῶ». Τέλος ἐγένετο ἀσθενὴς καὶ ἡ εὐσεβὴς του μήτηρ δὲν ἔλειψε ποσῶς τοῦ νὰ τὸν ὑπενθυμίῃ, ὅτι δυνατόν ἡ ἀσθένεια νὰ ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον, καὶ νὰ τῷ συμβουλεύσῃ νὰ προετοιμασθῇ διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Ὁ ἀσθενὴς ἐβράδυνεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν, νομίζων ὅτι δὲν πρόκειται περὶ κινδύνου θανάτου καὶ ἀνέβαλλεν ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέ-

ραν τὴν προετοιμασίαν του. Ἀφοῦ ἀπεφάσισε τέλος νὰ μεταλάβῃ τῶν ἀγχράντων μυστηρίων, εἰδοποίησαν ἀμέσως τὸν ἱερέα. Ἦτο νύξ. Ὁ ἱερεὺς εἶχε κληθῆ πρότερον εἰς ἄλλον ἀσθενῆ. Παρῆλθε κάμποσος καιρὸς. Τέλος τὸν εὔρον. Ἐσπευσεν οὗτος ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, ἀλλ' ἦτο ἀργὰ πλέον. Ἡ ἀσθένεια εἶχε κάμει κρίσιν καὶ ὁ δυστυχὴς ἀπέθανεν ἐν μέσῳ μεγάλης ἀπελπισίας.

5) Ἄς προφυλαχθῶμεν λοιπὸν ἀπὸ πᾶσαν ἀναβολὴν τῶν ἐργασιῶν μας, πρὸ πάντων δὲ ἀπὸ τὴν ἀναβολὴν τῆς βελτιώσεως, μνημονεύοντες πάντοτε τοῦ ῥητοῦ τῆς ἀγίας Γραφῆς: «Οὐκ οἶδατε τὴν ὥραν, ἐν ἧ ὁ Κύριος ἔρχεται».

Θέμα ΚΕ'.

Οὐδὲν τῆς τύχης εὐμεταβλητότερον

Σχέδιον

1) Ἀληθὲς καὶ σπουδαῖον ῥητόν, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν μας εὐτυχίαν—ἀρετὴν καὶ καλὴν συνείδησιν,—ἀλλὰ μόνον εἰς ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ὁ κόσμος συνήθως ἐγνοεῖ ὑπὸ τὸ ὄνομα εὐτυχία.

2) Ποῖα εἶναι ταῦτα; α.) ὠραιότης, β.) ἡδονὴ καὶ αἰσθητικαὶ ἀπολαύσεις, γ.) εὐτυχὴς ἔκβασις τῶν ἐπιχειρήσεων, δ.) ἐξουσία, ὑπόληψις, τιμὴ, ἐπιβρόχή, ε.) πλοῦτος καὶ κτῆσις. Ὅλα ταῦτα τὰ ἀγαθὰ εἶναι μικρᾶς διαρκείας.

3) α.) Πόσον ταχέως μαραίνεται ἡ ὠραιότης τοῦ

σώματος! ἔλαφρὰ ἀσθένεια, ἐν μόνον δυστύχημα τὴν καταστρέφει εἰς ὀλίγας ὥρας. Πᾶσα δόξα τῆς σαρκὸς ὡς ἄνθος τοῦ ἀγροῦ ἐστὶ· μικρὸς χρόνος παρέρχεται καὶ τὸ ἄνθος ἀπομαραίνεται. Ἀπατηλὴ εἶναι ἡ χάρις καὶ ματαιὰ ἡ ὠραιότης.

β'.) Τοῦ Πολυκράτους αἱ ὑποθέσεις ἐπὶ τινὰ χρόνον ἔβαινον κατὰ ῥοὴν. Ὁ φίλος του Ἄμασις προέβλεπε ταχεῖαν τινὰ καὶ κακὴν ἔκβασιν, καὶ παρητήθη τῆς φιλίας του. Παρῆλθεν ὀλίγος καιρὸς καὶ ὁ Πολυκράτης ἐνικήθη, αἰχμαλωτίσθη καὶ ἀνεσκολοπίσθη.—Ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέον ἐπετύγγανεν ἐπὶ 12—14 ἔτη εἰς πᾶσαν ἐπιχείρησιν. Ἀπέθανεν ἀπομεμονωμένος καὶ ἐγκαταλελειμμένος εἰς ἔρημον καὶ βραχῶδη νῆσον.

γ'.) Πολλάκις οἱ μέγιστοι ἡγεμόνες καὶ κατακτηταὶ ὀλίγον μόνον καιρὸν ἐβασίλευσαν· ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ παρῆλθεν ἡ λάμψις των. Παραδείγματα ἐκ τῆς ἱστορίας.

δ'.) Ὁ σοφὸς Σόλων εἶπεν εἰς τὸν πλούσιον Κροῖσον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ βασιζῆται εἰς τὴν διάρκειαν τῆς τύχης. Ὁ Κροῖσος δὲν ἐπίστευσεν· ἀλλ' ὁ Κῦρος ἤλθε, τοῦ ἀφῆρσε τὰ πάντα καὶ τὸν ἔρριψεν ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Ἡ εὐτυχία του διήρκεσε λοιπὸν ὀλίγον καιρὸν. Μὴ συναθροίζετε θησαυρούς, οὓς σὴς καὶ βρῶσις ἀπολλύει.

4) Ἐπειδὴ λοιπὸν πᾶσα ἐπίγειος εὐτυχία εἶναι ὡς ἡ ὕαλος, ἥτις σήμερον λάμπει καὶ αὔριον θραύεται, ἃς προθυμηθῶμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶναι ἀβάνατα.

Θέμα ΚΣΤ'.

Bis dat, qui cito dat

Σχέδιον

Εισαγωγή. Ὅχι μόνον ἡ υλικὴ ἀξία, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν εὐεργεσία τις ἐκτελεῖται, καθιστᾷ ταύτην μεγάλην εἴτε μικράν. Πολλοὶ φιλόανθρωποι ἔχουν τὴν κακὴν συνήθειαν, νὰ ταπεινόνουν τοὺς ἐνδεεῖς πρῶτον διὰ προσβολῶν, νὰ τοὺς κρατοῦν ὀρθοὺς ἐπὶ κάμψον καιρὸν κτλ.

Θέμα. Διπλάσια δίδει, ὅστις δίδει ἀμέσως.

1) Ἡ ἐνδεῖα δύναται νὰ χειροτερεύσῃ. Ὁ ἐργάτης, ὅστις μετὰ 8 μόλις ἡμέρας βοηθεῖται, ἐν τῷ μεταξὺ βυθίζεται εἰς μεγαλειτέρα χρέη. Στιγμιαία βοήθεια ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὴν πίστιν ἐμπόρου τινός κτλ.

2) Ἡ βοήθεια ἐνίοτε ἔρχεται λίαν ἀργά. Ὁ πτωχὸς ἀναγκάζεται ὑπὸ τῆς ἐνδεείας νὰ κακουργῇ. Ὁ ἀσθενὴς δὲν δύναται πλέον νὰ σωθῇ κτλ.

3) Εἰς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον βοηθοῦμεν προθύμως, ἡ εὐγνωμοσύνη δὲν προξενεῖ ἐνόχλησιν.

4) Διατηρεῖ τὴν πίστιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τὴν πρόνοιαν.

5) Τὸ οὕτως αὐξηθὲν θάρρος του τὸν παροτρύνει ἐκ νέου νὰ ἀνορθωθῇ, ἐνῶ ὁ ταπεινωθεὶς ἴσως οὔτε ὠφελεῖται τὸ εὐεργέτημα καθὼς πρέπει. Παράδειγμα. Δύο ἐργάται εὐρίσκοντο εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν· ἡ διάφορος ἐνέργεια τῆς καλῆς καὶ τῆς κακῆς ἡθικῆς ἐπιρροῆς.

Ἐπίλογος. Λόγος φιλοφρονητικός ἀξίζει πολλάκις πλειότερον παρά μέγαλον δῶρον· ἀλλὰ ὁ χρυσοῦς τὴν ψυχὴν ἄνθρωπος δίδει ἀμφοτέρα.

Ἀποφθέγματα συγγραφέων

Θέμα Α'.

Ἐὼν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθὰ
οἱ θεοί

Σχέδιον

- 1) Βεβαίως τοῦτο εἶναι ὠραῖον ἀπόφθεγμα.
- 2) Ἐπειδὴ α.) μόνον διὰ κόπου κατορθόνομεν τὰ ἀγαθόν, καὶ
β.) ἐπίπονοι προσπάθειαι ἀνταμείβονται διὰ ἐν-
σχύσεως τῆς θελήσεως καὶ διὰ πεποιθήσεως εἰς τὸν
ἑαυτὸν μας, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς νίκης τῶν δυ-
σκολιῶν.
- 3) Ὅπως ὁ πολεμιστής, ἐὰν θέλῃ νὰ νικᾷ, δὲν πρέπει
διόλου νὰ φοβῆται τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ὀρεῖται νὰ πο-
ρεύηται εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρω-
πος πρέπει νὰ ᾔναι ἀποφασισμένος καὶ πρόθυμος, νὰ
ὑποφέρῃ ἐκουσίως κόπους, στερήσεις καὶ δυσχερείας,
ἐὰν θέλῃ κτλ.
- 4) Παραδείγματα ἐκ τῆς ἱστορίας. Οἱ ἅγιοι, ἰδίως
οἱ μάρτυρες
- 5) α' Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βια-

σταί ἀρπάζουσιν αὐτήν». «Per aspera ad astra (Juvenalis)». «Per angusta ad augusta» κτλ.

6) Ἄς ἡμεθα λαιπὸν πάντοτε πρόθυμοι καὶ ἔτοιμοι εἰς τὸν ἀγῶνα.

Θέμα Β'.

Οὐκ ἔστι θνητῶν, ὅστις ἐξεπίσταται τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται

Σχέδιον

1) Οἱ ἄνθρωποι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ζῶσιν οὕτως, ὡσάν ἡ ἐπίγειος ὑπαρξίς των ἦτο αἰώνια. Πράττουν καὶ ἐργάζονται μὲ τσαύτην ζέσιν καὶ σπουδῆν, μισοῦν καὶ ἐξαπατοῦν ἀλλήλους συχνάκις οὕτως, ὥστε καθαρῶς βλέπομεν πόσον σπανίως ἐπέρχεται εἰς αὐτοὺς ἡ ἰδέα τοῦ ἄλλου κόσμου. Τούτους ἀφορᾷ τὸ ἄνω ἀπόφθεγμα. Ἐπειδὴ ταχέως καὶ ἀπροσδοκῆτως δύναται ὁ θάνατος νὰ μᾶς καταλάβῃ· αὐτὴ ἡ νεότης καὶ ἡ υἰεία ὁὖν μᾶς προφυλάττουν ἀπ' αὐτοῦ.

2) Τοῦτο εἶναι πολὺ ὀρθόν, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται πάντοτε εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ μικρὸν περιστατικὸν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τέλος εἰς τὴν ζωὴν του.

3) Ὁμοιάζει μὲ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, τὸ ὅποιον σήμερον ἀνθεῖ καὶ αὔριον μαραίνεται.

4) Περὶ τῆς σπουδαίας ταύτης ἀληθείας μᾶς πείθει ἐν βλέμμα εἰς τὴν ζωὴν· νεοὶ καὶ γέροντες ἀποθνήσκουν, πρὶν τὸ προσμένουν. Καὶ ἡ ἱστορία μᾶς δίδει ἄπειρα παραδείγματα.

5) « Ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ εἶναι ὡς χόρτον ». « Ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ οἱ ἄγγελοι ».

6) Ἄς θεωρῶμεν λοιπὸν τὴν ζωὴν ὡς τι πρόσκαιρον ὄνρον καὶ ἄς ἐπωφελώμεθα αὐτό, ἵνα μὴ γείνη μάταιον, καὶ δι' ἡμᾶς ὡς καὶ δι' ἄλλους ὀλέθριον.

Θέμα Γ'.

Principiis obsta

Σχέδιον

Α'. *Ἐγκωμιστικόν*. Ὁ Ὀβίδιος ἦτο εὐκόλος ποιητής, ὅμως εἶχε γνῶσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς τὰ ἔργα του εὐρίσκονται πολλὰ σπουδαῖα ἀποφθέγματα.

Β'. *Παραφραστικόν*. Ἀνθίστασο εἰς τὰς κακὰς ἕξεις ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς, πρὶν βάλ्लουν ρίζας.

Γ'. *Αἰτίαι*. α.) Ἐξοικειούμεθα μὲ τὴν σκέψιν μιᾶς κακῆς πράξεως καὶ αὕτη οὕτω χάνει τὸ φοβερόν της.

β.) Πᾶν σφάλμα ἔχει ἄλλα ὡς ἐπακολούθημά του καὶ ταῦτα ὑποστηρίζονται ἀμοιβαίως, π. χ. ἡ ὀκνηρία, ἡ ἀταξία, τὸ ψεῦδος.

Δ'. *Ἐναντίον*. Ἀπ' ἐναντίας ὀφείλομεν νὰ προσπαθῶμεν νὰ μεταβάλλωμεν πᾶσαν καλὴν ὄρμην τῆς καρδίας μας εἰς διαρκῆ ἔξιν.

Ε'. *Παραβολή*. Ὁ ὑποκαίων σπινθὴρ καὶ ἡ πυρκαϊά.—Τὸ ζιζάνιον, τὸ ὁποῖον βαθμηδὸν καλύπτει ὀλόκληρον ἀγρόν.

ΣΤ'. *Παράδειγμα*. Πausανίας, Κατιλίνας.

Ζ'. *Μαρτύρια* (τῶν παλαιῶν). Ἡ ἕξις δευτέρα φύσις.—Ante fuit vitulus, qui nunc fert cornua taurus.

Η'. *Ἐπίλογος*. Ἔσο προσεκτικὸς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ μὴ παῖζε μὲ ἀπατηλὰς σκέψεις· καὶ τὰ μικρὰ ἐλαττώματα εἶναι ἐλαττώματα καὶ οἱ μέγιστοι κακοῦργοι προήχθησαν ὅλοι ἐκ μικρῶν.

Θέμα Δ'.

Ferro nocentius aurum

Σχέδιον

Α'. *Exordium cum laude auctoris*. Αἱ μεταμορφώσεις περιέχουν πολλὰς τερπνὰς διηγήσεις, ἐνίοτε παρεντίθεται καὶ βαθὺ ἀπόφθεγμα, οἷον « medio tutissimus ibis » ἢ « fas est et ab hoste doceri ».

Β'. *Expositio*. Ὁ χρυσοῦς εἶναι διὰ τοὺς ἀνθρώπους πολὺ μεγαλειτέρα αἰτία καταστροφῆς ἀπὸ τὸν σίδηρον.

Γ'. *Causa*. 1) Ὁ σίδηρος φίνεται ὅτι εἶναι ἐπικινδυνωδέστερος. Ἐξ αὐτοῦ κατασκευάζονται τὰ ὄπλα (δολοφονία, πόλεμος). Τὰ ὄπλα ὅμως εἶναι μόνον ὄργανα καὶ ὁ σίδηρος δὲν εἶναι ἡ αἰτία τῆς καταχρήσεως αὐτῶν.

2) Ἀπ' ἐναντίας παροτρύνει ὁ χρυσοῦς καὶ πρὸς κακίας καὶ κακουργήματα·

α.) μᾶς παρασύρει εἰς ἀσέλγειαν, ἥτις καταστρέφει σῶμα καὶ ψυχὴν·

β.) παρασύρει εἰς πλεονεξίαν· Οὐδὲν τόσον συχνῶς δίδει ἀφορμὴν εἰς ἀπάτας καὶ βιαιοπραγίας. Διεγείρει καὶ μεταξύ ἀδελφῶν μῖσος καὶ ἔριδας.

Δ'. *Contrarium*. Καὶ ἐὰν ἀμφοτέρα παραβληθοῦν

κατὰ τὴν ὠφέλειάν των, ὁ σίδηρος εἶναι ἄξιος προτιμήσεως. Μᾶς παρέχει ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα, οἶον σφύρας, πρίονας, ἄροτρα κτλ. ὁ δὲ χρυσὸς χρησιμεύει μόνον εἰς κοσμήματα.

Ε'. *Simile*. Εἰς τὴν φύσιν ὑπάρχουν πολλὰ πράγματα (δηλητηριώδη φυτά, ἀρπακτικὰ θηρία), τὰ ὅποια τόσον βλαβερά εἶναι ὅσον ὠραῖα.

ΣΤ'. *Exempla*. Χωρικός τις ἔζη μὲ τὴν οἰκογένειάν του εὐτυχῶς, ἐφ' ὅσον χρόνον ἀπέχτα τὸν ἄρτον του μὲ τὸ ἄροτρον, ἀφοῦ ὅμως εὔρε θησαυρόν, ἤλθεν ἢ καταστροφή εἰς τὴν οἰκίαν του. — Μὲ τὸν πλοῦν πρὸς τὸ χρυσόμαλλον δέρας συνεδέετο σειρὰ δυστυχημάτων, τὰ ὅποια ἔφερον εἰς τὸν Ἰάσονα τὴν καταστροφήν. — *Philippus maiore ex parte mercator Graeciae quam victor* (Val. Max.). — Ὁ Κραῖστος διὰ τῆς πρὸς τὸν χρυσὸν δίψης του κατεστράφη. — Ἡ Ῥώμη, ἣ ὅποια διὰ τοῦ ξίφους δὲν ἠδύνατο νὰ νικηθῇ, ὑπετάγη εἰς τὴν ἀσωτίαν καὶ εἰς τὴν πλεονεξίαν. « *Urbem venalem et mature perituram, si emptorem invenerit* ». (Sallust.). — Οἱ θησαυροὶ τοῦ νέου κόσμου ἐστέρησαν τὴν Ἰσπανίαν τὴν ἠθικὴν τῆς δύναμιν καὶ τὴν πολιτικὴν τῆς ὑπόληψιν.

Ζ'. *Testimonia*. Non possidentem multa vocaveris recte beatum. Horat.

Η'. Ὅσον ἄς μὴ εὐχόμεθα ὡς ὁ Μίδας, νὰ μᾶς μεταβάλλωνται τὰ πάντα εἰς χρυσόν, ὅσα ἐγγίζομεν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἀσπαζώμεθα τὰς λέξεις τοῦ Ἰουβεναλίου.

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.

Θέμα Ε'.

Ἄνθρωπος ὢν τοῦτ' ἴσθι καὶ μέμνησ' αἰεὶ

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Ὁ Διογένης ἤναψε λύχνον, διὰ τὰ ζητήσῃ ἄνθρωπον. Πραγματικῶς κατορθόνουν ὀλίγοι μόνον, τὰ μορφωθῶν εἰς ἀληθεῖς ἀνθρώπους καὶ πάντοτε τὰ διάγουν τὴν ζωὴν των μὲ ἀληθῶς ἀνθρώπινον τρόπον. Ὀλίγοι μόνον θέλουν τὰ ἀποφασίσουν τὰ σχεφθῶν περὶ τῆς οὐσίας, τῆς ἀληθοῦς ἀξίας καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Θέμα. Εἶσαι ἄνθρωπος.

Α'. Μὴ ὑπεραίρεσαι ὑπὲρ ἄνω τῶν πλησίον σου.

1) Ὑψηλὴ καταγωγή, κοινωνικὴ θέσις, πλοῦτος καὶ ἄλλα δῶρα τῆς τύχης δὲν ἀποτελοῦν τὴν ἀληθῆ ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἴπλοες γυμνὸς εἰς τὸν κόσμον, γυμνὸς καὶ θὰ ἀναχωρήσῃς.

2) Καὶ ἠθικὰ ἀκόμη προτερήματα καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ πνεύματος δὲν σοὶ δίδουν κανὲν δικαίωμα, τὰ καταφρονῆς τὸν πλησίον σου. Ὅτε ὁ Πausanias ἐκαυχῆθη διηγούμενος τὰ κατορθώματά του, τὸν ὑπενθύμισεν ὁ ποιητὴς Σιμωνίδης, ὅτι εἶναι ἄνθρωπος. Ὁ Φίλιππος, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, μετὰ τὴν παρὰ τῇ Χαιρωνείᾳ νίκην παρήγγειλε δοῦλον, τὰ τὸν ὑπενθυμίξῃ, ὅτι εἶναι ἄνθρωπος.

Πάντες οἱ ἀληθῶς μεγάλοι ἄνδρες ἦσαν μετριοφρονες. Ἄνευ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων εἶσαι, ἔχεις καὶ δύνασαι ὀλίγον.

Β'. *Μὴ νόμιζε σεαυτὸν ἀνώτερον τῆς φύσεως
καὶ τῆς τύχης τῶν ἀνθρώπων.*

1) Πόσοι φαντάζονται, ὅτι ἐκλήθησαν διὰ ὑψηλά
πράγματα καὶ ὅμως δὲν δύνανται οὔτε διὰ τὰ συνήθη
καθήκοντα τῆς ζωῆς νὰ δείξουν ἀρκοῦσαν δεξιότητα,
ἐπιμέλειαν καὶ πίστιν. Πρόσεξε λοιπόν,

quid humeri valeant, quid ferre recusent.

2) « Οὐδείς ἄλυπος τὸν βίον διήγαγεν ». Ἡ τύχη
μᾶς εἶναι ἡ ὑπομονὴ καὶ πίστις εἰς τὴν σοφίαν τοῦ
Παναγίου. Ἡ Σπαρτιάτις μήτηρ λέγει μαθοῦσα τὸν
θάνατον τῶν υἱῶν τῆς: « ὅτε ἔστειλα τὰ τέκνα μου εἰς
τὴν μάχην, ἐγνώριζα, ὅτι ἦσαν θνητά ». Οὕτως ἐφέρθη
καὶ ὁ Ἀναξαγόρας.

Γ'. *Μὴ καταβαθρῆς ὅμως εἰς τὴν τάξιν τῶν
ζώων.*

Μὴ λησμόνει ποτέ, ὅτι σύ, ὡς εἰκὼν τοῦ Θεοῦ,
ἐκλήθη διὰ τὴν ἀθανασίαν καὶ ἡγοράσθης ἀκριβά·
Sursum corda.

Ἐπίλογος. Ζητεῖς τὸ ὑψιστον, τὸ μέγιστον; Τὸ
φυτὸν δύναται νὰ σὲ διδάξῃ τοῦτο. Ὅτι εἶναι τὸ φυ-
τὸν ἀνευ θελήσεως, ἔσο σύ ἐκὼν — τοῦτο εἶναι τὸ ὑψι-
στον. (Schiller).

Θέμα ΣΤ'.

Ingenuas didicisse fideliter artes
Emollit mores nec sinit esse feros

(“Απαντας ἢ παιδεύσεις ἡμέρους τελεῖ”)

Σχέδιον

1) Ὁ Ὀβίδιος, διακεκριμένος τῶν Ῥωμαίων ποιητής, ἀπέκτησε διὰ τῶν ποιημάτων του μεγάλην ὑπόληψιν καὶ παρὰ τοῖς συγχρόνοις καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις. Ἐν λίαν στενῇ καὶ πολυχρονίῳ σχέσει πρὸς τὰς Μούσας ἐγνώρισε καὶ ἠσθάνθη ἐν ἑαυτῷ τὴν εὐεργετικὴν ἐπιβρόχην τῶν ἐπὶ τῶν φίλων καὶ θιασωτῶν-των, καὶ διὰ τούτου ἐσύστησε διὰ τῶν ἄνω σπουδαίων λέξεων τὸν ἔρωτα πρὸς τὰς ἐλευθέρας τέχνας καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἐπιστημῶν.

2) Εἶναι βεβαίως ἀναμφίβολον, ὅτι ὁ ποιητὴς διὰ τῶν στίχων τούτων ἠθέλησε νὰ εἴπῃ, ὅτι αἱ ἐκ φύσεως ὤμαι καὶ ἄγριαι ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων μορφώνονται καὶ ἐξευγενίζονται διὰ τῆς σπουδῆς τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν καὶ τῆς ἀποκτήσεως τῶν ἐπιστημῶν.

3) Τοῦτο εἶναι ἐντελῶς ὀρθόν, ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ θέλησίς του ἐξαρτᾶται τόσον πολὺ ἀπὸ τὴν ποιότητα τοῦ λογικοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματός του, ὥστε ἡ κλίσις πρὸς τὸ καλὸν καὶ ὁ ἔρος πρὸς τὴν ἀρετὴν μόνον ἐνταῦθα δύνανται νὰ ὑποτεθοῦν ὅτι ὑπάρχουν, ὅπου ὁ νοῦς ἀλγῶς εἶναι μεμορφωμένος καὶ διὰ ὠφελίμων γνώσεων πεπλευτισμένος.

4) Ἐὰν ὅμως ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εὐρίσκηται εἰς κατάστασιν ἀγροίκου ἀμαθείας καὶ ἐλλείπουσιν ἀπ' αὐ-

τόν αἰ ὄρθαι ἰδέαι περί ἑαυτοῦ, τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο ἐπόμενον εἶναι νά ἐλλείπη πᾶσα λεπτότης τοῦ ἤθους καί πᾶσα τρυφερότης τῆς καρδίας, καί ἀντ' αὐτῶν νά εὐρίσκωνται πᾶσα ἀπαιδευσία τῆς ψυχῆς καί πᾶσα διαστροφή τῆς θελήσεως.

5) Ὅπως οἱ πολύτιμοι λίθοι ἐντελῶς ἄμορφοι καί ἄξεστοι ἐξάγονται ἐκ τῶν βυθῶν τῆς γῆς καί πολλάκις δέν δεικνύουν οὐδέν σημεῖον τῆς ἐξόχου φύσεως καί τῆς ἀξίας των, ἀν δέν ἀποτρίψῃ τήν τραχεῖαν ἐπιφάνειαν ἢ χεῖρ τοῦ τεχνίτου καί δέν φέρῃ εἰς φῶς τήν κεκρυμμένην λάμπην του· τὸ αὐτὸ συμβαίνει καί μέ τὰς ἀκαλλιεργήτους ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Ἀπαιτεῖται ἐπιμέλεια, θάρρος καί διδασκαλία, ἐάν θέλωμεν αἰ ἐνῆμεν τῆς ψυχῆς νά φανοῦν καί νά παρουσιαθοῦν ἐν τῇ ἀξίᾳ καί τῇ μεγαλοπρεπείᾳ των.

6) Τοῦτο μαρτυρεῖ καί ἡ ἱστορία παντός χρόνου καί λαοῦ. Μᾶς λέγει, ὅτι ὅλα τὰ ἔθνη ἀρχικῶς ἦσαν σχεδὸν ὅμοια πρὸς τὰ ἄλογα ζῶα, μέχρις οὗ διὰ τῶν τεχνῶν καί τῶν ἐπιστημῶν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τρόπον τινὰ ἐδαμάσθησαν καί εἰς ἀνθρώπους ἐξευγενίσθησαν. Ἕλληνες καί Ῥωμαῖοι.

7) Ὁ Ὀράτιος μαρτυρεῖ τοῦτο. Λέγει, ὅτι τὰ ἀρχαῖα φύλα τῆς Θράκης ὠδηγήθησαν ὑπὸ τοῦ Ὀρφείως καί τοῦ Ἀμφίωνος εἰς καλλιτέραν ζωήν, καί γράφει·

«*Silvestres homines sacer interpresque deorum*

Cædibus et victu fædo deterruit Orpheus :

Dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones.

Dictus et Amphion, Thebanæ conditor arcis,

Saxa movère sono testudinis et prece blanda

Ducere, quo vellet ». (*Ars poet.* 394—397).

8) Ἐπειδὴ λοιπὸν ἄνευ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν οὐδὲν κράτος δύναται νὰ ἀκμάσῃ, οὐδεμία ἀρετὴ νὰ προκόψῃ, οὐδεὶς ἄνθρωπος νὰ ἦναι εὐτυχής, διὰ τοῦτο ἄς καταβάλλωμεν πᾶσαν ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν τῶν πνευματικῶν μας δυνάμεων καὶ ἄς καλλιεργῶμεν τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, οὐδέποτε λησμονοῦντες, ὅτι

• Ἄπαντες ἡ παιδεύσις ἡμέρους τελεῖ •.

Θέμα Ζ'.

Effugit mortem, quisquis contemserit,
timidissimum quemque consequitur

(Οἱ φεύγοντες τὸν θάνατον διώκουσι)

Σχέδιον

1) « Ἀποφεύγει τὸν θάνατον, ὅστις τὸν καταφρονεῖ, τὸν δὲ δειλὸν προφθάνει. ». Οὕτως ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ὁ ἀτυχὴς Δαρεῖος ὁ Κοδομανός, εἶπε πρὸς τὰ δις ἡττηθέντα στρατεύματά του, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς παρὰ τὰ Ἄρβηλα γενομένης ὀριστικῆς μάχης κατὰ τῶν Μακεδόνων.

2) Ἐὰν ἴσως φοβῆσθε τὸν θάνατον, ἤθελε νὰ εἶπη, καλὰ, μάθετε, ὅτι ὅστις εὐρίσκεται πλησίον κινδύνου πανταχόθεν ἀπειλοῦντος αὐτόν, ἀποφεύγει αὐτόν πολὺ ἀσφαλέστερον διὰ συνέσεως καὶ θάρρους παρὰ διὰ φόβου καὶ δειλίας, ὅτι ἐπομένως διὰ τῆς φυγῆς, δι' ἧς ἐλπίζετε νὰ σωθῆτε, θὰ καταστραφῆτε, καὶ ἀπ' ἐναντίας, ἐὰν ἡ σωτηρία ἦναι δυνατὴ, θὰ τὴν εὕρητε διὰ γενναίας ἀντιστάσεως.

3) "Αν καὶ ἡ σκέψις αὐτὴ ἴσως δὲν ἐξαρκεῖ, ὥστε νὰ καθιστᾶ ἐνώπιον τοῦ κινδύνου τοὺς δειλοὺς γενναίους, δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι περιέχει πολλὴν ἀλήθειαν. Ἐπειδὴ πρῶτον τὸ αἶσθημα τοῦ φόβου ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὴν ἡσυχίαν, τὴν ἀταραξίαν, τὴν παρουσίαν τοῦ πνεύματος, τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκη, διὰ νὰ ἐκτιμήσῃ καλῶς τὸν κίνδυνον καὶ τὰ ἀναγκαῖα μέσα πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτοῦ ἢ πρὸς σωτηρίαν νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ βάλῃ εἰς ἐνέργειαν ἢ ζάλη μάλιστα, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται, τὸν ῥίπτει εἰς νέους καὶ χειροτέρους κινδύνους. Ἐξ ἐναντίας τὸ θάρρος διατηρεῖ τὴν συνείδησιν ἀσύγχυτον καὶ τὸν νοῦν στερεόν, καὶ πᾶν ὅ,τι δύναται καὶ πρέπει νὰ γείνη, ὁ ἄφοβος ταχέως καὶ ἐπινοεῖ καὶ μεταχειρίζεται· εὐρίσκει διέξοδον ἀπὸ χαλεπωτάτας θέσεις καὶ θριαμβεῖει πολλάκις κατὰ τῶν καταδιωκόντων αὐτόν. Ἄλλ',—ὅπερ εἶναι ἀκόμη χειρότερον,—ὁ φόβος ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν δειλὸν καὶ τὸ μέτρον τῶν σωματικῶν δυνάμεων, ὅπερ ἀπαιτεῖται, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἀποκρούσῃ τὸν κίνδυνον. Αἰσθάνεται τοὺς μῦς τοῦ βραχίονός του χαλαρωμένους, τὰ νεῦρα τῶν μῆρῶν του τῷ ἀρνοῦνται τὴν ὑπηρεσίαν των καὶ ἄνευ σωτηρίας ῥίπτεται εἰς τὴν ἄβυσσον, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο ἀκόμη νὰ ἀποφύγῃ. Ὁ ἀνδρείος ὅμως διατηρεῖ τὴν πλήρη χρῆσιν τῆς φυσικῆς του ἰσχύος, δύναται κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀνάγκης νὰ βασισθῇ εἰς τὴν συνειθισμένην του ταχύτητα καὶ δεξιότητα, καὶ αὐτὴ ἡ θέα τοῦ κινδύνου φαίνεται ὅτι διπλασιάζει τὰς δυνάμεις του, καὶ ὅ,τι πρότερον δὲν θὰ κατῴρθονε, κατορθώνει εἰς τὴν στιγμὴν τῆς κρίσεως. Αὐτὸς ὁ καταδιώκων τιμᾷ τὸν γενναῖον τοῦ ἀντίπαλον καὶ προσφέρει συχνά-

κίς εἰς αὐτόν καὶ ζωὴν καὶ ἐλευθερίαν, ἐνῶ ὁ δειλὸς περιφρονούμενος παραδίδεται εἰς τὸ ξίφος ἢ εἰς τὴν ἄλυσιν τῆς δουλείας.

4) Οὕτω χάνει ὁ περωτὸς κάτοικος τοῦ ἀέρος τὴν χρῆσιν τῶν πτερύγων του, ὅταν ὁ ὄφρις, ὁ ἔρπων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, τὸν κυττάξῃ μὲ σπινθηροβολοῦντας ὀφθαλμοὺς καὶ ἀνοίγῃ στόμα ἀποπνέον δηλητήριον, λησμονεῖ τὴν πτήσιν καὶ γίνεται λεία βεβαία τοῦ βραδέως πλησιάζοντος θηρίου· ἀλλ' ὁ γενναῖος σκύλλος, προσκολλώμενος εἰς ἀφρίζοντα ἀγριόχοιρον, ἀποφεύγει φρονίμως τοὺς ὀλεθρίους χαυλιόδονας, κρατεῖ μετὰ διπλασιασμένης δυνάμεως τὸν πνευστιῶντα καὶ διαμοιράζει μὲ τὸν προστρέχοντα θηρευτὴν τὴν δυσκόλως ἀποκτηθεῖσαν νίκην.

5) Τί ἔκαμε τὸν Ἀλέξανδρον, τί τὸν Καίσαρα, τί τὸν 12^{ον} Κάρολον νικητὰς παρὰ ἡ ἀκατάβλητος γενναιότης των; Ἄνευ ταύτης ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου δὲν ἤθελε χωρίσει ἔμπροσθεν τῶν τειχῶν τῆς Γάζης τὴν πρὸς κτύπημα ὑψωθεῖσαν χεῖρα τοῦ ἀγρίου Ἀραβίου ἀπὸ τὸν βραχίονα, ἀποκόψας αὐτὴν διὰ τοῦ ξίφους· ἄνευ ταύτης ὁ βόρειος ἤρωις δὲν θὰ ἐγένετο ἀντικείμενον θαυμασμοῦ παρὰ τοῖς Ὀσμανίδαις οὔτε ἤθελε τολμήσει, γὰ ἐρεθίσῃ τόσον ὑπερηφάνως τοὺς ἄσιανούς τουτοὺς βαρβάρους, οὔτε ὁ Καῖσαρ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν ληστῶν θὰ ἐφέρετο τόσον τολμηρὸς πρὸς αὐτούς.

6) Καὶ ἄλλοι διακεκριμένοι ἄνθρωποι πάσης ἐποχῆς ἐξέφρασαν φρονήματα ὅμοια μὲ τὰς λέξεις τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας. Δὲν εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἵνα μεταχειρισθῶμεν ἐν μόνον παράδειγμα, ὅτε ἐκράτει εἰς τὰς χεῖρας τὸ φάρμακον τοῦ ἱατροῦ του μαζὺ

μὲ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Παρμενίωνος, σκεφθεῖς ὀλίγον·
 « Προτιμῶ νὰ ἀποθάνω ἔνεκα ἀμαρτήματος ἄλλου,
 παρὰ δι' ἰδικόν μου πταισίμον ». Καὶ ἡ γνώμη τοῦ λαοῦ
 δὲν ἐξεφράσθη διὰ παροιμιῶν, ὅποια εἶναι ἐκείνη ἡ
 ἀρχαία· « Fortes fortuna juvat (τοὺς γενναίους βοηθεῖ
 ἡ τύχη) »;

7) Ἄς ἦναι λοιπὸν εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου
 σύνθημά μας τὸ οἱ φεύγοντες τὸν θάνατον διώκουσιν.
 Ἐὰν δυνάμεθα νὰ νικήσωμεν, τότε ἡ νίκη ἰδική μας
 θὰ ἦναι· ἐὰν ὅμως ἦναι προωρισμένον νὰ ἀποθάνωμεν,
 τότε θὰ πέσωμεν ἀξίως ἡμῶν αὐτῶν καὶ τιμῶμενοι
 ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Θέμα Η'.

Ἔστις δὲν προχωρεῖ, ὀπισθοδρομεῖ (Goethe)

Σχέδιον

1) Βεβαίως ὁ ποιητὴς διὰ τῶν λέξεων τούτων οὐδὲν
 ἄλλο ἠθέλησε νὰ εἶπῃ, εἰμὴ τοῦτο « εἰς οὐδὲν σημεῖον
 τῶν προσπαθειῶν, τῶν ἀγώνων καὶ τῆς προόδου μας
 δυνάμεθα νὰ σταθῶμεν. Ἐὰν ποῦ σταθῶμεν ἄνευ ἀνάγκης,
 ὀπισθοδρομοῦμεν ».

2) Ἐγκεῖται δηλαδὴ εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου
 τὸ νὰ προβαίνει, νὰ τελειοποιῆται· εἰς τοῦτο πᾶσαι
 αἱ δυνάμεις, αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ προσπάθειαι τοῦ τείνου-
 σιν ἐὰν ἔχῃ ὀρθὴν ἀνατροφὴν. Ἡ πρὸς τοῦτο τὸ τέλος
 πρόοδος ἀνυψοῖ καὶ ἐνισχύει τὰς δυνάμεις του, ὥστε
 μετὰ πᾶν βῆμα, τὸ ὅποιον ἔκαμε, γίνεται εὐθυμότε-
 ρος, ἐνεργητικώτερος καὶ ἀποκτᾷ εὐσταθεστέραν θέλη-

σιν, καὶ μὲ γενναιοτέραν καρδίαν προσμένει τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἔχει νὰ νικήσῃ. Πᾶσα ὅμως στασιμότης ἐκουσία, μὴ στηριζομένη εἰς καλὰ ἐλατήρια, χαλαρόνει καὶ ἀποθαρρύνει, καὶ πολλάκις ἀπομακρύνει τὴν θέλησιν ἀπὸ τὸν προκείμενον σκοπὸν ἐντελῶς, ὥστε δὲν λαμβάνει χώραν πραγματικὴν τελειοποίησιν, ἀλλὰ τελεία ὀπισθοδρόμησις.

3) Καθὼς δηλαδὴ ὁ μαγνήτης κατὰ δύναμιν κερδίζει διὰ τοῦ ὅτι εἶναι εἰς χρῆσιν, καὶ πάλιν ἂν δὲν ᾔηται ἐν χρήσει, ταύτην ἐντελῶς τέλος χάνει, οὕτω καὶ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀπαιτεῖ συνεχῆ ἐξάσκησιν καὶ δραστηριότητα, ἐπειδὴ τὸ ζῆν ἰσοῦται μὲ τὸ προσπαθεῖν. Ὅπου λοιπὸν παύσῃ ἢ προσπάθεια, ἐκεῖ εἰσέρχεται ὁ θάνατος καὶ ἡ ὀπισθοχώρησις.

4) Ἐν παραδείγματι ἐκ τῆς ἱστορίας, ἢ ἐκ τῆς ζωῆς.

Θέμα Θ'.

Χρόνος γὰρ εὐμαρῆς Θεός.

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Ὁ Γερμανὸς ποιητὴς Schiller λέγει· «Ὁ ἰσχυρότατος πάντων τῶν ἀρχόντων εἶναι ἡ στιγμή». Καὶ δικαίως, τὸ μὲν διότι πολλάκις συμβάντα ἐξαίφνης γινόμενα δίδουν εἰς τὴν τύχην μας ἄλλην στροφὴν, τὸ δὲ διότι ἡ πρώτη ἐντύπωσις σφοδρότατα προσβάλλει τὴν ψυχὴν καὶ μᾶς ὠθεῖ εἰς πράξεις ταχείας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπερισκέπτους. Μετὰ τινὰ καιρὸν ἡσυχάζουν τὰ πάθη καὶ ἡμεῖς ἐπιστρέφομεν εἰς εὐπερισκεψίαν κατὰ τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις μας.

Εὐτυχεῖς εἴμεθα, ἐὰν τοῦτο δὲν συμβῆ ἄργά. Ὑπὸ τὴν τελευταίαν ταύτην ἔννοιαν καλεῖ ὁ ἴδιος Γερμανὸς ποιητὴς τὸν χρόνον σωτήριον ἄγγελον τοῦ ἀνθρώπου.

Θέμα. Ἰδιαιτέραι περιστάσεις, καθ' ἃς τὸ ἀποφθεγμα τοῦτο ἀληθεύει.

1) Ἐὰν εἰς κίνδυνον, ὅστις μᾶς ἐπαπειλεῖ, μᾶς ἀφίεται καιρὸς, ὑποχωρεῖ ὁ φόβος εἰς τὴν ἐλπίδα, λαμβάνομεν πάλιν θάρρος, διότι τὸ κερδίζειν χρόνον εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ κερδίζειν τὰ πάντα.

2) Μετὰ δυστυχήματα ὁ χρόνος καταπραῦνει τὴν λύπην· τὸ πένθος μεταβάλλεται εἰς σιωπηλὴν ἀνάμνησιν· ἐπιστρέφομεν εἰς τὴν ζωὴν καθαρισθέντες ἀπὸ τὰ παθήματα.

• Χρόνος γὰρ εὐμαρῆς Θεός; • Σοφ. Ἦλ. 479.

Feminis lugere honestum est, viris meminisse. Tacit.

3) Αἱ ἐπιθυμίαι καὶ τὰ πάθη χάνουν τὴν δύναμιν των, ἐὰν δὲν τὰ ἀκολουθῶμεν ἀμέσως, καὶ κατορθώομεν νὰ τὰ νικήσωμεν.

Ἐπίλογος. Προσπάθει νὰ γείνης κύριος τοῦ ἑαυτοῦ σου, διὰ νὰ μὴ γείνης ἔρμαιον τῆς στιγμῆς.

Θέμα Γ.

Τὸ ἥμισυ πλεόν τοῦ παντός

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Πιπτακὸς ὁ Μυτιληναῖος (ἀποθανὼν 569 π. Χ. ἐν ἡλικίᾳ 80 ἐτῶν) ἀνήκεν εἰς τοὺς λεγομένους ἑπτὰ σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος. Ἐκαστος αὐτῶν λέγεται,

ὅτι εἶχε ῥητόν τι καὶ πρὸς τούτοις ἄλλα ἀξιωμακόμενευτα ἀποφθέγματα τῶν ἔγειναν σχεδὸν παροιμίας. Οὕτω π. χ. ἀποδίδεται εἰς τὸν Βίαν τὸν ἐκ Πριήνης τῆς Ἰωνίας τὸ ἐξῆς ἀπόφθεγμα· Μίσει τὸ ταχὺ λαλεῖν. Γνωστότερον εἶναι, ὅτι ποτὲ κατὰ τὴν ἐκ τῆς πατρίδος του φυγὴν οὐδὲν ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ, διότι «τὰ πάντα ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ». Τοῦ Σόλωνος ῥητόν ἦτο· Μηδὲν ἄγαν. Προσέτι καὶ σήμερον ἐπαναλαμβάνομεν συχνὰ τὴν συμβουλήν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὸν Κροῖσον· «μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε». Εἰς τὸν Πιττακὸν ἀποδίδονται ἐπίσης πολλὰ ῥητά, π. χ. Ἡ ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι. Βαρὺ ἀπαιδευσία. Καὶ ἄλλο ἀκόμη γνωμικὸν ἐμπράκτως ἀπέδειξεν. Οἱ συμπολιταὶ του δηλ. ἠθέλησαν νὰ τῷ δωρήσουν καμπόσας χιλιάδας στρεμμάτων γῆς· ἀλλ' οὗτος ἐδέχθη μόνον 100, εἰπὼν συνάμα· Τὸ ἥμισυ πλέον τοῦ παντός.

Θέμα. Διὰ τί εἶχε δίκαιον ὁ Πιττακὸς καὶ εἶναι τὸ ἀπόφθεγμα του καὶ ἀλλοῦ ἐπαληθεύη;

Α'. Ὁ Πιττακὸς ἐθεώρει τὸ ἥμισυ πλέον τοῦ παντός,

1) ἐπειδὴ πολὺ μεγάλον δῶρον συνήθως ἐγείρει τὸν φθόνον. Οὐδεὶς ποτε λαὸς ἦτο μᾶλλον φιλύποπτος πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς καὶ πλουσίους, οὐδεὶς μᾶλλον διατεθειμένος, νὰ διδῇ προσοχὴν εἰς τὰ ψιθυρίσματα κακῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς εὐεργέτας του νὰ ἀνταμείβῃ με ἀχαριστίαν, ἀπὸ τὸν ἐλληνικόν. Κατὰ τὸν Νέπωτα (εἰς τὸν βίον τοῦ Θρασυβούλου) ἠρνήθη ὁ Πιττακὸς νὰ δεχθῇ τὸ πλούσιον δῶρον, διότι ἤξευρεν, ὅτι δὲν θὰ ἔμενε κύριος αὐτοῦ ἐπὶ πολὺν καιρὸν.

2) Ἡ εὐγνωμοσύνη διὰ μεγάλον δῶρον βλάπτει τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ Πιττακὸς συμμετεῖχε καὶ ἐν εἰρήνῃ

καὶ ἐν πολέμῳ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος του. Οἱ συμπολίται τῷ ἀνέθεσαν καὶ τὴν κυβέρνησιν, τὴν ὁποίαν διετήρησεν ἐπὶ 10 ἔτη, μέχρις οὗ τὴν ἀπέθηκε θεληματικῶς. Ἡ εὐγνωμοσύνη ἤθελε τὸν ἐμποδίσαι ἀπὸ τοῦ νὰ ψέγη τοὺς εὐεργέτας του, ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιμένῃ εἰς πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐσυμφῶνουν μὲ τὰς ἐπιθυμίας των κτλ.

3) Ἴσως ἐσκέφθη προσέτι, ὅτι εἶναι ὠφελιμώτερον, μικρὸν ἀγρὸν νὰ καλλιεργῇ μετ' ἐπιμελείας, παρά μεγάλο μὲ ἀμέλειαν. Ἡ συμμέθεξις του εἰς τὰ πράγματα τῆς πολιτείας τὸν ἀπησχόλησε πολλαπλῶς, καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν σοφίαν τῷ καθίστα ἀναγκαίαν τὴν σχολήν. Πόθεν λοιπὸν νὰ οἰκονομήσῃ τὸν καιρὸν, διὰ νὰ ἐπιστατῇ ἀκόμη καὶ ἐκτεταμμένα κτήματα σπουδαίως καὶ ἐπιμελῶς;

4) Ὁ πλοῦτος δὲν κάμνει εὐτυχεῖς, αὐξάνει μόνον τὰς ἀνάγκας καὶ πολλαπλασιάζει τὰς φροντίδας. Τοῦτο εἶναι ἀλήθεια, ἥτις μεταξὺ τῶν δογμάτων τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων (Σόλωνος, Σωκράτους) κατέχει μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας θέσεις καὶ ἔφερε μετέπειτα τοὺς Στωϊκοὺς εἰς τὴν παραμέλησιν, τοὺς δὲ Κυνικοὺς εἰς τελείαν καταφρόνησιν τῶν τυχαίων ἀγαθῶν. Εἶναι δυνατόν, νὰ παρεδέχετο καὶ ὁ Πιττακὸς τοιαύτας ἀρχάς.

Β'. Απόδειξις, ὅτι καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις τὸ ἡμῶν πραγματικῶς δύναται νὰ ᾖναι πλέον τοῦ πατρός.

1) Παράδειγμα ἐκ τῆς ἱστορίας. Τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος κατέπεσεν ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἰδίου του ὄγκου. Αἱ εἰσβολαὶ τῶν Γερμανῶν ἀπὸ Μάρκου Αὐρηλίου. Τὸ κράτος διεμερίσθη καὶ αἱ ἐπαρχίαι αἱ εἰς τὰ σύνορα ἀπεχωρίσθησαν ἀπ' αὐτό, ἐπειδὴ κράτος τόσο ἐκτεταμ-

μένον δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ κυβερνηθῆ καὶ κατὰ τῶν βαρβάρων νὰ ὑπερασπισθῆ.

2) *Παράδειγμα ἐκ τοῦ κοινοῦ βίου.* Βαδίζων τις παρὰ πολλὰς ὥρας τὴν ἡμέραν, ἴσως βραδύτερον φθάσει εἰς τὸ τέρμα του, ἐπειδὴ εἰς τὸ νὰ φθάσωμεν ταχέως δὲν ὠφελεῖ πάντοτε τὸ τρέξιμον. — Ὁ ἀοιδός, ὅστις παραπολὺ ἀσχεῖται, τραγωδεῖ εἰς τὸ θέατρον μὲ βραχνὴν φωνήν. — Πολλοὶ κακαστρέφουν τὴν υἰείαν των διὰ ὑπερβολικῆς σκληραγωγίας.

Ἐπίλογος. Ὁ Πιττακὸς λοιπὸν φαίνεται, ὅτι πραγματικῶς ἔπραξεν ὡς σοφὸς ἀνὴρ, καὶ τὸ γνωμικόν του περιέχει ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν πᾶς τις ἄς ἐγκολπωθῆ.

Θέμα ΙΑ'.

Quidquid delirant reges, plectuntur
Aehivi

(Λί ἄνοησῖαι τῶν βασιλέων βαρύνουσι
τὸν λαόν)

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Τί θέλει νὰ εἴπῃ τὸ ἀπόφθεγμα; — Ἰσχύει ἐπὶ παντὸς εἴδους προΐσταμένων, ὅχι μόνον ἐπὶ βασιλέων.

Παραδείγματα. Α'. *Ἀπο τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν.* α.) Ἡ ἔρις τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. (Ἀφορμὴ τοῦ ἀποφθεγματος). β.) Τοῦ Ξέρξου ἢ ἐκστρατεία κατὰ τῶν Ἑλλήνων. γ.) Διχόνοια τῶν ἐλληνικῶν κυβερνήσεων ἐπὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου τῶν Μακεδόνων.

Β'. Από τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν.

Ἡ ἐν τῇ βασιλικῇ οἰκογενείᾳ τῆς Ἰσπανίας ἔρις, δι' ἧς προσεκλήθησαν οἱ Ἀραβες.

Γ'. Από τὴν νεωτέραν ἱστορίαν.

α.) Ἡ ἀπεριόριστος φιλοδοξία καὶ ὁ δεσποτισμὸς τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἡ ἐκστρατεία του κατὰ τῆς Ῥωσσίας κατεκρήμνισαν τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς καὶ ἐταπεινώσαν τὴν ἐθνικὴν ὑπερφάνειαν.

β.) Ἡ ἔλλειψις ὁμονοίας μεταξὺ τῶν Γερμανικῶν ἡγεμόνων κατὰ τοὺς πολέμους τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασεως ἐγένετο αἰτία τοῦ αἵσχους τῆς Γερμανίας καὶ πολυχρονίου πιέσεως ὑπὸ ξένου λαοῦ.

Ἱστορικαὶ διατριβαί

Θέμα Α'.

Ποῖα περιστατικὰ προήγαγον τὴν ναυτιλίαν
καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν Φοινίκων

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Οἱ Φοῖνικες εἶναι ἐκ τῶν περιφημοτέρων ἐθνῶν τῆς ἀρχαιότητος, — ὄχι καθὼς ἄλλα διὰ πολέμου καὶ κατακτήσεων, διὰ ἰδρύσεως ἰσχυροῦ κράτους, — ἀλλὰ διὰ τῶν ἐφευρέσεών των, τῆς φιλοπονίας των, τῆς ναυτιλίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν.

2) Ἀρχικῶς κατόικουν εἰς τὸν Ἀραβικὸν κόλπον

καὶ ἴσως ἐκεῖ ἤδη ἔθεσαν τὰς βάσεις τῆς μετὰ ταῦτα ἐνεργείας των. — Ἀρχικῶς πειρατεῖαν μετήρχοντο, ἔπειτα ἔνεκα τῆς μὲ τὰς Ἰνδίας γειτονίας των τὸ ἐμπόριον μὲ ἰνδικὰ προϊόντα.

3) Ἐγνώρισαν βραδύτερον τὴν ἀπὸ αὐτοὺς κληθεῖσαν φοινικικὴν παραλίαν (ἴσως διὰ τοῦ ἐμπορίου, τὸ ὁποῖον ἐνήργουν διὰ καραβανίων), σπουδαίαν διὰ λαὸν θαλάσσιον καὶ πειρατικόν. Τινὲς ἀποκατεστάθησαν, πλειότεροι ἠκολούθησαν, ἐπὶ τέλους ἡ ὅλη παραλία ἐπληρώθη πόλεων καὶ χωρίων. — Ἐμπόριον εἰς ὅλα τὰ γνωστὰ μέρη τῆς γῆς, κατὰ θάλασσαν μὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν μικρὰν Ἀσίαν, τὴν μαύρην θάλασσαν, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἰσπανίαν, τὴν ἀφρικανικὴν παραλίαν, τὴν Πορτογαλίαν, τὴν Ἀγγλίαν, — ἴσως καὶ εἰς τὴν βαλτικὴν θάλασσαν. — κατὰ ξηρὰν δὲ διὰ τῶν καραβανίων εἰς τὴν Ἀρμενίαν, Ἀραβίαν, Περσίαν, τὰς Ἰνδίας.

Β'. Διὰ ποίων περιστατικῶν αὕτη ἡ καταλαβοῦσα τὸν φοινικικὸν λαὸν τάσις προήχθη;

1) *Διὰ τῆς θέσεως τῆς χώρας.*

α.) Ἡ Φοινίκη, στενὴ παραλία εἰς τὴν μεσόγειον θάλασσαν, μὲ λαμπροὺς λιμένας. Δὲν ἦτο κατάλληλος διὰ γεωργίαν — ἡ παραλία ἀμμώδης, ὀλίγα μίλια μακρὰν ὄρη. Πόθεν νὰ τρέφονται οἱ πάντοτε αὐξανόμενοι κάτοικοι; Ἡ θάλασσα ἔπρεπε νὰ χορηγῇ εἰς αὐτοὺς μέσα καὶ πόρους. Ὁ λίθινος παρῆγεν εἰς αὐτοὺς ξύλα πρὸς ναυπηγίαν.

β.) Πρὸς βορρᾶν, νότον καὶ ἀνατολὰς ἦσαν ἤδη κράτη πεπολιτισμένα, ἐν μέρει καὶ ἰσχυρά· πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκταθῶσι, τοῖς ἔμειναν

μόνον τὰ δυτικά, καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἡ θάλασσα ἐχορήγησεν εἰς αὐτοὺς δρόμους.

γ'.) Κατ' ἀρχὰς *ἀλιεία* — διὰ τούτου ἐσυνείθισαν εἰς τὴν θάλασσαν· ἔπειτα *πειρατεία* καὶ *ληηλάτησις* γειτόνων νήσων καὶ παραλιῶν. Ὁ Λίβανος παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς κρυφῶνας διὰ τὴν λείαν των· — τέλος ἐμπόριον δι' ἀνταλλαγῆς καὶ θαλάσσιον.

2) *Διὰ τοῦ πολιτεύματός των.* Ἀνὰ τρία ἕως τέσσαρα μίλια ἦτο μία πρωτεύουσα, ἣτις μετὰ τῶν μικρῶν τῆς περιχώρων ἀπετέλει ἰδιαίτερον κράτος μὲ δημοκρατικούς νόμους. — Τινὰ τῶν μικρῶν τούτων κρατῶν ἀπετέλουν ὁμοσπονδίαν, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦτο ἓν ἐκ τῶν μεγαλειτέρων, κατ' ἀρχὰς ἡ Σιδῶν, καὶ ἔπειτα ἡ Τύρος. — Κοινὸν ἐμπορικὸν συμφέρον καὶ ἡ αὐτὴ θρησκεία συνέδεε ταῦτα εἰς ἓν ἔθνος. Ἐλευθερία, ἡ ψυχὴ τῆς φιλεργείας καὶ τοῦ ἐμπορίου.

3) *Διὰ τῶν ἀποικιῶν των.* Καὶ ὁ αὐξανόμενος πληθυσμὸς καὶ ἐσωτερικαὶ στάσεις, αἵτινες εἶναι συχναὶ εἰς τοιαῦτα ἐλεύθερα κράτη, ἠνάγκαζον νὰ μετοικοῦν. Εἰζήτουν ἄλλους τόπους, διὰ νὰ ἀποκατασταθοῦν, καὶ τοὺς ἐξέλεγον οὕτως, ὥστε νὰ ἠδύναντο νὰ ἐξακολουθῶσι τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς ζωῆς των. Κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Κύπρον, τὴν Ῥόδον, τὴν Κρήτην — τὴν Ἑλλάδα, τὴν μικρὰν Ἀσίαν — ἔπειτα εἰς τὴν Σικελίαν, Μελίτην, Καρχηδόνα, Ὑτίκην — τὴν Ἰσπανίαν, τὴν Βρεταννίαν.

α.) Ἡ διαρκὴς μὲ τὴν μητρόπολιν συνάφεια, καὶ τὸ ἐκ ταύτης ἀναπτυχθὲν ἐμπόριον.

β'.) Αἱ ἀποικίαι παρεῖχον πολύτιμα προϊόντα εἰς προαγωγὴν τοῦ ἐμπορίου (ἡ ἀργυροῦχος Ἰσπανία, ἡ

κασσιτεροῦχος Βρετανία) καὶ εὐκόλυνον τὴν ναυτιλίαν εἰς μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένας χώρας, παρέχουσαι εἰς μακρὰς θαλασσοπλοίας σταθμόν.

4) Διὰ τῆς φιλεργίας των καὶ τοῦ ἐφευρητικοῦ πνεύματος. Τὸ « Σιδώνιον ἔργον » εἶχε γείνει παροιμιῶδες.

α.) Ἡ ναυτιλία ἐγίνετο πρὸ αὐτῶν μόνον κατὰ τὰ παράλια, καὶ τοιαύτη ἔμεινεν εἰς τοὺς πλείστους λαοὺς καὶ ἐπὶ πολὺν ἔπειτα καιρόν. Μόνοι οἱ Φοίνικες διέσχισον πᾶσαν εὐρισκομένην θάλασσαν ἄνευ πυξίδος ἡμέραν καὶ νύκτα, βοηθούμενοι ἀπὸ τὰ ἄστρα τοῦ Οὐρανοῦ.— Ὁ πολικὸς ἀστὴρ τοὺς ὠδήγει.

β.) Ἡ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ διὰ στοιχείων γραφή, τῶν ὁποίων ἡ ἐφεύρεσις εἰς αὐτοὺς ἀποδίδεται· τουλάχιστον εἶχεν ἀνάγκην αὐτῶν μάλιστα ἐμπορικὸς λαός.

γ.) Ἡ ὑφαντικὴ καὶ ἡ διὰ πορφυροῦ χρώματος βαφή.

δ.) Οἱ μόνον κατασκευασταὶ τῆς ὑέλου.

5) Ὅπως καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους συνέβη, καὶ ἴσως συμβαίνει ἀκόμη, περιέβαλλον οἱ Φοίνικες τὰς θαλασσοπλοίας των μὲ μεγάλην μυστικότητα. Ἐπλαττον μύθους περὶ φοβερῶν κινδύνων διὰ νὰ ἐκφοβίζουν τοὺς ἄλλους λαοὺς· ἀπεπλάνων τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἠκολούθουν διὰ νὰ γνωρίζουν τὸν δρόμον των, καὶ ὡς πειραταὶ τὰ ἐλήϊστευον.

Γ'. Οὕτως ἦσαν οἱ μονοπωλισταὶ τοῦ κόσμου, συνεσώρευον πλοῦτη, ἔγειναν μαλθακοί, ὅπως συγνάκις ἔθνη μόνον ἐμπορικά, καὶ ὑπετάχθησαν τέλος εἰς ἰσχυροτέρους κατακτητὰς.

Θέμα Β'.

Περὶ τῆς φιλοξενίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων
 παραβαλλομένης πρὸς τὴν τῶν
 νεωτέρων χρόνων

Σχέδιον

Α'. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησιν ὑπῆρχον ἦθη καὶ ἔθιμα, τῶν ὁποίων οὐδὲν ὅμοιον σήμερον πλέον εὐρίσκομεν, καὶ διὰ τὰ ὁποῖα ἐν τῇ γλώσσῃ μας οὐδὲν ὄνομα ἔχομεν, π. χ. τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἀγώνων εἰς τὰς ἐθνικὰς πανηγύρεις. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ἦθος τῆς φιλοξενίας. Ὅ,τι ἡμεῖς σήμερον φιλοξενίαν καλοῦμεν, εἶναι τι διάφορον.

Β'. Ἡ φιλοξενία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

1) Εἰς τί συνίσταται;

α.) Αὕτη ἦτο καθήκον πολιτικόν, ὑπὸ τῆς θρησκείας καθιερωθέν. Ὁ ξένιος Ζεὺς ἐτιμῶρει τὸν παραβάτην τούτου.

β.) Ἡ οἰκία τοῦ φιλοξενουῦντος ἐχορήγει προστασίαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐχθρὸς δὲν ἔβλαπτε τὸν ἐχθρόν του, ἀφοῦ οὗτος ἤθελεν ἐπικαλεσθῆ τὸ δικαίωμα τῆς φιλοξενίας.

γ.) Αὕτη ἐδηλοῦτο διὰ φιλικῆς ὑποδοχῆς τοῦ προσερχομένου ξένου, διὰ πάσης δυναμένης γὰ χορηγηθῆ εἰς αὐτὸν τιμῆς καὶ ἀναπαύσεως, διὰ παρασκευαζομένων συμποσίων, εἰς τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἦτο τὸ μέλημα πάντων, διὰ ξενίων, καὶ διὰ προπομπῆς κατὰ τὸν ἀποχωρισμόν.

δ'.) Αὕτη μετέβαινε ὡς κληρονομία ἀπὸ τὸν πατέρα εἰς τὸν υἱόν, καὶ ἦτο ἀμοιβαία. Δείγματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐγνώριζον, ὅτι οἱ πατέρες συνεδέοντό ποτε διὰ φιλοξενίας.

2) Ἐχορήγει εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους μεγάλας ὠφελείας.

α.) Ἐλείπον τότε τὰ ξενοδοχεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα νὰ ἠδύνατό τις νὰ εὖρη κατοικίαν καὶ περιποίησιν μὲ χρήματα.

δ'.) Ἐξορία ἀπὸ τὴν πατρίδα ἦτο τότε τιμωρία πολὺ συνήθης· ὁ ἐξόριστος εὕρισκεν ἀσφαλὲς καταφύγιον εἰς τὸν διὰ ξενίας φίλον του.

3) Αὕτη σήμερον δὲν εἶναι πλέον δυνατὴ, οὔτε ἀναγκαία.

α.) Αἱ συκοινωναὶ ἀνεπτύχθησαν πλειότερον, καὶ τὰ ταξειδιὰ ἐγείναν συχνότερα· ἡ παλαιὰ φιλοξενία ἤθελε κοστίζειν πολὺ, καὶ ἤθελε καταστρέφει τὰς ὑποθέσεις.

β'.) Τὰ ξενοδοχεῖά μας διὰ ταξειδιώτας παντὸς εἶδους, διὰ πτωχοὺς, ὡς καὶ διὰ πλουσίους, κατέστησαν ταύτην ὄχι πλέον ἀναγκαίαν. Μόνον εἰς τοὺς ἡμιαγρίους λαοὺς, ὡς π. χ. εἰς τοὺς Ἄραβας, εὕρισκε αὕτη σήμερον ἀκόμη χῶραν.

Γ'.) Τώρα μὲ τὴν λέξιν τῆς φιλοξενίας συνδέομεν ὄλως διάφορον ἔννοιαν. Θὰ ὠνόμαζέ τις ταύτην μᾶλλον ἐλευθεριότητα. Αὕτη δὲν εἶναι πλέον καθῆκον πολιτικόν, καθιερωμένον ὑπὸ τῆς θρησκείας. Συνίσταται εἰς τὴν προθυμίαν τοῦ νὰ ὑποδεχόμεθα τοὺς ἄλλους εἰς τὴν οἰκίαν μας ἀνεξόδως, ἐκτείνεται μᾶλλον εἰς συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ προάγει τὴν κοινωνικότητα.

Θέμα Γ'.

Περὶ τῆς ὠφελείας τοῦ Αὐγούστου εἰς τὴν ἐσω-
τερικὴν εὐτυχίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Οἱ διεφθαρμένοι Ῥωμαῖοι δὲν ἦσαν κατάλληλοι πλέον διὰ δημοκρατίαν. Ἡ ἀρχαία ἀπλότης τῶν ἠθῶν εἶχε καταστραφῆ. Ἡ τάσις πρὸς τὰ πλούτη καὶ τὴν πολυτέλειαν κατέλαβε τὴν θέσιν τοῦ πατριωτισμοῦ. Εἶχον ἀνάγκην μοναρχίας. Οἱ ἐμ-
φύλιοι πόλεμοι καὶ ὁ Καῖσαρ εἶχον προετοιμάσει ταύ-
την, καὶ πολλὰ ἐμπόδια, εἰς τὰ ὅποια ἠδύνατο νὰ
προσκρούσῃ ὁ Αὐγούστος, ἀπεμακρύνθησαν.

2) Ὁ Αὐγούστος καὶ ὡς μονάρχης ἐφαίνετο, ὅτι
παρεῖχε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους· ὅλοι αἱ
ἀρχαὶ τῆς δημοκρατίας ἐξηκολούθουν κατὰ τὸ ὄνομά
των. Φρόνιμος ἀποφυγὴ τοῦ τίτλου « βασιλεύς ». Ὠνό-
μαζε τὸν ἑαυτὸν τοῦ « imperator » διὰ νὰ διατηρῇ τὸ
ἀξίωμα ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, « tribunus plebis » διὰ νὰ
διευθύνῃ τὸν λαόν, « princeps senatus » διὰ νὰ προε-
δρεύῃ τῆς γερουσίας, καὶ ἀνέλαβε πᾶσαν ἐργασίαν
συγδεομένην μὲ ταῦτα τὰ ἀξιώματα.

3) Αἱ ὁδοί, τὰς ὁποίας ἐβάδισε διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν
μοναρχίαν, δὲν ἦσαν βεβαίως ἄνευ μομφῆς, τὰ μέσα,
τὰ ὅποια ἐξέλεξε, δὲν ἦσαν πάντοτε εὐγενῆ· ἀλλ' ἀφοῦ
ἔφθασεν εἰς τὸ ὑψιστον σημεῖον, κατώρθωσε διὰ τῆς
σοφίας του καὶ τῆς πραότητός του νὰ τὰ λησμονήσουν,
καὶ ἔγεινεν ὁ εὐεργέτης καὶ ὁ ἠγαπημένος τοῦ λαοῦ.

Β'. Αἱ βελτιώσεις του διεδόθησαν καθ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κράτους, καὶ ἡ ἀρχὴ του τὰ μάλιστα ἐπῆρξεν εὐεργετικῇ.

1) Ἀπέδωκεν εἰς τὴν σύγκλητον, ἣτις εἶχεν ἀπολέσει τὴν ὑπόληψίν της διὰ προτέρων συμβάντων καὶ παραδοχῆς ἀναξίων εἰς τὸ σῶμά της, τὴν προτέραν λάμπιν, ἐνῶ ἠλάττονε τὸν ἀριθμὸν τῶν βουλευτῶν καὶ ἔκαμνε καλλιτέραν ἐκλογὴν αὐτῶν.

2) Ἐξήσκει αὐστηρὰν ἐξέτασιν κατὰ τῆς διεφθαρμένης τάξεως τῶν ἰππέων.

3) Δὲν παρεχῶρει εὐκόλως τὸ πολιτικὸν δικαίωμα, ἐνῶ κατὰ τοὺς τελευταίους πρὸ αὐτοῦ χρόνους πολλοὶ ξένοι εὐτελεῖς καὶ δοῦλοι ἀκόμη ἐδωρήθησαν με τοῦτο.

4) Ἐμπόδιζε διὰ δραστηρίων νόμων τὴν δωροδοκίαν κατὰ τὴν ζήτησιν τῶν ἀξιωματῶν.

5) Ἀφῆκεν εἰς τὸν νόμον καὶ εἰς τὰ δικαστήρια τὴν πορείαν των, χωρὶς διὰ τῆς ἐπιρροῆς του νὰ ἐνεργῇ ὑπὲρ ἢ κατὰ τινος.

6) Αἱ φροντίδες του διὰ τὴν ἠθικότητα τοῦ λαοῦ. Ἐγκαῦθα ἀνήκουν·

α.) οἱ κατὰ τῶν ὑπερβολικῶν ἐξόδων νόμοι,

β.) οἱ κατὰ τῆς ἀσελγείας καὶ τῆς μοιχείας,

γ.) οἱ χάριν τῆς προόδου τοῦ γάμου καὶ οἱ πρὸς περιορισμὸν τοῦ διαζυγίου·

δ.) ὁ νόμος τοῦ νὰ μὴ παρευρίσκηται τὸ γυναικεῖον φύλον κατὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας τῶν ἀθλητῶν·

ε.) ὁ νόμος τῆς ἐλαττώσεως τῶν βαρβαρικῶν ἀγῶνων τῶν μονομάχων, οἵτινες ἐπ' αὐτοῦ μόνον με τὴν ἄδειαν τῆς συγκλήτου τὸ πολὺ πολὺ δις τοῦ ἔτους

ἤδυναντο νὰ γίνωνται, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους τὸ πολὺ πολὺ μόνον 150 μονομάχοι ν' ἀγωνίζονται.

7) Ἡ ἀγαθότης, ἡ πραότης, ἡ εὐπροσηγορία του ἐνεθάρρυνε τοὺς συστελλομένους, οἵτινες τὸν ἐπλησίαζον· ἐπώλει κατὰ τοὺς χρόνους τῆς σιτοδοείας εἰς τοὺς πτωχοὺς εὐθηνὰ τὸν σῖτον.

8) Ἡ προστασία τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῆς φιλολογίας τῶν Ῥωμαίων Μαικήνας, Ὀράτιος, Βεργίλιος, Τίβουλλος, Ὀβίδιος, Λίβιος κτλ.

9) Ἀστυνομικὰ ἔργα.

α.) Καλλωπισμὸς τῆς Ῥώμης, τὸ μὲν δι' ἰδίων χρημάτων, τὸ δὲ διὰ προτροπῆς πλουσίων πλεθῆτων.

β.) Διορισμὸς ἀρχῶν πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν διαφορῶν μερῶν τῆς πόλεως.

γ.) Νυκτεριναὶ φυλακαὶ πρὸς πρόληψιν τῶν πυρκαϊῶν.

δ.) Κάθαρσις τοῦ Τιβέρεως καὶ βάθυσις καὶ πλάτυνσις τῆς κοίτης του πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τὰς συχνάς του πλημμύρας.

ε.) Βελτιώσεις τῶν λεωφόρων, αἵτινες ἔφερον εἰς τὴν Ῥώμην, τὸ μὲν δι' ἰδίων χρημάτων, τὸ δὲ διὰ προτροπῆς εὐτυχῶν στρατηγῶν, οἵτινες ἐπέστρεφον μὲ πλουσίαν λείαν.

Θέμα Δ'.

Περὶ τοῦ ἔθους τῶν Αἰγυπτίων τοῦ νὰ
δικάζουν τοὺς ἀποθανόντας

Σχέδιον

Α'. *Εἰσαγωγή.* 1) Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν λαὸς λίαν
πρωίμως ἀνεπτυγμένος, ἀναπτυχθεὶς ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ
δι' ἑαυτοῦ.

2) Εἶχον πολλὰ παράδοξα ἔθιμα, τὰ ὁποῖα εἰς οὐ-
δένα λαὸν εὐρίσκομεν (βαλσάμωσις τῶν ἀποθανόντων,
μούμιαι, οἰκοδόμησις πυραμίδων, ὀβελίσκων κτλ.).

3) Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ τὸ ἔθιμον τοῦ νὰ δικάζουν
τοὺς ἀποθανόντας — καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς των.
Περιγραφή τοῦ ἔθους τούτου.

Β. *Θέμα.* 1) Τοῦτο οὐδεὶς ἄλλος λαὸς ἐμιμήθη.
Ἐν « de mortuis nil nisi bene » εἶναι ἀρχὴ ἄλλων μορ-
φωμένων ἔθνων. Τὸ ἔθος λοιπὸν τοῦτο θὰ ἔχη τὰ τρω-
τά του μέρη. Ἐχει τοιαῦτα πραγματικῶς, διότι

α.) προσβάλλει τὴν εὐλάβειαν τῶν ὑπολοίπων.

β.) ὁ ἀποθανὼν δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπερασπί-
σῃ τὸν ἑαυτόν του.

γ.) Ἡδύνατο μόνον νὰ κρίνουν περὶ τῶν ἐξωτε-
ρικῶν πράξεων, οὐχὶ περὶ τῶν ἐλατηρίων αὐτῶν, καὶ
οὕτως αἱ κρίσεις αὗται κατ' ἀνάγκην ἄδικοι πολλάκις.

δ.) Τὸ ἔθιμον τοῦτο δὲν προήγε τὴν ἀρετὴν ἕνεκα
αὐτῆς, ἀλλ' ἐμπόδιζε μόνον τὸ κακὸν διὰ τοῦ φόβου
αἴσχους, ἢ ἐπροξένει τὸ ἀγαθὸν ἐξ ἰδιοτελοῦς σκοποῦ.

2) Ἀλλὰ τὸ ἔθιμον τοῦτο θὰ εἶχε καὶ τὰ καλὰ του,

ἔπειδὴ διήρκεσε τόσον πολὺν καιρὸν εἰς τόσον ἀνεπτυγμένον λαόν.

ά.) Ἐπειδὴ ἕκαστος εὐχεται νὰ βλέπῃ τὴν μνήμην του μετὰ τὸν θάνατον τιμωμένην, ἦτο τοῦτο σπουδαῖον μέσον διὰ νὰ ἐμποδίζῃ τὰ κακά.

β.) Κατὰ τὴν πίστιν ἄλλων λαῶν αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν μετὰ τὸν θάνατον ἔχουν τι ἀθέβαιον καὶ σκοτεινόν — δὲν τὰς βλέπομεν· ἀκολουθοῦν ἀργά· ἐδῶ ἐτιμωροῦντο οἱ ἀποθανόντες πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν συμπολιτῶν των.

γ.) Τὸ ἔθιμον ἐκέντει τὴν φιλοτιμίαν — καὶ ἂν καὶ φόβος αἰσχους καὶ τιμωρίας δὲν εἶναι ἐλαττήριον γνήσιον πρὸς ἀρετὴν, ὅμως τὸ κράτος πολὺ ὠφελεῖται, ἂν τὸ κακὸν ἐμποδίζηται, ἀδιάφορον διὰ τίνος μέσου.

Γ'. Δὲν θὰ ἦτο ἴσως καλόν, ἂν εἶχομεν τι ὅμοιον; δύνανται τάχα οἱ ἐπιτάφιοί μας λόγοι νὰ παραβληθῶσι μὲ τοῦτο;

Θέμα Ε'.

Ἡ Σπαρτιατικὴ ἀνατροφή παραβαλλομένη
πρὸς τὴν ἡμετέραν

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. 1) Κατάστασις τῆς Σπάρτης πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Λυκούργου.

2) Σκοπὸς τῆς θεσμοθεσίας του.

3) Οὗτος ὠρίσε καὶ ἰδίους νόμους περὶ ἀνατροφῆς.

Θέμα. Α'. Διαφορὰ εἰς τὰ καθ' ὄλου.

ά.) Παρ' ἡμῶν ἡ ἀνατροφή εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς

τούς γονεῖς· ἡ πολιτεία φροντίζει μόνον περὶ τῶν σχολείων. Παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις αὕτη ἦτο ἔργον τοῦ κράτους. Ἐντεῦθεν προήρχετο ἡ ἐκ τῶν προτέρων ἀκριβῶς ὠρισμένη διαίτα τῶν ἐγκύων· ἀδύνατα τέχνα ἐξετίθεντο, καὶ μόνον τὰ ὑγιῆ καὶ ῥωμαλέα ἀνετρέφοντο.

6.) Κύριος σκοπὸς τῆς Σπαρτιατικῆς ἀνατροφῆς ἦτο ἡ μόρφωσις ἱκανῶν πολεμιστῶν. — Κύριος σκοπὸς τῆς ἡμετέρας ἀνατροφῆς εἶναι ἡ μόρφωσις πρὸς ἐπάγγελμα τι, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ παρέξῃ ποτὲ τροφήν καὶ τιμὴν.

Β'. Ἰδιαιτέροι θεσμοί.

1) Διὰ τὰ ἄρρενα. — Παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις μέγχι τοῦ ἐβδόμου ἔτους ἔμενον εἰς τὴν οἰκίαν τῶν γονέων, ἔπειτα δημοσία καὶ κοινὴ ἀνατροφή, συμβίωσις, συσσύτια κτλ. — Παρ' ἡμῖν ἐξαρτᾶται ὁ τόπος, ἐνθα τὸ ἄρρεν πρέπει νὰ ἀνατρέφῃται, ἀπὸ τούς γονεῖς καὶ ἀπὸ τούς ἐπιτρόπους.

α.) Σωματικὴ ἀνατροφή.

1) Καὶ πρὸ τοῦ ἐβδόμου ἔτους τὰ ἄρρενα ὑπεβάλλοντο εἰς μεγίστην αἰσθηρότητα καὶ σκληραγωγίαν. Ἐβάδιζον μὲ γυμνοὺς πόδας, χειμῶνα καὶ θέρος εἶχον τὰ αὐτὰ φορέματα, ἐκοιμῶντο ἐπὶ σκληρᾶς κλίνης, οὐδεμίᾳ διάκρισις εἰς τὰς τροφάς. — Παρ' ἡμῖν ὀλίγοι μόνον γονεῖς φέρονται οὕτω πρὸς τὰ τέχνα τῶν.

2) Ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου ἔτους παρεδίδοντο εἰς τὸ κοινὸν παιδείτηριον καὶ ἐξησκοῦντο εἰς τὴν ὑπομονὴν παντὸς εἴδους κακουγιῶν. — Ἐνιαύσιοι μαστιγώσεις παρὰ τὸν βωμὸν τῆς Ἀρτέμιδος. Ὁ ὑπομονητικώτατος ἐν αὐταῖς ἀεγνωνρίζετο ὡς νικητῆς. Παραδείγματα τοῦ ὅτι πολλὰ ἄρρενα ἡ νέοι εἰς τὴν περίστασιν ταύ-

την ἀπέθνησκον, χωρὶς νὰ ἐκφέρουν στεναγμόν.— Ἡμεῖς μᾶλλον εἰς τὴν πνευματικὴν παρά εἰς τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν προσέχομεν. Τέκνα, ἄρρєνα, νέοι συχναζοῦν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὰς οἰκογενείας των. Δαρμοὶ θεωροῦνται ἴδιοι τῶν δούλων καὶ μᾶλλον ἐπὶ μᾶλλον ἐκλείπουσι.

β'.) Πνευματικὴ ἀνάπτυξις.— Ὅτι ἡμεῖς καλοῦμεν *παίδευσιν*, ἐν τῇ Σπάρτῃ ἦτο ἄγνωστον.

1) Ἡ διδασκαλία συνίστατο (καὶ διὰ ταύτην ἐπωφελοῦντο τὸν καιρὸν τοῦ τρώγειν) εἰς προβαλλομένης ἐρωτήσεις, τῶν ὁποίων ὁ διδάσκαλος ἀπῆτει ἀποκρίσεις ταχείας καὶ εὐστόχους, ὅσον τὸ δυνατόν συντόμους καὶ διακεκριμένους (Λακωνικάς). — Πόσον ὅλως διαφορετικὰ παρ' ἡμῖν.

2) Τὰ ἄρρєνα παρευρίσκοντο πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐνίοτε καὶ εἰς τὰ ἀπλούστατα δημόσια συμπόσια τῶν ἀνδρῶν, κατὰ τὰ ὅποια οὐδεμία ἀνήθικος συνδιάλεξις ἐλάμβανε χώραν, καὶ ἕκαστος ἠγωνίζετο νὰ ἐκφράζη τὰς σκέψεις του μὲ σαφήνειαν, συντομίαν καὶ ἀστειότητα.— Καὶ παρ' ἡμῖν;

3) Ἐξίς εἰς *παρουσίαν*. — Ἡ κλοπή, ἂν τὸ ἄρρєν ἢ ὁ νέος τὴν ἔκαμνε χωρὶς νὰ συλληφθῇ, εἶχε καὶ κάποιαν δόξαν, ἐτιμωρεῖτο ὅμως, ἂν ὁ νέος συνελαμβάνετο.— Πόσον παρ' ἡμῖν διαφέρει!

4) Ἐξίς εἰς τὸ *σιωπᾶν*. — Ὅταν τὸ ἄρρєν ἢ ὁ νέος εἰσῆρχοντο εἰς τὸ κοινὸν ἐστιατόριον, ὁ πρεσβυτάτος τοῦ συμποσίου τοῖς ἀπέτεινε τὰς λέξεις « Οὐδέν, ὅ,τι ἐνταῦθα λέγεται, πρέπει ἐκεῖθεν — δεικνῶν τὴν θύραν— νὰ ἐξέλθῃ ». — Ἡμεῖς πολλάκις θεωροῦμεν τὰ πολὺ φλύαρα τέκνα ὡς τὰ πνευματοδέστερα.

2) Διὰ τὰ κοράσια. — Ἐξίς εἰς ἀδιακόπους σχεδὸν κόπους καὶ ἐνασχολήσεις. Γυμναστικά εἰς τὸν δρόμον, τὴν πάλην, τὴν βολὴν εἰς τὸ σημάδιον, — οὐδεμίαν ὁμως σχολικὴν ἀνάπτυξιν, οὐδεὶς καλλωπισμὸς, οὐδεὶς χορός, ὅπως παρ' ἡμῖν.

Ἐπίλογος. Μήπως τινὰ ἐξ αὐτῶν — βεβαίως ὄχι ὅλα — δὲν δύνανται νὰ μεταφραστευθῶσιν ἐκ τῆς σπαρτιατικῆς ἀνατροφῆς εἰς τὴν ἡμετέραν καὶ μὲ ὠφέλειαν; Τί π. χ.;

Θέμα ΣΤ'.

Ποίας τέχνας καὶ ἐπιστήμας πρὸ πάντων ἐκαλλιέργησαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ποίας παρημέλησαν ἢ ὀλίγον ἐπεμελήθησαν

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Ὡς πρὸς τοὺς πολιτικούς θεσμούς καὶ τὸ πολίτευμα οἱ Ῥωμαῖοι εἶναι πρωτότυπος λαός. — ἀλλ' ὄχι καὶ ὡς πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐνταῦθα οἱ Ἕλληνας εἶναι διδάσκαλοι τῶν.

2) Ἀκμὴ ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Καρχηδόνας καὶ τῆς Κορίνθου μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Λύγουστου. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ οἱ Ἕλληνας ἦσαν οἱ διδάσκαλοι.

3) Εἰς τινὰς κλάδους πρωτῆτερα κτλ. — ποιηταί, ἱστορικοί, νομικοί — ἀλλ' ἀτελῶς.

Β'. Μόλις ὅτε οἱ Ἕλληνας ἔγειναν διδάσκαλοι καὶ ἔδιδον τὸ παράδειγμα,

1) ἀπήλαυσαν κλάδοι τινὲς τῆς τέχνης καὶ τῆς

ἐπιστήμης καλλιέργειαν πολὺ εὐτυχῆ. Ἐνταῦθα ἀνήκουν

ἀ.) Ἡ ποίησις. Παρήχθησαν ἐν τῇ Ῥώμῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον σπουδαῖοι ποιηταί. Ἐποιοῦν δράματα, ἐπικά καὶ λυρικά ποιήματα, ἐλεγεία, ἐπιστολάς — καὶ εἰς τὴν σατύραν εἶναι πρωτότυποι.

β.) Ῥητορικὴ ὑπῆρχεν ἤδη πρότερον — τῶρα αὕτη μᾶλλον κατὰ κανόνας ἀνεπτύχθη. Ῥήτορες. Καὶ ἐνταῦθα οἱ Ἑλληγνες διδάσκαλοι. Εὐθύς μετὰ τὸν Κικέρωνα παρήκμασεν ἡ ῤητορικὴ, ἐπειδὴ ἔπαυσε τὸ ἐλεύθερον πολίτευμα.

γ.) Ἱστορία.— Ἡ Ῥωμαϊκὴ ὑπερηφάνεια καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ λαοῦ τοὺς ἠρέθισαν πρὸς ταύτην.

δ.) Ἡ νομικὴ.

2) Ἄλλαι σχεδὸν οὐδαμῶς ἢ ὀλίγον ἐκκαλλιεργήθησαν. Ἐνταῦθα ἀνήκουν

ἀ.) Φιλοσοφία.— Τὸ πνεῦμα τῶν Ῥωμαίων μᾶλλον ἔτεινε πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον, διὰ τοῦτο μόλις βραδύτερα ἐγνώρισαν τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, καὶ μόλις καθ' ὄν χρόνον ἡ Ῥωμαϊκὴ φιλολογία ἠγγίξε τὸ ὑψιστον σημεῖον τῆς ἀκμῆς καὶ ἐπομένως καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς παρακμῆς. — Λουκρήτιος, Κικέρων, Σενέκας.

β.) Ἱατρικὴ. Ἐθεώρουν ταύτην ὡς ἀγενῆ τέχνην, καὶ εἰς ταύτην ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐνησχολοῦντο οἱ ἀπελεύθεροι καὶ οἱ ξένοι.

γ.) Φυσικαὶ ἐπιστῆμαι—μόνον ὁ Πλίνιος.

δ.) Μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι. Ἀφῆκαν τὸ πρακτικὸν μέρος ταύτης, ἰδίως τὴν ἀρχιτεκτονικὴν εἰς τοὺς Ἑλληγνας. Μόνον ὁ Βιτρούβιος ἔκαμεν ἐξαίρεσιν.

έ.) *Αἱ λοιπαὶ ὥραϊαι τέχναι, ζωγραφικὴ, πλαστικὴ κτλ.—Ἡ ὑποκριτικὴ ἔκαμ' ἑνα ἑξαίρεσιν.*

Θέμα Ζ'.

Χαρακτηριστικαὶ ἰδιότητες τῶν Ῥωμαίων
(συνωδευμένα με παραδείγματα)

Σχέδιον

Α'. "Ὅτι ἡ Ῥώμη ἠδυνήθη γὰ ἀραβῆ εἰς τοιοῦτον ὕψος, ὀφείλεται εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους.—"Ὅτε οὗτος διεφθάρη, τὸ ἔθνος καὶ τὸ κράτος ἤρχισε γὰ παρακμᾶν.

Β'. Χαρακτηριστικαὶ ἰδιότητες εἶναι

1) Ὁ πατριωτισμὸς—ἀμιλλα, καὶ με θυσίαν προσέτι, τοῦ νὰ σώσουν τὴν πατρίδα των, νὰ τὴν ὑψώσουν. (Κούρτιος, ρίψας ἑαυτὸν εἰς τὸ χάσμα, ὁ Δέκιος, ὁ Ῥηγούλος).

2) Ἀγάπη τῆς ἐλευθερίας. (Ιούνιος Βρούτος). — Ἀλλαγὴ τῶν ὑψίστων ἀξιωματῶν καὶ διάρκεια αὐτῶν μόνον ἐπὶ ἓν ἔτος. (Ἀπέχθεια πρὸς τὴν λέξιν *rex* καὶ *regnum*—Μάρκος Πόρκιος Κάτων ἐν τῇ Ὑτίκῃ· Μάρκος, Βρούτος).

3) Ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια—ἀπὸ τῶν δύο πρώτων χαρακτηριστικῶν προερχομένη. Δὲν δύναται αὕτη ἐκεῖ νὰ φυτρώσῃ, ὅπου τις ὑποφέρει δεσμᾶ. Οὐδέποτε ἔκλεισαν οἱ Ῥωμαῖοι εἰρήνην ὡς ἠττημένοι. (Μάχη ἐν Κάνναις). Ἐντεῦθεν ἡ ἐπιμονὴ καὶ τὸ θάρρος ἐν καιρῶ ἀνάγκης καὶ κινδύνου.

4) Ἀγάπη τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀνδρείας—παρα-

τηρουμένη ἤδη ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Ῥωμύλου. Συνεχῆς ἐπέκτασις τοῦ κράτους. — Ἐντεῦθεν σωματικαὶ σκληραγωγίαι καὶ ἀσκήσεις. Σπανίως ὁ ναὸς τοῦ Ἰαννοῦ ἐκλείετο· ὁ στρατὸς ἦτο γενναῖος, ἐπίμονος, εὐπειθής. Τὸ αἶσθημα ὅμως πρὸς τὰς εἰρηνικὰς τέχνας διὰ τοῦτο ἦτο ταπεινωμένον.

5) Δικαιοσύνη καὶ ἀμεροληψία καὶ μεγαλοφυΐα προσέτι πρὸς τοὺς ἐχθρούς. (Ἰούλιος Βροῦτος πρὸς τὸν υἱὸν του, Φαβρίκιος πρὸς τὸν Πύρρον).

6) Αἰσθητικὴ εἰς τὴν ζωὴν των. Ἡ γεωργία ἦτο τὸ ἐντιμότερον μέσον πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἀναγκαίων. (Κιγκινάτος ποτὲ μὲν εἰς ὑπατείαν, ποτὲ δικτατωρείαν ἐκλήθη ἐκ τοῦ ἀρότρου καὶ ἔσωσε τὴν πατρίδα).

7) Θρησκεία καταρτῶσα καὶ μέχρι δεισιδαιμονίας. Μάντεις καὶ οἰωνοὶ (omina), τοὺς ὁποίους φρονίμως καὶ εὐτυχῶς ἐπωφελοῦντο οἱ δυνατοί.

Γ'. Διὰ τοῦ εἰς τὴν Ῥώμην εἰσρέοντος πλοῦτου μετεβλήθη κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῆς ὑποταγῆς τῆς Καρχηδόνας καὶ τῆς Ἑλλάδος ὁ χαρακτήρ οὗτος καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐβασίλευεν

1) Ἀντὶ τοῦ πατριωτισμοῦ—ὁ ἐγωϊσμός. Τὸ ἰδιωτικὸν συμφέρον καὶ ὁ φατριασμός κατέλαβον τὴν πρώτην θέσιν. Ὁ φόνος τοῦ Καίσαρος καὶ αἱ συχναὶ συνωμοσίαι κατὰ τοῦ Δύγουστου δὲν ἦσαν συνέπεια καθαρᾶς φιλοπατρίας.

2) Ἀντὶ τῆς ἀγάπης τῆς ἐλευθερίας ἢ πώλησις τοῦ χαρακτήρος. Ὁ λαὸς ἐγένετο τὸ ὄνιον ὄργανον πλουσίων εὐγενῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος δὲν εἶχε τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. — καὶ τοῦτα

ἔγεινε πρὸς καλόν, διότι ὁ λαὸς ἦτο διεφαρμένος διὰ δημοκρατίαν.

3) Ἀντὶ τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανείας — ἢ πλεονεξία. Καὶ ὕπατοι καὶ στρατηγοὶ διεφθείροντο ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Πόλεμος κατὰ τοῦ Ἰουγούρθα.

4) Μέχρι τοῦδε πᾶς πολίτης Ῥωμαῖος ἦτο φύσει πολεμιστής. Τώρα ἤρχισαν ν' ἀποσύρονται ἀπὸ προσωπικὴν πολεμικὴν ὑπηρεσίαν. Ξένους καὶ δούλους ἐμίσθορον.

5) Ἀντὶ τῆς δικαιοσύνης εἰσεχώρησαν ἀπάνθρωποι λεηλασίαι καὶ ἀρπαγαὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἀδικώτατοι πόλεμοι κατὰ τῶν γειτόνων λαῶν. — Ὁ Βέρρης εἰς τὴν Σικελίαν.

6) Ἀντὶ τῆς λιτότητος ὡς πρὸς τὴν κατοικίαν, ἐνδυμασίαν καὶ τροφὴν εἰσῆλθεν ἡ ἀνοητοτάτη ἀσωτία καὶ τρυφή (Σαλ. Κατ. προοίμ.), καὶ δημοσία (Ὁ Πομπήιος ἔκαμεν ἀγῶνας πρὸς τιμὴν τῆς ἀποθανούσης θυγατρὸς του, καθ' οὓς 2000 μονομάχοι περὶ ζωῆς καὶ θανάτου ἠγωνίσθησαν καὶ ἐφίλευσε τὸν λαὸν μὲ 22000 τραπεζας) καὶ ἰδιωτικὴ. Μεγαλοπρέπεια τῶν ἐπαύλεων, ἐν μέρει ἐπὶ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον πρότερον ἀπεχερσοῦτο, πλήθος δούλων, ἰδίων δι' ἕκαστον ἔργον, τὰ πολυτελέστατα φορέματα ἐν ἀφθονίᾳ, τὰ τρυφηλότατα φαγητὰ (φαγητὰ ἀπὸ γλώσσας παγωνίων, ἰχθῦς, ὧν ἡ λίτρα 400 δραχμῶν ἐτιμᾶτο).

7) Τὴν θέσιν τῆς εὐσεβείας κατέλαβεν ἡ ἀπιστία. Ἡ πίστις εἰς τοὺς οἰωνοὺς ἐξέλιπεν. Ὁ Κικέρων φανερὰ ἐπερίπαιξε τὴν μαντικὴν. Δὲν ἠδύναντο ν' ἀντικαταστήσουν τὴν οἰωνοσκοπικὴν δι' οὐδενὸς καλλιτέτερου, καὶ οὕτως ἐξηφανίσθη μετὰ τῆς πίστεως καὶ ἡ ἠθικότης.

Θέμα Η'.

Τί ἐκέρδισεν ἡ ἀνθρωπότης διὰ τῆς ναυτιλίας
καὶ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐμπορίου;

Σχέδιον

Α'. *Εἰσαγωγή.* 1) Εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ κατὰ θάλασσαν ἐμπόριον ἀπέδωκαν οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ πολλὰ κακὰ. Ἐξ αὐτῶν παράγουσι τὴν διαφθορὰν τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἀρχαίας ἀπλότητος τῶν ἡθῶν. Μετὰ τοῦ ἀρχίζοντος πλοῦτου ἀρχίζει καὶ ἡ πολυτέλεια, ἡ τρυφή, ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ πλεονεξία.

2) Καὶ ὅμως ἡ ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ναυτιλία καὶ τὸ κατὰ θάλασσαν ἐμπόριον, συγκρινόμενα πρὸς τὰ σήμερον, ἦσαν ἀσημαντά.

α.) Μόνον μικρὸν μέρος τῆς γῆς ἦτο γνωστόν, σχεδὸν μόνον αἱ παραλῖαι τῆς μεσογείου θαλάσσης ἐπλέοντο· μόνον κατὰ τὰ παράλια ἔπλεον· εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν ἤρχοντο σχεδὸν μόνον ὑπὸ τῆς θυέλλης ἀναγκαζόμενοι. Εἶχον ὡς ὁδηγοὺς μόνον τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἀστέρας.

β.) Σήμερον διὰ τῶν πυξίδων, τῶν μεσημβρινομέτρων καὶ τῶν θαλασσίων πινάκων ἡ θάλασσα ἐγνώσθη σχεδὸν ὅπως ἡ στερεά. Περίπλοι τῆς γῆς. Ἀνακαλύψεις ὅλων νέων γαιῶν.

3) Βεβαίως ἐξ ἀμφοτέρων καὶ τινα κακὰ προέκυψαν. — Πειρατεία — σκληρότητες — καὶ ὠμότητες κατὰ τῶν κατοίκων τῶν νεωστὶ ἀνακαλυφθέντων τόπων — μεμακρυσμένοι λαοὶ ἔμαθον εὐρωπαϊκὰς κακίας καὶ νό-

σους. Πόλεμοι εὐρωπαϊκῶν ἔθνων περὶ μεμακρυσμένων λαῶν. Ἐμπόριον τῶν δούλων.

Β'. Τοῦτο μὲν εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ τὸ κέρδος, τὸ ὁποῖον ἡ ἀνθρωπότης διὰ τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐμπορίου ἀπέκτησεν, ἀντισηκῶν εἰς τὰς βλάβας ταύτας.

1) Ἐπὶ πνευματικῆν ἔποψιν.

α.) Ὁρθότερα καὶ ἀκριβεστέρα γνῶσις τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς, τῶν ποικίλων φυτῶν, ζώων, ὀρυκτῶν, φυσικῶν φαινομένων.

β.) Γνῶσις ἀγνώστων λαῶν, τῶν ἠθῶν τῶν καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων τῶν, καὶ ἐντεῦθεν αὐξηθεὶς πλοῦτος ἰδεῶν καὶ πνευματικῆ τροφή, καὶ ἀμοιβαία ἀνταλλαγὴ τῶν ποικιλιωτάτων γνώσεων.

γ.) Ἐντεῦθεν ἀνάπτυξις γενικώτερον διαδοθεῖσα — καὶ εἰς τόπους, ὅπου μέχρι τοῦδε ἀκόμη ὠμότης καὶ βαρβαρότης ἐβασίλευε. — Διάδοσις καλλιτέρων ἠθῶν καὶ τῆς ἐξημερεύσεως χριστιανικῆς θρησκείας.

2) Αὐξανομένη καὶ ζωηροτέρα συγκοινωνία μεταξὺ ἐγγυτέρων καὶ ἀπωτέρων λαῶν.

α.) Εὐκολωτέρα ἀλλαγὴ ἀμοιβαίων προϊόντων τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς φιλεργίας.

β.) Ἐντεῦθεν αὐξανομένη εὐδαιμονία (τὰ πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐν τῇ Ἀμερικῇ).

γ.) Χιλιάδες οἰκογενειῶν εὖρον ἐνασχόλησιν καὶ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸ ζῆν διὰ τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐμπορίου.

3) Γνῶσις νέων προϊόντων καὶ εὐκολωτέρα ἀποκτιησις τῶν ἤδη πρότερον γνωσθέντων ξένων προϊόντων.

των, δι' ὧν ὁ ἀνθρώπινος βίος εὐκολύνεται καὶ γίνε-
νεται τερπνότερος.

α.) Γνώσις νέων προϊόντων.

α) Νέων δραστηρίων ἱατρικῶν (κινῖνον, ἱπεκα-
κουάνα κτλ.).

β) Τὰ σπουδαιότατα εἰς τὴν Εὐρώπην μεταφυ-
τευθέντα γεώμηλα. — Σήμερον ὀλιγώτερον ἔχομεν γὰ
φοβώμεθα σιτοδείαν.

γ) Κακάον, βανίλλη, ταμβάκος, τῆιον.

β'.) Εὐκολωτέρα ἀπόκτησις ἤδη γνωστῶν προϊόντων.

α) Ἀρώματα ἀπὸ τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας.

β) Ἐπαύξεισις παραγωγῆς τῆς ζακχάρεως, τοῦ
καφφέ, τοῦ βάμβακος διὰ τῆς μεταφυτεύσεως αὐτῶν
εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

4) Ὁ φόβος περὶ ὑπερπληθυσμοῦ τῆς Εὐρώπης ἐξη-
φανίσθη. Τόποι νεωστὶ ἀνακαλυφθέντες καρποφόροι
καὶ ὄχι πολὺ κατωφημένοι παρέχουν ἀρκετὴν κατοι-
κίαν.

Ἐπίλογος. 1) Ὑπάρχει ἐλπίς περὶ τοῦ ὅτι τὸ
κακόν, τὸ ὁποῖον παράγει ἡ ναυτιλία καὶ τὸ κατὰ θά-
λασσαν ἐμπόριον, ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ ἐξαλειφθῆ, ἡ
φωνὴ τῆς ἀνθρωπότητος θὰ εἰσακουσθῆ, ἡ σκληρότης
θὰ ὀλιγοστεύσῃ, καὶ ἡ ἀνάπτυξις γενικώτερον θὰ
διαδοθῆ.

2) Ἡ ἀρχὴ πρὸς τοῦτο ἐγένετο Ἡ ἐλευθέρα καὶ
τόσον ταχέως ἀκμάσασα Βόρειος Ἀμερικὴ. — Αἱ νέαι,
δυστυχῶς ὅμως εἰς ἀναθρασμὸν εὐρισκόμεναι ἀκόμη
πολιτεῖαι τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς ἀναβιβάξουσιν ἐκείνην
τὴν ἐλπίδα.

Θέμα Θ'.

Τί ἐμπόδισε τοὺς Ῥωμαίους ἀπὸ τὴν κατάκτησιν τῆς Γερμανίας;

Σχέδιον

Α'. *Εἰσαγωγή.* Οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ Δύγουστου ἦσαν κύριοι ὄλου σχεδὸν τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου — orbis terrarum τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος. — Οὐδεὶς λαός, τὸν ὁποῖον προσέβαλον, ἠδυνήθη ἢ ἀντισταθῆ εἰς αὐτούς, τῶν Πάρθων ἐξαιρουμένων.

2) Καὶ ἡ πολὺ ὀλίγον κατοικουμένη Γερμανία ἀντέστη διὰ τῶν ἔτι ἀγροίκων καὶ ἀμορφῶτων λαῶν της. Ὁ Ῥήνος καὶ ὁ Δούναβις ἔμειναν τὰ ὄριά των. Προσπάθειαι νὰ προχωρήσουν ἀπέτυχον. — Δύναται τις πολὺ νὰ θαυμάσῃ, ποῦ κεῖται ἡ αἰτία.

Β'. *Ἐμπόδισε τοὺς Ῥωμαίους*

1) Ἐκ μέρους τῆς ποιότητος τοῦ τόπου

α.) Ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους.

1) Μεγάλα, πυκνά, ἀδιάσχιστα δάση ἄνευ ὁδῶν.

2) Μεγάλοι, βαθεῖς καὶ ὀρμητικοὶ ποταμοὶ ἄνευ γεφυρῶν. — Ἄλλὰ τὸ νὰ κατασκευάζουν δρόμους ἀπῆ-
τει πολλὰ ἔξοδα καὶ χρόνον.

3) Ὁ ἔθνος. Οἱ Γερμανοὶ ἦσαν εἰς ταῦτα συνειθι-
σμένοι κατὰ τὰς ἐκστρατείας, οἱ Ῥωμαῖοι ὄχι.

β.) Ἡ ποιότης τοῦ κλίματος. Ὑγρὸν, ὀρεμνύ, ψυχρὸν, ὀμιχλῶδες — ἐνῶ τὸ τῆς Ἰταλίας κτλ. Ἐντεῦθεν μικρὰ ἢ οὐδεμία γεωργία, ὀλίγα μέσα πρὸς τροφήν. Ὁ προσβάλλων ἐχθρὸς ἄρειλε νὰ φέρῃ μετ' ἑαυτοῦ

πάντα τὰ ἀναγκαῖα. Ἐν τῇ Γερμανίᾳ δὲν ἠδύνατο ὁ πόλεμος νὰ τρέφῃ τὸν πόλεμον.

2) Ἐκ μέρους τῶν κατοίκων της.

α.) Σώματα μεγάλα καὶ ἰσχυρά. Ὁ Ῥωμαῖος μικρὸς καὶ ἀδύνατος, τρέμων καὶ εἰς τὴν θεάν τῶν γιγάντων ἐκείνων.—Οἱ ἐν ταῖς μάχαις ὀλολυγμοί!

β.) Σκληραγωγία καὶ ἕξις εἰς τὸ νὰ ὑποφέρουν παντὸς εἶδους κόπους, προερχομένους ἐκ τοῦ κλίματος καὶ τοῦ ἐδάφους, ἐκ τῆς ἐνασχολήσεως εἰς τὸ κυνήγιον καὶ εἰς τὸν πόλεμον, ἐκ τῆς ἀπλότητος τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὴν ζωὴν μέσων.—Οἱ Ῥωμαῖοι ἀπ' ἐναντίας εἶχον τότε γεῖνει μαλθακοί.

γ.) Ἀγάπη τῆς ἐλευθερίας. Ἡ ἐλευθερία τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τῶν Γερμανῶν. Τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Καισάρων εἶχεν ἐξηφανισθῆ.

δ.) Γεργαιότης καὶ καταφρόνησις τοῦ θανάτου. Τιμωρία τῶν δειλῶν. Αὐταὶ αἱ γυναῖκες προέτρεπον εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ αὐταὶ ἠγωνίζοντο. Ἀγάπη τοῦ πολέμου, ἃν καὶ ἔλειπεν εἰσέτι ἡ τέχνη τοῦ πολεμεῖν. Ὀφελίμως ἐπενήργει τὸ ἔθιμον τοῦ νὰ μάχωνται φίλοι καὶ γνωστοὶ πλησίον ἀλλήλων. Τοῦτο ἠρέθιζε τὴν ἀμιλλαν. Νέοι Γερμανοὶ ὑπηρέτησαν εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα, ἐκεῖ ἔμαθον, ἐπέστρεψαν καὶ ἐδίδαξαν πάλιν ὅτι ἔμαθον.—Καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ πολεμεῖν παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις εἶχεν ἐκλίπει. Οὗτοι ἠγωνίζοντο, ὅπως δοῦλοι ὑπὲρ τῶν δεσποτῶν τῶν ἐργάζονται.

ε.) Ἀφοσίωσις εἰς τὴν πατρικὴν τῶν γ.λῶσσαν καὶ ἤθη. Οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τοὺς κατακτωμένους λαοὺς

είσηγον ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν καὶ ἦθη, ῥωμαϊκοὺς νόμους καὶ δικαστήρια.

Οἱ Γερμανοὶ εἶδον, πῶς ἀπέβη τοῦτο εἰς τοὺς γείτονάς των, τοὺς Γάλλους.

ς'. Ἐπιρροή τῶν ἱερέων.

Γ'. Ἐπίλογος. Οὕτω δύνανται γὰρ ἐξηγηθῆναι, ὅτι ὁ Δούναβις καὶ ὁ Ῥῆνος ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἔμειναν τὰ σύνορα, καὶ ὅτι αἱ προσπάθειαι τοῦ γὰρ πρόχωρηθῆσαν εἴτε ἐματαιώθησαν εἴτε εἶχον μόνον συνεπείας ὀλιγοχρότους.

Θέμα Γ'.

Περὶ τῶν θανατικῶν ποινῶν εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους καὶ νεωτέρους χρόνους

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Ἄνεκαθεν καὶ πανταχοῦ ἐτιμωροῦντο τινὰ κακουργήματα μὲ θάνατον.

2) Εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους ἤρχισαν ν' ἀμφιβάλλουν, ἂν τὸ κράτος ἔχῃ δικαίωμα γὰρ ὀρίξῃ θανατικὰς ποινάς.

3) Σκοπὸς τῶν τιμωριῶν καθ' ὅλου·

α.) Ἰκανοποιήσεις, ἐξίσωσις πρὸς τὰ διαπραχθέντα κακουργήματα. Ὅποῖον τὸ ἔγκλημα, τοιαύτη ἡ τιμωρία.

β.) Βελτίωσις.

a) Αὐτοῦ τοῦ κακούργου.

b) Ἄλλων ἀποτροπὴ ἀπὸ κακουργήματα.

4) Αἱ τιμωρίαι εἶναι ἀναγκαῖαι, ἐὰν θέλωμεν γὰρ ὑπάρχειν ἡσυχία, τάξις καὶ ἀσφάλεια εἰς ἓν κράτος.

5) Ἐπειδὴ τὰ ἐγκλήματα εἶναι διάφορα, φαίνεται εὐλόγον νὰ ἦναι καὶ αἱ ποιναὶ διάφοροι. Τοῦτο ἰσχύει καὶ ἐπὶ τῶν θανατικῶν ποινῶν.

Θέμα. 1) Εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ εἰς τὸν μεσαιῶνα ἦσαν αἱ θανατικαὶ ποιναὶ *συχρότεραι*. Πολλά, τὰ ὁποῖα σήμερον δὲν τιμωροῦνται μὲ θάνατον, τότε ἐτιμωροῦντο. Παιδοκτονίαι, κλοπαὶ κτλ.

2) Αἱ ποιναὶ ἦσαν *ποικιλωτέραι*, σήμερον σχεδὸν μόνον καρατομίαι (λαιμοτόμος), τουφεκισμός, κρέμασμα σπάνιον (τῆς Ἀγγλίας ἐξαιρουμένης).— Παρ' ἐκεῖνοις ὅμως ὑπῆρχον οἱ τροχοί, αἱ κατακρημνίσεις ἀπὸ βράχους, ἡ ταφή ζώντων, αἱ σταυρώσεις, οἱ ἀνασκολοπισμοί, αἱ διαμελίσεις (κατεξεσχίζοντο ὑπὸ τῶν ἵππων), τὸ πνίξιμον, ἡ λιθοβόλησις, ὁ δηλητηριασμός, ἡ καῦσις, ὁ καταξεσχισμός ὑπὸ ἀγρίων θηρίων.

3) Ἦσαν *σκληρότεραι*.

α.) *Πρὸ τῆς θανατικῆς ποινῆς*. Διαφόρων εἰδῶν βάσανα, τσίμπημα μὲ πεπυρωμένας πυράγγρας, ἐκβολὴ γλώσσης, ἀποκοπὰ χειρῶν. Σήμερον πολὺ πρότεροι. Ἐκπλήρωσις τῶν τελευταίων εὐχῶν τοῦ ἀμαρτάντος, συγχώρησις ἐλευθεριῶν τινῶν, φυλακὴ ὀλιγότερον σκληρὰ μετὰ τὴν εἰδοποίησιν τῆς καταδικάσεως εἰς θάνατον, καλλίτερα τρόφιμα, ἐπισκέψεις πνευματικῶν τῆς θρησκείας του, συγχώρησις τοῦ νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του.

β.) *Ἐν καιρῷ τῆς θανατικῆς ποινῆς*. Εἰς τοὺς παλαιούς χρόνους ἐφρόντιζον νὰ πολλαπλασιάσουν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τοὺς σωματικούς πόνους. Σήμερον τοῦτο δὲν γίνεται πλέον.

γ.) *Μετὰ τὴν θανατικὴν ποινὴν*. Ἄφινον τὰ

πτώματα ἄταρα, ἀφήρουν ἀπὸ τοὺς ἐπιλοίπους τὴν περιουσίαν του. (Δήμευσις τῶν ἀγαθῶν). — Σήμερον θεωροῦμεν τὸ ἔγκλημα τελειωμένον μὲ τὸν θάνατον. Τὸ ἐναντίον θὰ διήγειρε τὸν οἶκτον πρὸς τὸν κακοῦργον, καὶ τὴν ἀπέχθειαν πρὸς τὴν τιμωροῦσαν ἀρχήν.

Γ'. Πόθεν ἡ μεγάλη αἴτη διαφορά! Ἔχει τὴν αἰτίαν της εἰς τὴν προτερινὴν ἀγριότητα τῶν αἰσθημάτων, καὶ εἰς τὴν μεγάλην σημερινὴν ἀνάπτυξιν. Ἐγείραμεν ἀνθρωπινώτεροι.

Θέμα ΙΑ'.

Ἡ γέννησις τῶν πόλεων

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Καὶ ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἄτλαντος δεικνύει, πόσον διάφορως μεμερισμένα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἶναι αἱ πόλεις. Ποῖον ἔδαφος εἶναι εὐνοϊκώτατον εἰς τὰς πόλεις;

Θέμα. 1) Αἱ παλαιόταται πόλεις βασίζονται ἐπὶ τοῦ πολιτεύματος τῆς φυλῆς· τὰ μέρη τῆς αὐτῆς φυλῆς κτίζουσι τὰς κατοικίας των εἰς τὸν αὐτὸν τύπον ἐπὶ σκοπῇ τῆς κοινωνικότητος, τῆς κοινῆς ἀστυνομικῆς τάξεως, ἀμοιβαίας βοήθειας, καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν κατὰ ἐχθρικῶν γειτόνων. Τοιαῦται κοινότητες, αἵτινες εἶναι ὀχυρωμένα μὲ προχώματα καὶ τάφρους, ἀποτελοῦσι συγχρόνως πάντοτε αὐτοτελεῆ κράτη, τὰ ὅποια συχνάκις γίνονται κύρια τῶν περικειμένων χωρῶν. Διὰ τοῦτο ἡ ἀρχαιοτάτη ἱστορία ἐνὸς τόπου εἶναι συνήθως

ἱστορία πόλεως. Τοιαῦται πόλεις εἶναι αἱ πλεῖσται τῆς μεσημβρινῆς Ἀσίας καὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, αἱ Ἑλληνικαί, αἱ παλαιαὶ Ἰταλικάι.

2) Ἄλλαι πόλεις ὀφείλουσι τὴν γέννησίν των εἰς τὸ ἐμπόριον· κεῖνται εἰς ποταμούς, εἰς ἐκβολὰς ποταμῶν, εἰς τὸ τέλος κοιλάδων. Παραδείγματα εἰς ὅλας τὰς χώρας, ἰδίως εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

3) Ἀποικίαι.

4) Ἰεραὶ πόλεις ἰδρυθεῖσαι περὶ τάφους ἀγίων ἀνδρῶν, ὡς τόποι προσκυνήσεως παρὰ τοῖς Βραχμανισταῖς, Βουδδισταῖς, Μωαμεθανοῖς, Ἰουδαίοις καὶ Χριστιανοῖς· πολλαὶ Χριστιανικαὶ πόλεις ὀφείλουσι τὴν ἀρχὴν εἰς μοναστήρια.

5) Πόλεις, αἵτινες ἀπ' ἀρχῆς μόνον ὡς φρούρια ἰδρύθησαν. Αἱ Ῥωμαϊκαὶ στρατιωτικαὶ ἀποικίαι.

6) Πόλεις ὀρεῖναι πέριξ μεταλλείων κτισθεῖσαι.

7) Πρωτεύουσαι, κατὰ διαταγὴν ἡγεμόνος ἰδρυθεῖσαι, ὡς ἡ Πετροῦπολις.

Συχνάκις λαμβάνει χώραν οὐ μόνον μία, ἀλλὰ καὶ πλείοτεραι τῶν μνημονευθεισῶν αἰτιῶν. Ποῖαι πρώτισται μία μετ' ἄλλης συνυπάρχουν;

Θέμα IB'.

Ἡ ἀγιότης τῆς ἐστίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Θρησκευτικὰ ἔθιμα δύνανται μὲν νὰ γείνουν κενοὶ τύποι, ὅταν ἡ σημασία των χαθῆ ἀπὸ τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ, ἀρχικῶς ὁμως στηρίζονται

ἐπί τινος ὠρισμένης ἰδέας. — Διασάφησις τινῶν συνηθειῶν κατὰ τὰς θυσίας καὶ τὰς οἰωνοσκοπίας.

Θέμα. Διὰ τί ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ ἐστία ἱερά, καὶ πόθεν προήλθε τὸ γὰ τὴν θεωρῶσιν ἱεράν.

Α'. Ἐπίμωρ τὴν ἐστίαν διὰ τὰς ἀκολούθους αἰτίας.

1) Ἐπειδὴ ἐγνώρισαν τὴν σπουδαιότητα τοῦ πυρός. Ἡ παρασκευὴ ἡμερωτέρων τροφίμων ἀνήκει εἰς τὰς ἀρχάς τοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Ὅμηρος καλεῖ τὰ ἀρπακτικὰ θηρία ὠμογάγα (ὠμηστής, ὠμοφάγος, ὠμοδόρος).

2) Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος πᾶν ὅ,τι πλάττει καὶ κατασκευάζει, ὀφείλει εἰς τὴν θεϊάν δύναμιν τοῦ πυρός.

3) Ἐπειδὴ ἡ ἐστία ἦτο τὸ φυσικὸν κέντρον τῆς οἰκιακῆς ζωῆς. Περὶ τὴν φλόγα τοῦ πυρός συναθροίζονται οἱ ἐν τῷ οἴκῳ. Ἐπίσκεψις τοῦ Ὀδυσσεύς παρὰ τὸν Ἀλκίνοον.

Β'. Πόθεν προκύπτει ἡ εἰς τὴν ἔδραν τοῦ πυρός, δη.λ. τὴν ἐστίαν ἀποδιδομένη τιμὴ;

1) Ὁ μῦθος τοῦ Προμηθέως θεωρεῖ τὸ πῦρ ὅχι ὡς δῶρον τῶν θεῶν, ἀλλ' ὡς ἄρπαγμα, τὸ ὁποῖον παρὰ τὴν θέλησιν αὐτῶν μετεδόθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

2) Ἡ ἐστία τῆς οἰκίας ἐχρησίμευε καὶ ὡς βωμὸς διὰ τὴν Ἐστίαν καὶ διὰ τοὺς ἐφεστίους θεοὺς. Ὑπό τινων ἐτυμολόγων τὸ *culina* καὶ *colere* θεωροῦνται συγγενῆ.

3) Ἡ ἐστία ἐχρησίμευεν ὡς ἄσυλον, ὅπως ὁ βωμὸς. Θεμιστοκλῆς.

4) Καὶ εἰς τὰ Πρυτανεῖα εἶχον ἐστίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας αἰώνιον πῦρ διετηρεῖτο. Ἡ Ῥωμαϊκὴ λατρεία τῆς Ἐστίας (Ἐστιάδες παρθένοι).

β) Οἱ ἀποικοῦντες ἐλάμβανον δαλὸν ἀπὸ τὴν μητρόπολιν των.

Θέμα ΙΓ'.

Διὰ τί ὁ Χριστιανισμὸς εἰσῆλθεν εὐκολώτερον εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Ῥωμαίους, παρὰ εἰς ταὺς Ἰουδαίους

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Λίαν ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τόσον πολλοὺς αἰῶνας δὲν ἐγνωρίσθησαν μετὰ τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ τὴν μονοθεϊστικὴν θρησκείαν αὐτῶν. Οὐχ ἤτταν ἀξιοπαρατήρητον, ὅπερ ὅμως εὐκολώτερον ἐξηγεῖται, εἶναι τὸ συμβᾶν ὅτι οἱ ἔθνικοι προθυμότερον ἐδέχθησαν τὸν Χριστιανισμόν, ἢν καὶ οὗτος ἐθεμελιώθη ἐπὶ τῆς Μωσαϊκῆς θρησκείας, καὶ ὁ Χριστὸς μάλιστα μεταξὺ τῶν Ἑβραίων ἐφάνη.

Θέμα. Αἰτία τοῦ περιέργου τούτου γαιρομένου.

Α'. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀρτέστησαν εἰς τὸν Χριστιανισμόν.

1) Ἡ θρησκεία των ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτῶν τελεία, ὡς θρησκεία ἐξ ἀποκαλύψεως.

2) Πᾶσα ἄρνησις καὶ πᾶσα μεταβολὴ ἀπειλεῖτο ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν μετὰ βαρείας τιμωρίας καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν. Ὁ Χριστὸς προσέβαλε καὶ θεμελιώδη δόγματα τῆς θρησκείας των.

α.) Ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον καταφρόνησις τῆς αὐστηρᾶς τηρήσεως τοῦ Σαββάτου.

β'). Αί συνήθειαι θυσίαι καὶ οἱ τύποι, οἵτινες μεγάλως εὐκόλυνον τὸν λαὸν εἰς τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του, ἔμελλον νὰ χάσουν τὴν ἰσχύν των.

γ'). Ἡ διαταγὴ τῆς γενικῆς φιλανθρωπίας ἀπηγόρευε τὸ ὑπὸ τῆς θρησκείας καθιερωμένον μῖσος πρὸς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἔβλαπτε τὸ ὑπερήφανον ἔθνικόν αἰσθημα τοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκλεχθέντος ἔθνους.

3) Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἐξέχοντες ἱερεῖς ἠγωνίζοντο κατὰ τῆς ἀναμορφώσεως συσσωματωμένοι.

4) Ἡ ἐλπίς περὶ ἐμφανίσεως κοσμικοῦ βασιλέως ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Δαυὶδ καὶ περὶ τῆς ἀνακτήσεως τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσχύος ἦτο τερπνοτέρα εἰς τὸν λαὸν καὶ μᾶλλον εὐληπτος, παρὰ ἡ ἰδέα περὶ ἑνὸς πνευματικοῦ κράτους τοῦ Θεοῦ.

β'. Ὁ ἔθρισμός ἔκαμε πολὺν ὀλιγωτέρας ἀντιστάσεις.

1) Οἱ μαρφωμένοι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι ἀπὸ πολλὸν καιρὸν κατεφρόνουσαν τοὺς μύθους τῆς θρησκείας τοῦ λαοῦ.

2) Οἱ φιλόσοφοι ἐζήτησαν τι ὑψηλότερον, δὲν κατώρθωσαν ὅμως αἱ ἰδέαι οὐδεμιᾶς σχολῆς νὰ γείνουν σαφεῖς καὶ νὰ ἰσχύσουν γενικῶς, μέχρις οὗ ὁ Χριστιανισμὸς ἔφερε τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος.

3) Εἰς τὸν λαὸν ἡ φιλοσοφία τῆς θρησκείας ἔμεινε ξένη, καὶ τέλος ἔχασεν ὑπὸ τὴν τρομερὰν πολιτικὴν πίεσιν καὶ ἐν τῇ θέᾳ τοῦ ἀδαμάστως θριαμβεύοντος κακοῦ τὴν ἐσχάτην πίστιν εἰς τὴν ἰσχύν καὶ εἰς τὴν ὑπαρξίν των θεῶν του.

4) Ὁ πολυθεῖσμός κατεσύντριψεν ἐκ τῶν προτέρων τὴν τάξιν τῶν ἱερέων, ὁ δεσποτισμὸς τῶν Καισάρων

ἔφερε τὸ πέρας εἰς τὴν θεοκρατικὴν ὑπόληψίν των, καὶ ἠδυνήθησαν οἱ ἱερεῖς κατὰ τὸ μέγα Ῥωμαϊκὸν κράτος ἑμοῦ ν' ἀντισταθοῦν κατὰ τῆς νέας θρησκείας, ὅτε πλέον ἦτο ἀργά.

5) Ὡσαύτως ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶχε νὰ νικήσῃ νικᾶ κωλύματα. Αἱ ὑποταχθεῖσαι πόλεις καὶ χῶραι μᾶλλον ἐπὶ μᾶλλον ἐξελατινίζοντο καὶ αὐτὴ ἡ Ῥώμη κατὰ τὴν ἐθνικὴν καὶ πολιτικὴν τῆς παρακμὴν ἐστράτη ὄχι πρὸς τοὺς πατέρας θεοῦ, ἀλλὰ πρὸς τοὺς βαρβαρικοὺς (λατρεία τῆς Ἴσιδος).

6) Εἰς τὰ πτωχευθέντα καὶ διαμελισθέντα πλήθη τοῦ λαοῦ τὸ Εὐαγγέλιον ἦτο βακτηρία καὶ παρηγορία, ἐπειδὴ τοῦτο ἠρέθιζε τὴν διάνοιαν πρὸς τὰ ὑψηλότερα, ἀνώλεθρα ἠθικὰ ἀγαθὰ, καὶ καλίστα βεβαίαις τὰς προαισθήσεις εὐδαίμονός τινος μελλούσης ζωῆς.

Θέμα ΙΔ'.

Οἱ Φαρισαῖοι (κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον)

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Ὁ Ματθαῖος μνημονεύει συχνότατα αὐτούς. Ὁ Λουκᾶς συχνάκις δὲν ὀνομάζει τοὺς Φαρισαίους, ὅταν ἀναφέρῃ τὰ αὐτὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα καὶ ὁ Ματθαῖος, ἀλλὰ τότε ὀμιλεῖ μόνον γενικῶς περὶ τοῦ λαοῦ ἢ περὶ τῶν ἱερέων καὶ γραμματέων. (Πρβλ. π. χ. Ματθ. 22, 16, καὶ Λουκ. 20, 19· Ματθ. 15, 14, καὶ Λουκ. 6, 39). Οἱ Φαρισαῖοι ἦσαν οἱ αὐστηρότατοι καταδιώκται τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῶν τριῶν Ἰουδαϊκῶν αἵρέσεων. Πρὸς δικαιολόγησίν των δυνάμεθα

ν' αναφέρωμεν τὰ ἐπόμενα. "Οτι δηλ. οὔτοι ἐπίστευον, ὅτι ἠσέβει πρὸς τὸν Θεόν, διότι ὠνόμαζεν ἑαυτὸν υἱὸν Θεοῦ, καὶ ἤθελε νὰ τὸν ὑμῶσιν ὡς βασιλέα (Λουκ. 19, 39· Ματθ. 9, 3), δὲν ἐβάστα τὸ Σάββατον, διότι ἐσυγχώρει ἁμαρτίας (Ματθ. 12, 1, 12, 10· Μάρκ. 2, 24· Λουκ. 6, 2, 13, 14, 14, 1· Ἰωάν. 5, 16, 9, 16), συνανστρέφετο μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν (Ματθ. 9, 11· Μάρκ. 2, 16· Λουκ. 5, 30, 7, 39, 15, 1) καὶ διὰ τοῦ Βελζεβοῦλ ἔκαμε θαύματα (Ματθ. 9, 33, 12, 24· Μάρκ. 3, 22· Λουκ. 11, 15· Ἰωάν. 11, 47). Ἐφοβοῦντο μήπως οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς ἀφαιρέσουν τὴν χώραν των, ἂν ἤκουον περὶ τινος βασιλείως τοῦ ἔθνους (Ἰωάν. 11, 48, 18, 14). Εἶχον ὑπόληψιν καὶ ἰσχύν, καὶ ἡ ἐπιρροή των ἐκινδύνευεν, ἐπειδὴ ὅλος ὁ λαὸς προσετίθετο εἰς τὸν νέον προφήτην (Ἰωάν. 4, 1) καὶ ἡ ἰδία των προθυμία εἰς τὸ νὰ κάμουν προσηλύτους δὲν ἤθελεν ἔχει πλέον οὐδεμίαν ἀξίαν (Ματθ. 23, 15). Μερικοὶ ὀλιγώτερον ἐμαίνοντο καὶ ἐζήτουν διδασκαλίας παρὰ τοῦ Χριστοῦ. Προσεκάλουν τὸν Χριστὸν εἰς δεῖπνα, ὅπου βεβαίως εἰς πεισματώδεις λόγους ἤρχοντο (Λουκ. 7, 36, 11, 37, 14, 1). Τὸν ἐσυμβούλευον νὰ προφυλάττηται ἀπὸ τὸν Ἡρώδην (Λουκ. 13, 31). Εἰς νομοδιδάσκαλος τὸν ἐρωτᾷ, « ποία εἶναι ἡ πρώτη ἐντολή » (Ματθ. 22, 35), δεῦτερος « πῶς ἀποκτῶμεν τὴν αἰώνιον ζωὴν » (Λουκ. 10, 25), ο Νικόδημος καὶ ἄλλοι περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ (Ἰωάν. 3, 1). Ταῦτα ὅμως εἶναι ἐξαιρέσεις, ἐν μέρει μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ ἀρχοῦσα δι-
 κχιολόγησις τοῦ μίσους των δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη εἰς ἐκείνην τὴν ἐσφαλμένην περὶ τοῦ Χριστοῦ κρίσιν,

εἶοτι ἐλάβανον διδασκαλίας περὶ ἐκάστου πράγμα-
τος. Κατεδίωκον τὸν Χριστὸν κυρίως ἀπὸ φθόνου
(Ματθ. 12, 14· Ἰωάν. 4, 1) καὶ ἐπειδὴ οὗτος ἀπε-
κάλυπτε τὰς ἀδυναμίας τοῦ ἡθικικοῦ των συστήματος,
καὶ τὴν ἡθικὴν των διαφθοράν.

Θέμα. Ὁ χαρακτήρ τῶν Φαρισαίων κατὰ τὰ κυ-
ριώδη σημεῖά του.

1) Ἡ ἐπιπόλαιος κατανόησις τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου
ὡς πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον καὶ τοῦ ἐχθροῦ
(Ματθ. 5, 21, 38), τοῦ διαζυγίου (Ματθ. 5, 31, 19,
3· Μάρκ. 10, 2· Λουκ. 16, 8), τοῦ ὄρκου (Ματθ. 5,
34, 23, 16), τῆς θυσίας (Ματθ. 10, 8 καὶ 5, 23).

2) Ἡ ἱπερβολικὴ τιμὴ ἐξωτερικῶν τύπων.

α.) Οἱ νόμοι τοῦ Μωϋσέως ἐπολλαπλασιάσθησαν
δι' ἀνθρωπίνων προσθηκῶν, εἰς ἃς οἱ Φαρισαῖοι τὴν
αὐτὴν καὶ ἔτι μεγαλητέραν ἀξίαν ἀπέδιδον· «καὶ ἄλ-
λα πολλά, ἃ παρέλαβον κρατεῖν» (Μάρκ. 7, 4).

«Διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων»
(Ματθ. 15, 9· Μάρκ. 7, 7).

β.) Ἐπιβάλλουν εἰς τὸν λαὸν βαρέα καθήκοντα
(Λατθ. 23, 3· Λουκ. 16, 46). Ἀγιότης τοῦ Σαββά-
του (ἴδε ἀνωτέρω τὰς μαρτυρίας), νηστεῖαι (Ματθ. 6,
14), συχναὶ νίψεις τῶν χειρῶν (Ματθ. 15, 1, 20·
Μάρκ. 7, 2), ἐπίπονοι καθαρισμοὶ τῆς παροψίδος
(Ματθ. 23, 25· Μάρκ. 7, 4).

3) Οὕτως εἶχον τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως (Λουκ. 11,
52) καὶ ὅμως ἦσαν τυφλοὶ ὁδηγοὶ (Ματθ. 15, 14, 23,
13· Λουκ. 6, 39). Ὡς ἰσχυροὶ καὶ εὐσεβεῖς (Ματθ. 9,
12) δὲν ἤθελον νὰ βαπτίζωνται (Λουκ. 7, 30· Ἰωάν.

7, 49), ἀλλ' ἐπίστευον, ὅτι βλέπουν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐσυγχωροῦντο εἰς αὐτοὺς αἱ ἁμαρτίαι (Ἰωάν. 9, 41).

4) Ἡ ἰδία των δικαιοσύνη. Αὕτη εἶναι ἐξωτερική. Ὁ Φαρισαῖος νηστεύει δις τῆς ἑβδομάδος (Ματθ. 9, 14· Λουκ. 18, 12), ἀγιάζει αὐστηρότατα τὸ Σάββατον, προσεύχεται ἐπὶ πολλὴν ὥραν (Ματθ. 23, 14), τηρεῖ τὰ νομιζόμενα. Ἀλλ' ἔχει τὸν Θεὸν εἰς τὰ χεῖλη, ὄχι εἰς τὴν καρδίαν (Ματθ. 15, 8· Μάρκ. 7, 6). Εἶναι ψευδοπροφήτης, λύκος ἐν σχήματι προβάτου (Ματθ. 7, 15), τάφος κεκοιναμένος (Ματθ. 23, 27· Λουκ. 11, 44). Ἡ καρδία του εἶναι μοχθηρὰ (Ματθ. 12, 34, 12, 45).

5) Εἶναι αὐστηροὶ εἰς μικρὰ μόνον πράγματα. Οἱ Φαρισαῖοι ἀποδεκατοῦσι τὸ ἡδύσμμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, ἀλλ' ἀφίνοῦσι τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου (Ματθ. 23, 23· Λουκ. 11, 46), διυλίζουσι τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοῦσι (Ματθ. 23, 24).

6) Εἶναι πλήρεις ὑποκρίσεως. Διακηρύττουσι τὰς εὐεργεσίας των (Ματθ. 6, 2), γίνονται σκυθρωποὶ κατὰ τὰς νηστείας των (Ματθ. 6, 16· Μάρκ. 2, 18· Λουκ. 5, 33), προσεύχονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀνθρώπων (Ματθ. 5, 5), πλατύνουσι τὰ φυλακτήριά των, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν (Ματθ. 23, 6).

7) Ζῶσι χάρις ἐπιγείωρ συμπερόντων καὶ εἶναι ἰδιοτελεῖς. Τὰ ἐγκώσμια ἔργα των προτιμῶσι ἀπὸ πᾶν ἄλλο (Λουκ. 14, 37). Τρώγουσι τὰς οἰκίας τῶν γηρῶν (Ματθ. 23, 14· Λουκ. 20, 47· Μάρκ. 12, 40).

8) Εἰς τὸν ἑαυτὸν των συγχωροῦσι πάντα, εἶναι

ὅμως αὐστηροὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. Δὲν ψαύουν τὰ βάρη, τὰ ὅποια ἐπιβάλλουν εἰς τοὺς ἄλλους (Ματθ. 23, 3· Λουκ. 11, 46). Κάρφοι καὶ δοκοὶ (Ματθ. 7, 5· Λουκ. 6, 41).

9) *Εἶται κερόδοξοι καὶ ἀλαζόνες*. Θέλουν νὰ χαιρετῶνται, φοροῦσι μακρὰ φορέματα, καὶ λαμβάνουν τὰς πρωτοκαθεδρίας (Ματθ. 23, 7· Μάρκ. 12, 38· Λουκ. 11, 43, 20, 46). Καταφρονοῦσι τοὺς τελῶνας καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καὶ εὐχαριστοῦσι τὸν Θεόν, ὅτι δὲν ἠμάρτησαν τόσον (Λουκ. 18, 11).

10) *Ἀρέκαθεν κατεδίωξαν τοὺς δικαίους καὶ τοὺς προφήτας* (Ματθ. 23, 34· Λουκ. 11, 47).

11) *Φέρονται μὲ παροῦργον δόλον*. Προτρέπουν τὸν Χριστὸν νὰ ἰατρεύῃ τὸ Σάββατον (Ματθ. 12, 10· Μάρκ. 3, 5), τὸν ἐρωτῶσι περὶ νομισμάτων (Ματθ. 22, 16· Λουκ. 20, 19· Μάρκ. 12, 14) καὶ περὶ διαζυγίου (Ματθ. 19, 3). Τέλος φονεύουν καὶ τὸν υἱόν, τὸν ὁποῖον ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος πέμπει (Ματθ. 21, 23· Μάρκ. 12, 7).

Ἐπίλογος. Κατὰ ταῦτα εἶχε πολὺ δίκαιον ὁ Χριστός νὰ συμβουλευῇ νὰ προφυλάττωνται οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν ζύμην τῶν Φαρισαίων (Ματθ. 16, 6, 12· Μάρκ. 8, 15· Λουκ. 12, 6), ἀπὸ τὰ ἔργα των (Ματθ. 23, 13), ἂν ὄχι ἀπὸ τοὺς λόγους των, ἀπὸ τὴν ὡνίων των δικαιοσύνην (Ματθ. 3, 7) καὶ νὰ ἐκφράξῃ τὸ ἄλλο γος του κατὰ τούτων τῶν τόσον δραστηρίων, ὅσον καὶ πολυαρίθμων ἐχθρῶν τῆς ἀρετῆς, οἵτινες καὶ αὐτοὶ δὲν ἤθελον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων τὴν ἔκλειον (Ματθ. 23, 13).

Θέμα ΙΕ'.

Τύχη ενός ταλήρου υπ' αὐτοῦ ἐκτιθεμένη

Σχέδιον

1) Ἐγενήθη ἐν εἰς τὸ νομισματοκοπεῖον τῆς Δρέσδης. Μετὰ πολλῶν διδύμων ἀδελφῶν κατ' ἀρχὰς ἤλθον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ταμίου ἑνὸς κόμητος, — ἀλλ' ὑπὸ τούτου κατεφρονούμενη, διότι συχνάκις τοιαῦτα ἔπιανε.

2) Ἀπὸ τούτου μετέβη εἰς τὰς χεῖρας χωρικοῦ τιγος, ὅστις εἶχε φέρει σῖτον εἰς τὴν σιταποθήκην. — Λυπημένος ἄρρησε τὸ ταμεῖον, διότι ἐπερίμεγεν ἀδρότεραν πληρωμὴν, ἴσως διπλασίαν, ἀπὸ ὅ,τι ἔλαβεν. — Ἄλλ' ὁ ταμίας καὶ ὁ διευθυντὴς τῆς ἀποθήκης ἤθελον καὶ ἐδῶ νὰ κερδίσασιν.

3) Ὁ χωρικός μὲ ἐφύλαττεν ὡς νέον καὶ λάμπρον ἐπὶ πολὺν καιρὸν μετ' ἐπιμελείας. — ἔπειτα ἤλθον εἰς τινὰ δικηγόρον ἀντὶ κτλ. — Τί μου ἦτο γραμμένον νὰ ἴδω ἐνταῦθα χίλια πράγματα· τέχνην τοῦ ἀποκτᾶν χρήματα μὲ εὐκολίαν. Αἱ δίκαι ἐμηκύνοντο, ὡς τὰ μηχανόμενα στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου εἰς τὰ πρακτικά. — Διαφθεραὶ παντὸς εἶδους καὶ λεπτότεραι καὶ χονδρότεραι.

4) Ἀντὶ μιᾶς φιάλης Καμπανίτου μετέβη εἰς τὰς χεῖρας ἑνὸς ξενοδόχου! Τί σοφὸς ἄνθρωπος! Ἐγνώριζε νὰ μεταχειρίζηται ἕκαστον, ὅπως ἔπρεπεν. Εἰς τὸν ξενιζόμενον, ὅστις ἤθελε νὰ ᾔηται εὐγενής, ἔδιδε τὸ λαμπρότατον δωμάτιον καὶ μέτριον ἢ εὐτελὲς φαγη-

τόν. Εἰς τὸν ἀγαπῶντα τὰ φαγητὰ ἔδιδε καλὰς τροφάς, ἀλλ' ἄθλιον οἶνον, ἐκείνας μὲν εὐθηνάς, τοῦτον δὲ ἀκριθόν.

5) Εἰς τὰ χαρτοπαίγνια μετέβην εἰς τὰς χεῖρας ἐπιτηδεῖου χαρτοπαίχτου. — Ἐπὶ ὀλίγον μόνον καιρὸν, ἀλλ' ἄρκετόν εἰς τὸ νὰ ἴδω πολλὰ καὶ νὰ μάθω πολλά. Εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν νύκτα εἰς πολλὰς χεῖρας. — Τινὲς ἀπὸ αὐτὰς ἔτρεμον. — Τέλος εἰς τὰς χεῖρας ἀσώτου χειρώνακτος.

6) Περιγραφή τῆς οἰκιακῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου τούτου. — Συμπεριφορὰ πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τέκνον.

7) Ταχέως μετέβην εἰς τινὰ τοκογλύφον, ἀνταλλαγθὲν ἀντὶ λιανωμάτων. Ἐνταῦθα τώρα κεῖμαι. — Ἐπὶ πόσον καιρὸν! Ἴσως μέχρις ἄτου χαμογελῶν πῆς κληρονόμος μ' ἀπολαύσῃ.

Διάφοροι διατριβαί

Θέμα Α'.

Διὰ τί οὐδεμία ἀνάμνησις εἶναι τόσον γλυκεία, ὅσον αἱ τῆς παιδικῆς ἡλικίας

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Ὁ ἄνθρωπος σπανίως γνωρίζει νὰ ζῆ εἰς τὸ παρόν. Μέλλον καὶ παρελθὸν (ἐλπίς καὶ ἀνάμνησις) ἀπασχολοῦσιν αὐτὸν μὲ μεγίστην του εὐχαρίστησιν. Τοῦτο εὐρίσκομεν εἰς πᾶσαν ἡλικίαν.

κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον. Ἡ ζωὴ εἰς τὸ μέλλον ἰδιάζει μᾶλλον εἰς τὴν νεότητα, ἢ ζωὴ εἰς τὸ παρελθὸν ἰδιάζει μᾶλλον εἰς τὴν προχωρημένην ἡλικίαν.

2) Ἡ πεῖρα διδάσκει, ὅτι ἐκ τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας κρατεῖ ὁ γέρον μᾶλλον τὰς λυπηρὰς ὥρας εἰς τὴν ἀνάμνησιν, παρὰ τὰ τερπνά, τὰ ὅποια ἀπήλαυσε. Πᾶς τις παῖς ὦν εὐκόλως λησμονεῖ παθήματα καὶ ἡδονάς, πρεσβύτερος δὲ γενόμενος μᾶλλον ἀναμιμνήσκειται τὰς ἡδονάς, παρὰ τὰ παθήματα ἐκ τῆς νεανικῆς ζωῆς καὶ μετ' εὐχαριστήσεως ἀπασχολεῖται μ' αὐτάς.

Β'. Πόθεν προέρχεται τοῦτο τὸ φαινόμενον;

1) Ἀρνητικῶς. Βεβαίως ὄχι, διότι αἱ τέρφεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἦσαν καθ' ἑαυτὰς εὐγενέστεραι. Τίς εἰς τοὺς ἔπειτα χρόνους ἀκόμη ἤθελεν ἔχει ἰδέαν καὶ εὐχαρίστησιν διὰ τὰς μικρὰς αἰσθητικὰς καὶ παιδικὰς ἡδονάς; Τίς ἤθελεν εὐχηθῆναι τὰς ἀπολαύσεις; Βλέπομεν μὲν μετ' εὐχαριστήσεως ταύτας, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ εὐχηθῶμεν νὰ τὰς ἀπολαύσωμεν πάλιν, καὶ νὰ τὰς ἀνταλλάξωμεν μὲ ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας τώρα δυνάμεθα νὰ ἀπολαύσωμεν. — Σύγκρισις τῶν εὐγενεστέρων ἡδονῶν τῆς νεανικῆς καὶ τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας πρὸς τὰς τῆς παιδικῆς. Καὶ ὅμως αἱ ἀναμνήσεις τῶν παιδικῶν ἡδονῶν εἶναι τόσο ὠραῖαι.

2) Τὸ αἷτιον πάντως κεῖται ἀλλαγῆς ποῦ.

α.) Τὰ παιδιὰ εἶναι ἀθρότερα, δὲν ἔκαμον οὐδεμίαν ἀκόμη πεῖραν καθ' αὐτὸ ἠθικῆς κακίας· πᾶν φαίνεται εἰς αὐτὰ μὲ ὠραιότερα χρώματα· ἀκόμη δὲν προσέχουν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ κόσμου· οὐδὲν πάθος ψυχῆς γνωρίζουν· ὡς ἐκ τούτου καὶ αἱ ἀναμνήσεις τῶν παιδικῶν ἀπολαύσεων σπανίως συνδέονται μετὰ μεταμελείας.

β'. Εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν πίπτει ἡ πρώτη διεγερσις τοῦ αἰσθήματος διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ τερπνοῦ ἐν τῷ κόσμῳ· πᾶν πρῶτον ἀγαθὸν περιέχει γλυκύτητα ἀλγισμόνητον. Ὡς ἐκ τούτου μένουσιν ἐπὶ μακρότατον χρόνον καὶ διαρκέστατα αἱ ἀναμνήσεις ἐκείνου τοῦ καλοῦ, τὸ ὁποῖον πρῶτον ἀπηλάυσαμεν (οὕτω καὶ ὁ πρῶτος ἔρωσ). Πᾶσαι αἱ μετὰ ταῦτα ἡδοναὶ εἶναι ἐπαναλήψεις. Τὴν δύναμιν τῆς εὐαισθησίας κυρίως δὲν τὴν χάνομεν διὰ ταύτας τὰς ἡδονάς, μόνον τὸ καινὸν ἐγάρθη.

γ'. Τὰ τέκνα εὐκόλως λησμονοῦσι τὸ ἀτερπεῖ, ἔχουσι δὲ ζωηρὰν ἀνάμνησιν τοῦ τερπνοῦ. Τοῦτο μεταβαίνει εἰς τὴν κατόπιν ἡλικίαν, καὶ ἐν αὐτῇ μένει — ἐξαιρουμένων ὀλίγων περιστάσεων, πρὸ πάντων κακῆς μεταχειρίσεως — μόνον ἀκόμη ἡ ἀνάμνησις τοῦ τερπνοῦ ἐκ τῆς νεανικῆς ἡλικίας. Ἐὰν δὲ μένουσι καὶ τινες ἀτερπεῖς ἀναμνήσεις ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας πραγματικῶς, πεθόμεθα ἡμεῖς βραδύτερον τουλάχιστον, ὅτι τὸ ἀτερπεῖς συνετέλεσεν εἰς βελτίωσιν καὶ ἰσχυροποίησιν τοῦ χαρακτήρος μας.

δ'.) Ἡ παιδικὴ ἡλικία εἶναι τὰ ἔτη τοῦ ἐλπίζειν. Αἱ παιδικαὶ ἐλπίδες σπανίως ματαιοῦνται. — Συχνὰ μεταλλάξαι τῆς θέσεως τοῦ παιδίου· ἀνάβησις ἀπὸ μίαν τάξιν εἰς ἄλλην· πάντοτε νέον τι συμβαίνει. Διὰ τοῦτο ὁ χρόνος ῥέει εἰς τὸ παιδίον ὄχι τόσον ταχέως, ὅσον εἰς τὸν ἄνδρα καὶ εἰς τὸν γέροντα, οὔτινες χρίνουσι τοῦ χρόνου τὸ μῆκος ἢ τὴν βραχύτητα ἐκ τῆς μονοτονίας τῶν ὑποθέσεων.

ε'.) Τὸ παιδίον ὀλίγα χρειάζεται διὰ τὰ αισθανθῆναι ἑαυτὸ εὐτυχές. Αἱ ἡδοναὶ του εἶναι εὐωνοί· εἶναι

ἀπηλλαγμένον ἀπὸ φροντίδας. Οἱ γονεῖς φροντίζουσι δι' αὐτό.

Γ'. Ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τούτων ἐρεῖδεται ἡ ἰδέα τῶν ἀρχαίων περὶ χρυσῆς ἐποχῆς τοῦ κόσμου (Ἡσίοδος).

Θέμα Β'.

Περὶ τῶν πολλῶν τρόπων τοῦ ταξειδεύειν

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Ταξείδια εἶναι αἱ ἀναλαμβανόμεναι μεταβάσεις ἔξω τῆς κατοικίας μας ἀπὸ τόπου εἰς τόπον.

2) Οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι ταξειδεύουν εὐχαρίστως, ἰδίως ὅμως νέοι. — Κατὰ τὸ γῆρας ἢ ἐπιθυμία αὐτῆς ὀλιγοστεύει. Διὰ τί;

Β'. Θέμα. Δύναται τις νὰ διαιρέσῃ τὰ ταξείδια

1) Κατὰ τὸν σκοπόν, δι' ὃν ταῦτα ἀναλαμβάνονται. Τότε εἶναι

α.) ταξείδια δι' ὑποθέσεις, ἰδίως δὲ

a) ἐμπόρων, διὰ νὰ ἀνταλλάσσουν ἐμπορεύματα, νὰ ἀγοράζουσι, νὰ ἐκτείνουσι τὰς ὑποθέσεις των.

b) ὑπαλλήλων, οἵτινες ταξειδεύουν ὡς πρέσβεις, ὡς ἐπιτροπαὶ κτλ.

c) δι' ὑποθέσεις οἰκιακὰς—θάνατοι, κληρονομίαι, δίκαια κτλ.

β.) Ταξείδια πρὸς ἀνάπαυσιν, ταξείδια πρὸς εὐχαρίστησιν μετὰ μακρὰν ἢ σύντομον διαμονὴν εἰς τὴν κατοικίαν του διὰ ν' ἀναλάβῃ τὰς δυνάμεις πρὸς νέους

κόπους μετὰ προηγουμένης συντόνου εργασίας. Ταῦτα εὐγανταί

a) ποτὲ μὲν νὰ ἦναι συνδεδεμένα μὲ τὸν σκοπόν, τοῦ νὰ διδαχθῇ τις, νὰ ἴδῃ νέα—τότε τὰ ταξείδια γίνονται μακρυνὰ καὶ δὲν διαμένομεν πολὺν καιρὸν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον. Τὰ ταξείδια τῶν μαθητῶν κατὰ τὰς παύσεις των·

b) ποτὲ δὲ ἄνευ τούτου τοῦ σκοποῦ—ταξείδια πρὸς ἀγαπητοὺς φίλους, διὰ νὰ ἀναπαυθῶμεν πλησίον των ἔξω τοῦ συνειρησμένου κύκλου ἐνεργείας, ἢ διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰς ἡδονὰς τῆς φιλίας καὶ τῆς συγκαιωνίας μᾶλλον ἀτάραχοι.

c) Ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὰ ταξείδια εἰς τὰ λουτρά.

γ'.) Διδακτικὰ ταξείδια.

a) Καθόλου, ἰδίως διὰ πεπαιδευμένους (βιβλιοθηκαί), διὰ καλλιτέχνας (μουσεῖα)—καὶ δι' ἄλλους, ἵνα γνωρίσουν ξένα ἤθη—διὰ νέους, ἵνα ἰδίους ὁμμασιν ἴδωσι καὶ ἀκούσωσι νέα.

b) Ταξείδια ἀνακαλύψεων—κατὰ θάλασσαν (ὁ Κολόμβος, ὁ Ἀμέρικος, ὁ Κόκ, ὁ Μαγγελανός, κτλ.) κατὰ ξηρὰν (ὁ Χορνεμᾶννος, Οὐμβρόλδος, Μουγγοπάρκιος).

2) Κατὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ταῦτα ἐπιχειροῦμεν·

α.) κατὰ θάλασσαν

a) ποταμοπλοία (ἀτμοκίνητα)

b) θαλασσοπλοία μὲ διαφόρους σκοποὺς—ἐμπόριον, περιήγησις, μετανάστασις, πόλεμος·

β'.) κατὰ ξηρὰν

a) πεζῇ

- b) ἐφ' ἵππου
 c) ἐπὶ ὀχήματος
 1) ἰδικοῦ του
 2) μισθωτοῦ
 3) ταχυδρομικοῦ
 d) διὰ τοῦ σιδηροδρόμου.

Γ'. Ἐξέτασις τῶν τρόπων τούτων τοῦ ταξειδεύειν ὑπὸ ἔποψιν τοῦ σκοποῦ τοῦ ταξειδίου, ἐπειδὴ ὁ τρόπος τοῦ ταξειδεύειν ἔχει μεγάλην ἐπιβροχὴν ἐπὶ τῶν ποικίλων ὠφελειῶν τῶν κατὰ τοὺς σκοποὺς διαφόρων ταξειδίων.

Θέμα Γ'.

Καὶ ὁ γέρων ἔχει τὰς ἡδονάς του

Σχέδιον

Α'. *Εἰσαγωγή.* 1) Παρέβαλον πολλάκις τὸν ἀνθρώπινον βίον μὲ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους. Πολὺ εὐλόγως. Εἰς τὰς ὁμοιότητας, τὰς ὁποίας ἔχουν ἀμφοτέρα ἀναμεταξύ των—π. γ.—ἀνήκει καὶ ἡ ἐξῆς, ὅτι ὅπως ἐκάστη ὥρα τοῦ ἔτους, οὕτω καὶ αἱ διάφοροι ἡλικίαι τοῦ ἀνθρώπου — ἡ παιδική, νεανική, ἀνδρική καὶ γεροντική ἡλικία—αὐταῖς ἰδιαζούσας ἡδονὰς παρέχουν. Τὸ παιδίον ἔχαιρε διὰ κτλ.— Ὁ νέος κτλ., οὕτως ἔχει καὶ ὁ γέρων τὰς ἡδονάς του.

2) Εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ γεροντική ἡλικία φέρει μεθ' ἑαυτῆς καὶ τινὰς δυσαρέστους σωματικὰς ἀδυναμίας.— Ἐντεῦθεν ὀλιγωτέρα ἰκανότης πρὸς ἀπόλαυσιν αἰσθητικῶν ἡδονῶν, ὀλιγόστευσις μάλιστα πνευματι-

κῶν δυνάμεων, π. χ. μνημονικόν, φαντασία· ἰδιοτροπία, δυσπιστία, δύσκολοι τρόποι.

Β'. *Ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα ἔχει καὶ ὁ γέρον τὰς ἡδονάς του.*

1) Δὲν εἶναι ἀποθαμμένος διὰ τὰς ἡδονάς, τὰς ὁποίας παρέχει ἡ φύσις—ἡ αἴσθησις πρὸς ταύτας ἐξ ἐναντίας πάλιν ἐξυπνᾷ, ἀφοῦ ἡ ἐμπαθῆς δραστηριότης τοῦ ἀνδρικοῦ βίου καὶ ἡ πρὸς διαρκῆ πρόοδον ὁρμὴ ἐξαφανισθῶσι κατὰ μικρόν.

2) Τὰς ἡδονάς τῆς κοιτωνικότητος δύναται ὁ γέρον ν' ἀπολαύσῃ εἰς ὑψηλότερον βαθμόν. — Ἐχει πλείονα σχολήν, ζῆ ἀφροντιστότερον — δὲν στενοχωρεῖται εὐκόλως· διότι ὅσον γεροντότερός τις γίνεται, τόσο ταχύτερον παρέρχεται ὁ χρόνος — διηγεῖται εὐχαρίστως.

3) *Αἱ ἡδοναὶ τῆς ἀγαπαύσεως ἀπὸ τοῦς κόπου τῆς ζωῆς.* Ἀπολαμβάνει συνήθως καρποὺς τῆς πρότερον ἐπιμελείας του.

4) Ἡ ἡδονή, ἣτις πηγάζει ἐκ τῆς ἰπολήψεως καὶ τοῦ σεβασμοῦ, τὰ ὁποῖα συνήθως προσφέρομεν εἰς τὸν γέροντα, ὅταν φαίνεται ἐνώπιόν μας, ὅταν ἐκφράξῃ τὴν γνώμην του.

5) Αἱ ἡδοναί, αἵτινες προκύπτουν ἐκ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι αὐτός, καίτοι ἐν βαθεῖ γήρατι εἶναι, δύναται ὅμως νὰ καθίσταται ἀκόμη ὠφέλιμος,

α.) κάμωνν συμμετόχους τῆς πείρας, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε, καὶ ἄλλους, καὶ δίδων καλὰς συμβουλίας·

β'.) διὰ τῆς εὐεργετικῆς χρήσεως τῆς περιουσίας του.

6) Ἡδοναί ἐν τῷ κύκλῳ τῶν οἰκείων του.

α.) Τὰ τέκνα του ἀνέθρεψε καὶ ἀποκατέστησεν.

β'). Ἐγγονοὶ καὶ ἐγγόναί, τοὺς ὁποίους βλέπων νομίζει ἑαυτὸν αὖθις ἐκ νέου τρόπον τινὰ ἀναβλαστάνοντα.

γ'). Πλήρης ἀγάπης περιποίησις καὶ θεραπεία ἐκ μέρους τῶν οἰκείων του.

7) Ἡδοναί, τὰς ὁποίας αὐτῷ παρέχει ἡ ἀνάμνησις

α.) ἀπολαυσθεισῶν τέρψεων

β'). εὐτυχῶς παρελθόντων δυστυχημάτων

γ'). παντός, ὅτι αὐτὸς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς καλὸν ἔκαμε.

Γ'. Ἐπίλογος. 1) Βεβαίως τοῦτο κατὰ μέγα μέρος ἰσχύει μόνον ἐπὶ τοῦ γέροντος, ὅστις δύναται νὰ βλέπῃ ὀπίσω πρὸς ἄμεμπτον ζωὴν. — Ἀλλὰ τὸ ἴδιον δύναται νὰ λεχθῆ καὶ περὶ τῶν ἡδονῶν τῆς ζωῆς εἰς τὰς προτέρας ἡλικίας καὶ ἐκεῖναι δύνανται νὰ πικρανθῶσι δι' ἐνόχου συνειδήσεως.

2) Διὰ τοῦτο, ἂν θέλετε, ὦ νέοι, ν' ἀπολαύσητε τερπνὸν γῆρας, ρυθμίσατε τὴν ζωὴν σας οὕτως, ὥστε οὐδεμίαν κηλίδαν νὰ ἔχη.

Θέμα Δ'.

Περὶ τῆς μεγάλης ἀξίας τῆς ὑγείας καὶ τῶν ἐκ ταύτης συνεπειῶν

Σχέδιον.

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Ἡ ὑγεία θεωρεῖται κοινῶς ὡς τὸ εὐγενέστατον ἀγαθὸν τῆς ζωῆς.

2) Συνίσταται εἰς τὴν ἀτάραχον καὶ ὀρθὴν προόδον τῶν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀνηκουσῶν ἐργασιῶν.

3) Ἐάν καὶ δὲν ἀποτελεῖ μόνη τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀσθενὴς ἂν ἦναι, δύναται νὰ αἰσθάνηται ἑαυτὸν ἀρκετὰ εὐτυχῆ, ὅμως ἡ ὑγεία ἀνυψοῖ ταύτην καὶ ἔχει ὑψηλὴν ἀξίαν.

Β'. Σχέδιον. 1) *Εἰς τί συνίσταται αὕτη ἡ ἀξία;*

α.) Ἐνευ τῆς ὑγείας πᾶν ἄλλο ἐπίγειον ἀγαθὸν ὀλίγον δύναται νὰ μᾶς ὠφελεῖ. Ὁ ἄρρώστος ἀπὸ πολλὰς ἡδονὰς τοῦ βίου πρέπει νὰ παραιτηθῆται; εἰς πολλὰς περιστάσεις αὗται ὅλως τῷ ἀπαγορεύονται — εἰς ἄλλας φαρμακάνουσι λῦπαι τουλάχιστον τὴν ἀπόλαυσιν.

α) Εἰς τοιαύτας ἡδονὰς ἀνήκουσιν αἱ ἡδοναὶ τῆς φύσεως, (περίπατοι, μικρὰ ταξείδια κτλ.) — αἱ ἡδοναὶ τῆς κοινωνικότητος — προσέτι ἀπαγορεύεται εἰς αὐτοὺς ἡ ἀπόλαυσις καὶ τινων τροφίμων (αἱ ἡδοναὶ τῆς τραπέζης).

β) Ἐν καιρῷ τῆς ὑγείας εὐκόλως ὑποφέρομεν ἄλλας δυσχερείας τῆς ζωῆς, — συνήθως φαιδρότης καὶ εὐθυμία, ἂν ἄλλα πράγματα δὲν διαταράττουν ταύτας.

γ) Ὁ ὑγιὴς ὀλιγώτερον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἄλλους.

β'). Μόνον ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ὑγείας δυνάμεθα νὰ κατασταθῶμεν ὠφέλιμοι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὴν οἰκογένειάν μας. Ἐνευ ταύτης διατάραξις τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐπαγγέλματός μας, ἀπώλεια προθυμίας πρὸς ἐργασίαν. Κώλυσις τῆς αὐξήσεως τῆς περιουσίας.

γ'). Καὶ ἡ ἰδική μας πνευματικὴ μόρφωσις εὐκόλυνεται διὰ τῆς ὑγείας, διὰ δὲ τῆς ἀσθενείας ἐμποδίζεται. Σῶμα καὶ ψυχὴ ἐν τῇ στενωπότητι συναφεία. Ἐν καιρῷ ἀσθενειῶν καὶ ἀδιαθεσίας πρὸς πνευματικὰς ἐργασίας, καὶ ταχύτερα κούρασις ἐν αὐταῖς.

2) *Συνέπειαι ἐκ ταύτης.*

Μετάβασις. Καὶ ὅμως βλέπομεν τόσον πολλοὺς ἀνθρώπους νὰ καταστρέφουν τὴν ὑγείαν των. Οὗτοι συλλογίζονται καὶ λέγουν· ζῶμεν μόνον μίαν φοράν! Τοῦτο εἶναι ἄδικον. Ἐκ τῆς μεγάλης ἀξίας τῆς ὑγείας ἔπεται·

α.) ὅταν ἦσαι ὑγιής

a) εὐχαρίστησον τὸν Θεόν, τὸν δοτῆρα τῆς ὑγείας.

b) Ἐπωφελήσου ταύτην πρὸς κανονισμένην ἐνεργητικότητα! Ἐναλλαγὴ ἐργασίας καὶ διασκεδάσεως, κινήσεως καὶ ἀναπαύσεως.— Ἄλλως ἤθελες στενοχωρεῖσθαι, ὅταν σὲ καταλάβῃ ἀσθένεια, καὶ κανεῖς δὲν ἤθελε σὲ περιποιηθῆ.— Σκληραγώγει τὸ σῶμά σου.

c) Μὴ τὴν καταστρέψῃς ῥαθύμως διὰ τῆς ἀκρατείας σου

1) Κατὰ τὴν ἀπόλαυσιν αἰσθητικῶν ἡδονῶν (τοῦ τρώγειν καὶ πίνειν, τοῦ χορεύειν κτλ.).

2) Κατὰ τὰ ζωηρὰ πάθη—ἐν θυμῷ, λύπῃ, θλίψει, φόβῳ.

β.) Ὅταν κλονίζηται ἡ ὑγεία σου, ἢ ὅταν εἶσαι ἀσθενής,

a) Ζήτει βοήθειαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἡ δέησις ἐνδυναμόνει εἰς τὴν ὑπομονήν.

b) Ζήτει βοήθειαν ὄχι ἀπὸ ἀμαθεῖς ἰατρούς, ἀλλ' ἀπὸ πεπειραμένους καὶ δεδοκιμασμένους· ἀκολούθει ἀκριβῶς τὰ παραγγέλματά των.

c) Μὴ γίνεσαι ἐνοχλητικὸς διὰ δυσθυμίας· διότι οὕτω καθιστᾶς ἐπαχθῆ εἰς τοὺς ἀγαπῶντας σε τὴν θεραπείαν σου.

Θέμα Ε'.

Περὶ τῶν αἰτιῶν τῆς ὀκνηρίας

Σχέδιον πρῶτον

Εἰσαγωγή. 1) Ἐὰν θέλωμεν νὰ καταπολεμήσωμεν μετ' ἀποτελέσματος καὶ βεβαιότητος ἐλάττωμά τι, ὀφείλομεν ν' ἀνερευνήσωμεν πρὸ πάντων τὰς αἰτίας καὶ πηγὰς του.

2) *Αἰτίαι τῆς ὀκνηρίας.* Αὗται εἶναι τὸ μὲν ἐσωτερικαὶ (κύριαι), τὸ δὲ ἐξωτερικαὶ (προτρέπουσαι, συνεργαζόμεναι, ὑποβοηθοῦσαι).

Α'. Ἐσωτερικαὶ αἰτίαι· αὗται δύνανται νὰ κῆνται

α.) εἰς φλεγματικὴν κρᾶσιν, καὶ εἰς ἀσθένειαν·

β.) εἰς ἰσχυρὰ πάθη, τὰ ὅποια ἀφαιροῦσι τὴν δύναμιν καὶ τὴν κλίσιν πρὸς ἐργασίαν καὶ ρίπτουν εἰς νάρκην καὶ μελαγχολίαν·

γ.) εἰς σπουδὴν πρὸς ὑλικά καὶ εὐχάριστα αἰσθήματα, εἰς τὴν μαλθακότητα·

δ.) εἰς μὴ ὀρθὰς ἰδέας, καὶ εἰς στρεβλὰς ἀρχάς·

ε.) εἰς τὴν ἔλλειψιν πείρας, ἧτις παρέχει εὐχαρίστησιν κατὰ τὴν σπουδαίαν ἐπιδίωξιν ὠφελίμων σκοπῶν.

Β'. Ἐξωτερικὰ αἰτία· ἐνταῦθα ἀνήκουν

α.) ἡ ἐπίδρασις ἄλλων ἀνθρώπων, ἀνατροφή, παράδειγμα, κατάπεισις κτλ.

β.) Ὑψηλὴ ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσις καὶ τὰ μὲ ταύτην συνδεόμενα εἰσοδήματα, ἢ μόνον τὰ τελευταῖα.

γ.) Κακὰ ἀποτελέσματα τῆς μέχρι τοῦδε ἐνεργείας (ἀποθάρρυνσις).

δ.) Ἐλλειψίς ὠρισμένων ἐργασιῶν καὶ τῶν ἀναγκαιῶν πρὸς ταύτας μέσων.

ε.) Κλίμα μαλακόν (Νέγροι, Σικελιώται).

3) Ἐπίλογος. Ὅπως ὁ χεῖμαρῆρος μόνον διὰ τῆς διοχετεύσεως τῶν πηγῶν, οὕτω καὶ ἡ ὀκνηρία μόνον διὰ τῆς ἐξασθενίσεως καὶ κατανικήσεως τῶν αἰτιῶν τῆς δύναται νὰ ἐξαφανισθῇ.

Σχέδιον δεύτερον

Ὅπως δυνατὸς χεῖμαρῆρος ἀπὸ πολλὰ ρυάκια σχηματίζεται, οὕτως ἀποτελεῖται καὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις καλὴ ἢ κακὴ συνήθεια διὰ τῆς συρροῆς πολλῶν, πολλάκις ἀσημάντων φαινομένων περιστάσεων. Καὶ ἡ ὀκνηρία ἀριθμεῖ λίαν πολλὰς τοιαύτας αἰτίας ἢ πηγὰς, τὰς ὁποίας μετὰ βεβαιότητος πρέπει ν' ἀναγνωρίζωμεν, ἂν θέλωμεν νὰ τὴν καταπολεμήσωμεν μετ' ἐπιτυχίας.

Ἐὰν κατὰ πρῶτον παρατηρήσωμεν τὰς ἐσωτερικάς, γίνεται φανερόν, ὅτι τὸ ἐλάττωμα τοῦτο πολλάκις ἔχει ἐν ἀρχῇ σωματικὴν αἰτίαν. Ἀνθρώποι ἐκ τῶν κληθέντων φλεγματικῆς κράσεως ἔχουσι μεγαλητέραν διάθεσιν πρὸς ἀπραξίαν, παρὰ ἄλλοι. Ἐνίοτε ἡ διάθεσις αὕτη προέρχεται καὶ ἐξ ἀσθενείας. Δεύτερον στηρίζεται ἡ ὀκνηρία πολλάκις ἐπὶ ἰσχυρῶν παθῶν, τὰ ὁποῖα ἀφαιροῦν τὴν δύναμιν καὶ τὴν διάθεσιν πρὸς ἐργασίαν καὶ εἰς νάρκην καὶ δυσθυμίαν μᾶς ρίπτουν. Ἀλλὰ συχνότερον τρίτον κεῖται αὕτη εἰς τὴν σπουδὴν πρὸς ὑλικά καὶ εὐχάριστα αἰσθήματα. Φοβούμεθα τὴν στέρησιν καὶ τὴν κούρασιν, αἵτινες εἰ-

ναι συνηνωμέναι μετὰ τῆς ἐργασίας, καὶ προτιμῶμεν
 νὰ διάγωμεν τὸν χρόνον μας μεθ' ἡδονῆς καὶ ἀπολαύ-
 σεως. Ἐπίσης ἰσχυρῶς τέταρτον πολλάκις ἐπενεργοῦν
 ἐσφαλμέναι ἀρχαὶ καὶ διεστραμμέναι ἰδέαι. Ὁ ὀκνη-
 ρὸς συνειθίζει νὰ λέγῃ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐγεννήθη
 νὰ βασανίζηται, ὅτι ἀρκετὴ ἐργασία εἰς τὸν κόσμον
 γίνεται ἄς ἐργάζωνται ὅσοι ἐκλήθησαν εἰς αὐτό· ὅτι
 πράττει ἀρκετά, ὅτι δύναται νὰ βλάβῃ τὴν ὑγείαν του
 διὰ τῆς συντόνου ἐργασίας του κτλ. Πέμπτον μακρὰ
 συνήθεια· ἂν ἴσως ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε ἐγνώρισε τὴν
 ἠδύτητα ὠφελίμου ἐργασίας ἐξ ἰδίας του πείρας, καὶ
 ἂν οὐδέποτε ἐγένετο προσεκτικὸς εἰς τὰς βλαβερὰς
 συνεπείας τῆς ὀκνηρίας του, δὲν πρέπει νὰ παραξε-
 νευώμεθα, ἂν ᾔῃναι δύσκολον εἰς αὐτὸν νὰ ἐννοήσῃ τὸ
 ἀξιοκατάκριτον τοῦ ἀμρτήματός του καὶ νὰ ἀποκλινήῃ
 ἀπὸ αὐτό. Ἴσως ὅμως τοῦτο μ' ὅλα ταῦτα θὰ συνέ-
 θαιεν εἰς αὐτὸν πρότερον, ἐὰν τόσον πολλὰ ἐξωτερι-
 καὶ αἰτίαι δὲν ἐξήσκουν τὴν ἐπιβρόσῃν των. Ἐνταῦθα
 ἀνῆκει πρὸ πάντων ἡ ἡμαρτημένη διαγωγή ἄλλων ἀν-
 θρώπων. Γονεῖς πολλάκις παραμελοῦν νὰ συνειθίζουσιν
 τὰ τέκνα των εἰς τὴν ἐργασίαν, συγγενεῖς καὶ φίλοι
 δίδουν εἰς τοὺς ἄλλους κακὸν παράδειγμα διὰ τῆς
 ὀκνηρᾶς των ζωῆς, ἢ ἐμποδίζουσιν τὸν ἐπιμελῆ διὰ τῆς
 συναναστροφῆς των καὶ τῶν λόγων ἀπὸ καλλιτέραν
 ἐνασχόλησιν. Οὐχ ἤττον δεύτερον δυστυχῶς ἐπενερ-
 γεῖ ὑψηλὴ θέσις καὶ πλοῦσια εἰσοδήματα. Ἄνθρωποι,
 οἵτινες τοιαῦτα ἔχουσι, θεωροῦσι διὰ τοῦτο ἑαυτοὺς
 ἀπηλλαγμένους ἀπὸ τὸ καθήκον τοῦ ἐργάζεσθαι, καὶ
 λησμονοῦν, ὅτι καὶ ἐὰν δὲν ἔχουν ἀνάγκην ν' ἀπο-
 κτῶσι τὸν ἄρτον των, ὅμως πρέπει ἡ ἰδιαιτέρα μόρφω-

σις καὶ ἐνέργεια διὰ τὸν κόσμον ἐκάστην τῶν ἡμερῶν ν' ἀπασχολῆ. Καὶ ποῖος δύναται πλέον ν' ἀπαριθμῆσῃ τὰς ποικίλας καὶ τυχαίας προτροπὰς, αἵτινες ἐκτὸς τῶν μέχρι τοῦδε ἀναφερομένων λόγων ἀκόμη συντελοῦν, νὰ ἐγείρουν τὴν ὀκνηρίαν καὶ νὰ τὴν τρέφουν, ἰδίως ὅταν ἐκ τῶν προτέρων καὶ κλίσις πρὸς ταύτην ὑπάρχη; Ὁ μὲν δικαιολογεῖται μὲ τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν του, μὲ ἀχαριστίαν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε, μὲ τὴν ἔλλειψιν ὀρισμένων ἐργασιῶν ἢ τῶν ἀναγκαίων πρὸς ταύτην ὀργάνων. Παρ' ἄλλω πραγματικῶς κεῖται ἡ αἰτία εἰς τὰς πολλὰς τροφάς, δι' ὧν ἐπιβαρύνει τὸ σῶμά του ἢ εἰς τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, τὸν ὁποῖον ἀναγκάζεται νὰ τηρῆ διὰ τὸ παρόν. Πόσον δὲν γίνεται αἷτιον κλίμα μαλακόν, π. χ. τὸ τῶν Νέγρων καὶ Σικελιωτῶν, τῆς ἀπραξίας τῶν ἀνθρώπων! Ὅπως λοιπὸν ὁ χεῖμαρρος δύναται νὰ καταδασμασθῆ διὰ τῆς διοχετεύσεως τῶν πηγῶν του, οὕτω δύναται καὶ ἡ καταδικαστέα συνήθεια τῆς ὀκνηρίας ν' ἀπομακρυνθῆ διὰ τῆς ἐξασθενίσεως καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως παντός, ὅ,τι φέρει εἰς αὐτήν.

Θέμα ΣΤ'.

Τί παρασύρει τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ εἴπῃ
τὴν ἀλήθειαν;

Σχέδιον

Α'. *Εἰσαγωγή.* 1) Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες μένουσιν πιστοὶ εἰς τὴν ἀλήθειαν ἐν πάσῃ περιστάσει, δὲν εἶναι μέγας. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖ-

ται χαρακτήρ λίαν εϋσταθής καὶ εϋγενής ἀγάπη τοῦ καλοῦ.

2) Ὑπάρχουσιν αἰτίαι καὶ προτροπαὶ πλεῖσται, αἵτινες δύνανται νὰ παρασύρουν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας.

Β'. Αὗται δύνανται ν' ἀραχθῶσιν εἰς τὰ ἐξῆς δύο κύρια μέρη·

1) Ἀκοσίως ψεύδεσθαι. Λέγομεν ψεῦδη πολλάκις, χωρὶς κυρίως νὰ θέλωμεν, παρασυρόμενοι.

α.) ὑπὸ λίαν μεγάλης ζωηρότητος τῆς φαντασίας, ἣτις συγχέει τὸ φανταζόμενον μὲ τὸ πραγματικόν, ὅτι ἠδύνατο νὰ ἦναι μὲ ὅτι ἦτο πραγματικῶς·

β.) ὑπὸ τοῦ ὅτι δὲν παρετηρήσαμεν καλῶς καὶ δὲν ἐνόησαμεν, δὲν εἶδαμεν ἀκριβῶς καὶ δὲν ἠκούσαμεν, ἢ πάλιν ἐλησμονήσαμεν·

γ.) ὑπὸ τῆς εὐπιστίας καὶ τῆς ὀκνηρότητος εἰς τὸ ἀνερευνᾶν τὴν ἀλήθειαν.

2) Ἐκουσία διαστρογὴ τῆς ἀληθείας. Λέγομεν ψεῦδη

α.) Διὰ τὰ ὠφεληθῶμεν τι·

1) ψεῦδη ἐξ ἀνάγκης—διὰ νὰ σωθῶμεν ἀπὸ δυσκολίας—διὰ ν' ἀπαλλαγθῶμεν ἀπὸ τιμωρίας—διὰ νὰ διαφυγῶμεν μεγαλήτερον κακόν. — Τὰ τέκνα ἔμπροσθεν τῶν γονέων, οἱ μαθηταὶ ἔμπροσθεν τοῦ διδασκάλου, οἱ ὑπήκοοι ἐνώπιον τῆς ἀρχῆς·

2) ἀπὸ ἰδιοτέλειαν καὶ κερδοσκοπίαν. Κατὰ τὸ δοῦναι καὶ λαβεῖν—κατὰ τὰς δίκας καὶ τὰς ἔριδας—ἀναίσχυνοι ἐπαῖται, κόλακες·

β.) ἀπὸ ἀδυναμίαν τοῦ χαρακτήρος. Εὐμένεια πρὸς ἄλλους, νὰ μὴ τοὺς βλάψωμεν—ἀνάξια συστατικά·

γ.) ἀπὸ ματαιότητα καὶ ἀλαζορεία. Ἐπαινεῖ τις τὸν ἑαυτὸν δι' ἀνύπαρκτα καὶ σπουδαῖα φαινόμενα πλεονεκτήματα, διὰ τὰ ἐγείρη τὴν προσοχὴν καὶ κινήσῃ τὸν θαυμασμόν. — ὑπόσχεταί τις πολλά, ἂν καὶ γνωρίζῃ, ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποσχέσεις του.

δ.) ἀπὸ σπουδῆν τοῦ νὰ διασκεδάξῃ συναστροφῆν. Ψεύσματα καὶ μεγεθύνσεις ἀνακαλυφθέντων ἐλαττωμάτων καὶ ἑλλείψεων. — Ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ πειράζωμεν ἄλλους, νὰ τοὺς ἐκπλήττωμεν κτλ.

ε.) ἀπὸ ἐχθρικά φρονήματα καὶ φιλεχδικία. Πεπλασμένοι λόγοι διὰ τὰ βλάψωμεν ἄλλους κτλ.

Γ'. Ἐπίλογος. Τὸ μὲν ἔν ἐλατήριον πρὸς τὸ ψεῦδος δύναται μᾶλλον νὰ δικαιολογηθῇ, τὸ ἕτερον ὀλιγώτερον, — τὰ πλεῖστα οὐδαμῶς. — Τὸ κάλλιστον εἶναι νὰ μένη τις πάντοτε καὶ πανταχοῦ πιστὸς εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Θέμα Ζ'.

Περὶ τῆς ὠφελείας τοῦ ξύλου

Σχέδιον

Εἰσαγωγή. Εἶναι ἐκπληκτικόν, πόσον πολὺ ἐξαρτώμεθα πολλάκις εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τοῦ καθ' ἡμέραν βίου ἀπὸ ἐνὸς φυσικοῦ προϊόντος, καὶ ποίας στενοχωρίας ἤθελε προξενήσῃ ἢ ἑλλειψίς ἐνὸς τοιοῦτου προϊόντος. Παράδειγμα παρέχει τὸ ξύλον.

1) Τοῦτο χρησιμεύει διὰ καύσιμον ὕλην·

α.) ἐν τῇ θερμάστρᾳ·

β'.) ἐν τῷ μαγειρείῳ·
 γ'.) ἐν ταῖς μηχαναῖς, ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν
 χειρωνακτῶν κτλ.

2) εἰς κατασκευὴν

α.) οἰκημάτων, σταύλων,

β'.) πλοίων,

γ'.) γεφυρῶν.

3) Κατασκευάζομεν ἐξ αὐτοῦ πράγματα

α.) πρὸς ἀνάπαυσιν (κρεβάτια, ἔδραι κτλ.).

β'.) πρὸς διαφύλαξιν ἄλλων πραγμάτων·

γ'.) μουσικὰ ἐργαλεῖα (αὐλός, κλειδοκύμβαλον
 κτλ.).

δ'.) ὀχήματα πρὸς εὐκολίαν τοῦ ταξειδεύειν κτλ.

4) Σημαντικὸν ἐμπόριον τῶν ξύλων γίνεται, ἐπειδὴ
 εἰς πολλοὺς τόπους λείπουν, καὶ

α.) καυσίμων ξύλων·

β'.) ξύλων χρησιμευόντων πρὸς οἰκοδομήν·

γ'.) λεπτῶν ξύλων χρησιμευόντων πρὸς ἔπιπλα
 (μαχαγόνι, ἔθενος) κτλ. καὶ πρὸς χρώματα κτλ.

Θέμα Η'.

Χρῆσις τοῦ σιδήρου

Σχέδιον

Α'. *Εἰσαγωγή.* Ὁ σίδηρος εἶναι ἐν τῶν ὠφελιμι-
 τάτων καὶ πλείστου ἀξίων μετάλλων, ἐπειδὴ οὐδὲν
 ἄλλο παρέχει εἰς τὸν ἄνθρωπον τόσον πολυειδῆ χρη-
 σιμοποίησιν καὶ ὠφέλειαν διὰ τὰς διαφοροὺς τοῦ ἐνα-

σχολήσεις, ανάγκας καὶ ἐπιχειρήσεις ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς γῆς.

Β'. Χρησιμεύει

α.) ὡς θεραπευτικὸν μέσον

1) ἐκ φύσεως κατασκευασμένον (σιδηροῦχοι πηγαί),

2) ὑπὸ τῆς τέχνης κατασκευασμένον (διάφορα ἱατρικά)

β.) ὡς μέσον πρὸς χρωματισμὸν

1) εἰς τὸ γράφειν (συστατικὸν κύριον τῆς μελάνης),

2) εἰς τὸ ζωγραφίζειν (ῥοχα),

3) εἰς τὸ βάπτειν τὸ ξύλον κτλ.

γ.) ὡς μέσον διὰ νὰ ἐξάγωμεν σπινθῆρα διὰ τῆς προστριβῆς εἰς σκληρὰν πέτραν καὶ ἐπομένως πῦρ (πυρίτης).

δ.) ὡς μέσον διὰ νὰ ἐπωφελώμεθα τὴν πολικότητα τῆς μαγνητικῆς δυνάμεως (μαγνητικὴ πυξίς)

ε.) ὡς ὕλη πρὸς κατασκευὴν

1) σπουδαίων μηχανῶν (ἀτμοπλοίων, ἀτμαμαξῶν κτλ.)

2) ἀναγκαιοτάτων σκευῶν καὶ ἐργαλείων

a) διὰ τὴν γεωργίαν (ἄροτρον, λισγάρι κτλ.)

b) διὰ τὸν χειρῶνακτα (πέλεκυς, πρίων κτλ.)

c) διὰ τοὺς θηρευτὰς καὶ τοὺς πολεμιστὰς (ὄπλα)

3) πλήθους κοσμημάτων καὶ παιγνιδίων.

Γ'. Ἐπίλογος. Πρόσθετες καὶ ἄλλας τινὰς χρήσεις τοῦ μετάλλου τούτου.—"Ἄνευ τοῦ σιδήρου αἱ πλεῖσται ἐφευρέσεις ἤθελον εἶσθαι ἀδύνατοι.

Θέμα Θ'.

Ἡ γλῶσσα τὸ εὐεργετικώτατον καὶ ὀλε-
ριώτατον μέλος τοῦ ἀνθρώπου

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Ὁ Αἴσωπος διετάχθη ποτὲ ν' ἀγοράσῃ τὸ κάλλιστον ἀπὸ τὴν ἀγορὰν καὶ ἔφερε γλῶσσαν, καὶ δευτέραν φοράν, ὅτε ἔπρεπε νὰ φέρῃ τὸ κάκιστον, ἔφερεν ὡσαύτως γλῶσσαν.

2) Βεβαίως ἡ γλῶσσα, ὡς θὰ δείξουν τὰ ἐπόμενα, ὅπως καὶ πᾶν εὐγενές (τὸ πῦρ, τὰ εὐγενέστατα πνευματικὰ δῶρα) εἶναι ἐπιδεκτικὴ καὶ τῆς μεγίστης καταχρήσεως καὶ τῆς εὐγενεστάτης χρήσεως.

Β'. Θέμα. 1) Αὕτη εἶναι τὸ ὄργανον τῆς γεύσεως.

α.) Διὰ ταύτης αἰσθανόμεθα τὴν ἡδονὴν τοῦ τρώγειν καὶ πίνειν. Διὰ τοῦτο ἡ γλῶσσα εἶναι ἡ ἐφευρέτις τῆς μαγειρικῆς, καὶ προάγει τὸ ἐμπόριον. Ἀρτύματα κτλ. ἀπὸ μεμακρυσμένους τόπους.

β.) Ἄλλὰ παρασύρει καὶ εἰς λαιμαργίαν, ἀσωτίαν, φιλοποσίαν, σπατάλην, — δύναται νὰ κάμῃ δυστυχεῖς.

2) Αὕτη εἶναι τὸ κύριον ὄργανον τῆς ὁμιλίας.

α.) Αἱ εὐεργετικαὶ τῆς ἐνέργειαι ὡς τοιαύτης.

α) Αὕτη παρέχει εἰς ἡμᾶς τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ νὰ ἐκφράζωμεν τὰ αἰσθήματά μας, τὰς χαρὰς καὶ τὰς λύπας ὄχι μόνον, καθὼς τὰ ζῶα, δι' ἀσυναρτήτων χονδρῶν φθόγγων, ἀλλὰ διὰ συνηρθρωμένων, διὰ λέξεων.

β) Εἶναι τὸ πρῶτιστον μέσον τῆς ἐσωτερικῆς

ἀναπτύξεως—τὸ πρῶτιστον τεκμήριον ὅτι αὕτη ἤρχι-
σε. Δι' αὐτῆς μόνον γίνεται ἡ διδασκαλία δυνατὴ, του-
λάχιστον ἢ τελειότερα.

γ) Δι' αὐτῆς δυνάμεθα νὰ ἐκφράζωμεν τὰς ἐπι-
θυμίας, δι' αὐτῆς μαθαίνομεν νὰ δηλώνωμεν τὰς ἀνάγκ-
κας μας, δυνάμεθα νὰ παρηγορῶμεν, νὰ νουθετῶμεν,
νὰ συμβουλευόμεν, νὰ ὑπερασπίζωμεν τὸν ἑαυτόν μας.

δ) Εἶναι τὸ ὄργανον τῆς εὐγλωττίας. — Ἴσχυς
ταύτης ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν
δημοσίαις συνεδριάσεσι. Δημοσθένους, Κικέρων, Περι-
κλῆς.

ε) Δι' αὐτῆς λαμβάνει ἡ κοινωνικὴ ζωὴ τὸ ὠραιό-
τατόν της θέλγητρον. Διασκέδασις.

ς) Δι' αὐτῆς διευκολύνηται ἡ ἐξάσκησις τοῦ ἄδειν,
ἡ χρῆσις πολλῶν μουσικῶν ὀργάνων.

ζ) Ἄνευ ταύτης οὐδὲν σύγγραμμα ἤθελεν ὑπάρ-
ξει, ἐπειδὴ λέξεις δὲν θὰ ὑπῆρχον.

β'.) Αἱ καταστρεπτικαὶ τῆς ἐνέργειαι.

α) Εἶναι τὸ ὄργανον τοῦ ψεύδους, τῆς ἀπάτης,
τῆς κακολογίας, τῆς διαβολῆς, τῆς κολακίας κτλ.

β) Εἶναι τὸ ὄργανον τῆς διαφθορᾶς.

γ) Δι' αὐτῆς ὑβρίζομεν τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀν-
θρώπους.

δ) Δι' αὐτῆς ἐγείρουσιν παράφρονες δημαγωγαὶ
στάσεις.

Γ'. Ἐπίλογος. Διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται προσοχή, ἐὰν
θέλωμεν ἢ γλῶσσα νὰ μὴ ἔχη ὀλεθρίαν ἐπιρροὴν καὶ
νὰ φέρῃ σωτήρια ἀποτελέσματα.

Θέμα Γ'.

Περὶ τῆς χρήσεως τῶν μεταφράσεων κλα-
σικῶν συγγραφέων εἰς τὰς χεῖρας
τῶν μαθητῶν

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν μετα-
φράσεων καθόλου. Μεταφράζει τις ἔργον, τουτέστι
μεταφέρει τοῦτο ἀπὸ ξένην γλῶσσαν εἰς τὴν μητρι-
κὴν του, διὰ τὰ παράσχη εἰς τοὺς συμπολίτας του
τὴν αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν ὁποίαν παρέχει τοῦτο εἰς
ἐκείνους, ὧν ἕνεκα πρὸ πάντων ἐγράφη.

2) Δύναται λοιπὸν ὁ μεταφραστὴς νὰ ἔχη τὸν σκο-
πὸν τοῦ νὰ γράψῃ τὸ ἔργον του διὰ μαθητάς;—ὄχι,
ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ μάθῃ τὴν γλῶσσαν, διὰ τὰ δύ-
ναται ποτε ὁ ἴδιος νὰ ἀντλή ἐξ ἐκείνης τῆς πηγῆς.

Β'. Καὶ πρὸς τοῦτο αἱ μεταφράσεις εἰς τὰς χεῖ-
ρας τῶν μαθητῶν εἶναι βλαβεραὶ. Ταύτας συνήθως
καταχρῶνται οἱ μαθηταί, τὸ μὲν κατὰ τὴν προπαρα-
σκευὴν τῶν εἰς ἀναγνώσεις συγγραφέων, τὸ δὲ εἰς
τὰς γραπτὰς τῶν μεταφράσεις. Βλάπτουν λοιπὸν αἱ
μεταφράσεις

1) ὑπὸ ροητικῆν ἔποψιν·

α.) ἐμποδίζουν τὴν ἐλευθέραν ἀσκησιν καὶ χρῆ-
σιν τῶν νεαρῶν πνευματικῶν δυνάμεων, καὶ συνηθί-
ζουν εἰς ἐπιπόλαιον ἐξέτασιν τοῦ περιεχομένου καὶ
τῶν δυσκόλων χωρίων, τὰ ὅποια ἄλλως ἤθελον ὀξύνει
πρὸ πάντων τὴν κρίσιν.

β'.) Βλάπτουν τὴν ἐμβριθείαν καὶ τοὺς συνηθίζουσι εἰς τὴν ἐπιπολαιότητα, ἐπομένως τοὺς ἐμποδίζουσι εἰς τὴν πρόοδον ἐν τῇ γλώσσῃ· χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ ὁ νέος τὸ λεξικὸν καὶ τὴν γραμματικὴν, πιστεύει κατὰ λέξιν εἰς τὴν μετάφρασιν, καὶ νομίζει ὅτι ἐνόησε σαφῶς τὴν ἔννοιαν ἐνός χωρίου, ἐνῶ αὕτη ὡς καπνὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ αἰωρεῖται.

γ'.) Ἐξασθερίζουσι τὴν κατ' οἶκον ἐπιμέλειαν, ἐπειδὴ συντομεύουσι οὐσιωδῶς τὸν χρόνον, τὸν ὅποιον ὁ νέος ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς προετοιμασίαν καὶ ἐπανάληψιν.

δ'.) Ἐξασθερίζουσι τὴν σπουδαιότητα τῆς δημοσίας διδασκαλίας. Ὁ μαθητὴς νομίζει ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐξηγήσεως ἀπὸ τὸν διδάσκαλον, καὶ συνειθίζει νὰ μὴ προσέχη κατὰ τὴν διδασκαλίαν, ἐπειδὴ δὲν προσέχει πλέον εἰς τὴν λύσιν τῶν δυσκόλων χωρίων, τὰ ὅποια αὐτὸς δὲν ἐγνώρισεν ὡς τοιαῦτα.

2) Ἰπὸ ἠθικῆν ἔποψιν. Καὶ ὁ χαρακτήρ βλάπτεται.

α.) Μεταφράσεις εἰς τὰς χεῖρας τῶν μαθητῶν προξενούσιν ἐξεπίτηδες ἀπάτην τοῦ διδασκάλου καὶ συνειθίζουν αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ψεύδωνται.

β'.) Ἰπὸστηρίζουσι τὸ τόσον σύνηδες παρὰ τοῖς νέοις σφάλμα, νὰ θεωρῶσι τὰ πάντα εὐκόλα.

γ'.) Προξενούσιν εἰς τὸν νέον πλείονα σχολήν, καὶ τοῦτο δύναται εὐκόλως νὰ γείνη ἐπικίνδυνον. Πῶς τοῦτο;

3) Ἐκτὸς τούτων τῶν σπουδαίων ἐμποδίων, τὰ ὅποια φέρουσι αἱ μεταφράσεις ἐν ταῖς χερσὶ τῶν μαθητῶν ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν νοητικὴν μόρφωσιν αὐτῶν, προξενούσιν προσέτι καὶ ἄλλας βλάβας.

α.) *Αφαιροῦν* ἀπὸ τοὺς μαθητὰς *μεγάλην εὐχαριστήσιν*, τὴν τοῦ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν εὔρον τὴν ἔννοιαν δυσκόλων χωρίων.

β.) Ἡ συνήθης χρῆσις αὐτῶν στενοχωρεῖ τὸν μαθητὴν καὶ τὸν καταβάλλει, ὅταν ποτὲ πρέπει νὰ μεταφράσῃ τι, καὶ λείπουν τὰ τοιαῦτα βοηθητικὰ μέσα.

γ.) Εἶναι δι' αὐτὸν αἰσχρόν, ἂν ὁ διδάσκαλος ἀνακαλύψῃ, ὅπερ εἶναι πολὺ εὐκολόν, ὅτι μεταχειρίζεται τοιαῦτα βοηθήματα.

Γ'. *Ἐπίλογος*. 1) Δύναται μὲν τις νὰ εὔρη περιστάσεις, καθ' ἃς αἱ μεταφράσεις καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς δύνανται νὰ ἦναι ὠφέλιμοι.

α.) Δύνανται νὰ χρησιμεύσουν εἰς αὐτοὺς

a) πρὸς σύγκρισιν τῆς μητρικῆς γλώσσης πρὸς τὴν τοῦ πρωτοτύπου·

b) εἰς τὸ νὰ παρέχουν δεξιότητά τινα ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκφράσει τῆς μητρικῆς γλώσσης·

c) πρὸς σύγκρισιν μετὰ τὰς ἰδίας των ἐργασίας, τὰς ὁποίας ὅμως πρέπει νὰ κάμουν ἀπὸ πρωτῆτερα·

d) κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν ἀνάγνωσιν συγγραφῆς ἄνευ ὁδηγίας διδασκάλου, ὅποτε καλὴ τις μετάφρασις ἤθελεν ἀντικαταστήσει τὸν διδάσκαλον.

β.) Δύνανται ταύτας νὰ μεταχειρίζωνται τοιοῦτοι μαθηταί, οἵτινες

a) εἰς τὰς γνώσεις των εἶναι τόσον προχωρημένοι, ὥστε δὲν ἔχουν πλέον ἀνάγκην μεταφράσεων δι' ἐκεῖνον τὸν καταχρηστικὸν σκοπὸν·

b) τοιοῦτοι, εἰς τῶν ὁποίων τὸν σταθερὸν χαρακτήρα δύναται τις νὰ ἔχη πεποιθήσιν, ὅτι αὐτοὶ δὲν τὰς μεταχειρίζονται κακῶς.

2) Ἀλλὰ πολλοὶ τοιοῦτοι μαθηταὶ δὲν ὑπάρχουν εἰς τὰ σχολεῖα. Λοιπὸν εἶναι καλλίτερον, ὅλαι αἱ μεταφράσεις νὰ ἐξορισθῶσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν μαθητῶν.

Θέμα ΙΑ'.

Περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀνθρώπων
ἐπὶ τῶν ζώων

Σχέδιον

Α'. *Εἰσαγωγή.* 1) Ἀνέκαθεν ὁ ἄνθρωπος μεταχειρίζεται τὰ ζῶα πρὸς τροφήν, ἐνδυμασίαν, βοήθειαν εἰς τὰς ἐργασίας του.

2) Πολλάκις βλέπομεν τὸν ἄνθρωπον νὰ καταχρᾶται τὴν ἐξουσίαν του ἐπὶ τῶν ζώων, καὶ νὰ ἐκτείνῃ παρὰ πολὺ τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἴσως ἔχει ἐπ' αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως ἠγέρθη ἀμφιβολία, ἂν ἔχη πραγματικὰ δικαιώματα ἐπὶ τούτων.

Β'. *Ἐρωτήσεις.* Ἐχει ὁ ἄνθρωπος τοιαῦτα δικαιώματα, καὶ ἂν ἔχη, εἰς τί συνίστανται, καὶ πῶς πρέπει νὰ τὰ ἐξασκῆ;

1) Ἐχει ὁ ἄνθρωπος δικαιώματα ἐπὶ τῶν ζώων; — βεβαίως.

α.) Διὰ φυσικοὺς λόγους.

α) Ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἢ ἐκ τῶν ζώων τροφή καλλίτερον ἀρμόζει. Ἀδυναμία τῶν λαῶν, οἵτινες μᾶλλον ἢ καὶ μόνον φυτικὴν τροφήν μεταχειρίζονται. Οἱ Ἰνδοί.

β) Ἐλλειψίς φυτικῆς τροφῆς ἐν τισι τόποις, ἐν

εἰς ζῶσιν ἄνθρωποι, π. χ. εἰς τὴν βόρειον ψυχρὰν ζῶ-
νην οἱ ἰχθυοφάγοι.

ε) Βλαβερὰ πολλαπλασιάσις τῶν ζῶων, καὶ ἡ
ἐντεῦθεν διαταρασσομένη ἰσορροπία τῆς φύσεως. Ἡ
ἀνθρωπίνη ζωὴ ἤθελε κινδυνεύσει. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι
ὄν σπουδαιότερον, καὶ ἡ ὁρμὴ τῆς αὐτοσυντηρησίας
μᾶς ἀναγκάζει πολλάκις νὰ ἐξαφανίζωμεν τὰ ζῶα.—
Ἄρπακτικὰ θηρία, βλαβερὰ ἔντομα.

β'.) Λόγοι λαμβανόμενοι ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀν-
θρωπίνης τελειότητος.

α) Ἡ φύσις πανταχοῦ δεικνύει ὅτι τὸ ἄψυχον
ὑποκύπτει εἰς τὸ ἔμψυχον, τὸ ἀνόργανον εἰς τὸ ὄργα-
νικόν, τὸ ἄλογον εἰς τὸ λογικόν, καὶ ὅτι τὸ κατώτε-
ρον χάριν τοῦ ἀνωτέρου ὑπάρχει.

β) Ὁ ἄνθρωπος, τὸ τελειότατον ὄργανικόν ὄν,
ἐπὶ τῆς γῆς τρόπον τινὰ τῆς θεότητος τόπον ἐπέχων,
εὐρίσκει ἐν τῇ ὑψηλοτέρᾳ του τελειότητι τὸ δικαίωμα
τῆς ἐξουσίας του.

γ) Ὅθεν πρέπει ἐν τῇ μεγάλῃ οἰκονομίᾳ τῆς
φύσεως τὸ ζῶον νὰ φαίνεται ὡς μέσον, ὁ δὲ ἄνθρω-
πος ὡς σκοπός.

δ) Περὶ πολλῶν ζῶων ὁ ἄνθρωπος ἐπιμελῶς φρον-
τίζει. Εἶναι ἐπόμενον, ταῦτα νὰ τὸν ὑπηρετῶσι.

2) Εἰς τί συνίστανται ταῦτα τὰ δικαιώματα;

α.) Δύναται νὰ μεταχειρίζηται τὰ ζῶα πρὸς τρο-
φήν, ἐπειδὴ κτλ.

β'.) Δύναται νὰ τὰ μεταχειρίζηται πρὸς ἐνδυμα-
σίαν, ἐπειδὴ κτλ.

γ'.) Δύναται νὰ μεταχειρίζηται τὰς δυνάμεις τῶν
ζῶων πρὸς ὠφέλειάν του, πρὸς εὐκολίαν του, καὶ πρὸς

διασκέδασίν του ἀκόμη. Πολλά ζῶα ἔχουν τοιαύτας δυνατόμεις καὶ τὴν ἰκανότητα νὰ μᾶς ὠφελῶσι.— Ἀφοσίωσις πλείστων ζῶων εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

δ'.) Δύναται νὰ κωλύῃ τὴν βλαβερὰν εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐξησίαν τινων ζῶων.

3) Πῶς πρέπει νὰ μεταχειρίζεται ὁ ἄνθρωπος ταῦτα τὰ δικαιώματα;— *Ἄρεν σκληρότητος.*

α.) νὰ μὴ τὰ βασανίζῃ κατὰ τὴν θανάτωσίν των.

β'.) εἰς ἐκεῖνα τὰ ζῶα, τὰ ὅποια ἐργάζονται δι' αὐτόν,

a) νὰ παρέχῃ τὴν ἀναγκαίαν ἡσυχίαν καὶ ἀνάπαυσιν καὶ

b) νὰ μὴ τὰ φορτῶν βάρη ὑπερβολικά.

Θέμα IB'.

Προτερήματα τῶν ζῶων ὑπὲρ τοὺς ἀνθρώπους

Σχέδιον

A'. Εἰσαγωγή. Βεβαίως ὁ ἄνθρωπος κατέχει θέσιν ἀνώτεραν τῆς τῶν ζῶων.

1) Ἐνεκα τοῦ λογικοῦ του—εἶναι τρόπον τινὰ ὁ κύριος τῆς πλάσεως, δύναται νὰ ὑποτάττῃ εἰς ἑαυτὸν τὰ ζῶα, νὰ τὰ δαμάζῃ, νὰ τὰ μεταχειρίζεται πρὸς ὠφέλειάν του.

2) Ἐνεκα τῆς γλώσσης.

3) Ἐνεκά τινων σωματικῶν ἰδιοτήτων—βάδισμα μὲ σῶμα ὀρθόν—χεῖρες τὸ πᾶν ἐκτελοῦσαι.—ἰκανότης τοῦ ζῆν εἰς πάντα τὰ κλίματα.

Β'. *Ἀλλὰ καὶ τὰ ζῶα ἔχουσι τινα προτερήματα ὑπὲρ τοὺς ἀνθρώπους.*

1) Ὡς πρὸς τὴν *σωματικὴν ποιότητα.*

α.) Ἐνεκα τῶν μεγαλητέρων ἀναλόγως δυνάμεων καὶ τῆς ῥώμης των—λέοντες, τίγρεις—ἵπποι, ταῦροι—καὶ ὁ μύρμηξ φέρει μετ' εὐκολίας βάρη βαρύτερα ἑαυτοῦ.

β.) Ἐνεκα τῆς μεγαλητέρας των ταχύτητος—ἵπποι, ἔλαφοι, λαγοί, πτηνά.

γ.) Ἐνεκα τῆς φυσικῆς των ἐνδυνασίας—τρίχες, πτερά, μαλλία, χονδρὸν δέρμα.

δ.) Ἐνεκα τοῦ ὅτι δὲν ὑπόκεινται τόσον εὐκόλως εἰς ποικίλας ἀσθενείας—καὶ ὅτι κατὰ τὰς ἀσθενείας ἢ φύσις των αὐτῆ τὰ διδάσκει νὰ εὐρίσκουν τὰ ἰατρικά.

ε.) Ἐνεκα τῆς ταχυτέρας αὐξήσεως, χωρὶς νὰ ἔχουν ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἀνάγκην τῆς μητρικῆς θεραπείας καὶ τροφῆς.

ς.) Ἐνεκα τῶν ὀξύτερον καὶ λεπτοτέρων αἰσθήσεων, π. χ. ἡ ἀράχνη ἔνεκα τῆς ἀφῆς, ὁ σκύλος ἔνεκα τῆς ὀσφρήσεως καὶ τῆς ἀκοῆς του, τὰ ἀρπακτικά πτηνά ἔνεκα τῆς ὀράσεώς των.

2) Ὡς πρὸς τὰς ἐμφύτους των ὀρμᾶς (ἔνστικτα), αἵτινες ἀντικαθιστῶσι τὸ λογικὸν εἰς αὐτά, καὶ τὰς ὁποίας δὲν καταχρῶνται, ὅπως ὁ ἄνθρωπος πολλάκις καταχρᾶται τὸ λογικὸν του. Αὗται δεικνύονται εὐθὺς μετὰ τὴν γέννησιν τῶν ζώων καὶ διαμένουσι καθ' ὅλην τὴν ζωὴν, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος πρῶτον πρέπει νὰ μάθῃ διὰ διδασκαλίας, τί εἶναι εἰς αὐτὸν σωτήριον. Αἱ ὀρμαὶ παρατηροῦνται ἐν αὐτοῖς

α.) κατά τὴν ἐκλογὴν τῆς κατοικίας των καὶ τὴν πολλάκις τεχνικωτάτην καὶ σκοπιμωτάτην κατασκευὴν τῶν οἰκήσεών των. Αἱ φωλεαὶ τῶν πτηνῶν, αἱ κατοικίαι τῶν καστόρων· οἱ μύρμηκες, αἱ μέλισσαι κτλ.

β'.) Κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαίων. Πᾶν ζῶον γνωρίζει, τί τοῦ χρειάζεται, καὶ γνωρίζει πολλάκις νὰ τὸ εὑρίσκη καὶ νὰ τὸ λαμβάνη μὲ πολὺ ἐπιτήδειον τρόπον. — Δὲν φορτόνει πολὺ τὸν στόμαχον. Αἱ τροφαὶ του εἶναι φυσικαί, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς τεχνικῆς κατασκευῆς τῶν τροφῶν του, ἀπὸ τὰς ὁποίας τρώγει κατακόρως, βλάπτει τὴν υἰεῖαν του.

γ'.) Κατὰ τὰ προφυλακτικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται, χωρὶς πρῶτον νὰ τὰ κατασκευάζουν καὶ μετὰ κόπου νὰ μαθάνουν τὴν χρῆσίν των. Κύνες, λύκοι κτλ. θαγκάνουν, ἵπποι κτυποῦσι μὲ τὰς ὀπλάς, βόες ὠθοῦσι μὲ τὰ κέρατά των, αἱ μέλισσαι κεντοῦσι μὲ τὸ κέντρον των, οἱ ἐχῖνοι τυλίσσονται καὶ προφυλάττονται μὲ τὰ κέντρα των, οἱ λαγοὶ σώζονται διὰ τῆς εὐκινησίας των.

δ'.) Κατὰ τὴν προαίσθησιν τοῦ πλησιάζοντος χειμῶνος. Τὰ μεταβατικὰ πτηνά, οἱ μύρμηκες, οἱ μύοξοι κτλ.

3) Τὰ ζῶα δὲν αἰσθάνονται οὐδεμίαν ψυχικὴν λύπην, ἐξαιρουμένων ὀλίγων περιστάσεων.

α.) Δὲν φοβοῦνται τὸν θάνατον, ἐπειδὴ δὲν τὸν γνωρίζουν.

β'.) Δὲν γνωρίζουν οὐδεμίαν τύψιν συνειδήσεως διὰ παραμεληθέντα καθήκοντα.

γ'.) Δὲν γνωρίζουν καμμίαν φροντίδα διὰ τὴν αὔριον.

δ.) Δὲν γνωρίζουν τὰς βασάνους τιμῆς προσ-
βληθείσης, ἀποτυχουσῶν προσπαθειῶν, διαβολῆς κτλ.

Γ'. Ὁ σοφὸς δημιουργὸς τὰ πάντα καλῶς ἐποίησε.

Θέμα ΙΓ'.

Ἡ τέχνη τοῦ νὰ ἦναί τις πάντοτε
εὐχαριστημένος

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Ὅσον πολλαὶ καὶ ποικίλαι καὶ
ἂν ἦναι αἱ ἡδοναὶ ἐν τῷ κόσμῳ, δὲν εἶναι ὅμως ἡ
ἀνθρωπίνη ζωὴ ἀπηλλαγμένη μόχθων καὶ ταλαιπω-
ριῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀπορροαὶ δυσαρεσκείων καὶ λύπης
ὑπάρχουν εἰς τὰ παλάτια, ὅπως εἰς τὰς καλύβας. Δὲν
ὑπάρχει οὐδεμία τελεία εὐτυχία.

2) Δὲν θὰ ἠδύνατό τις ὅμως νὰ κατορθώσῃ διὰ
σπουδαίων καὶ διαρκῶν προσπαθειῶν, νὰ βλέπῃ ἡσύ-
χως καὶ αὐτάρκως τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων;

3) Βεβαίως θὰ ἔγῃ πολλὰς δυσκολίας τὸ νὰ ἦμεθα
πάντοτε εὐχαριστημένοι. — τοῦτο ὅμως εἶναι δι' αὐτὸ
τέχνη, δηλ. «δύναμις ἀποκτηθεῖσα διὰ συνεχοῦς, ὑπὸ
τοῦ λογικοῦ ὁδηγουμένης ἀσκήσεως».

Β'. Σχέδιον. 1) Εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναί τις εὐ-
χαριστημένος πάντοτε. Εἰς ἄνθρωπον, ὅστις σπουδαίως
καὶ μετὰ σοφίας θέλει τι, δυσκόλως εἶναι τι ἀδύνατον
καὶ βεβαίως οὔτε ἡ ἀδιάλειπτος αὐτάρκεια, ἐπειδὴ

α.) αἱ πηγαὶ ἀληθοῦς ἐσωτερικῆς αὐταρκειᾶς
κεῖνται μόνον καὶ μόνον ἐν ἡμῖν (θρησκεία, ἀρετὴ,
ἀγάπη).

β'.) Καὶ τὰ ἐμπόδια αὐτῆς, τούλάχιστον κατὰ μέγα μέρος (θυμός, διχόνοια, φιλαυτία, φθόνος, φιλοδοξία). Εἶναι λοιπὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, ἐκείνας μὲν νὰ ἐπωφελώμεθα, ταῦτα δὲ νὰ ἀποφεύγωμεν.

2) Λοιπὸν ἐγείρεται τὸ ἐρώτημα: ποῖα μίσα πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα, διὰ νὰ φθάσωμεν ἐκεῖ;

α.) "Ὀπλιζε τὸν ἑαυτὸν σου διὰ πρωΐμου σκληραγωγίας, δι' ἀσκήσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ σώματος, διὰ νὰ ὑποφέρῃς σωματικούς μόνχθους καὶ παθήματα.

β'.) Προσπάθει νὰ κερδίσῃς τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ὀρέξεων καὶ τῶν παθῶν σου. "Ὅπου ἄρχουν τὰ πάθη καὶ αἱ ἡδοναί, οὐδεμίᾳ διαρκῆς χαρὰ δύναται νὰ προκύψῃ. Μὴ ἐπιθυμῆς κανέν ὑπερμέτρως, μὴ ἀποστρέφῃσαι κανέν παρὰ πολὺ. Μετὰ κόπων καὶ φροντίδων ἀποκτῶνται τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, καὶ ἀφοῦ ταῦτα ἀποκτήσωμεν, στενοχωρεῖ ὁ φόβος, μὴ τὰ χάσωμεν. Ὁ σοφός, ὅστις προστάζει τὰς ἡδονὰς νὰ σιωπῶσι καὶ τὰς ὑποτάττει εἰς τὸ λογικόν, ζῆ εὐχαριστημένος μὲ ὀλίγα ἐν τῷ παλατίῳ ὅπως ἐν τῇ καλύβῃ — καὶ ἂν ἡ ὁδὸς του δὲν διέρχεται πάντοτε διὰ ποικίλων κειμώνων.

γ'.) Μὴ ἔχῃς μεγάλας ἀπαιτήσεις ἀπὸ τὸν κόσμον, — ἀπὸ τοὺς πλησιεστάτους σου. Παράβαλλε τὸν ἑαυτὸν σου ὄχι πρὸς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς εὐδαίμονας, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἴστανται χαμηλότερον ἀπὸ σὲ καὶ ὀλιγώτερον εὐτυχεῖς εἶναι. Θὰ εὖρης ἀρκετοὺς καὶ τοὺς τελευταίους. Ἡ προσπάθεια πρὸς τὰ ὑψηλότερα εἶναι μὲν ἔμφυτος — μάλιστα ἀξιέπαινος, πρὸ πάντων παρὰ τοῖς νέοις, καὶ δύναται νὰ γείνη πηγὴ πολλῶν ἀγαθῶν καὶ καλῶν — ἀλλὰ προΐουσης

τῆς ἡλικίας γίνεται ἐχθρὸς ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ἡσυχίαν μας. Δέχθητι μᾶλλον μετ' εὐγνώμονος καρδίας τὸ ἐπιτευχθὲν ἀγαθόν, καὶ σκέψου, ὅτι ὅταν τις στέκηται ὑψηλά, δύναται νὰ συμβῆ πτώσις μεγάλη.

δ'.) Ἡ ἐργασία καὶ αἱ ἡδοναὶ ἄς ἐναλλάσσονται ἀναλόγως· ἡ πρώτη καθιστᾷ τὴν δευτέραν τερπνὴν, ἡ δευτέρα ἐνδυναμόνει πρὸς τὴν πρώτην. Ἡ ἡδονή, ἂν τὴν ἀπολαμβάνωμεν συχνά, μᾶς κάμνει τέλος ἀδιαφόρους πρὸς τὴν ἀπόλαυσίν της, καλίσταται ἀηδής, δὲν μᾶς κάμνει πλέον νὰ εὐχαριστώμεθα, ἀφίνει τὴν καρδίαν κενήν.

ε'.) Διατῆρει καρδίαν καθαρὰν, ἥτις οὐδεμίαν μομφὴν σοὶ παρέχει· ἀσφάλισον τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν τύψιν τῆς συνειδήσεως. Ἐὖ ἄνθος τῆς νεότητος καὶ τὸ κάλλος ταχέως μαραίνονται, καὶ αἱ ὑλικά ἀπολάσεις μᾶς ἐγκαταλείπουσιν.—Ἡ ἀρετὴ μένει καὶ ἐν τῷ γήρατι ἀξιαγάπητος, καὶ αἱ τέρψεις της μένουσιν εἰς ἡμᾶς.

ς'.) Σκέψου, ὅτι σοφὸς καὶ ἀγαθὸς Θεὸς κυβερνᾷ τὴν τύχην τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι τὰ παθήματα ἔχουσιν καὶ τι ἀγαθόν.

Γ'. Ἐπίλογος. Ἴσως εἶναι δύσκολον ταύτην τὴν τέχνην γὰρ ἀποκτήσῃ τις τελείαν, πολὺ ὅμως κερδίξει, ἂν πλησιάσῃ μόνον εἰς τὸ τέλος.—Σύντομος ὑπόδειξις τῶν ὠφελειῶν, τὰς ὁποίας παρέχει ἀδιάκοπος αὐτάρκεια.

Θέμα ΙΔ'.

Διὰ τί τόσοι πολλοὶ ἄνθρωποι οὐδένα φίλον ἔχουσι;

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Ἡ φιλία εἶναι μέγα καλόν. Ἐκαστος ἐπιθυμεῖ φίλους. Ζῶμεν ἐν τῇ πρὸς αὐτοὺς κοινωνίᾳ πολὺ εὐτυχεῖς, καὶ ὅμως βλέπομεν ἄνθρώπους, οἵτινες εἶναι μεμονωμένοι, διότι ἢ αὐτοὶ μὲ οὐδένα κάμνουν φίλιαν, ἢ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀποφεύγονται.

Β'. Θέμα. Πόθεν τοῦτο προέρχεται;—Τὴν ἔκφρασιν «ὁ δεῖρα δὲν ἔχει κανένα φίλον» μὲ διπλὴν ἔννοιαν μεταχειρίζομεθα.

1) Αὕτη δήλοῖ, ὅτι δὲν ἔχει οὐδένα φίλον ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ τῆς λέξεως φίλος, καθ' ἣν ἡ φιλία δεικνύει τὴν δύσιν ἢ πλειοτέρων κατὰ τὰ αἰσθήματα ὁμοίων ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους κλίσιν. Ἐνταῦθα δύναται ἡ ἔλλειψις φίλων

α.) νὰ μὴ ἦναι πταῖσμά του. Αὕτη δύναται νὰ κῆται

a) εἰς τὸ ὅτι ἄλλοι παραγνωρίζουν τοὺς ἀγαθοὺς του σκοπούς·

b) εἰς τινὰ ἔμφυτον κρυφίνου καὶ ἀκοινωνήτου χαρακτήρα καὶ εἰς ἀποτρόπαιον ἐξωτερικόν·

c) εἰς τὴν θέσιν καὶ τὸ ἐπάγγελμα, π. χ. δῆμιος, δεσμοφύλαξ.

β'.) Κατὰ μέγα μέρος ἡ ἔλλειψις φίλου εἶναι πταῖσμά του, καὶ γίνεται

α) ἔνεκα τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν, ὥστε φοβεῖται τις νὰ φαίνεται ὅτι συναναστρέφεται μ' αὐτόν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῆ καὶ αὐτὸς τοῦ αὐτοῦ εἶδους μ' ἐκείνον. — Ὀκνηρία καὶ ἡδοναί, φιλοπαιγνία, φιλοποσία, κακὴ πίστις καὶ κλοπή.

β) ἔνεκά τινων ἀμαρτημάτων, τὰ ὅποια παρατηροῦνται εἰς αὐτόν, καὶ τὰ ὅποια ἀποτρέπουν πάντα, ἐπειδὴ φοβεῖται, μήπως ἐξ αἰτίας αὐτῶν πάθῃ.

γ) Ἐλαττώματα τῆς κράσεως—μεγίστη κουφόνοια, εὐερεθιστότης, ὀξύτης, παράξενοι τρόποι, μισανθρωπία.

δ) ἔλαττώματα χαρακτήρος.

1) ὑπερηφάνεια καὶ ἀλαζονεία· μεγάλη ἀπαίτησις ἀπὸ τοὺς ἄλλους, χωρὶς μάλιστα πρὸς αὐτοὺς νὰ κάμνῃ τὰ ὀφειλόμενα καθήκοντα.

2) μεμψιμοιρία δι' ὅλα.

3) ἀκοινωνησία καὶ φίληρις χαρακτήρ.

4) ὑποψία καὶ ὀυσπιστία.

5) τὸ περιγελαστικὸν καὶ αἱ προσβολαὶ κατὰ τῶν ἄλλων.

6) πολυλογία.

2) Συχνάκις τὴν φράσιν «οὐδένα φίλον ἔχειν» περὶ ἐκείνων μεταχειρίζομεθα, ἀπὸ τοὺς ὁποίους λείπουν ὑπερασπισταὶ καὶ προστάται. Καὶ ἐνταῦθα ἡ αἰτία κεῖται ἐνίοτε

α.) ὄχι εἰς ἐκείνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον λείπουν τοιοῦτοι φίλοι—κακολογία, φθόνος, συκοφαντία.

β.) ἄλλ' ἐνίοτε καὶ συχνότερον μάλιστα καὶ εἰς αὐτόν τοῦτον,

α) εἰς τὴν ἀνικανότητά του εἰς τὸ νὰ πραγματοποιηῇ ὅ,τι προσποιεῖται ὅτι ἔμαθε.

b) εἰς τὴν διαγωγὴν του·

1) προσβολὴ τῶν νόμων τῆς εὐπρεπείας, καὶ ἀκαγόνιστος ζωή·

2) ὑπερηφάνεια, νὰ μὴ θέλῃ νὰ παρακαλῇ·

3) παραμέλησις τῶν τοῦ ἐπαγγέλματος του καθηκόντων ἕνεκα ὀκνηρίας, ἀτιμίας, πολυλογίας.

Θέμα ΙΕ'.

Κατὰ πόσον δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀνθρώπου τινὸς περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ του

Σχέδιον

Α'. *Εἰσαγωγή.* 1) Ζῶμεν ἐν κοινωνίᾳ μετ' ἄλλων ἀνθρώπων. Πολλὰ μὲν σχέσεις ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ μόνοι τὰς ἐκλέγομεν (ὡς γάμον, κοινωνικὰς σχέσεις κτλ.), ἄλλαι δὲ ὄχι (ὡς προϊστάμενοι, ἀδελφοί, γείτονες, συνάρχοντες). Εἶναι λοιπὸν καλὸν νὰ προσπαθῶμεν νὰ γνωρίζωμεν τοὺς ἀνθρώπους, μετὰ τῶν ὁποίων εὐρισκόμεθα εἰς κοινωνίαν, εἴτε μόνοι ταύτην ἐκλέξαντες, εἴτε καὶ ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἀναγκασθέντες. Διὰ τί;

2) Πῶς γνωρίζομεν κάλλιστα τοὺς ἀνθρώπους;

α.) Πεῖρα καὶ συναναστροφή εἶναι τὸ ἀσφαλέςτατον μέσον· ἀλλ' ἐπιθυμοῦμεν νὰ τοὺς γνωρίζωμεν πρωτίτερα, ἵνα μὴ ἡ ἀπάτη μᾶς φέρῃ εἰς κινδύνους. Ἐγείρεται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα·

β'.) Δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα μέσα; "Ω μάλιστα.

α) Νὰ ζητῶμεν πληροφορίας παρ' ἄλλων. — ἄλλ' αὐται συχνάκις μᾶς ἀπατοῦν. Διὰ τί;

β) Νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς ἐκφράσεις καὶ τοὺς λόγους των. — ἄλλὰ πολλάκις αἱ λέξεις δὲν συμφωνοῦσι μὲ τὰ φρονήματά των. Πολλοὶ ἐξεπίτηδες ὑποκρίνονται.

3) Εὐχῆς ἄξιον λοιπὸν θὰ ἦτο, ἂν ὑπῆρχεν ἀκόμη καὶ ἓν ἄλλο μέσον, τὸ ὁποῖον μετ' ἐκείνων συνδεδεμένον νὰ δυνάμεθα νὰ μεταχειριζώμεθα, διὰ νὰ γνωρίσωμεν τοὺς ἀνθρώπους, μεθ' ὧν ὀφείλομεν ἢ θέλομεν νὰ συναναστρεφώμεθα. Καὶ τοιοῦτον ὑπάρχει, εἶναι δηλ. τὰ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ἐξάγομεν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τινος διὰ τὸ ἐσωτερικόν του.

Β'. Σχέδιον. 1) Τί θεωροῦμεν ὡς ἐξωτερικόν — τί ὡς ἐσωτερικὸν ἀνθρώπου τινός;

α.) Ὡς ἐξωτερικόν·

a) τὸν τρόπον τοῦ ἐνδύεσθαι (διότι καὶ ἐκ τῶν πτερῶν γνωρίζομεν τὸ πτηνόν).

β) τὴν στάσιν τοῦ σώματος του, τὸ βᾶδισμά του (ταχὺ ἢ βραδύ, ταπεινὸν ἢ ἀλαζονικόν).

γ) τὸ πρόσωπον καὶ τὸν σχηματισμὸν αὐτοῦ — τὸ ὕψος — τὰ χαρακτηριστικά·

δ) τὴν εἰς τινὰς περιστάσεις διαγωγὴν του·

1) εἰς αἰφνίδια συμβάντα, ἐπειδὴ τότε δὲν δύναται νὰ λάβῃ χώραν προηγούμενος συλλογισμὸς·

2) τὴν πρὸς διαφόρους τάξεις τῆς κοινωνίας διαγωγὴν, π. χ. πρὸς ὑψηλοὺς καὶ ταπεινοὺς·

3) τὴν εἰς τὰς κοινωνικὰς σχέσεις διαγωγὴν.

β'.) Τί ἀνήκει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου;

α) ἡ κρᾶσις,

b) αἱ πνευματικαὶ ἰκανότητες καὶ ἡ μὀρφωσις, ἣν ἔλαβε·

c) ὁ ἠθικὸς χαρακτήρ.

2) Ἀφοῦ ἡ μεταξύ σώματος καὶ ψυχῆς συνάφεια εἶναι τόσον στενή, εἶναι πολὺ εὐλογος ἡ σκέψις τοῦ νὰ συμπεράνωμεν ἐξ ἐκείνου τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ τοῦτο τὸ ἐσωτερικόν. Κατὰ πόσον λοιπὸν δυναμέθα ἐξ ἐκείνου νὰ συμπεράνωμεν διὰ τοῦτο;

α.) Ἐκ τῆς ἐνδυναμίας συμπεραίνομεν περὶ τῆς φιλοταξίας του καὶ τῆς καθαριότητος ἢ τῆς στερήσεως αὐτῶν, περὶ τῆς κουφονοίας καὶ τῆς φιλαρεσκίας, περὶ τῶν ἀνοήτων καὶ ἐπιτετηθευμένων τρόπων του, περὶ τῆς ἰδιοτροπίας καὶ τῆς προσκολλησεως εἰς τὰ ἀρχαῖα, περὶ τῆς πρὸς τὴν ἐπίδειξιν ἀγάπης.

β'.) Ἐκ τῆς στάσεως τοῦ σώματος καὶ τοῦ βαδίσματος.

a) Ἡ κλίσις ἢ ἡ κίνησις τῆς κεφαλῆς, ἡ διὰ χειρὸς δεξις, ἡ πυγμὴ καὶ ἡ δι' αὐτῆς ἀπειλή, ἡ ὑπόκλισις κτλ.

b) Βάδισμα ὑπερήφανον, προεξοχὴ τοῦ στήθους δεικνύουσαν τὸν ὑπερήφανον καὶ ἀλαζόνα, ἐπιτετηθευμένον βάδισμα τὸν κομψεύμενον, ἄφροντι καὶ ἡμελημένον τὸν πρὸς τὰς κρίσεις πῶν ἄλλων ἀδιάφορον, ταχὺ τὸν χοληρικόν, βραδὺ καὶ ταπεινόν τὸν φλεγματικόν, βραδὺ καὶ μετρημένον τὸν ἄνθρωπον, ὅστις αἰσθάνεται τὴν ἀξίαν του.

γ'.) Ἐκ τοῦ προσώπου. Καὶ εἰς τὸ τέκνον ὑπάρχει ἡ φυσικὴ ὀρμὴ τοῦ νὰ βλέπῃ ἕκαστον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ ἐξετάσῃ, τί καὶ πῶς ἔσφαλε πρὸς αὐτόν. Οὐδέποτε μὲν ἡ φυσιογνωμικὴ δύναται νὰ ὑψώ-

θῆ εἰς ἐπιστήμην, δὲν εἶναι ὅμως καὶ καταφρονητέα.
Ἐνταῦθα ἀνήκουν·

α) ἡ κατασκευὴ τοῦ προσώπου. Ἐκ ταύτης ἤκιστα ἀσφαλῶς δυνάμεθα νὰ συμπεραίνωμεν. Ἠθέλησαν νὰ συμπεράνουν ἐξ ὑψηλοῦ μετώπου ἕξοχα προτερήματα κτλ. Εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ προσώπου οὐδαμῶς συντελεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀρ' ἑαυτοῦ.

β) Το ἕφος δηλ. τὰ εἰς κίνησιν εὐρισκόμενα χαρακτηριστικά. Ταῦτα μᾶς ὀδηγοῦσι πολὺ ἀσφαλῶς καὶ προέρχονται ἐκ τῶν ἐκάστοτε διαθέσεων· διότι εἶναι δυσχερὲς νὰ μὴ προδοθῆ ἢ ἐντύπωσις ἐκάστης διαθέσεως διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν. Ὅσοι δὲ δύσανται νὰ κρύπτωσι τὰς διαθέσεις των, ἐκείνους δὲν θέλω διὰ φίλους! καὶ τὰ τέκνα ἐκ τοῦ ἕφους πολὺ εὐκόλως κατανοοῦσι, ἂν ὁ πατήρ των εἶναι σοβαρὸς ἢ εὐχαρις, ἂν θ' ἀρνηθῆ ἢ θὰ ἐκτελέσῃ τὴν παράκλησίν των.—Πρὸ πάντων τὸ βλέμμα τοῦ ὀφθαλμοῦ χρησιμεύει εἰς τοῦτο.—Ὁ ὠργισμένος, ὁ ἀβρὸς, ὁ φθονερός, ὁ εὐαίσθητος, ὁ τεθλιμμένος, ὁ εὐθυμος, ὁ κακόβουλος προδίδουν διὰ τοῦ ἕφους τὰ ἐκάστοτε αἰσθημάτά των.

γ) Τὰ χαρακτηριστικά τοῦ προσώπου. Οὕτω καλεῖται τὸ ἕφος, πολλάκις ἐπαναλαμβανόμενον, καὶ εὐλόγως διὰ τί;—Ἐκ τούτων δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαιτεῖται ὅμως πολλὴ πείρα διὰ νὰ μὴ ἀπατηθῶμεν.

δ'.) Ἐκ τῆς διαγωγῆς του εἰς τινὰς περιστάσεις.

α) Εἰς αἰφνίδια συμβάντα, π. χ. εἰς τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ἐγείρουν τρόμον, συμπεραίνομεν περὶ τῆς παρουσίας τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ θάρρους ἢ περὶ τοῦ ἐναντίου αὐτῶν, εἰς τυχαίας ἢ ἐπίτηδες γινομένης προσ-

βολὰς περὶ τῆς σφοδρότητος ἢ ἡσυχίας, λεπτότητος ἢ ἀγροικίας κτλ.

b) Ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς πρὸς ὑψηλοὺς ἢ ταπεινοὺς, ἂν ἔρπει ἐνώπιον τῶν ὑψηλῶν ἢ διατηρεῖ τὴν ἀξίαν του, ἂν ὑπερηφάνως συναναστρέφεται ἢ ταπεινοφρόνως, ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν δέχεται τοὺς ἄλλους, ἂν φιλικῶς ἢ ψυχρῶς, ἢ ἀγροικῶς ἢ ὑπερηφάνως κτλ.

c) Ἐκ τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον τὸν βλέπομεν νὰ συναναστρέφεται μὲ τοὺς μέγρι τοῦδε φίλους του.

Γ'. Ὅσοι ἀληθῆ καὶ ἂν εἶναι ταῦτα πάντα, ὅμως λίαν εὐκόλως δυτάμεθα ν' ἀπατηθῶμεν. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν πρὸς τοῦτο μεγάλη προσοχή, ἂν θέλωμεν νὰ συναγάγωμεν ἀσφαλῆ συμπεράσματα, καὶ καλῶς κάμνομεν, ἂν, πρὶν θελήσωμεν νὰ σχηματίσωμεν κρίσιν ὀριστικὴν περὶ τινος ἀνθρώπου, ἐπὶ πολὺν χρόνον παρατηρήσωμεν αὐτὸν καὶ ἀκούσωμεν καὶ ἄλλων ἰκανωτέρων ἀνδρῶν τὴν περὶ τούτου κρίσιν τω.

Θέμα ΙΣΤ'.

Διὰ τί ὁ πρὸς τὸ γῆρας σεβασμὸς εἶναι εἰς ἡμᾶς τόσον φυσικός;

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Ἐν γένει τιμῶμεν τὰ παλαιά. Μετὰ σεβασμοῦ ἱστάμεθα πλῆσιον τῶν ἔρειπίων ἀρχαίου φρουρίου, ἐνώπιον πολὺ γεγηρακυίας ὄρουός, — διαφυλάττομεν τὰ λείψανα τῶν παλαιῶν χρόνων.

2) Σεβασμὸς εἶναι τὸ ζωηρότατον καὶ μετὰ τινος σεβασμοῦ (αἰδοῦς) συνδεδεμένον αἴσθημα τῆς πρὸς ὄντα μεγάλης τιμῆς, τὰ ὅποια ἔχουσι μεγάλα προτερήματα (π. χ. πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τὸν ἄρχοντα τοῦ τόπου, πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ διδασκάλους).

3) Δεικνύεται δὲ διὰ τῆς σιωπῆς καὶ ἀκροάσεως, ὅταν ἐκεῖνος ὀμιλῇ, τὸν ὅποιον μετὰ σεβασμοῦ θεωροῦμεν, κάμνοντες μετριοφρόνως ἀντιλογίας, ὅταν ἔχωμεν διάφορον αὐτοῦ γνώμην, καὶ μὴ πράττοντες κανὲν ἄτοπον πλησίον του.

4) Προσφέρεται ἡ τιμὴ αὕτη καὶ πρὸς ἡλικιωμένα ἄτομα, ἰδίως πρὸς γέροντας. Πάντες οἱ μεμορφωμένοι λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος ἐτίμων τὸ γῆρας. Ἡ γραφὴ λέγει· «ἐνώπιον πολιᾶς κεφαλῆς ἀφείλεις νὰ προσηκόνησαι καὶ νὰ τιμᾶς τοὺς γέροντας». Οὕτως ἐποιοῦν οἱ Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι. Κικέρωνος Cato major. 18. (Γέροντες καὶ γερούσια, patres, senatores, senatus).

Β'. Ὁ σεβασμὸς λοιπὸν γαίνεται ὅτι εἶναι φυσικός. Πῶς τοῦτο γίνεται;

1) Ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς ἔχομεν τὰς πλείστας ὑποχρεώσεις, κατὰ μέγα μέρος εὐρίσκονται εἰς μᾶλλον προχωρημένην ἡλικίαν (γονεῖς, διδάσκαλοι, παιδαγωγοί, εὐεργέται).

2) Καὶ ἡ ἐξωτερικὴ θέα τοῦ γέροντος διεγείρει τὸν σεβασμὸν (ἡ φαλακρωθεῖσα κορυφή του, αἱ πολιαὶ τρίχες του, αἱ ρυτιδωμέναί παρειαί του, τὸ βραδὺ βᾶδισμα, ἡ πρὸς τὰ κάτω νεύουσα πορεία, ὡς νὰ ἐζήτει τὸν τάφον).

3) Κατὰ τὸ γῆρας σιωπῶσι συνήθως τὰ ὀξέα πάθη, τὰ ὅποια κατὰ τὴν νεότητα συχνάκις μᾶς παρασύρουν

εἰς ἀπάτας καὶ ἀνοησίας, π. χ. ὁ θυμὸς, αἱ ἡδοναί. Τότε θεωροῦμεν τὴν ζωὴν ἡσυχώτερα καὶ ἀσφαλέστερα.

4) Ὁ ἡλικιωμένος ἄνθρωπος ἀπέκτησε πολλὴν πείραν.

α.) Διὰ τοῦτο ἐγένετο φρονιμώτερος, πολλάκις δὲ καὶ σοφώτερος.

β.) Δύναται νὰ μᾶς καταστῆ ὠφέλιμος εἰς δυσκόλους περιστάσεις διὰ τῆς μεγάλης γνώσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ἀποκτηθείσης πείρας.

β) Εἰς σεβασμὸν ἐνώπιον τοῦ γῆρατος συντελεῖ καὶ ἡ σκέψις, ὅτι αὐτὸ εὐρίσκεται πλησίον τοῦ πέραν βίου (τῆς αἰωνιότητος) καὶ τρόπον τινὰ ἐωρτάζει μόνον τὰς τελευταίας ἐπὶ τῆς γῆς ἡμέρας του.

6) Εἶναι δυνατόν νὰ γείνωμεν καὶ ἡμεῖς γέροντες, καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ γείνωμεν γέροντες καὶ ὅμοιον σεβασμὸν ν' ἀπολαύσωμεν.

Γ'. *Ἐπίλογος.* 1) Ὁ σεβασμὸς εἶναι εἰς τὸ γῆρας ἀνταμοιβή διὰ τὰς ποικίλας δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἔχει νὰ ὑποφέρῃ.

2) Ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους πρέπει νὰ μᾶς ὠθῆ ὁ σεβασμὸς πρὸς τοιαύτας πράξεις, ὥστε νὰ μὴ στερηθῶμεν αὐτοῦ διὰ τῶν προτέρων κακῶν μας πράξεων.

Θέμα ΙΖ'.

Περὶ τοῦ ἐπωνύμου « ὁ μέγας »

Σχέδιον

Α'. *Εἰσαγωγή.* 1) Συχνάκις ἐν τῇ ἱστορίᾳ φέρουσιν ἐπώνυμα σημαντικοὶ ἄνδρες. Χρησιμεύουσι δὲ ταῦ-

τα, τὸ μὲν διὰ τὴν νὰ διαστείλωμεν ἐκείνους, εἰς οὓς ἀποδίδονται, ἀπὸ ἄλλους ἔχοντας τὸ αὐτὸ ὄνομα, τὸ δὲ διὰ τὴν νὰ τιμήσωμεν αὐτούς. (Παραδείγματα).

2) Κατὰ μέγα μέρος στηρίζονται ἐπὶ τινων ἰδιοτήτων ἐκείνων, οἵτινες τὰ φέρουσι, τὸ μὲν σωματικῶν, τὸ δὲ πνευματικῶν.

3) Εἰς τὰ τῶν πνευματικῶν ἰδιοτήτων ἀνήκει ἰδίως τὸ ἐπώνυμον «ὁ μέγας». Τοῦτο εἶναι πολὺ συχγόν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἂν καὶ ἤθελε πιστεύσει τις, ὅτι τοῦτο πολὺ φειδωλῶς ἀπονέμεται, καὶ κυρίως ἡγεμόνες τὸ φέρουσι.

Β'. *Εἰς τίνας κυρίως ἔπρεπε ν' ἀπορέωμεν τὸ ἐπώνυμον τοῦτο;*

1) Ἐρωτᾶται λοιπόν, τί καθόλου σημαίνει «μέγας»; Τὸ μέγας εἶναι ἔννοια σχετικὴ καὶ τὴν μεταχειριζόμεθα μὲ τὴν κυρίαν σημασίαν της καὶ μὲ μεταφορικὴν.

α.) Ἡ κυρία σημασία ἀναφέρεται εἰς τι, τὸ ὁποῖον κατέχει σημαντικὴν, μείζονα τοῦ συνήθους ἔκτασιν (μέγα ὄρος) ἢ κατὰ τὸ πλῆθος ἔχει σημαντικὸν ἀριθμὸν (μέγας ἀριθμὸς) ἢ μέγαν βαθμὸν ἐσωτερικῆς δυνάμεως (μέγα ψῦχος, θάλπος, μεγάλη χαρά).

β.) Ἡ μεταφορικὴ δὲ ἀναφέρεται εἰς τι ἔχον πολλὴν σπουδαιότητα ἕνεκα τῶν ἀποτελεσμάτων (μεγάλα ἔργα), ἢ ἔχον πολλὰ προτερήματα τόσον ἐξωτερικὰ (μεγάλοι κύριοι) ὅσον καὶ ἐσωτερικὰ (ἀνὴρ ἀληθῶς μέγας).

2) Τὸ μέγας ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἢ σωματικόν, περὶ οὗ ὅμως δὲν δύναται νὰ γείνη ἐνταῦθα λόγος, ἢ πνευματικόν. Τοῦτο ὑπὸ πνευματικὴν ἔποψιν

είναι ἢ νοητικόν, ἢ ἠθικόν. Ὡς δὲ τὸ πνευματικόν μεγαλεῖον ὑπερτερεῖ τοῦ σωματικοῦ, οὕτω τὸ ἠθικόν, ἐπειδὴ ὀφείλει τις τοῦτο μᾶλλον εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὑπερτερεῖ τοῦ νοητικοῦ, ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν ἀληθῆ ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου.

3) Ἄλλ' οἱ σύγχρονοι καὶ οἱ μεταγενέστεροι, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ ἱστορικοὶ ἀπέβλεψαν συχνάκις μόνον εἰς τὸ νοητικόν μεγαλεῖον, ἀποδίδοντες τὸ ἐπώνυμον μέγας ἰδίως εἰς ἡγεμόνας. Ἄλλ' ὅστις θέλει νὰ ὀνομάζεται ἀληθῶς μέγας ἡγεμῶν, ἔπρεπε νὰ ᾔναι ἄξιος τῆς ἐπωνυμίας ταύτης καὶ ὑπὸ νοητικὴν καὶ ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν, ἔπρεπε δηλ. καὶ τὰ δύο μεγαλεῖα νὰ ᾔναι συνηνωμένα. Πρέπει νὰ εἰπώμεν μετὰ τοῦ Σενέκα· « *hæc nomina magnus et bonus separari non possunt; magnum quippe aut bonum est aut non magnum* ».

4) Πολλάκις καὶ κυρίως ὠνόμασαν οὕτω τοὺς εὐτυχεῖς πολεμιστὰς καὶ κατακτητὰς, ἀλλὰ τὸ νὰ ᾔναι τις ἡγεμῶν ἐπιτήδειος καὶ εὐτυχῆς πολεμιστῆς, δὲν δύναται νὰ τὸν καταστήσῃ ὡς ἡγεμόνα μέγαν ἄνδρα.

5) Γνησίᾳ καὶ μετ' ἀποτελεσμάτων ἐστεμμένη σοφία ἡγεμόνος δύναται μόνον νὰ δικαιολογήσῃ τὸ ἐπώνυμον τοῦτό τινος ἡγεμόνος. Ὡς ἡγεμῶν πρέπει νὰ ᾔναι μέγας, πρὸς τοῦτο δὲ ὀφείλει

ἀ.) νὰ κατέχῃ τὰς ἰδιότητας ἐναρέτου ἡγεμόνος ἐν ἀσυνήθει βαθμῶ. Ἐνταῦθα ἀνήκουν

α) ἡ ἀκλόνητος θέλησις τοῦ νὰ

1) καταστήσῃ εὐδαίμονα τὸν εἰς αὐτὸν ἐμπιστευμένον λαὸν ἐσωτερικῶς καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εἰρήνης,

2) ὑπερασπίξῃ τοῦτον κατὰ παντὸς ἐχθροῦ.

b) *Σοφία* τοῦ νὰ ἐκλέγῃ τὰ σκόπιμα πρὸς τοῦτο μέσα, ἰδίως δὲ ἡ ἐπιτηδειότης τοῦ νὰ ἀνευρίσκῃ τοὺς ἱκανοτάτους ἄνδρας διὰ τὰ ὑψηλότατα ἀξιώματα, καὶ νὰ τοὺς κερδίζῃ πρὸς τὰ σχέδιά του καὶ νὰ τοὺς ἐμψυχόνῃ.

c) *Δύναμις* ἐν τῇ χρήσει τῶν εὐρεθέντων μέσων μ' ὅλα τὰ προσκόμματα.

β'.) Ἡ ἐπὶ εὐτυχῶν ἀποτελεσμάτων στεφανουμένη προσπάθειά του κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν εἰς ἡγεμόνα ἰδιαζουσῶν ἀρετῶν.

Γ'. Οὕτως ἤθελον στερηθῆ πολλοί, τοὺς ὁποίους ὠνόμασε μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἡ κολακεία καὶ ἡ ἀνοησία, τῆς ἐπωνυμίας ταύτης. Ὅθεν δύναται δικαίως νὰ κληθῶσι μεγάλοι Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, Φρειδερίκος ὁ 6^{ος} βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, Κάρολος ὁ 1^{ος} Γερμανὸς αὐτοκράτωρ, Πέτρος ὁ 1^{ος} βασιλεὺς τῆς Ῥωσσίας καὶ ἄλλοι ὀλίγοι.

Θέμα ΙΗ'.

Καὶ ἄκανθαι εἶναι ἐπὶ τῶν στεμμάτων
τῶν βασιλέων

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Πόσον ὑπερήφανον αἴσθημα εἶναι νὰ ἄρχωμεν ἐπὶ ἑκατομμυρίων, διὰ μιᾶς λέξεως νὰ θέτωμεν εἰς κίνησιν χιλιάδας, νὰ βλέπωμεν πραγματοποιούμενον πᾶν νεῦμα, πᾶσαν ἐπιθυμίαν μόλις ἐκδηλωθεῖσαν! Γλυκύτης τοῦ ἄρχειν. Πόσον ὠραῖον

εἶναι τὸ αἶσθημα νὰ καθιστῶμεν εὐτυχῆ ἑκατομ-
μύρια.

2) Φθονοῦμεν τοὺς βασιλεῖς, κηρύττομεν αὐτοὺς εὐ-
δαίμονας, ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἤμεθα εἰς τὴν θέσιν των, καὶ
ὅμως κτλ.

Β'. Σχέδιον. 1) Μεγάλαι εἶναι αἱ ὑποχρεώσεις,
μεγάλαι αἱ παρ' αὐτῶν ἀπαιτήσεις.—συχνάκις δὲν δύ-
νανται ἅπασαι καὶ μὲ τὴν ἀρίστην θέλησιν νὰ ἐκτε-
λεσθῶν

α.) αἱ ὑποχρεώσεις. Υἱοὶ ἰδιωτῶν ἢ αὐτοὶ κατὰ
τάς κλίσεις των ἢ κατὰ τὴν ἀρίστην γνώμην τῶν πα-
τέρων ἐκλέγουν ἐπάγγελμα, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ ἐπιδο-
θῶσιν.—Ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως γίνεται βα-
σιλεὺς, καὶ ἂν τοῦ λείπουν αἱ ἰδιότητες βασιλέως, αἱ
ὁποῖαι κτλ. Πόσον στενοχωρεῖ τὸ αἶσθημα, τὸ ὁποῖον
τὸν ἀναγκάζει νὰ λέγῃ εἰς ἑαυτόν, ὅτι μὲ ὅλην τὴν
ἀρίστην θέλησίν του κτλ. "Ὅστις ἐπὶ πολλῶν τίθε-
ται, πολὺ ἀπὸ τοῦτον ἀπαιτεῖται κατὰ τὴν Γραφήν.

β.) Αἱ παρ' αὐτῶν ἀπαιτήσεις. Οἱ βασιλεῖς θέ-
λομεν νὰ εὐχαριστήσουν πάντας. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν εἶ-
ναι δυνατὸν. Αἱ ἐπιθυμίαι τοῦ ἐνὸς ἐναντιοῦνται εἰς
τάς ἐπιθυμίας τοῦ ἄλλου. Ὁ εὐγενὴς αἰσθάνεται ἑαυ-
τὸν προσβεβλημένον, ἂν κτλ. ὁ πολίτης ἐπίσης ἂν
κτλ. ὁ ἔμπορος, ὁ γεωργός, ὁ χειρῶναξ—πάντες κά-
μουν ἀπαιτήσεις, αἵτινες πολλάκις εἶναι ἐναντίαι ἀλ-
λήλαις· ὅστις πλησιάζει τοὺς βασιλεῖς, ἐπιθυμεῖ νὰ
λάβῃ τι.

2) Ὁ οἰκοδεσπότης εἰς τὴν οἰκίαν του εὐκόλως τὰ
πάντα ἐπιβλέπει ἰδίαις ὀφθαλμοῖς. — Ὁ ἡγεμῶν δὲν
δύναται νὰ κάμῃ πάντα μόνος του. Πόσον εὐκόλως

ἐνταῦθα ἀπατᾶται εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑπουργῶν του! Πρέπει γὰ β.λέπη μὲ ξένους ὀφθαλμούς. Πόσον εὐκόλως ἀπατᾶται καὶ πόσον κακὰς συνεπείας τοῦτο ἔχει διὰ χιλιάδας! Σφάλματα οἰκοδεσπότης εὐκολώτερον διορθοῦνται καὶ δὲν ἔχουν τόσον ὀλεθρίας εἰς πάντας συνεπείας.

3) Ὅστις ἴσταται ἰψηλιά, πρὸς τοῦτον διευθύνονται οἱ ὀφθαλμοὶ πολλῶν — πρὸς τοὺς βασιλεῖς οἱ ὀφθαλμοὶ ἑκατομμυρίων. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖα μεγάλη προφύλαξις εἰς τὴν διαγωγὴν των. Qualis rex, talis grex! Κακὸν παράδειγμα τῶν ἀρχόντων ἐπενεργεῖ πολὺ ὀλεθρίως πρῶτον μὲν εἰς τὰ ἐγγύς, εἶτα καὶ εἰς τὰ ἀπωτέρω.

4) Οἱ βασιλεῖς συχνάκις ἀπατῶνται. Κόλακες τοὺς περικυκλόνουν. Δὲν ἔχουν οὐδένα φίλον. Διότι πρὸς τὴν φιλίαν ἀπαιτεῖται καὶ ἡ τρυτότης τῆς τάξεως. Ποῦ ἤθελεν εὔρεθῆ μεταξὺ τῶν ἑκατομμυρίων, ὧν ὁ βασιλεὺς ἀρχει, ἐκεῖνος, ὅτις ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην νὰ ἰσοῦται πρὸς αὐτόν. Ἐντεῦθεν προέρχεται ἡ ἐ.λ.λειψίς ἐγχαρδιότητος εἰς τὰς συναραιοτροφάς, ἧτις καθιστᾶ τόσον εὐτυχεῖς τοὺς ἰδιώτας. Ἐντεῦθεν ἀπιστία, ἧτις δύναται μὲν νὰ ᾔηται ἀρετὴ τῶν ἡγεμόνων, ἀλλὰ βεβαίως δὲν τοὺς καθιστᾶ εὐτυχεῖς.

5) Ἡ ψυχρότης τῆς ἐθιμοταξίας ἐν τῇ αὐλῇ. Καὶ τῆς οἰκογενείας μέλη καὶ τέκνα ἴστανται μακρὰν. — Πόσον τὸ ἐναντίον γίνεται εἰς τὴν οἰκογένειαν ἐνὸς ἐναρέτου οἰκοδεσπότης μεταξὺ τῶν ὑπηκόων.

6) Αἱ ἀρισται καὶ ἱερώταται πράξεις παραγνωρίζονται, μεγαλοφώνως φέγονται: — τοῦτο λυπεῖ. — Μεταξὺ τῶν ἑκατομμυρίων ὑπάρχουσι καὶ κακοῦργοι

καὶ δολοφόνοι. — Θανατικὰς ποινὰς πρέπει νὰ ὑπογράψῃ ὁ βασιλεὺς. — Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν βασιλέων αἰωρεῖται τὸ ξίφος τοῦ Δαμοκλέους.

Β'. Καὶ λοιπὸν θέλετε νὰ φθογῆτε τὰ στέμματα τῶν βασιλέων; Ἀγαπητοὶ ἄνθρωποι, ὑπάρχουν στέμματα ἄλλα καὶ καλλίτερα τῶν στεμμάτων τούτων, τὰ ὅποια δύνασθε νὰ θέσητε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σας: νέοι καὶ παρθένοι τὸ στέμμα τῆς ἀθωότητος, γέροντες τὸ στέμμα τῆς τιμῆς, πᾶσα δὲ ἡλικία τὸ στέμμα τῆς ἀρετῆς. Ταῦτα εἶναι στέμματα, τὰ ὅποια στολίζουν μὲν, ἀλλὰ δὲν πιέζουν.

Θέμα ΙΘ'.

Περὶ τῆς ἀξίας τῆς σπουδῆς τῆς κλασικῆς
φιλολογίας

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. Μομφαὶ τῶν ἐναντίων τῆς σπουδῆς ταύτης. Οἱ ἐναντίοι οὗτοι εἶναι

1) Ἄνθρωποι, οἵτινες δὲν εἰσέδυσαν, ὡς ἔπρεπεν, αὐτοὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων. *Ars non habet osorem, nisi ignorantem.*

2) Ἄνθρωποι, οἵτινες μετροῦσι τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων μὲ τὸ μέτρον, μὲ τὸ ὅποιον κρίνομεν σήμερον τὴν κατάστασιν τῶν ἐπιστημῶν.

3) Ἄνθρωποι, οἵτινες καταγίνονται μᾶλλον εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ὑλικῆς εὐτυχίας τῶν πολιτῶν, ἢ εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς νεολαίας. Οὗτοι ἐλητημόνησαν, πῶς ἐγένοντο τοιοῦτοι, οἳ εἶναι τώρα.

Β'. Κατὰ τῆς γνώμης τῶν ἀνδρῶν τούτων ἀντιλέγουσι

1) ἡ γνώμη

α.) ὀλοκλήρων ἔθνων, τὰ ὅποια ἐξετίμησαν καὶ ἐκτιμοῦσι τοὺς ἀρχαίους·

β.) ἀτόμων ἀξιοσεβάστων, τὸ μὲν τοιούτων, τὰ ὅποια ὀλόκληρον τὴν ζωὴν των ἀφιέρωσαν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κλασικῶν, τὸ δὲ διασημοτάτων πολιτικῶν, θεολόγων, νομικῶν, ἰατρῶν.

2) Ἡ ἐσωτερικὴ ὑπεροχὴ τῶν κλασικῶν συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος, μάλιστα

α.) εἰς τὰ ἱστορικά των ἔργα, εἰς τὰ ὅποια οἱ ἐρευνηταὶ τῆς ἱστορίας, οἱ φίλοι τῆς τέχνης καὶ οἱ κοσμοπολῖται εὐρίσκουσι τροφήν·

β.) εἰς τὰ φιλοσοφικά των συγγράμματα, δι' ὧν γνωρίζομεν τὰς ἰδέας τῶν φιλοσόφων τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων περὶ τῶν σπουδαιοτάτων θεμάτων τῆς διανοίας, δηλ. τὰς

α) τῶν Προσωκρατικῶν, οἵτινες μ' ὅλας τὰς πολλὰς των πλάνας δεικνύουν ὅμως ἔχνη μεγάλης ὀξυνοίας, ὡς καὶ τὰς

β) τῶν Σωκρατικῶν, οἵτινες εἶναι ἄξιοι τῆς προσοχῆς παντὸς λογικοῦ ἀνθρώπου καὶ ἰδίως τῶν ἐρευνητῶν τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, διότι περιέχουν τὰς λαμπροτάτας μεταφυσικὰς καὶ ἠθικὰς ἀρχάς·

γ.) εἰς τὰ προϊόντα τῆς ποιήσεως καὶ τῆς ῥητορικῆς, διὰ τῶν ὁποίων οὗτοι παρέδωκαν τὰ πρῶτα, ἐν μέρει δὲ καὶ ἔτι ἀνυπέρβλητα πρωτότυπα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους.

3) Τὰ καλὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια ἀπέδειξαν

τὴν ἐπιμελῆ σπουδὴν τῶν ἀρχαίων ὡς ὠφέλιμον. Ἡ πεῖρα ἐδίδαξεν,

α.) ὅτι ἡ σπουδὴ αὐτῶν χρησιμεύει διὰ τὴν νεολαίαν ἰδίως πρὸς ἄσκησιν τοῦ νοητικοῦ, προτέρημα, τὸ ὁποῖον οὔτε διὰ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, ἐπειδὴ αὗται πάντοτε μεταβάλλονται, οὔτε δι' ἄλλων ἐπιστημῶν εἰς ὅμοιον βαθμὸν κατορθοῦται,

β.) ὅτι μορφώνει καὶ τὸν χαρακτήρα. Παραδείγματα γενναιοψυχίας, πατριωτισμοῦ, ἀγάπης πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, σωφροσύνης.

Γ'. Ἡδύνατό τις γὰρ εἶπεν, ὅτι ἔχομεν μεταφράσεις, ἀλλὰ

1) αὗται σπανίως ἀποδίδουν ἐντελῶς τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων.

2) Ἄν κατορθώσουν τοῦτο, πολὺ συχνὰ μένου ἀκατάληπτοι ἄνευ τοῦ πρωτοτύπου.

3) Τὸ γὰρ μὴ θέλωμεν ν' ἀντλῶμεν ἐκ τῶν πηγῶν, δεικνύει μικροψυχίαν καὶ ἔλλειψιν ἐρευνητικοῦ πνεύματος.

Λόγοι

Θέμα Α'.

Ἐπαινος τοῦ Κολόμβου

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Ἄνθρωποι, αἵτινες προσέφερόν ποτε εἰς τὴν πατρίδα των μεγάλας ἐκδουλεύσεις, τιμῶνται καὶ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων. Πᾶς λαός,

πᾶσα ἐποχὴ ἔχει τοιοῦτους ἄνδρας. Συγγράμματα, ὅπως καλλιτεχνικὰ ἔργα, πολλάκις δὲ καὶ διαρκῆς σεβασμὸς καὶ ἀγάπη τοῦ λαοῦ των διατηροῦσι τὴν μνήμην των καὶ τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἐκδουλεύσεών των. Τοιοῦτοι Ἑρρίκος ὁ IV. ἐν Γαλλίᾳ, Φριδερίκος ὁ Μέγας ἐν Πρωσσίᾳ, Πέτρος ὁ Μέγας ἐν Ῥωσσίᾳ.

2) Καὶ πόσον πλειοτέρα ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ κόσμου ἔχουσιν ἐκεῖνοι οἱ ἄνδρες, οἵτινες ὄχι μόνον εἰς τὴν πατρίδα των, ἀλλὰ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον παρέσχον μεγάλας ἐκδουλεύσεις. Τοιοῦτος ὁ Κολόμβος.

Β'. Σχέδιον. 1) Ταχὺ βλέμμα ἐπὶ τῆς ἱστορίας του.

α.) Περιγραφή τῶν τότε ἑλλιπῶν γνώσεων τοῦ γηγένου ἐδάφους, καὶ περιγραφή τοῦ ἐμπορίου.

β'. Σύντομος ἱστορία αὐτοῦ τοῦ Κολόμβου.

2) Αἱ μεγάλοι του ἰδιότητες.

α.) Ὑπὸ ροητικῆν ἔποψιν. "Ἐν καὶ ἡ ἱστορία σιωπᾶ περὶ τῆς νεανικῆς του ἡλικίας — ὅπως τοῦτο συχνάκις συμβαίνει εἰς τοὺς μεγάλους ἄνδρας— γίνε-ται ὅμως φανερόν, πόσον εὐφυῆς ἄνθρωπος θὰ ἦτο,

α) ἐκ τοῦ ὅτι ἠδυνήθη νὰ γεννηθῆ ἐν αὐτῷ ἡ πεποιθήσις, ὅτι πρέπει νὰ εὔρεθῆ ὁδὸς τις δυτικὴ πρὸς τὰς Ἰνδίας·

β) ἐκ τοῦ ὅτι μ' ὅλα τὰ μεγάλα κωλύματα, καθ' ὧν εἶχε νὰ παλαίσῃ, εὔρισκεν ὅμως τὸ μέσον, οὕτως ἐπὶ τῶν ἄλλων γὰ ἐπιδρά, ὥστε ἔπειθεν αὐτοὺς περὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἰδέας του·

γ) ἐκ τῆς ἐτοιμότητος τοῦ πνεύματός του ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ ἐκ τῆς μεγάλης του ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν ὑπηκόων του.

β'.) Κατ' αναφοράν πρὸς τὴν δύναμιν τῆς βου-
λήσεως·

a) γενναία ἐπιμονὴ εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ μεγάλου του σχεδίου, χωρὶς ν' ἀποθάρρυνθῆ ἀπὸ τὰ ἐμπόδια·

b) εὐγενὴς καὶ ἀνώτερος τῶν ταπεινῶν διανοημάτων·

c) ἀφιλοκερδῆς καὶ ἡμερος·

d) μέγας καὶ εὐσταθὴς εἰς τὰς δυστυχίας του·

3) Ἐκδουλεύσεις του εἰς τὸν κόσμον·

α.) ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν·

a) ὀρθότερα γνώσεις τοῦ γῆενου ἐδάφους·

b) γνώσεις λαῶν ἀγνώστων·

c) διάδοσις τοῦ πολιτισμοῦ εἰς χώρας, ἔνθα μέχρι τοῦδε ἐβασίλευεν ἡ ἀγριότης ἢ ἡ βαρβαρότης·

β'.) Γνώσεις ξένων προϊόντων, δι' ὧν ὁ βίος μας διευκολύνεται καὶ καθίσταται τερπνότερος·

a) πολλῶν δραστηρίων ἱατρικῶν (ὑπεκακουάνα κτλ.)·

b) χρωματιστικῶν ὑλῶν·

γ'.) Μεταφύτευσις προϊόντων ἀπὸ ἓν μέρος τῆς γῆς εἰς ἄλλο, καὶ ἐντεῦθεν ἄφθονος ἀπόκτησις καὶ εὐκολος ἀγόρασις αὐτῶν. — Τὰ σπουδαιότατα γεώμηλα καὶ ὁ ταβάκος εἰς τὴν Εὐρώπην· ὁ καφές, ἡ ζάχαρις, τὸ βαμβάκιον εἰς τὴν Ἀμερικὴν·

δ'.) Εὐκολωτέρα, ζωηροτέρα συγκοινωνία τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἡ ἐντεῦθεν πολλαπλασιαζομένη καὶ γενικωτέρα εὐκαταστασία. Τὰ πλούσια χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μεταλλεῖα εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ εἰς τὸ Περού.

Γ'. Ἄν καὶ προέκλυψάν τινα κακὰ ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης — ἀπάνθρωπος πείσις τῶν αὐτοχθόνων, ἐξάλειψις ὀλοκλήρων ἀνθρωπίνων γενῶν — ἐμπόριον τῶν Νέγρων — ἀνξηθεῖσα πολυτέλεια ἐν Εὐρώπῃ — εἰς ταῦτα ὁμοῦς οὐδαμῶς ἐνέχεται ὁ Κολόμβος.

Θέμα Β'.

Ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν ἐκ τοῦ πολέμου νικηφόρως ἐπιστρέφοντα στρατόν

Σχέδιον

(Προσφώνησις). 1) Χαίρετέ μοι ἐν τῇ πατρίδι.

2) Ἐκόντες καὶ εὐθυμοὶ ἠκολουθήσατε τὴν πρόσκλησίν μου, διὰ νὰ γείνητε σωτῆρες τῆς πατρίδος· κόπους παντὸς εἶδους ἐδοκιμάσατε, τὸν θάνατον δὲν ἐφοβήθητε.

3) Ἄλλὰ νικηταὶ ἐπεστρέψατε.

4) Βεβαίως αἱ τάξεις σας ἔγειναν ἀραιότεραι. Πολλοὶ ἀνδρεῖοι ἔπεσον.

5) Ἄλλ' ὁ ὑπερήφανος ἐχθρὸς, ὅστις ἐλεηλάτει τὰς πεδιάδας μας, ἐταπεινώθη· ὁ ζυγὺς του ἀπετινάχθη, ἡ τιμὴ ἐσώθη.

6) Εἰς τὴν πεφιλημένην πατρίδα ἡ αὐθυπαρξία της ἠσφαλίσθη· ἡ ξένη αὐθαιρεσία ἐξωρίσθη· ὁ φόβος μὴ χάσωμεν τὴν ἐθνότητά μας, ἐξέλιπεν.

7) Τὸ σύστημα τοῦ αἰωνίου πολέμου ἐθραύσθη. Διὰ πολλὰ ἔτη τὴν εἰρήνην ἀπεκτήσατε. Ἐν εἰρήνῃ καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ νόμου τὰ ἔργα σας, αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι πάλιν θὰ ἀνθήσουν.

8) Ὁ φιλόπατρις, ὃν ἐπεβάρυνεν ὁ ζυγὸς τῶν ξένων, δὲν ἀναγκάζεται πλέον πλήρης πόθου ν' ἀτενίζῃ πρὸς μεμακρυσμένον τι μέρος τῆς γῆς, διὰ ν' ἀπολαύῃ ἐλευθερίαν τὸ σκέπτεσθαι καὶ ἐνεργεῖν.

9) Διὰ τοῦτο σᾶς εὐχαριστεῖ ἡ πατρις, ὅπως καὶ ἐγὼ ὑμέτερος βασιλεὺς σᾶς εὐχαριστῶ. Σᾶς ὑπόσχομαι κτλ.

Θέμα Γ'.

Ὅμιλία τέκτονος κατὰ τὴν ἀποπεράτωσιν
οἰκοδομῆς σχολείου

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Κατὰ διαταγὴν τῶν συναδέλφων μου ἴσταμαι ἐδῶ.

2) Δὲν εἶμαι ἐξησκημένος ῥήτωρ — ἔχω ἀνάγκην τῆς ἐπεικειᾶς καὶ ταύτην σᾶς ζητῶ.

3) Πολλὰς ἤδη οἰκοδομὰς ἐτελειώσαμεν—οὐδεμίαν ὅμως, ἣτις εἶχε τόσον καλὸν σκοπὸν. Ποῖος εἶναι οὗτος ὁ σκοπός;

Β'. Σχέδιον. Προσφώνησις πρὸς τὸν δήμαρχον ἢ πρὸς ἄλλην ἀρχήν, ἣτις διέταξε τὴν οἰκοδομὴν ταύτην.

α.) εὐχαρίστησις πρὸς αὐτὸν ἐν ὀνόματι τῶν πολιτῶν. Δειξίς

β.) τοῦ πρότερον περιωρισμένου χώρου, τῶν σκοτεινῶν δωματίων κτλ.

γ.) ἐκείνων, τὰ ὅποια πρέπει νὰ προσμένωμεν ἀπὸ τὸ οἰκοδόμημα.

2) Προσφώνησις πρὸς τοὺς διδασκάλους.

α.) Προτροπή εἰς τὸ νὰ μὴ ὀκνῶσι κατὰ τὴν ἐπί-
 πονον ἐργασίαν των.

β.) Δειξίς τῶν μεγάλων ἐκδουλεύσεων, τὰς ὁποίας
 προσφέρουν.

3) Προσφώνησις πρὸς τοὺς πολίτας.

α.) Προτροπή εἰς τὸ νὰ προτρέπωσι τὰ τέκνα των
 διὰ τὸ σχολεῖον.

β.) Προτροπή εἰς τὸ νὰ ᾔηται εὐγνώμονες εἰς τοὺς
 διδασκάλους — νὰ μὴ καθιστῶσιν ἐπαχθῆς τὸ ἐπάγ-
 γελμά των, πικραίνοντες αὐτοὺς διὰ τῆς ἀναμίξεως εἰς
 πράγματα τοῦ σχολείου.

4) Προσφώνησις πρὸς τὴν νεολαίαν. — Προτροπή εἰς
 τὸ νὰ τιμήσουν τὸ νέον οἰκοδόμημα,

α.) φειδόμενοι καὶ διατηροῦντες καθαρὸν τὸ κτί-
 ριον,

β.) ἔχοντες τὸν σκοπὸν αὐτοῦ πάντοτε πρὸ ὀφθαλ-
 μῶν. Τοῦτο δεικνύουσι διὰ τῆς προσοχῆς, τῆς ἐπιμε-
 λείας καὶ τῆς εὐπειθείας.

Γ. Ἄς διαφυλάξῃ λοιπὸν ὁ Θεὸς τὸν οἶκον τοῦτον
 καὶ ἄς εὐλογῆσῃ τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐν αὐτῷ μέλλει
 νὰ τεθῆ εἰς ἐνέργειαν.

Θέμα Δ'.

Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας πρὸς τὸν στρατὸν του
 πρὸ τῆς ἐν Γρανικῷ μάχης

Σχέδιον

Α'. Πρὸς ὅλον τὸ στράτευμα.

α.) Τέλος ἰδοὺ ὁ ἐχθρὸς καὶ μᾶς ἀνθίσταται. —

Δεφνέρου Στ. κ. ἐθ. ἰδιῶν

Ὁ ποταμὸς μέλλει νὰ τὸν ὑπερασπίσῃ. Αὕτη εἶναι ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν δύνασθε νὰ δείξητε, τί κατορθώνει ἡ τέχνη τοῦ πολέμου καὶ ἡ γενναιότης κατὰ μεγάλου ὄγκου ἐκνευρισμένων ἐχθρῶν.

β'.) Εἶναι ἀληθές, ὅτι μὲ τὸ ὄνομα Πέρσαι συνδέεται ἀπὸ αἰῶνας μεγάλη δόξα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι πλέον οἱ χρόνοι τοῦ Κύρου. Ὁ δουλικὸς ζυγὸς καὶ ἡ τρυφή τοὺς ἐξησθέρισαν.

γ'.) Οἱ ὑπὸ σκληρὸν ζυγὸν διατηρούμενοι λαοὶ βλέπουν ὑμᾶς ὄχι ὡς ἐχθροὺς, ἀλλ' ὡς ἐλευθερωτὰς των.

2) Πρὸς ἕκαστον μέρος τοῦ στρατοῦ.

α.) Μακεδόνες, σήμερον συνηνωμένοι μετὰ τῶν ἀδελφῶν σας, τῶν Ἑλλήνων, λαοῦ ἐμπειροπολέμου καὶ τὰ μάλιστα πεπαιδευμένου, ἐστὲ μνήμονες τῆς δόξης σας. — Ποσάκις ὁ πατήρ μου, ποσάκις ἐγὼ σᾶς ὠδήγησα εἰς τὴν νίκην!

β'.) Ἑλληνες, ἐνθυμήθητε τὸν Μαραθῶνα, τὰς Θερμοπύλας, τὴν Σαλαμίνα, τὰς Πλαταιὰς κτλ., τὴν ὕβριν τοῦ Ξέρξου καὶ τὸν ἰσχυρὸν του στρατόν! — Δείξατε ὅτι εἰσθε ἄξιοι τῶν προγόνων σας! Ὁ Μιλτιάδης, ὁ Λεωνίδα, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀγησίλαος σᾶς βλέπουσι σήμερον. Ἐνθυμήθητε τὰς καεῖσας Ἀθήνας! Ἡ ἡμέρα τῆς ἐκδικήσεως ἔφθασεν. — Ἐν ταῖς ἰδίαις των χώραις πρέπει νὰ νικηθοῦν οἱ βάρβαροι καὶ νὰ πληρώσουν τὴν ὕβριν των.

γ'.) Θράκες, Ἰλλυροὶ καὶ λοιποὶ σύμμαχοι, βοηθήσατε γενναίως καὶ μαχόμενοι ἀποκτήσατε ὠραιότερας κατοικίας.

3) Βλέψατε πάντες εἰς τὴν πλουσίαν λείαν, ἥτις σᾶς προσμένει, καὶ συλλογίσθητε, ὅτι ἡ τύχη τῆς Μα-

κεδονίας και της Ἑλλάδος και ἡ δόξα τῆς πατρίδος σας ἀπὸ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐξαρτᾶται.

Θέμα Ε΄.

Σχέδιον λόγου, τὸν ὁποῖον ἡδύνατο νὰ ἐκφωνήσῃ ὁ Σωκράτης, ἂν ἤθελε νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του

Σχέδιον

Α΄. Εἰσαγωγή. 1) Συγγνώμη, ἂν οὗτος ὡς ἄνθρωπος, ὅστις οὐδέποτε ὡς ἐναγόμενος πρὸ τοῦ δικαστηρίου ἐστάθη και ἀνάσκητος εἶναι εἰς τὸ δικανικὸν εἶδος τοῦ λόγου, παρέβαινε τοὺς δικαστικούς τύπους.

2) Παράκλησις τῶν δικαστῶν, νὰ μὴ παρασυρθοῦν ὑπὸ τῆς ἀνηθῆρας εὐγλωττίας τοῦ Μελήτου και ψηροφορήσουν κατ' αὐτοῦ.

3) Ἀπλῶς και ἀφελῶς, ὅπως ἀρμόζει εἰς γέροντα ἐβδομηκονταετῆ, ὅστις εἶναι πλησίον τοῦ τάφου, θέλει νὰ ἐκθέσῃ τὴν ὑπόθεσίν του και νὰ μὴ ἐπικοσμήσῃ ταύτην με ψεύδη.

4) Ἀκούσατέ με με εὐμένειαν και ὑπομονήν.

Β΄. Σχέδιον. 1) Μοῦ κατηγορήσαν και πρότερον τὸν βίον, ὃν μέχρι τοῦδε ἔζησα.

α.) Με κατηγορήσαν,

α) ὅτι ἐγὼ ἐνασχολοῦμαι εἰς πράγματα ἀκατάληπτα. — Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές. — Οὐδεμίαν γνῶσιν ἔχω περὶ τῆς ἐσωτερικῆς συναφείας τοῦ σύμπαντος, και ζητῶ μόνον νὰ ἀναπτύξω, τί εἶναι εὐσεβές, τί ἀσεβές, τί δίκαιον και τί ἄδικον, τί γενναιότης και δειλία κτλ.

b) ὅτι ἐγὼ μεταχειρίζομαι ἀγενεῖς τρόπους· εὐ-
 γλωττίας, διὰ νὰ μεταβάλλω τὸ δίκαιον εἰς ἄδικον.—
 "Ὅτι ἐγὼ διόλου δὲν ἔχω γνῶσιν τῆς τοιαύτης τέχνης,
 καὶ αὐτὸς ὁ σημερινὸς λόγος μου θέλει δείξει. Ἡδύνα-
 τό τις νὰ μὲ παρατηρῇ καὶ εἰς τὰς διαλέξεις μου μὲ
 ἐκείνους, οἵτινες συνανεστρέφοντο μετ' ἐμοῦ. Πῶς ἐγὼ
 συνανεστρεφόμεν;

e) ὅτι ἐγὼ διδάσκω τοὺς μαθητὰς μου ταῦτα τὰ
 πράγματα. — 'Ἄλλ' ἐγὼ οὐδένα ἔχω μαθητὴν· παρέ-
 χω ἑμαυτὸν εἰς πάντα, ὅστις θέλει νὰ συνομιλήσῃ
 μετ' ἐμοῦ περὶ σπουδαίων ἀντικειμένων, καὶ ἀποκρί-
 νομαι εἰς ἐκεῖνον, ὅστις μ' ἐρωτᾷ. Δὲν λαμβάνω μι-
 σθὸν δι' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὀνομάζουν διδασκαλίαν μου,
 καὶ δὲν ἔγινενα πλούσιος.

β'.) *Πόθεν ὄμως ἡ κατηγορία αὕτη;* Ὁ Δελφικὸς
 χρησμός «ὁ Σωκράτης εἶναι ὁ σοφώτατος» ἐπροξέ-
 νησεν αὐτήν.

a) Μετὰ σπουδῆς ἠρεύνησα, ποῦ ἤρηνάμην νὰ
 εὔρω σοφίαν· οὐδαμοῦ εὔρον αὐτήν.—τέλος ἔπρεπε νὰ
 πιστεύσω, ὅτι ὁ Ἀπόλλων διὰ τοῦτο εἶπε τὴν φράσιν
 ταύτην, διότι ἐγὼ γνωρίζω, ὅτι ἡ σοφία μου εἶναι
 μηδέν, ἐνῶ ἄλλοι κτλ.

b) "Ἐνεκα τῆς φράσεως ταύτης τοῦ Ἀπόλλωνος
 ἠρεθίσθη ὁ φθόνος κατ' ἐμοῦ.

2) *Οἱ νεώτατοί μου κατήγοροι μὲ εὐχαρίστησιν*
ἤθελόν με ἶδει καταδικαζόμενον εἰς θάνατον. Αἱ κατη-
γορίαι των εἶναι διτταί. Οὗτοι λέγουν·

α.) Δὲν πιστεύω εἰς τοὺς θεοὺς, τοὺς ὁποίους πι-
 στεύει ἡ πόλις, καὶ εἰσάγω νέους θεοὺς. Ἡ κατηγορία
 αὕτη εἰς δύο μέρη διαιρεῖται·

α) δὲν πιστεύω, λέγουν, εἰς τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως. Τοῦτο ἀναιρεῖται.

1) διὰ τοῦ ὅτι ἐγὼ ἔθνον εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις βωμοῖς, καὶ ἐν οἴκῳ.

2) διὰ τοῦ ὅτι καὶ ὁ ἴδιος εἰς σπουδαιοτάτας ὑποθέσεις ἐζήτουν ἀπὸ τοὺς θεοὺς συμβουλήν καὶ βοήθειαν, καὶ ἄλλους ἐσυμβούλευον νὰ ὑπάγουν εἰς τοὺς Δελφοὺς διὰ ὅμοιον σκοπόν.

3) διὰ τοῦ ὅτι κανεὶς δὲν δύναται νὰ μὲ κατηγορήσῃ διὰ λόγον ἀσεβῆ καὶ προσβλητικὸν τῶν θεῶν.

β) "Ὅτι ἐγὼ εἰσήγαγον, λέγουν, νέους θεοὺς. Τοῦτο εἶναι παρανόησις. Ἐὰν ἐγὼ ὀμιλῶ περὶ δαιμονίου, τὸ ὁποῖον μ' ἀπέτρεπεν, ὅσάκις ἤθελον νὰ κάμω κανὲν κακόν, τὸ δαιμόνιον τοῦτὸ δὲν εἶναι νέα τις θεότης, ἀλλὰ κτλ.

β'.) Διέφθειρα, λέγουσι, τὴν νεολαίαν. Ἐναντίον τούτου ὀμιλεῖ

α) ἡ ἰδιαιτέρα μου ζωὴ.

1) ὅστις εἶναι μέτριος, σώφρων κτλ., οὗτος δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἔχη τὴν θέλησιν νὰ παρασύρῃ τοὺς νέους εἰς τὸ ἐναντίον.

2) ὅστις εἶναι εὐπειθὴς εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, καὶ ἐκπληροῖ ἐν συνειδήσει τὰ καθήκοντα πρὸς τὴν πατρίδα — ὑπενθυμίζω τὰς μάχας πᾶρά τὴν Ποτιδαίαν κτλ. καὶ τὴν γενναιότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἐγὼ μόνος καὶ μόνος ἀντέστην εἰς τὴν ἄδικον κρίσιν, ἣτις ἐγένετο ἐν τῇ γερουσίᾳ περὶ τῶν δέκα στρατηγῶν, — οὗτος δὲν δύναται νὰ θέλῃ νὰ παρασύρῃ τὴν νεολαίαν εἰς τὸ ἐναντίον.

b) Τους μαθητάς μου, ὅπως τοὺς ὀνομάζετε,

1) ἐρωτήσατε ἢ τοὺς πατέρας των καὶ τοὺς συγγενεῖς — μέγα μέρος αὐτῶν ἐδῶ συνῆλθεν — εἰς τί ἐγὼ πάντοτε ἐν ταῖς συνομιλίαις μου μετ' αὐτῶν τοὺς προέτρεπον — καὶ πληροφορηθῆτε τὴν ζωὴν μου. — Ἡ διδασκαλία μου λέγει· πᾶν ἀγαθὸν τῆς ζωῆς, πᾶσα εὐτυχία πηγάζει ἐκ μιᾶς μόνης πηγῆς, ἐκ τῆς ἀρετῆς, καὶ κατὰ ταύτην ζῶσι.

2) Ἄν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τις (Ἀλκιβιάδης) δὲν ἠκολούθησε τὰς διδασκαλίας, ἢ ἐδείχθη ἄπιστος εἰς ταύτας, τοῦτο δὲν δύναται βεβαίως οὐδὲν νὰ μαρτυρήσῃ κατ' ἐμοῦ.

Γ'. *Ἐπίλογος.* Ὅτι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶπον, εἶναι καθαρὰ ἀλήθεια, ἐπιμαρτύρομαι τοὺς θεοὺς. Βασίζομαι ἐπὶ τῆς ἀγάπης σας πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ τῆς πραότητος, ἐπίσης καὶ ἐπὶ τοῦ δικαίου τῆς ὑποθέσεώς μου. Μὴ θέλετε λοιπὸν νὰ συντομεύσητε τὰς ἡμέρας ἐβδομηκοταετοῦς γέροντος, ὅστις εἶναι τόσον ἐγγὺς τοῦ θανάτου. Ἄς σᾶς συγκινηθῶν τὰ δάκρυα τῶν ἐμῶν, καὶ αἱ παρακλήσεις τῶν γέλων μου!

Θέμα ΣΤ'.

Μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν ἀγαπητοῦ διδασκάλου

Σχέδιον

Α'. *Εἰσαγωγή.* 1) Ἀπεχωρίσθη ἀπ' ἡμῶν καλὸς ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα ἡμεῖς μέχρι τοῦ τάφου συνωδεύσαμεν.

2) Βαθέως συγκεκινημένοι ἐπεστρέψαμεν. Εἶδομεν τὴν θλίψιν, ἣτις ἐξεδηλοῦτο εἰς τὰ πρόσωπα πολλῶν, ἃν καὶ οὗτοι οὐδεμίαν σχέσιν εἶχον πρὸς αὐτόν. Ἄλλὰ τῆς θλίψεως πολὺ περισσότερον μετέχομεν ἡμεῖς ἢ ἄλλοι.

3) Ἦκούσαμεν, πῶς ἐξύμνησε τὰς ἀρετάς του ἀξιότιμός τις φίλος τοῦ ἀποθανόντος ὀμιλήσας ἐπὶ τοῦ τάφου. Εἰς ἡμᾶς δὲ δὲν ἤρμοζε νὰ ἐκφράσωμεν ἐκεῖ τὰ αἰσθήματά μας.

4) Ἄλλὰ πολὺ πρέπον εἶναι νὰ ἐνθουσιάζωμεν αὐτὸν ἔτι μίαν φορὰν ἐνταῦθα, ὅπου συχνάκις ἠκούομεν λέξεις σοφίας ἐκ τοῦ στόματός του, καὶ νὰ ἐνισχυθῶμεν διὰ τοῦ παραδείγματός του εἰς τὴν ἀρετήν.

Β'. Σχεδίων. 1) Πολὺ ἐχάσαμεν διὰ τοῦ θανάτου του· ἃς ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν μνήμην μας καὶ ἄλλην μίαν φορὰν, τί ἦτο αὐτὸς εἰς ἡμᾶς!

α.) Ἦτο πιστὸς καὶ εὐσυνειδήτος διδάσκαλος, πεπληρωμένος τῆς ὑψηλῆς του κλήσεως·

β.) ἦτο δίκαιος καὶ ἀμερόληπτος εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν μαθητῶν του ἄνευ διακρίσεως προσώπων. Εἰς ὃν πολὺ ἦτο δεδομένον, πολὺ ἀπὸ τοῦτον ἐζήτει· μὲ τὸν ἀδύνατον ἦτο ὑπομονητικός, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐδείκνυε πραθυμίαν.

γ.) Ἦ ἐπιείκειά του πρὸς τὰ νεανικὰ ἐλαττώματα ἦτο συνημμένη μετὰ σοβαρότητος, καὶ ὅπου ἔπρεπε, μετ' αὐστηρότητος πρὸς τὴν ἀδιάκοπον ἀμέλειαν τῶν καθηκόντων.

δ.) Διὰ τοῦ μεγάλου του ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὸ ἀγαθόν, μέγα καὶ εὐγενὲς ἐγνώριζε νὰ ἐμψυχόνη καὶ ἡμᾶς πρὸς ταῦτα.

2) Ἄς μὴ ἔζησε μάτην, ὅσον ἀφορᾷ ἡμᾶς.

α.) Ἄς διατηρῶμεν τὴν μνήμην τοῦ ἐν ἡμῖν, καὶ οὐδέποτε ἄς μὴ λησμονῶμεν τὰς διδασκαλίας του.

β.) Ἄς λάβωμεν αὐτὸν διὰ παράδειγμα

α) ὡς πρὸς τὴν εἰς τὰ καθήκοντα ἀφοσίωσιν,

β) τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν δικαιοσύνην,

γ) τὴν ἡμερότητα πρὸς ἀδυναμίας καὶ τὴν αὐστηρότητα του πρὸς κακίας,

δ) τὴν ἐνέργειάν του πρὸς τὸ καλόν.

Γ'. Οὕτω λοιπόν, ἂν καὶ εἶναι ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς μας ἀφηρημένος, πάντοτε ὅμως ἄς τὸν διατηρῶμεν εἰς τὴν μνήμην μας.

Θέμα Ζ'.

Λόγος ἀπαγγελλόμενος κατὰ τὴν ἐγκαινιάσιν οἰκήματος διὰ μουσικὰς συναυλίας

Σχέδιον

1) Τέλος ἐνταῦθα συνερχόμεθα· οἰκοδόμησις ἐτελείωσε.

2) Πόσον πτωχὸν πρότερον ἦτο τὸ οἶκημα, μικρὸν, σκοτεινόν, χαμηλόν, νῦν δὲ πόσον εὐρύχωρον, φωτεινόν, ὑψηλόν, κομψόν.

3) Δὲν θὰ ἐντρεπώμεθα πλέον, ὅταν ξένοι μᾶς ἐπισκέπτωνται.

4) Καὶ ἐνδοξοὶ ξένοι μουσικοὶ τώρα θὰ ἔλθουν εἰς ἡμᾶς.

5) Ῥίψωμεν βλέμμα εἰς τὰς τέρψεις, αἵτινες ἐνταῦθα εἰς τὸ ἐξῆς μᾶς περιμένουν — ποτὲ μὲν τακτι-

καὶ συναυλῖαι κατὰ τὸν χειμῶνα, — ποτὲ μὲν ὀργανικὴ μουσικὴ, — ποτὲ δὲ φωνητικὴ, — ποτὲ μὲν σοβαρά, ὑψηλὴ θρησκευτικὴ μουσικὴ, — ποτὲ δὲ εὐθυμὸς καὶ τερπνὴ, — ποτὲ δὲ ἔκτακτοι συναυλῖαι.

6) Εὐχαριστήσωμεν ἐκείνους, οἵτινες τὸ ἔκτισαν, ὡς καὶ ἐκείνους, οἵτινες μὲ θυσίαν χρόνου καὶ χρημάτων συνετέλεσαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ τεμένουσ τοῦτου τῶν Μουσῶν.

Θέμα Η'.

Ποίαν ἐπιρροὴν εἶχον παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις ἐπὶ τοῦ λαοῦ αἱ δημόσιαι διαλέξεις;

Σχέδιον

Α'. Εἰσαγωγή. 1) Ἡ ῥητορικὴ δύναται μόνον εἰς ἐλεύθερα κράτη ν' ἀναπτυχθῆ. Τοῦτο δὲ δεικνύει ἡ ἱστορία, καὶ ἐννοεῖται. Εἰς τὰ παλαιότερα κράτη — Αἴγυπτίους, Βαβυλωνίους, Ἀσσυρίους, Πέρσας — οὐδὲν ἔχνος ῥητορικῆς ἀνευρίσκομεν.

2) Πρῶτον οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, ἰδίως οἱ πρῶτοι, ἐξήσκησαν καὶ ἐκαλλιέργησαν τὴν τέχνην ταύτην. Οἱ Ῥωμαῖοι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐμορφώθησαν, ἐνῶ κατ' ἀρχὰς ἐθεώρουν τὴν ῥητορικὴν ὡς ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν πολιτείαν.

3) Ἀμφότεροι οἱ λαοὶ ἤσαν καὶ οἱ πρῶτοι, οἵτινες ἔγραφαν βιβλία περὶ ῥητορικῆς.

Β'. Ποίαν ἐπιρροὴν εἶχον αἱ δημόσιαι διαλέξεις ἐπὶ τοῦ λαοῦ;

1) Εἰκαστικὴν καὶ

α.) *έγγυτάτην και άμεσον επιρρόην.*

a) Πās πολίτης έμάνθανε τήν καλήν ή κακήν κατάστασιν τής πατρίδος.

b) Πάντα τὰ ληπτέα μέτρα έσυζητοῦντο και εις πάντας έγίνοντο γνωστά, πριν εκτελεσθῶσι.

c) Έπειδή έκαστος ήδύνατο νά εκφράση τήν γνώμην του, ήτο εύκόλως δυνατόν νά ληφθῆ μεταξύ χιλιάδων κρινόντων και ψηφίζόντων ή καταλληλοτάτη και δι' έκαστον και δι' όλους όλου άποφασίς.

d) Διά τής εύγλωττίας εύφυους άνδρός πολλάκις σύμπαντες οί άκροαταί κατεπείθοντο ν' άποφασίσουν τὸ αυτό.

β.) *Απωτέραν και έμμεσον επιρρόην*

a) *επί τής μορφώσεως του λαου.*

1) 'Ο κοινός λαός, ὅστις δέν *ανεγίρωσχερ*, ήκουε τουλάχιστον σπουδαία πράγματα.

2) *Ηκουε σοφους άνδρας* νά όμιλῶσι περι ιδιωτικῶν και δημοσίων υποθέσεων, και πολλάκις με μεγίστην δύναμιν.

3) Διῶρhone τās ιδέας του περι δικαίου και άδίκου, έπειδή και αί δίκαι δημοσίως έγίνοντο.

4) Έλάμβανε γνώσεις τινάς τής ιστορίας τής πατρίδος του, έπειδή εις τούς δημοσίους λόγους συχνά παραδείγματα έφέροντο εξ αύτης.

b) 'Επί του ενδιαφέροντος του λαου εις τὰ δημόσια πράγματα. Τοῦτο βλέπομεν και εις τὰ συνταγματικά κράτη, όπου πάντες και αυτός ό χειρώναξ λαμβάνουν μέρος εις τὰ πολιτικά πράγματα και αναγινώσκουν έφημερίδας πλειοτέρας πολλάκις παρ' ὅτι έπρεπεν. Έντεῦθεν προκύπτει και μεγαλητέρα φιλοπατρία.

ε) Ἐπὶ τῆς διορθώσεως καὶ πλουτίσεως τῆς γλώσσης.

δ) Ἐπὶ τῆς γεολογίας. Διὰ τῆς ἀκροάσεως τοιούτων λόγων, ὧν ἡ ἐπενέργεια πολλάκις ἦτο τόσον ὀρατή, ἐπόμενον ἦτο νὰ ἐγερθῇ ἐν αὐτοῖς ἡ ὄρμη

1) τοῦ ν' ἀποκτήσουν καὶ αὐτοὶ τοιαύτην ἐπιβρόχην διὰ τῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἐπιμελείας.

2) νὰ κάμουν ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν πατρίδα.

2) Τοῦτο βεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τῆς ἱστορίας, ἐπειδὴ

α.) ὁ λαὸς ἀπεφάσιζε διὰ κλήρου καὶ πολλάκις ἔκαμνε τοιαύτας ἐκλογάς, οἷας τὸν συνεβούλευον οἱ ῥήτορες του. Κατὰ τὴν εἰς δύο μερίδας διαίρεσιν τοῦ κράτους εὐρίσκοντο ῥήτορες, οἵτινες ἔπειθον τὸν λαὸν ν' ἀκολουθήσῃ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν μερίδα. Ὁ λόγος τοῦ Ἀντωνίου μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Βρούτου καὶ τῶν ὀπαδῶν του.

β.) Ἀμφότεροι οἱ λαοὶ εἶναι οἱ τὰ μάλιστα μεμορφωμένοι τῆς ἀρχαιότητος, καὶ βεβαίως τοῦτο εἶναι κυρίως συνέπεια τῶν δημοσίων ἐκείνων διαλέξεων.

γ.) Εἰς τὰ ῥητορικὰ σχολεῖα ἐδιδάσκοντο καὶ ἡ γραμματικὴ, ἡ ἱστορία, τὰ νομικά.

Γ'. Ἐπίλογος. 1) Μεγάλῃ εἶναι ἡ δύναμις τῆς ῥητορικῆς.

2) Διὰ τί καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τόσον χρόνον ἡμελήσαμεν νὰ μιμηθῶμεν τὸ ἔθος ἐκεῖνο;

3) Ποίαν ἐπιβρόχην ἤθελον προξενήσῃ εἰς ἡμᾶς αὐ τοιούτου εἴδους δημόσιαι διαλέξεις;

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Παραβολαί

	Σελ.
1. Ὁ χειμὼν καὶ τὸ ἀνθρώπινον γῆρας	1
2. Κοιτὶς καὶ φέρετρον Σχ.éd. α.	2
Σχ.éd. β'.	3
Σχ.éd. γ'.	4
3. Τὸ τέκνον καὶ τὸ μικρὸν κάρπιμον δένδρον	7
4. Τὸ τέκνον καὶ ὁ κάλυξ τοῦ ῥόδου	8
5. Ἡ ἀνοιξὶς καὶ ἡ νεότης	9
6. Ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ ὁμοιάζει πρὸς ὁδοιπορίαν	
Σχ.éd. α.	10
Σχ.éd. β'.	12
7. Τὸ ὠρολόγιον καὶ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα	17
8. Ἡ σελήνη, εἰκὼν τῆς ζωῆς	19
9. Ὁ ποταμὸς, εἰκὼν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς	
Σχ.éd. α.	20
Σχ.éd. β'.	21
10. Ἡ ἀγκυρα, εἰκὼν τῆς ἐλπίδος	22
11. Ὁ θάνατος, ἀδελφὸς τοῦ ὕπνου	24
12. Ὁ κόσμος παραβάλλεται πρὸς τὸ ζατρίκιον	26
13. Ὁ κόσμος εἶναι πανήγυρις	—
14. Ἡ κοινωνία παραβάλλεται πρὸς μουσικὸν θίασον ..	27
15. Ὁ ἄνθρωπος ὁμοιάζει πρὸς φυτὸν	29
16. Ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ ὑπὸ τὴν μορφήν θαλασσινοῦ τα- ξειδίου	30
17. Ἡ ζωὴ εἶναι ὄνειρον	32
18. Τὸ φθινόπωρον εἶναι εἰκὼν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ..	33
19. Αἱ τρικυμῖαι εἶναι εἰκὼν τῶν δυστυχιῶν τῆς ζωῆς ..	34
20. Ἐλπίδες καὶ ἄνθη	36
21. Θάλασσα καὶ ἔρημος	38
22. Αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς παραβάλλονται πρὸς διάλογον ..	40
23. Σπορά καὶ θερισμὸς, εἰκὼν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ..	41
24. Σχολεῖον καὶ ζωὴ	44

Ἀντιθέσεις

	Σελ.
1. Δάσος καὶ ἄγρος	47
2. Ἡ ἄνοιξις καὶ τὸ φθινόπωρον	48
3. Φίλος καὶ κόλαξις	—
4. Ὁ φιλάργυρος καὶ ὁ οἰκονόμος	50
5. Περιέργεια καὶ φιλομάθεια	52
6. Ἀστική καὶ ἀγροτική ζωὴ	54
7. Διδασκαλία εἰς τὰ σχολεῖα καὶ κατ' οἶκον	57

Παραλληλισμοί

1. Ὁ Ναπολέων καὶ ὁ Ἀννίβας	59
2. Φίλιππος τῆς Μακεδονίας καὶ Ναπολέων	61
3. Ἡ Φοινίκη καὶ ἡ Ἀγγλία	65
4. Σόλων καὶ Λυκούργος	66
5. Καρχηδῶν καὶ Κωνσταντινούπολις	—
6. Καρχηδῶν καὶ Ἀγγλία	—
7. Ῥώμη καὶ Γαλλία	67
8. Καρχηδῶν καὶ Ῥώμη—Ἀγγλία καὶ Γαλλία	—
9. Σωκράτης καὶ Χριστός	69

Παροιμιαὶ καὶ γνωμικὰ

1. Οὐ μίαν χελιδῶν φέρει τὸ ἔαρ	72
2. Οὐδεὶς προφήτης δεκτὸς ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι	74
3. Τὸ μῆλον πίπτει ὑπὸ τὴν μηλέαν	75
4. Σταγόνες ὕδατος πέτρας κοιταίνουσι	76
5. Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει	77
6. <i>Aurora Mysis amica</i>	78
7. Ἐκαστος εἶναι κύριος τῆς τύχης του	80
8. Ἡ ἀργία εἶναι μήτηρ τῆς κακίας	82
9. Μήπως θὰ ζήσωμεν χίλια χρόνια;	85
10. Πενία τέχνας κατεργάζεται	86
11. Καὶ ἄλλοι ἔτση τὸ κάμνον	88
12. Αἱ κακαὶ ὀμιλῖαι φθείρουσιν ἤθη χρηστά	90
13. <i>Ubi bene, ibi patria</i> Σχέδ. α'	93
Σχέδ. β'	94
14. Γνώθι σαυτὸν	96
15. <i>Solamen miseris socios habuisse malorum</i>	98

	Σελ.
16. De mortuis nil nisi bene	99
17. Καλὸς γείτων εἶναι πολύτιμον κειμήλιον	102
18. Μὴ ἐπιχειρεῖ ἔργα ἀνώτερα τῶν δυνάμεών σου ..	104
19. Ἡ ἀλήθεια κέεται εἰς τὸ μέσον	106
20. Αἱ γνώσεις εἶναι ὁ κάλλιστος πλοῦτος	108
21. Ὅσαι κεφαλαί, τόσαι γυνῶμαι	110
22. Φωνὴ λαοῦ ὀργῆ Θεοῦ	111
23. Πᾶσιν ἀδεῖν χαλεπὸν	112
24. Μὴ ἀναβάλλῃς εἰς αὔριον, ὅτι σήμερον δύνασαι νᾶ κάμῃς	113
25. Οὐδὲν τῆς τύχης εὐμεταβλητότερον	116
26. Bis dat qui cito dat	118

Ἀποφθέγματα συγγραφέων

1. Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τὰ ἀγαθὰ οἱ θεοί	119
2. Οὐκ ἔστι θνητῶν ὅστις ἐξεπίσταται τὴν αὔριον μέλ- λουσαν εἰ βιώσεται	120
3. Principiis obsta	121
4. Ferro nocentius aurum	122
5. Ἄνθρωπος ὦν τοῦτ' ἔσθι καὶ μέμνησ' αἰεὶ	124
6. Ingenuas didicisse fideliter artes Emollit mores nec sinit esse feros	126
7. Effugit mortem, quisquis contemserit, timidissi- mum quemque consequitur	128
8. Ὅστις δὲν προχωρεῖ, ὀπισθοδρομεῖ	131
9. Χρόνος γὰρ εὐμαρῆς θεός	132
10. Τὸ ἡμισυ πλέον τοῦ παντός	135
11. Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi	136

Ἱστορικαὶ διατριβαί

1. Ποῖα περιστατικὰ προήγαγον τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν Φοινίκων;	137
2. Περί τῆς φιλοξενίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων παρα- βαλλομένης πρὸς τὴν τῶν νεωτέρων χρόνων	141
3. Περί τῆς ὠφελείας τοῦ Αὐγούστου εἰς τὴν ἐσωτε- ρικὴν εὐτυχίαν τοῦ βωμαϊκοῦ κράτους	143
5. Περί τοῦ ἔθους τῶν Αἰγυπτίων τοῦ νᾶ δικάζουν τοῦ; ἀποθανόντα;	146

	Σελ.
5. Ἡ σπαρτιατικὴ ἀνατροφή παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἡμετέραν	147
6. Ποῖα; τέχνα; καὶ ἐπιστήμας πρὸ πάντων ἐκαλλιέργησαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ποῖας παρτήθησαν ἢ ὀλίγον ἐπεμελήθησαν;	150
7. Χαρακτηριστικαὶ ἰδιότητες τῶν Ῥωμαίων (συνωδευμένοι μὲ παραδείγματα)	152
8. Τί ἐκέρδισεν ἡ ἀνθρωπότης διὰ τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐμπορίου;	155
9. Τί ἐμπόδισε τοὺς Ῥωμαίους ἀπὸ τὴν κατάκτησιν τῆς Γερμανίας;	158
10. Περί τῶν θανατικῶν ποινῶν εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους καὶ νεωτέρους χρόνους	160
11. Ἡ γέννησις τῶν πόλεων	162
12. Ἡ ἀγιότης τῆς ἐστίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις	163
13. Διὰ τί ὁ χριστιανισμὸς εἰσήλθεν εὐκολώτερον εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους παρὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους;	165
14. Οἱ Φαρισαῖοι (κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον)	167
15. Τύχη ἐνὸς ταλήρου ὑπ' αὐτοῦ ἐκτιθεμένη	172

Διάφοροι διατριβαί

1. Διὰ τί οὐδεμία ἀνάμνησις εἶναι τόσον γλυκεῖα, ὅσον αἱ τῆς παιδικῆς ἡλικίας	173
2. Περί τῶν πολλῶν τρόπων τοῦ ταξειδεύειν	176
3. Καὶ ὁ γέρον ἔχει τὰς ἡδονάς του	178
4. Περί τῆς μεγάλης ἀξίας τῆς ὑγείας καὶ τῶν ἐκ ταύτης συνεπειῶν	180
5. Περί τῶν αἰτιῶν τῆς ὀκνηρίας Σχέδ. α.	183
Σχέδ. β'.	184
6. Τί παρασύρει τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν;	186
7. Περί τῆς ὠφελείας τοῦ ξύλου	188
8. Χρήσις τοῦ σιδήρου	189
9. Ἡ γλῶσσα τὸ εὐεργετικώτατον καὶ ὀλεθριώτατον μέρος τοῦ ἀνθρώπου	191
10. Περί τῆς χρήσεως τῶν μεταφράσεων κλασικῶν συγγραμμάτων εἰς τὰς χεῖρας τῶν μαθητῶν	193
11. Περί τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῶν ζώων	199

	Σελ.
12. Προτερήματα τῶν ζώων ὑπὲρ τοὺς ἀνθρώπους;	198
13. Ἡ τέχνη τοῦ νὰ ᾔηται τις πάντοτε εὐχαριστημένος	201
14. Διὰ τί τόσοι πολλοὶ ἄνθρωποι οὐδένα φίλον ἔχουσι;	204
15. Κατὰ πόσον δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τοῦ ἐξω- τερικοῦ ἀνθρώπου τινὸς περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ του	206
16. Διὰ τί ὁ πρὸς τὴν γῆρας σεβασμὸς εἶναι εἰς ἡμᾶς τό- σον φυσικὸς;	210
17. Περί τοῦ ἐπωνύμου «ὁ μέγας»	212
18. Καὶ ἄκανθαι εἶναι ἐπὶ τῶν στεμμάτων τῶν βασιλέων	215
19. Περί τῆς ἀξίας τῆς σπουδῆς; τῆς κλασικῆς φιλολογίας.	218

Λόγοι

1. Ἐπαινος τοῦ Κολόμβου	220
2. Ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν ἐκ τοῦ πολέμου νικηφόρον ἐπιστρέφοντα στρατὸν	223
3. Ὁμιλία τέκτονος κατὰ τὴν ἀποπεράτωσιν οἰκοδο- μῆς σχολείου	224
4. Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας πρὸς τὸν στρατὸν του πρὸ τῆς ἐν Γρανικῇ μάχης;	225
5. Σχέδιον λόγου, τὸν ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ἐκφωνήσῃ ὁ Σωκράτης, ἂν ἤθελε νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του	227
6. Μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν ἀγαπητοῦ διδασκάλου	230
7. Λόγος ἀπαγγελλόμενος κατὰ τὴν ἐγκαινίαν οἰκῆ- ματος διὰ μουσικὰς συναυλίας	232
8. Ποίαν ἐπιβρόχην εἶχον παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ Ῥω- μαίοις ἐπὶ τοῦ λαοῦ αἱ δημόσιαι διαλέξεις;	233

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ρεθύμνης

15-11-77

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ρεθύμνης

ΣΤΕΔΙΟ ΠΡΟΣ
ΕΠΙΘΕΣΙΝ ΙΔΕΟΥΝ

ἀριθ. χρ. 9113

Ἡμερομηνία ἐπιστροφῆς	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ
15-11-77	Τα-αράκη Ραφα.

